

„Iubitor de culori
m-a urmat la șevalet
unde vechiul prieten – păianjenul geometru
măsura pânza în linii și spații
pentru un peisaj”
(Maria Mănucă, *Posibila plecare*, 2009)

BAAADUL

literar

32

Redactor-șef : Gruia NOVAC

Revistă trimestrială de cultură

anul IX, nr. 1 (32), februarie 2015

MARI ARTIȘTI PLASTICI BÂRLĂDENI

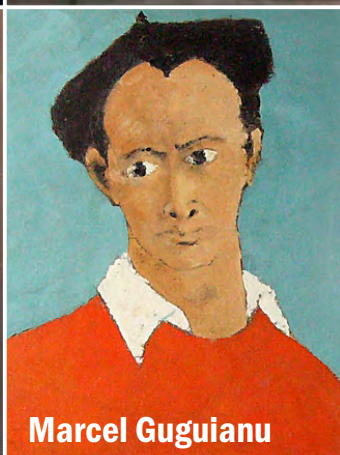
N. N. Tonitza

Muzeul „Vasile Pârvan“

Ion Dimitriu-Bârlad

Marcel Guguianu

Corneliu Vasilescu

Dragoș Pătrașcu

BAAADUL

literar

**Revistă trimestrială de cultură
anul IX, nr. 1 (32), februarie 2015**

Redactor șef: Gruia NOVAC

Revista apare sub egida Primăriei Municipiului Bârlad
Primar, ing. **Constantin CONSTANTINESCU**

În acest număr semnează:

Mircea COLOȘENCO (București)
Mihai IELENICZ (București)
Grigore POSEA (București)
Mihaela Ana Maria POPA (București)
Ioan VICOLEANU (Bacău)
Mihai MERTICARU (Piatra Neamț)
Alexandru JURCAN (Cluj-Napoca)
Sonia ELVIREANU (Alba Iulia)
Ionuț CARAGEA (Oradea)
Teodor OANCĂ (Craiova)
Adrian Dinu RACHIERU (Timișoara)
Alexandru ZUB (Iași)
Bogdan ULMU (Iași)
Vasile FILIP (Iași)
Ștefan AMARIȚEI (Iași)

Ion POPESCU-SIRETEANU (Pitești)
Magda GRIGORE (Pitești)
Liliana ARON (Pitești)
Florentina Loredana DALIAN (Slobozia)
Petre IOSUB (Vaslui)
Brândușa DOBRIȚĂ (Vaslui)
Theodor CODREANU (Huși)
Amelia CALUJNAI-LAZĂR (Paris)
Michel DUCOBU (Belgia)
Gruia NOVAC
Eliza ARTENE
Elena POPOIU
Petruș ANDREI
Serghei COLOȘENCO
George IRAVA
Gheorghe VERGA

Vernisaj: Neculai N. Tonitza (pag. 25-45)
Versuri de **Viorel DINESCU**, din vol. *Dimensiunea ascunsă*,
Editura Princeps Edit, Iași, 2011.

Foto: Răzvan ANDRONACHE

Culegere computerizată

și tehnoredactare: Bogdan ARTENE

*

Adresa revistei:

Biblioteca Municipală „Stroe S. Belloescu”,
Bârlad, Bulevardul Republicii 109,
telefon: 0235 411001
e-mail: baaadul_literar@yahoo.com
site: www.primariabarlad.ro

Materialele nu se înapoiază.

Redacția nu cenzurează articolele, dar responsabilitatea
opiniilor cade în sarcina autorilor.

*

Revista a fost tipărită de S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad,
str. C. Hamangiu nr. 15,
tel./fax: 0335 425302,
în ziua de 20 februarie 2015.

ISSN 1843-2190

CUPRINS

Pagina

3	Gruia NOVAC, <i>Centenar în staniol</i> (Editorial)
5	Elena POPOIU, <i>O punte de poezie Bârlad-Tomis</i>
8	Gruia NOVAC, <i>Semicentenarul Societății de Geografie, Filiala Bârlad-Vaslui</i>
10	Grigore POSEA, <i>Principiul de bază al regionării teritorial-administrative a României</i>
13	Vasile FILIP, <i>Scrisoare (între)deschisă către revista „Baaadul literar”</i>
15	Gruia NOVAC, <i>Ce ni s-a dat, să păzim!</i> (V)
19	Eliza-Mihaela ARTENE, <i>„Să îmbrăcăm pe cei goi”, de L. Pirandello</i> (Cronică teatrală)
21	Mihaela Ana Maria POPA, <i>Victor Ion Popa, VIP prescurtare sau V.I.P. cu adevărat?</i>
24	Eliza-Mihaela ARTENE, <i>N.N. Tonitza, reîntoarcere la valori</i>
26	Petre IOSUB, <i>Să ne-amintim de Belorofon din Corint</i>
30	Theodor CODREANU, <i>În oglinzile altora</i>
35	Mircea COLOȘENCO, <i>„Ciclul Curajului” - inedit - un poem inițiativ de Nicolae Labiș</i>
41	Bogdan ULMU, <i>Din istoria subiectiv/anecdotică a teatrului românesc</i>
42	Gruia NOVAC, <i>Cronici literare</i> (despre: I. Minulescu, Marian Constandache, Marinela Gîlcă, George Irava, Dorina Stoica, Grigore Vieru)
57	Adrian Dinu RACHIERU, <i>Cuvânt despre Ionuț Caragea</i>
58	Acad. Alexandru ZUB, <i>Un edificiu somptuos: „Istoria Bârladului”</i>
60	Ioan VIOLEANU, <i>„Codul penal liric” de Gruia Novac jr. (II)</i>
63	Ionuț CARAGEA, <i>Romanul „Fluturi”, vol. I, de Irina Binder</i>
66	Mihai MERTICARU, <i>Leonard Gavrilu, de la roman la proza scurtă</i>
68	Ion POPESCU-SIRETEANU, <i>Păstrarea și cultivarea limbii (XIX)</i>
70	Liliana ARON, <i>Profil Ion Popescu-Sireteanu</i>
71	Gruia NOVAC, <i>Reflecțiile unui ciob din oglinda vremurilor (XVIII)</i>
72	Alexandru JURCAN, <i>„...amintirile albe nu mai aveau răbdare...”</i> (poezii)
73	Petruș ANDREI, <i>„...fără tine mi-i sărac cuvântul!”</i> (poezii)
74	Magda GRIGORE, <i>Poesia non muore</i> (Bernardino Zendrini) (poezii)
77	Ionuț CARAGEA, <i>„...Nimeni, dar nimeni nu-ți întinde o mână!”</i> (poezii)
78	Vasile FILIP, <i>Epigrame și alte poezii</i>
80	Serghei COLOȘENCO, <i>„Am înflorit întocmai ca un măr în vântul aspru și fugarnic...”</i> (prozopoeeme)
82	George IRAVA, <i>„...Și am dat cep la câteva poeme”</i> (poezii)
83	Ștefan AMARIȚEI, <i>„Singurătatea poposește sub alte ziduri!...”</i> (poezii)
84	Brândușa DOBRIȚĂ, <i>„Fă o minune, Doamne, că poți...”</i> (poezii)
85	Teodor OANCĂ, <i>„E timpul să gândim cu altă minte!”</i> (poezii)
87	Michel DUCOBU, <i>„Ultima literă povestește despre umanitate!”</i> (traduceri de Sonia Elvireanu)
89	Gruia NOVAC, <i>Noaptea e un sfetnic...</i> (XII)
90	Florentina Loredana DALLIAN, <i>Când Dumnezeu era impiegat</i> (proză scurtă)
92	Gheorghe VERGA, <i>Ascensiune</i> (proză scurtă)
95	Amelia CALUJNAI, <i>Autograf tardiv</i>
96	Gruia Novac, <i>Salut revistei „Scriptor”</i>
97	Vasile DUMITRU, <i>Calendar</i> (selectiv)
98	***, <i>Amelia Calujnai-Lazăr, Poet și pictor</i>
99	***, <i>Expoziția „Călătoria” a lui Dragoș Pătrașcu</i>

CENTENAR ÎN STANIOL

Este exclus ca titlul să nu deranjeze, mai cu seamă că autorul se adresează, într-o primă clipă, susceptibilităților locului, care cu anevoie acceptă analizele ce nu conduc spre consolidarea tradițiilor împietrite, păstrate (da, sic!) în staniol sclipitor, schimbat după cum turbionează conjuncturile, chiar culturale.

O iau înaintea altora nu din orgoliul (prostesc!) de a fi primul, ci din prudența celui care e convins că, sigur, urmând moravuri împământenite în mentalul orășeanului plin de aduceri-aminte despre un „ieri” incert, vor răsări ditirambi cărora vulgul sfertoșcolit le va aplauda rezonanța, iar intelectualii cu sămânțar sărac vor exuberă convingși că notificarea unui centenar **de la...** este deja o performanță. Adevărat, dar să vedem cum!

Bârladul, un oraș vechi, din sud-estul românesc, nu a reușit niciodată să-și mențină precara personalitate în fața vremurilor arar înțelese, dar s-a supus lor chiar și atunci când „ascultarea” îi era defavorabilă; ceea ce părea câștigat se pierdea foarte curând, motiv etern de... lamentare devenită manieră. Cu nume nedeslușit încă, dar așteptând neobosit, el e prea-plin de orgolii fudule, tangențiate de tot atâtea frustrări. Aici, se coc mai întâi nemulțumirile falacioase, abia apoi ivindu-se (dacă!) oportunitatea unui remediu, când nu apare des provinciala stare de somnoroșie.

Secolul al 19-lea, cu deosebire în a doua jumătate, părea favorabil unei dezvoltări mai acătării a înfumuratului târg. Dar, ca o fatalitate acceptată, când elementele de elitism cultural apărute au căpătat accente holistice, fenomenul a fost împovărat de canoanele care au obturat serios calea spre descifrarea iluzoriului țel.

Și totuși aici se înființa, în 1846, Clasă reală Codreanului (astăzi Colegiul Național „Gheorghe Roșca Codreanu”), o Școală Normală, în 1870, un

gimnaziu, o Școală Secundară de fete, o Școală Comercială, una de Arte și Meserii, câteva școli primare, la care se adaugă trei tipografii, tot atâtea librării, continuându-se cu apariția primului ziar, *Semenatorul*, în 1870. Finalul sec. al 19-lea și începutul sec. al 20-lea s-au desfășurat sub auspicii relativ generoase, editarea revistelor *Paloda literară* (1904), *Făt-Frumos* (1904) și *Ion Creangă* (1908) evidențiind energii notabile. Aceste trei reviste literare au colorat peisajul publicistic al vremii; nici una longevivă; efemere, da; deși cu puține efecte, dar la nivelul așezării fiind vizibile, Bârladul era mulțumit. Se prefigura cumva rolul său de participant la creșterea culturii naționale, neavând însă altă certitudine decât aceea că este o câtime a spiritului românesc.

Lângă acest frumos tablou „spiritual”, poate ușor sta și un altul, completator, în care descoperim existența unui număr „necrezut de mare” de cârciumi (66), nesocotite pivnițe de vinuri, hanuri (37), „stabilimente” comerciale: prăvălii, băcănii, măcelării, cofetării, croitorii, cizmării, frizerii, tinichigerii, ateliere de lumânări (976), șirul, incomplet însă, încheindu-se cu un spital și cinci farmacii.

Cadrul social-economic, zugrăvit cu mijloace statistice, lasă loc impresiei unei dezvoltări largi, care să permită negustorimii locului susținerea inițiativelor unor intelectuali remarcați deja, nu numai din tentația de a-și proba mărinimia, ci, mai cu seamă, din năzuința de a pătrunde astfel în elita inteligenței urbei. Se vede că dezideratul a prins formă de țel, reușita părând a nu întârzia.

E clar însă că, alături de factorii amintiți până acum, rolul favorizant l-a avut și contextul istoric din perioada premergătoare izbucnirii primului război mondial, împreună cu atmosfera culturală a locului de odinioară, acestea putând explica plauzibil transformarea entuziasmului juvenil al grupului de intelectuali de care vom vorbi, în acțiuni care au reverberat, la intensități în ton cu vremurile, până astăzi.

„Cum s-a înființat «Academia Bârlădeană»? (...) Ne-a venit, așa, într-o zi din primăvara anului 1915, data exactă 1 Mai, să întemeiem o societate, unde să ne putem comunica ideile și să ne amestecăm expansiunea suflătească. Și așa s-a născut «Academia Bârlădeană», numită astfel, nu cu gând de făloșie, ci într-un moment de elan tinerească!” Este mărturisirea poetului **George Tutoveanu**, în interviul dat lui Vasile Damaschin și publicat în revista „Scrișul nostru”, an. I, nr. 2, din 1929. Înființat ca un veritabil și „vechi cerc literar în jurul lui Tutoveanu” (v. I. Gr. Opreșan, rev. „Țara de Jos” și

reluat în rev. „Graiul nostru”, 1925), la edificarea acestei societăți au participat folcloristul **Tudor Pamfile** și preotul **Toma Chiricuță**, cei trei impunând ca formă permanentă **ședința**, care de obicei avea loc sâmbăta, „unde se discutau nu numai lucrările originale, dar se făceau și dări de seamă asupra chestiunilor literare discutate în acea vreme”, după mărturisirea profesorului G. G. Ursu, în art. „Academia Bârlădeană”, publicat în rev. „Păstorul Tutovei”, an.V, nr. 8-9-10, 1942, Bârlad, pg. 491, ca ultim secretar al societății (1933-1942).

Ședințe, deplasări în satele zonei și în câteva orașe (una la Bălți - Basarabia), consemnate de publicațiile scoase chiar de societate („Florile Dalbe”, 1919; „Graiul nostru”, 1925; „Scrisul nostru”, 1929), au făcut parte din corpusul de intenții valorificate ale „cercului de la Bârlad”, în cadrul cărora s-a cultivat, adesea cu obstinație, patriotismul, din dorința de împlinire a idealului de întregire a neamului, fiindcă despre asemenea momente, după 1918, nu se mai poate vorbi. Din aceste idei, din aceste sentimente a luat ființă Societatea „Academia Bârlădeană”, în 1915.

Practic, „Academia Bârlădeană” a durat până în 1942 (poate 1943), când activitatea ei încetează practic, războiul în desfășurare împiedicând ființarea ei precum în răstimpul 1920-1940. Viața societății fusese înviorată, în răstimp, și de prezența câtorva nume: Nicolae Iorga, Alexandru Vlahuță, M. Sadoveanu, V. Voiculescu, Nichifor Crainic, Pamfil Șeicaru, Victor Ion Popa. Profesorul G. G. Ursu, de pildă, în articolul citat, se destăinuie: „*Ce-a fost cercul academic pentru noi? Acolo s-a simțit ca la ea acasă setea noastră de ideal și nostalgia noastră de puritate. Acolo am învățat cultul literar*”. Un asemenea tip de confesiune a dat tonul, ajuns curând emfatic, aprecierilor la adresa „Academiei Bârlădene”, societate devenită un fel de **mit al locului**, mai ales după moartea mentorului ei, George Tutoveanu, în august 1957. Un timp de câteva decenii nu s-a vorbit sau, mai mult decât estompat, în cercuri mici și puține se amintea de... trecutul glorios. Prezentul (nou!) de după 1948 se afla cu „ziua de ieri” doar în raporturi de contiguitate. Nostalgii abia șoptite l-au făcut pe „poetul albastrului”, George Tutoveanu, să-i amintească profesorului dr. C. D. Zeletin, la plecarea acestuia la București, în 1952-1953: „*și nu uita că noi suntem Academia Bârlădeană!*” (!)

Dacă e să fim dreپți, această societate, și atunci când era doar o umbră, a salvat, păstrându-și doar aroma, atmosfera orgolioasă de oraș cultural a Bârladului. Așa se face că, într-un entuziasm aproape pueril, fiindcă nu era generat de pricinile începutului, acelea din 1915, s-a re-înființat **noua „Academie Bârlădeană”**, inițiatorii din primul rând fiind edili oleacă mai școliți, dar „revoluționari”, ai orânduiri de după 1989; abia în rândul al doilea apăreau, aproape speriați, doi-trei reprezentanți ai unei intelectualități pline de timiditate în

fața... necunoscutului. Scopul reînființării trebuie căutat în „elanul” unor descătușări nedefinite, în îndeplinirea, chipurile, a unor deziderate „nobile” întrerupte cândva... Plecând festiv la drum, tot așa avea să-și continue deplasarea, ideea de a sărbători un centenar contingent aproape isterizând membrimea și conducerea „bătrână”... a convenționalului organ.

„Academia Bârlădeană”, resuscitată, n-a reușit, în pofida încercărilor de tip sisific, nici măcar ale conducerii (!) actuale care „rezistă” bărbătește din 1994, să urce, fie și o dată, deasupra unor mai ambițioase așezăminte culturale, precum Muzeul „Vasile Pârvan” sau Teatrul „Victor Ion Popa”. Fără o direcție călăuzitoare, privind mereu în urmă, doar-doar tradiția colbăită i-ar oferi un indiciu valid, societatea - când culturală, când literară, când ambigenă - a acceptat cam întotdeauna funcția de remorcă a variilor manifestări inițiate de... alții, în loc să-și asume formule ale paternității unor fapte promotoare de efecte inițiatice. Din farul care s-ar fi cuvenit să fie, rigoarea academică, implicită denumirii, a cunoscut un avatar jenant: întreține niscăi moaște reale, nicidecum visând la regenerarea, fie și mistică, a unui trup cu mau. O atestă readucerea în atenția nu știu cui a unor colecții de reviste, chiar dacă prin procedeu anastatic, sau retipărirea unor insignifiante volume care nici la apariție n-au fost remarcate. Iar editarea unor cărți de valoare și interes îndoielnice, dar „sub auspiciile Academiei B.”, e iarăși o acțiune care anunță că exiști, nu trăiești. Indiferent că numărul acestora depășește decarul!

Ședințele, desfășurate la date întâmplătoare, dedate conjuncturilor de tot felul și „discuțiilor bizantine”, adună, de regulă, aceleași persoane care au oarece atingere cu ambițiile politico-administrative ale „viagerei”... președinte de conclav eterogen. Nici președintele de onoare nu poate interveni, el rămânând fermecat de păstrarea funcției venerabile!

La **1 Mai 2015**, Societatea literară (culturală) „Academia Bârlădeană” împlinește **O SUTĂ DE ANI**. Ieri - entuziasm justificat, probat ca atare, motivat de ambiții romantice. Azi - lentoare drapată în vorbe, când mai clare, când poticnite, aruncate cu tentă pragmatică, pitind însă inabil proiecte himerice. Ieșită în lumea de după 1989 din ambiții instinctive, **noua „Academie Bârlădeană”** nu putea ajunge decât o copie, fără contur și fără țeluri, a celei de demult, devenită un feston aninat, în momente cheie, de clanța ușii de la intrarea în... CENTENAR.

Astăzi, „Academia Bârlădeană” este o imortelă care, de o sută de ani agățată la butoniera fracului de gală, amintește celor cu simțire vernaculară că mumia e încă rezistentă și, pudrată, poate fi scoasă, din când în când, la față de mulțime!

Decembrie, 2014

O PUNTE DE POEZIE BÂRLAD - TOMIS: CORESPONDENȚA DINTRE GEORGE TUTOVEANU ȘI GRIGORE SĂLCEANU

C.D. Zeletin și Elena Popoiu

G. Tutoveanu

Grigore Sălceanu

Nu am găsit prea lesne un *coup d'envoi*, altfel spus un punct de pornire pentru această pagină închinată Centenarului **Academiei Bârlădene**. Simțeam nevoia unei intrări în atmosfera Bârladului deceniilor 5 și 6, văzut dinăuntru, de la fața locului. Firesc, ne-am îndreptat către dl **C. D. Zeletin**, care nu doar că era încă în Bârlad în acei ani, dar i-a cunoscut direct pe toți cei care i-au întreținut fervoarea artistică, orbitând în jurul poetului **George Tutoveanu**. Am avut mai multe dialoguri telefonice și îi redăm, în spiritul și adesea în litera lor, mărturiile.

Iată cum și-l amintește acum, pentru că așa l-a cunoscut și l-a simțit tânărul **Dada Dimoftache** pe poetul **George Tutoveanu**: ca prieten al tuturor scriitorilor și tuturor tinerilor care stăteau cu fața spre artă sau doreau să-l cunoască personal. Era o filozofie de viață aceea de a nu refuza să întindă o mână celui care-o cerea și chiar celui care n-o cerea dar i-o cereau privirile. Era un om în esența lui sobru, dar cu o bunăvoință prompt și clar exprimată. Era veșnic înconjurat de tineri și veșnic în căutarea grăuntelui de cristal al talentului.

Fiind primul care a dat impuls creării Bibliotecii Publice din Bârlad - devenită ulterior Casa Națională „Stroe Belloescu” -, organizând întâlniri literare în Bârlad sau în restul țării - de la Arad până la Chișinău - fiind, pe deasupra, creatorul Academiei Bârlădene în 1915, **G. Tutoveanu** devenise centrul de gravitație artistică și în general intelectuală a orașului. Putem afirma din plin că poetul a fost toată viața înconjurat de suflete care-și căutau idealul în scris sau care pur și simplu voiau să-i simtă pulsația umană.

Pe cât de înconjurat a fost în tinerețe și în viața matură, pe atât a fost de uitat și, mai grav, neglijat, minimalizat, jignit la bătrânețe și lovit în posteritate. Cum lovit? Dărmându-i-se casa de pe Bulevardul Epureanu 41, sfâșiindu-i-se cu buldozerele grădina paradizică din juru-i și pur și simplu sfărâmându-i-se placa de marmură care atesta, cu multe date

importante, faptul că locuința cărată de cupa buldozerele fusese, *de facto*, al doilea sediu al Academiei Bârlădene (primul fusese pe str. Vornicul Sturdza nr. 9).

Se mângâia la vremea senectuții cu vizita câtorva prieteni bârlădeni de nădejde, între care cel dintâi era avocatul **George Constandache**, poet, dar și magistratul **Ion Manta-Roșie** (scriitorul I. Delamisa), **Constantin Dornescu**, avocat și intelectual de clasă, posesorul uneia din cele mai mari biblioteci particulare din Bârlad. O altă categorie de prieteni care nu-l uitaseră, care locuiau în alte localități, având grijă să-i scrie cu relativă regularitate erau bătrânii scriitori: **Artur Gorovei** și **Aurel George Stino** (fiul profesorului de franceză al lui Mihail Sadoveanu, la gimnaziul „Donici”) de la Fălticeni, **Radu Cosmin** de la Ploiești, **Natalia Negru** de la Tecuci, **G.G. Ursu** de la București, fiul său sufletesc, bucovineanul **Leca Morariu**, refugiat cu soția lui, Octavia, la Craiova, poetul **Grigore Sălceanu** de la Constanța, poetul **Ion Buzdugan**, erou al Unirii Basarabiei cu patria mamă și unul din cei dintâi membri ai Academiei Bârlădene, adus, să zicem așa, de mână de Vlahuță. Îi scriau și foști discipoli sau apropiați, dintre care **C.D. Zeletin**, **B. Jordan** și **George Nestor** din București. Ar putea părea mulți dar, la o bătrânețe pustie și întârziată, erau puțini. O luminau - și ce lumină! - scrisorile primite de la **Perpessicius**, **Cezar Petrescu**, **Victor Eftimiu**, **Pamfil Șeicaru**. Chiar și în anii senectuții târzii, ținea nu numai să poarte corespondență și să creeze legături între prietenii lui care nu se cunoșteau între ei. Un singur exemplu ar fi de ajuns: scrisorile în care **George Tutoveanu** îl recomanda pe necunoscutul poet **C. D. Zeletin**, la București, lui **V. Voiculescu** și **G.G. Ursu**, iar la Constanța, lui **Grigore Sălceanu**.

Poet, prozator, dramaturg, traducător din și în limba franceză, profesor de limba și literatura franceză la Liceul „Mircea cel Bătrân”, **Grigore Sălceanu** (23 aprilie 1901, Galați - 18 iulie 1980, Constanța), a scris

poeme dramatice dar și tragedii în versuri (Ovidius, 1957; Decebal, 1970; Tropaeum Traiani, 1975) și este poet al mării (Flori de mare, 1928; Fierbea az' noapte marea, 1933; Nopti pontice, 1937. A tradus: în franceză Sonetele și Luceafărul lui Eminescu, baladele Meșterul Manole și Miorița, poezii de Vasile Alecsandri, Perpessicius și George Tutoveanu; din franceză, poezii de V. Hugo, Lamartine, Alfred de Vigny, Charles Baudelaire, Leconte de Lisle, Paul Verlaine, François Coppée; și din latină, poezii ale lui Ovidiu. A fost, în orașul unde a trăit cea mai mare parte din viață, victima unei ostilități care nici în posteritate nu s-a stins, după cum depune argumentată mărturie C.D. Zeletin (cf. partea a III-a, *Miscelaneu*, a volumului C.D. Zeletin 75, Editura Sfera, Bârlad, 2010, pp. 391-395), cel care, deși locuind la București, a luat inițiativa organizării la Constanța a unei grandioase sărbătoriri a centenarului Grigore Sălceanu. Aflăm tot din volumul C.D. Zeletin 75 că, în anul 1974, poetul, pe care Președintele de onoare al Academiei Bârlădene îl numește „martor al tinereții mele literare“, i-a încredințat „scrisorile sfinte“, în număr de 80, pe care i le-a adresat, de-a lungul anilor, G. Tutoveanu: reproducem, în facsimil, pasajul din scrisoarea poetului tomitan către Dada Dimoftache, anunțând această intenție.

Constanța, 26 III 1973

Grigore Sade,

Ți trimiț scrisorile afente
ale bardului nostru scump și cetera
din presile d-tale.

Am vorbit cu d-l. Poedica
și m-a asigurat că, totuși, la
timpul current, prezis „Ovidiu“,
de Dada Dimoftache, va opera
cu „Tomis“.

Ți doresc mult succes și te
ambrotez cu toată dragostea.

Al d-tale devotat,
Grigore Sălceanu

Cum a debutat corespondența celor doi poeți? E de presupus că primul a scris Grigore Sălceanu, care și-a adus aminte că l-a cunoscut pe poetul bârlădean în redacția *Convorbirilor Literare*, unde G. Tutoveanu era și cultivat și prețuit... Întors din București acasă în 1947, în dezolarea unui Bârlad devastat de război - până și ferestrele casei erau sparte - poetul, însingurat de vârstă și, cum am văzut, necruțat de indiferența și chiar ostilitatea concetățenilor, simțea o mare nevoie de comuniune.

Piatră de temelie a unor edificii prietenești și

scriitoricești pe care trecerea timpului le-a validat, corespondența poetului, în care se includ scrisorile către și de la Grigore Sălceanu, devenite curențe între 1952 - 1956, au venit să umple acest gol specific. Oricât vor fi fost de scurte și concise, ele au reprezentat balonul lor de oxigen în anii înnegurați de urmele războiului dar și de semnele tot mai apăsătoare și mai insidioase ale înstăpânirii comuniste.

Correspondența cu poetul tomitan, la care am avut acces grație donației dlui C.D. Zeletin pentru Fondul de manuscrise al Academiei Bârlădene, cuprinde 80 scrisori și cărți poștale ale poetului G. Tutoveanu; pe cele ale lui Grigore Sălceanu, sora sa, Marieta, în generozitatea ei, le-a donat diverselor foruri locale, între care liceul economic (care a primit numele poetului).

Despre ce își scriau cei doi poeți care se simțeau atât de legați - octogenarul bârlădean și interlocutorul său de la malul mării, cu 30 de ani mai tânăr? Scrisorile îl dezvăluie pe G. Tutoveanu poetul, omul, prietenul, în intimitatea casei sale, aparent netulburată de potrivnicii care să-i răpească tihna solilocviului liric. Marcat de ani, ieșind tot mai rar din adăpostul biroului, ajuns la decenii depărtare de entuziasmul anilor în care se năștea Academia Bârlădeană, poetul, încă activ în planul creației și al interesului pentru viața literară, pare că trăiește în așteptarea scrisorilor și a vizitelor, chiar dacă rare, ale prietenilor apropiați. Iată-i, veniți să-l hiritisească la zi aniversară (scrisoarea din 22 noiembrie 1952):

Mult iubite frate Grigore,

Ar fi trebuit să te afli, ascuns după vreun paravan, în camera unde se găseau cei câțiva prieteni care veniseră să mă „hiritisească“; s-asculți pe Ion

Mult iubite frate Grigore

Ar fi trebuit să te afli, ascuns după vreun paravan, în camera unde se găseau cei câțiva prieteni care veniseră să mă „hiritisească“; s-asculți pe Ion Năntă-Rosi stându-ți poartă și scrișoale pe care mi le-ai trimis pentru St. Năntă-Rosi; și să privesc în ochi strălucitori de... lumină și lăcaș, ca să „abliți“ a dragă năntă-Rosi... și te părăsesc... Părlădul !..

Mă „hiritisează“ care când și cum vrei putea să-ți multumesc îndăgăduindu-mă năntă-Rosi și bucărilor, pe care mi le trimiți ?!.. Te ref. îndăgăduie, și-mi comuniți murele așlor prieteni sau-au lăsat pe la scrișoale literare după care mi-eu-mis, și să-i imbrățișezi fetele și pentru mine !..

Te „Năntă-Rosi“ și „Oglici de ani“ amândouă să o frumusețe doborâtă, vor fi frumoasă...

Manta-Roșie citindu-ți poeziile și scrisorile pe care mi le-ai trimis pentru 20 Noiembrie; și să privești în ochii strălucitori de lumină ai tuturor, ca să-nțelegi ce dragoste nețărnută îți păstrează Bârladul!...

Mă-ntreb mereu: oare când și cum voi putea să-ți mulțumesc îndeajuns pentru nesfârșitul șirag al bucuriilor pe care mi le dăruiești?!...

Găsim, în același plic, poemul pe care i-l dedică Gr. Sălceanu la aniversarea celor 80 de ani:

Iarna și-a întins hlamida peste umerii Moldovei
Și-a suflat fiori de gheață pe tărâmul dobrogean;
În Bârlad, pe neaua filei, se înșiră floarea slovei,
Inimile se-nfioară lung pe țărâmul tomitan.

Pomul cu optzeci de ramuri a întins o nouă creangă,
Înfruntând a vremii valuri cu putere de titan,
Și, prin viscol, el visează freamăt dulce de talangă,
Murmure de izvoare, ninsul florii pe tăpșan.

Pomul viu, din ramuri multe, e o harpă fermecată;
Nu-l dărmă suferința ce-l atinge uneori,
Ramurile către soare și le-ntinde și, deodată,
Înfruntând, și nori și viscol, se acopere de flori.

Blând zâmbește-i la fereastră, sfântă stea din Betleem;
Iesle, luminează-i vatra, prefăcând-o-n diadem;
Magilor, Păstori din staul, candid zâmbet al Mariei,
Ocrotiți-ne Ceahlăul și Păstorul Poeziei!

Prezența prietenilor, aprecieri precum acelea venite de la Tudor Arghezi (autor a „două Medalioane foarte frumoase, pe care mi le-a închinat cu prilejul sărbătoririlor din 1942 și 1947”), iată ce-l face fericit. Își regăsește bucuria și elanul la primirea acestor semne de neuitare: traducerea ori punerea pe muzică a unora din poezii, o promisiă antologie a operei sale: își revede versurile în vederea alcătuirii ei, constatând ce greu îi este să se despartă definitiv de paginile vechi. Despre bucurie este tocmai vorba în această scrisoare din 20 mai 1954, în care își face loc și „un strop de amărăciune”... De la imaginea „stolului de prigorii rebegite”, poate:

Mult iubirii mei Constanța și Grigore,

Îmi fac o plăcere fără margini comunicându-vă că-n dimineața de 13 Mai, am ascultat la Radio poezia „Dor” din volumul „Albastru”, și mi s-a făcut o bucurie fără seamăn, care nu s-ar fi prețluit cu toate comorile pământului... Cântată de-o doamnă a cărei voce plutea spre-alte orizonturi, poezia aceasta m-a purtat până dincolo de cele din urmă pâlpâiri ale sufletului... Mă gândeam: cred că „Dorul” acesta se va mai cânta la Radio și când eu nu voi mai fi, dar... dar să nu mai vorbim despre toate acestea!... Ascultând, am încercat și-un strop de-amărăciune: s-a dus tinerețea!...

După iarna aceasta de „apocalips” pe care-am trăit-o, acum și primăvara aceasta se lasă mereu așteptată: niciun șirag de cocoare, niciun tril de privighetoare... Abia azi am văzut un stol de prigorii rebegite...

Poetul contemplă, cu priviri melancolice, peisajul tot mai restrâns aflat sub ochii săi, trăind, cu fiecare an mai greu, schimbarea anotimpurilor: de la „toamna de aramă”, la iarna de poveste 1953 - 1954 (scrisoarea din 29 ianuarie 1954, cu descrierea Bârladului sub nămeți):

... Aici, în Moldova de Jos, trăim o iarnă dintre-acele despre care numai în basme se vorbește: o zăpadă de-aproape un metru, așezată liniștit, fără viscol, a copleșit orașul și dealurile din împrejurimi, încovoiind arborii sub adevărate talazuri de spumă... Și toate acestea sub o temperatură de douăzeci și cinci-treizeci de grade!... Dar, pentru oamenii vrednici, acestea sunt floare la ureche!...

Îl urmărim cum așteaptă trilurile privighetorilor și „zarzării îndrăzneți” ai lunii mai, deși desprimăvărările îi par tot mai târzii... Deasupra oricăror oboseli ori tristeți, rămâne însă proaspătă, de nimic atinsă, dragostea de Moldova, „scumpa noastră Moldovă” cu „farmecul ei fără nume” (scrisoarea din 28 aprilie 1952):

... Moldova aceasta, cu dealuri și coline ondulate; cu șesuri și câmpii fără margini; cu păduri în care n-a intrat, încă, securea; cu ape domoale; cu nesfârșite lunci de bozii murmuitoare; Moldova aceasta cu amurguri și doine unice-n lume; Moldova aceasta peste care-a fâlfâit odinioară strigătul aprig al desnădejzii lui Niculce: „Săracă țară a Moldovei”! Moldova aceasta ne-așteaptă să-i închinăm și cel de pe urmă din cântecele noastre!...

Când, în 1917, am spus toate acestea lui Vlahuță, care-a trăit atunci câteva luni în „orașul meu”, în refugiu, și nu-nțelegea de ce-am rămas în Bârlad, a lăsat ochii în jos, și nu mi-a mai zis apoi că sunt bolnav de „bârlădenită cronică”...

Scrisorile lui G. Tutoveanu nu oferă doar mărturii despre viața unui poet, nu au numai valoare documentară. Cum s-a văzut, multe pasaje sunt frumoase ideatic și stilistic, meritând a fi reținute pentru încărcătura afectivă sau relevanța apoftegmatică. Ele reprezintă totodată o admirabilă mostră de scriere sub aspectul grafic. Dl. C.D. Zeletin îi situează caligrafia pe aceeași linie valorică - întrecând-o chiar - cu aceea a lui Vasile Alecsandri, demult consacrată ca etalon de frumusețe: G-ul din semnătura G. Tutoveanu rămâne emblematic.

(Fragment dintr-un studiu amplu care urmează a fi tipărit în curând.)

În ziua de 30 noiembrie, 2014, în somptuosul foaier al Teatrului „Victor Ion Popa” din Bârlad, s-a desfășurat, în fața unei foarte numeroase asistențe - invitați din țară, reprezentanții Universităților Iași, București, Cluj, Suceava, conducerea națională a Societății de Geografie, profesori de geografie din Bârlad și județ, profesori de alte specialități - Sesiunea Jubiliară a filialei Bârlad-Vaslui a Societății de Geografie, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la constituire.

Cu această ocazie, dl. prof. univ. dr. **Mihai Ielenicz**, președintele Societății Naționale de Geografie, a avut amabilitatea să adreseze câteva cuvinte cititorilor revistei „Baaadul literar”.

„De fiecare dată când vin în Bârlad, nutresc gândul de a vizita Colecțiile de Artă ale Muzeului dumneavoastră, Teatrul din Bârlad, iar dacă vreți să rețineți, dacă nu - nu, pe vremea aceea era și o Casă Memorială a lui Gheorghiu-Dej, un reper în istoria Bârladului și a țării acesteia. Am văzut de

asemenea Parcul orașului, dincolo de spital, ca și biserica de pe timpul lui Vasile Lupu, aflată chiar în centrul orașului. Sunt o serie de obiective pe care de la început mi le-am fixat și, de câte ori am timp, le vizitez cu multă plăcere. Dar, ce-am constatat! O transformare mare, de la o etapă la alta, a fizionomiei localității. A devenit din ce în ce mai frumoasă, curată, cu lucruri tot mai noi și mai bine puse la punct.

Mi-aduc aminte de o frază pe care un mare geolog al României, legat și de Iași, Virgil Ianovici, academician, om care s-a ocupat foarte mult timp de problemele de mediu, o formula așa: „Geografia este o regină a științelor”. Și era geolog, nu era geograf. Spre deosebire de alte multe științe, geografia are un summum de relații pe care și le-a stabilit în timp, prin care trăiește și va trăi permanent. Copilul în școală învață niște lucruri de la profesorul său. Iar profesorul de geografie le spune cu suflet și de aceea rămân întipărite pe viață. Astăzi, copilul ascultă multe lucruri la televizor, care-l pot face mai rău, mai bun. Mai sunt și problemele sociale care-l pot influența pe elev și adesea îl îndepărtează de geografie. Dar tot la geografie revine. E ceea ce amintea, în acest seminar, doamna profesoară Gabriela Plăcintă, despre geostrategie, geopolitică, noțiuni care până mai ieri păreau derizorii, acum fac parte din limbajul nostru. Pentru că, prin poziția țării noastre, toate acestea se îmbină. Sub emblema Societății de Geografie din România sunt scrise câteva cuvinte: „Iubire și credință față de Țară și Popor!” În mod deosebit noi atragem atenția asupra rolului profesorului de geografie, alături de celelalte discipline,

în descoperirea valorilor locului în care ne-am născut sau trăim și ne facem meseria, numai așa putându-ne iubi Patria, misiunea aceasta revenind tuturor educatorilor. Un scriitor născut pe aceste meleaguri, Al. Vlahuță, în 1901 scria și publica volumul intitulat „România pitorească”. Cartea este o geografie scrisă cu mintea unui literat, cu multe metafore, oferind niște lucruri frumoase. Citind paginile acelea, îți crește sufletul, te înobilează, te trece într-o altă lume. Pentru câteva ore imaginile îți sunt vii, dar nu le-ai văzut. Pe când geograful le vede cu pasul, ori le vede la hartă. Geograful Ion Simionescu a scris, de pildă, pagini excelente despre natură... Iar Victor Popescu, care-i mai de la nord, are foarte multe pagini scrise despre natura Moldovei și-a zonei natale, Botoșani.

Vedeți, acum nu se mai merge pe un spațiu limitat, ci încercăm să pătrundem în fundul oceanelor, în fundul mărilor, nu ne mulțumim numai cu ce descoperim pe uscat. Mă întreabă unii de ce umblu așa de mult, de ce merg la Cluj sau la Oradea, ori în alte părți; fiindcă de fiecare dată văd aceleași locuri cu alți ochi, cu alt interes, am întotdeauna alte trăiri în locurile respective. De fiecare dată, principiul nostru a fost acesta: uniți vom câștiga ceva. Încet-încet. Pasul chinezesc. Și românesc. Și mintea românească. Clujul, Iașiul, Bucureștiul și toate celelalte centre universitare, împreună cu Societatea de Geografie, cu Consiliul Național de Geografie, cu alte organisme și personalități, facem memorii care ajung la Parlamentul României sau la minister, pentru rezolvarea chestiunii asupra căreia m-ați întrebat. A fost, de exemplu, problema asta a regionalizării. Geografii au participat la șapte întâlniri la nivel național, spunându-și punctul de vedere, unde e bine, unde e rău și ce se poate face în continuare. Ne-au apreciat; și la Târgu-Jiu, la Timișoara, la București. Dar problema aceasta a rămas încă în dispută.

Revenind la predarea geografiei... În legătură cu asta, eu nu sunt mulțumit, pentru că încă se insistă în școală, ba chiar și la nivelul universitar, pe memorare. Nu memorarea este importantă, ci

analiza. De la particular se ajunge la sinteză. Și sinteza rămâne. Legea rămâne. În sesiunea la care participăm acum, am constatat că profesorii care au vorbit cunosc bine și legile naturii, și legile sociale. Dar nu toți fac asta. Geografii, ca și geologii și naturaliștii, fac această îmbinare între natură și social. (...)

A fost dorința domnului profesor Vasile Cârcoță, președintele de onoare, să se organizeze jubileul filialei Bârlad-Vaslui astăzi, 30 noiembrie, aceasta fiind data când, în 1964, s-a constituit. Iar faptul că de câțiva ani buni, ziua de 1 Decembrie a fost declarată și Zi Națională a României este o memorabilă coincidență. De aceea sper din tot sufletul că participanții, mulți, la acest jubileu sunt în asertimentul meu, acela de a închina eforturile și bucuriile noastre Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918.

Vă doresc sănătate și la mulți ani!

(Prezentare și consemnare, Gruia Novac)

PRINCIPIUL DE BAZĂ AL REGIONĂRII TERITORIAL-ADMINISTRATIVE A ROMÂNIEI

D-I Grigore Posea
este prof. dr. doc.
Honoris Causa
la Universitatea
„Spiru Haret”,
București.

Introducere

Abordăm această problemă din patru motive esențiale:

1. **Regionarea teritorială**, de orice tip, este, înaintea de toate, **o problemă științifică geografică**, cel puțin pentru motivul că elementul regionat, pe hartă, este teritoriul, respectiv **relieful**, care este **suport și element** al mediului natural de viață, obiectul geografiei.

2. **Regionarea administrativ-teritorială**, solicitată cu necesitate de UE, **va reprezenta**, după cum vom vedea, **baza esențială a viitoarei dezvoltări durabile a României în UE**, cu condiția să fie făcută științific, de către specialiști, și nu din interese local-regionale ale unor „moguli”. Atenție! Va fi, sau va trebuie să fie, un proiect național, guvernamental, de mare valoare pentru viitorul nostru.

3. Nu este prima dată când ne ocupăm de o astfel de regionare; printre altele, am abordat chiar practic regionarea tip-județe din 1968. Dar, **regionarea** care se cere **în prezent** este diferită față de cea „județeană” și **are un scop atât național, dar mai ales european, dacă nu chiar global**.

Știm că **există și o comisie parlamentară** nominalizată **pentru regionare**; am ascultat, un timp, discuții, în acest sens, la televizor (dar cine discuta și cu cine?). Mai știm că și-au expus păreri vagi unii parlamentari, **dar nu personalități științifice de specialitate**. S-au publicat unele hărți ale regionării României, dar fără a ni se preciza principiul (și scopul) de bază al acelor regionări etc. **Dacă nu precizăm**, de la început, care este **scopul de bază al viitorului acestei țări** (în viitoarea UE și în Lume), atunci **regionăm degeaba**, sau numai pentru unii.

Deci, se va impune, obligatoriu, o regionare științifică, pentru o dezvoltare durabilă.

Dar, o astfel de regionare solicită, **ca metodă, cercetări în teren și propuneri concrete, motivate** conform principiului și scopului de bază.

4. Tot pentru început, dorim să precizăm că **articolul** ce urmează **reprezintă, în fapt, o îmbinare** sau o sinteză a altor **trei-patru articole anterioare**, ale noastre¹.

De ce această „sinteză”? Pentru că viitoarea regionare administrativ-teritorială va fi enorm de importantă pentru viitorul românilor și al României.

I. Principiul de bază al regionării

administrativ-teritoriale

O idee despre intenționata regionare a României am expus-o anterior (*revista Lohanul*, nr. 1(29). **Huși**, 2014). pornind de la obiectul geografiei, „știință integratoare a Terrei ca planetă a vieții”. Aici dorim să insistăm asupra **principiului de bază de la care trebuie să pornească regionarea administrativ-teritorială a României pentru o viitoare și sigură dezvoltare durabilă**, conformă orientărilor UE, **dar**, totodată, **și din perspectiva noastră național-viitoare** (în interiorul unei federații UE).

* De la început, subliniem că **o astfel de regionare este obligatoriu științific-geografică**, deoarece **noi toți trăim și ne dezvoltăm pe relief** sau pe câte o anume suprafață geografică complexă, fiecare cu un anume specific, sau în câte un tip de **mediu fizic complex**. De altfel, accentuăm, că **orice fel de regionare se face pe un teritoriu geografic**. Cine nu dorește să **regioneze în acest fel încalcă profund principiile științifice** și chiar principiul democrației reale. Dar **atenție**: chiar Papa de la Roma a spus că **Dumnezeu iartă, dar Pământul Nu** (Sau, cum noi am mai spus-o, că „Natura se răzbună”).

* Pentru a contura acest principiu trebuie, mai întâi să prevedem scopul final al regionării cerută de UE. Aici intervine însă o greutate: **cum prevedem acest scop, deoarece nu știm ce va fi UE!** De obicei, acest aspect este spus numai pe ocolite, sau deloc. Va fi, probabil un mare stat federali), sau ceva similar.

Dar, în acest context, trebuie să ne mai întrebăm și **ce limbă oficială** va avea, **ce cultură generală** etc. etc., și **ce aspecte „naționali vor mai rămâne** din fostele state? Aceste aspecte nu le știm, căci, repetăm, **nu se spune nimic concret** în acest sens. Este însă normal să ne întrebăm, și noi, **românii, ce mai rămâne concret** în acel stat UE, **din complexitatea și specificul fostului nostru stat și neam?**

Noi suntem însă siguri că **aceste aspecte vor depinde de actuala** și de viitoarea noastră „**politică interioară în fond**”, în primă și ultimă instanță, toate acestea vor depinde de forma și conținutul acestei viitoare regionări administrativ-teritoriale, respectiv, de felul cum va funcționa dezvoltarea economico-socială a **fiecărei regiuni** înainte și la încorporarea în **viitoarea federație UE**. În acest sens, intervin două sau chiar trei păreri: **cei din țările mari și puternice**, mai grăbiți a se ajunge la acel țel final (adică, integrarea totală europeană), **vor dori să preluăm** totul de la ei (sau să ne impună ei), fără ca noi să mai știm cine și ce am fost, sau ce și cum vom putea produce, aici, în primul rând pentru noi. Alții, **cei din interiorul țării**, baronii în prim plan, vor dori **o regiune pentru ei**, prin promovarea unor harababuri regionaliste, care vor favoriza plecări în masă spre „exterior”. Există totuși și **o a treia părere, regionarea științifico-geografică**, expusă mai sus, ce va trebui impusă în fapt.

Totuși, pentru **un răspuns real-științific**, privind principiul regionării, mai este nevoie de ceva. Să cunoaștem cum arată și cum funcționează regiunile din țările **puternice-europene**, și mai ales **ce caracteristici au acele mari regiuni** în special sub aspectul complexității teritoriale, dar și **economic și social-educativ**. Un aspect pare categoric: **este vorba**, în general, **de regiuni cu**

un anume specific geografic și cu o complexitate economico-socială, **care leagă puternic pe om de locurile sale teritoriale-regionale**. Deci, aceștia insistă pe legăturile dintre om și natura locurilor.

Putem acum concluziona că principiul de bază al **conturării unor regiuni de dezvoltare durabilă, pentru UE** (ca de exemplu, în Germania, Franța, Suedia etc.), este acela al legării complexe a majorității locuitorilor (prin meserii, ocupații, educație și politică) de mediul geografic al regiunii Numai astfel *ne vom impune*, și noi, în istoria și societatea federal-europeană, cu o parte din istoria, cultura, tenta și specificul locurilor și peisajelor regionale și naționale ale **fostei noastre țări** Numai atunci vom auzi zicându-se (când un român se va afla în fosta Belgie sau Ungaria etc.): „eu sunt din Carpații Apuseni”, sau din „Bărăganul României”, din „Depresiunea Brașovului” (și nu din Ținutul Secuiesc) etc.

Aici însă, intervenim cu o altă **concluzie parțială**: **Integrarea în UE nu înseamnă copierea altora, ci adaptarea a ceea ce suntem noi acum și a specificului geografic al țării noastre la integrarea într-un stat nou și mult mai mare, UE**. Deci, încă o dată, *să nu idealizăm fără „cap” Occidental*.

* **Să punctăm și cum vom regiona** pentru ca regiunea „să aparțină” locuitorilor ei?

Este necesar, mai întâi, *a nu se înțelege simplist*, cum s-ar crede, că legarea omului de teritoriul regiunii este simplă și că se poate face oricum, chiar și numai prin unul sau două aspecte economice, sau cumva prin etnie etc. Din contră, **„regionarea” științifică** pentru dezvoltare **este complexă**. Spre exemplu, **în Carpații Românești va domina turismul, dar sub multiple forme și îmbinat cu multe alte activități complementare sau nu**. Un alt exemplu, **în Bărăgan și Câmpia de Vest**, sau în Moldova ș.a. se va face multă agricultură, dar nu numai, ș.a.m.d. Sau, *de ce în Bârlad*, un anume Mustafa a înființat o fabrică de... rulmenți...?

Se mai impune însă ceva foarte important, **pentru a nu se reveni la un nou feudalism**. Anume, *să ne întrebăm*, de pe acum, cine vor fi proprietarii, sau „directorii”, marilor unități capitalist-agricole din Bărăgan, sau proprietarii pădurilor din Carpați etc.? Vor fi **români sau „streini”** care vor pleca cu toți banii locurilor la ei „acasă”? Sau, *ce număr de localnici* din „regiunea Bărăgan” vor avea locuri stabile de muncă în acea regiune? Câte licee specifice și ce alte instituții culturale tipice și de alt tip vor exista în aceeași regiune, *câți politicieni și câți* dintre lucrătorii acestor locuri vor fi **bărăgăneni**? Ce drepturi locale, specifice, vor avea regiunile, în raport cu țara, și mai ales ce drepturi vor avea localnicii pentru a se lega în continuare de regiune și de fosta lor țară etc.?

Deci, **nu** regionale **de** tip feudal și nici regionale capitalist-ciocoiască, sau capitalist-venetică și hoțească, sau etnică, ci una cu un scop precis de viitor - dezvoltarea durabilă; făcută pentru locuitorii acelei regiuni, dar și pentru țara

Acest principiu al unei dezvoltări durabile legată de o anume complexitate a reliefului, respectiv o regiune geografică complexă și complementară, **este vechi în geografia politică**, iar teoretic, pentru România și Europa, principiul a fost conturat prima dată de marele geograf francez Emm. de Martonne (și nu de socrul său Vidai de la Blanc he), principiu pe care l-a impus la tratatul de la Trianon (1918). El l-a numit, atunci, **principiul viabilității frontierelor** (cu sens de via), prin care a argumentat de ce granița de vest a României trebuia să includă și o lățime mare din Câmpia de Vest, în complementaritate

cu o bună parte din Munții Apuseni și cei ai Banatului. Amintim totuși că pentru Banat, De Martonne a accentuat nu numai complementarismul câmpiei cu muntele, dar și **multiplele interrelații umane cu vecinii**. Dar, geografii au cam uitat de acest principiu de bază, iar mulți politicieni nici nu îl cunosc. Datorită lui De Martonne avem granița către Ungaria mai la vest decât insistau ungurii. Principiul complementarității geografice a fost însă și mai devreme înțeles de popor. Oare de ce bărăgănenii câmpiei au numit „țara lor” **Muntenia**?

* Să ne oprim puțin și la **complexitatea și complementarismul unei asemenea regionări** privită prin acel important scop final. Acestea presupun mai multe aspecte, *gândite și argumentate de anumiți specialiști științifici și, numai în ultimă instanță, de politicieni*. Toate acestea trebuie făcute în așa fel ca *să lege de la sine*, real și strâns, *pe om de pământul său regional* în care obligatoriu să-și creeze un trai tot mai bun; acest nou om, de oriunde ar fi, va avea desigur și posibilitatea să viziteze oricând întreaga Europă și nu numai, dar mereu cu un gând spre înapoi, către ai lui. (I-ați intuit, oare, în noiembrie 2014, pe tinerii noștri care lucrează prin Europa?). Pentru această legătură de un anume loc este nevoie nu numai de *una-două ocupațiuni specifice*, dar și de multe altele, atrăgătoare și poate unele mai puțin specifice, dar **necesare și adaptate** diferit celor specifice. În mod contrar, *vom face* „regiunii de vânzare” la alții.

Dar, **vor înțelege acum acest principiu și scop** politicienii noștri? **Greu de spus**, deoarece gândirea multora este încă de tip feudal. Deocamdată, „noi masele” suntem încă ai lor, nu ei ai noștri. Ei ne spun cam așa: „Voi alegeți” (dar ce vă spunem noi), iar „noi dictăm”; ba, uneori, „noi” lăsăm și moștenitori, să vă conducă tot ca noi. Dacă vom continua să fim conduși în felul acesta, **vom merge către nicăieri**; dar ei își vor umple buzunarele.

II. Își fac geografii noștri datoria față de geografia reală?

Să vedem însă, *cam ce sens ar avea o geografie reală*? Spre a nu lungi explicația, *facem trimitere la* lecția introductivă a lui G. Vâlsan, ținută la Universitatea București (1930), intitulată „Sensul geografiei moderne”² (ce bine ați face s-o citiți, sau să o recitiți!); apelăm totodată și la un alt articol al lui Vâlsan, „Elementul spațial în descrierea geografică”². De ce apelăm la aceste două articole? Pentru că (după părerea lui T. Morariu și V. Mihăilescu) *ne indică „germenul înțelegerii adevăratului caracter al analizei geografice (integrarea părților în unitatea teritorială de studiu)”* (pg. 39-40)². *Încă un motiv*: în ianuarie 1919, marele De Martonne, care dorea să-l cheme pe Vâlsan la Paris (și nu pe S. Mehedinți), pentru Conferința de Pace de la Versailles, află că acesta este grav bolnav (accident, Ciurea, 1917) și, cunoscându-l bine încă din 1913, *îi trimite o scrisoare de regret*, din care reținem: „Vons savez combien j'estime vos travaux” (G. Bowd, 2012, pg. 56). Dar, *asemenea explicații și păreri asupra rolului geografiei în societate găsim și în „Răzbunarea geografiei”* (Kaplan -2014).

Va zice cineva (și zic mulți) „alte timpuri, altă gândire”. Totuși, de foarte multe ori, mai ales în științele naturii, *primele cercetări concrete rămân bătute în cuie*; sunt reale, necopiate după alții. Ba chiar o asemenea introducere, tip Vâlsan, despre geografia modernă, se preda, ca lecție, cel puțin la București, în anul I de facultate (până prin 1980, după care s-a cam uitat; și, ce a urmat...).

Încheiem însă această parte, cu o anume întrebare: *De ce anumiți negeografi scriu, tocmai acum, atâtea „povești” (simpliste și cu nerealități) despre diferite fenomene sau elemente geografice? Exemplu, despre Bucegi, deși, ceva mai înainte s-a „discutat” foarte mult, dar încălcit, despre Roșia Montană! Explicația: pentru a nu se mai vorbi de „afacerile cu Roșia Montană” ne mutăm în Bucegi cu povești despre Kogaion, despre tunele, chiar despre masoni etc., dar fără nici un pic de „știință” și nici „cultură”.*

Formulăm totuși și aici la trei concluzii, sau întrebări:

* Pentru a face mari *afaceri oneroase* cu unele „bogații deosebite ale țării”, *mascăm adevărurile naturale prin povești fabricate ad-hoc*, cu mistere, cu o „geografie sacră”, cu tunele „subterane” de mii de kilometri etc., spre a încânta pe unii și a încălci mintea altora.

* Mergem însă și puțin mai sus; oare, *miniștrii învățământului* (sau *educației naționalei*), care au adus învățământul în această stare, *ar merita și ei ceva?!?* Acestora, credem, *le-o vor plăti timpul și istoria*, istoria modelată de geografie (după Kaplan), acea geografie reală scoasă de ei, de la „obligatoriu” și de la bacalaureat ș.a. *Deocamdată, această geografie se războia pe țară.* Totuși „plata” acestor miniștri a cam început

* Noi *însă, geografilor*, ce facem?

- Va trebui să impunem *știința Terrei (geografia) ca religie a omenirii secolului XXI*, pentru un trai mai bun în etapa globalizării (Posea, 2012, pg. 15). Și aceasta s-o spunem tare și s-o cerem zilnic, în școală și în mass-media, *fiind o necesitate ca apa de băut*. Dar, pentru a ne impune, s-ar putea să fie ceva mai greu în condițiile mentalităților generale actuale. Va trebui, mai ales în școală, să punem accent pe „*talpa țării*” respectiv pe *mediul ecologic* general, cel care ne susține, care ne dă să mâncăm, ne îmbracă etc.

Totuși, *peste circa 5-10 ani mentalitățile se vor schimba*. Anume, *când „vom umbla după apă, legume, grâne ș.a.”*, care se vor împuțina în raport cu creșterea totală a populației și cu o globalizare încălțită. În plus, vor apare tot mai multe „certuri războinice” între micile stătuțe ce se vor crea prin desprinderi (pe etnie, pe credințe, pe culturi, pe „falii potențiale” de tip Huntington, ca cea pusă de el pe Carpați etc.). *A apărut recent și ideea că țara sau statul național nu mai contează*, pentru unii, chiar atunci când este format majoritar din peste 80% din.., deoarece „ăia” sunt (sau au fost) țărani, nu „orășeni ca noi”. *Nu uităm nici presiunea bolilor* posibile de tip ebola, sau ciuma ș.a., dar *nici reducerea masivă a pădurilor, clima; eroziunea solurilor, colmatarea sau prăbușirea unor mari lacuri* antropice, *cutremurele determinate de nenumăratele foraje de adâncime* etc.!

Toate acestea vor schimba posesia resurselor naturale, *dar și mentalitățile negative (ascunse) actuale și, încet, încet*, vom reveni, *în fine, ca altă dată*, la fraternizarea cu solul, cu aspectele *noi* climatice și *bioclimatice* etc., iar harta reliefului va deveni baza mediului și a *geopoliticii* *deoarece*, pe relief se combină *în mod variat (local, regional, zonal și global) toate elementele mediului de viață*. Acest mediu, variat și schimbător, *va fi pus în fruntea studiilor*, dar cu *profesioniști*. De asemenea, vremurile vor aduce *alți oameni „sus-puși” alte tipuri de miniștrii* (fără coadă de vulpe, fără șiraguri de laptopuri puse în spatele elevilor, inclusiv la cei inexistenți) și fără marele „microsoft” etc. etc. (Lohanul, 3, 2014).

Dar, va mai apărea un fenomen, datorită unor noi

cauze climatice. În România (ca și în alte părți), țară cu o geografie care va fi încă favorabilă unei vieți bune, *se va produce o oarecare „invazii de străini* - pentru apă, sol, diversitatea reliefului și nu numai. Poate, acești noi veniți, din locuri geografice devenite mai puțin favorabile, sau de oriunde, *ne vor influența în geografizarea educației*, inclusiv și mai ales în școală. Atunci *vom avea miniștri*, la învățământ, *ca cel ce a studiat Luna de la Paris*, dar *care*, în țară, *își apleca mereu urechea la dragii lui învățători*, la gândul și spusele acestora, la abecedarul de pe banca micului elev, și care, *în plus, se războia puternic, în parlamentul țării, cu cei înapoiați* (atunci, ca și mai apoi).

Dar, încă spun. uneori, „cei de sus”: oare, acum nu sunt zeci și sute de întruniri pe problema schimbării climatice sau a mediului ș.a.? Sunt. *este adevărat*, dar la ele cine participă? Participă *prim-miniștri, miniștri, președinți de țări, ecologiști (nu ecologi)*, toți cu discursuri generale, *abstracte*, dar ei nu cunosc „care sunt (toate) elementele mediului ambiant” și nici combinarea *foarte diferențiată a acestora* în arealele geografice *locale sau regionale* etc.

Așadar, *să mai așteptăm puțin*, mai ales că, nici la nivel mondial, *nu mai avem geografi conducători deosebiți ca Emm. de Martonne, care s-a impus puternic* pe plan mondial, între 1917-'20, *în fixarea multor frontiere*, și în special pentru România Mare (ne-a spus-o recent un scoțian, Gavin Bowd, 2012, Paris).

Să încheiem:

- Am solicitat în articolul din Terra (2014), și am repetat ceva mai sus: *Să fim și noi odată nemți!* O spunem din nou și, se pare, că *deja am cam început să fim, din noiembrie 2014*. Acum însă dorim ceva mai mult, o idee lansată în 2012 (pg. 15):

- *Geografia* va trebui să devină religia omenirii secolului XXI. Dacă nu..., dar *eu cred că Da*. Însuși Papa catolicilor a spus-o clar, chiar anul acesta, că *prioritatea pontificatului său este credința pentru mediul vieții*.

Note:

¹ Publicate în: revista *Terra*, nr. 2, 2014 și în *Lohanul* - magazin cultural științific, nr. 4, 2013 (pg. 87); idem, 2014, nr. 1(29). (pg. 92-94) și idem nr. 3(31), (pg. 92-97).

² G. Vâlsan (1964). În „G. Vâlsan, *Descrieri geografice* \ Ed. Științifică: *Sensul geografiei moderne*, pg. 53-70 (articol publicat pt. prima dată în *Bul. S.G.R.*, tom LVII, 1938, pg. 2-18) și *Elementul spațial în descrierea geografică*, pg. 71-82 (articol publicat pt. prima dată în *Lucr. Inst. de geogr.*, tom IV. Cluj, 1931, pg. 448-456). În același volum și T. Morariu și V. Mihăilescu (pg. 16-50).

Bibliografie

Gavin Bowd (2012). *Un géographe français et la Roumanie, Emmanuel de Martonne (1973-1955)*, Editura L'Harmattan, Paris, 217 pg.

Kaplan D. Robert (2014), *Războiul geografiei*, Litera, 480 pg.

Posea Gr. (2008), *Integrarea socială și practică a geografiei școlare*. *Analele Universității Spiru Haret*, Seria Geografie, nr. 11.

Fosea Gr. (2012), *Relieful - resursa de bază a turismului. Geodiversitate și geomorfosituri*. Editura Fundației „România de Măine”, București, ISBN 978-973-163-734-1. Pe Internet: <http://www.spiruharet.ro/data/2014/10/rbtr.pdf>; <http://www.spiruharet.ro/facultate/25/geografie>, Universitatea Spiru Haret, www.spiruharet.ro.

Posea Gr. (2014), *Geografia și dezvoltarea durabilă*, (pg. 92-94), Revista „Lohanul”, Anul VIII, nr. 1(29), Huși, Județul Vaslui,

Posea Gr. (2014), *Regionarea geografică și administrativ-teritorială; limite geografice și regiuni durabile; „Sfinxul de România”*, „Terra”, nr. 1-2, (pg. 31-39).

Posea Gr. (2014), *Războiul geografiei* (I), „Lohanul” nr. 3(31), pg. 92-97.

SCRISOARE (ÎNTRE) DESCHISĂ CĂTRE REVISTA „BAAADUL LITERAR”

Dragii mei,

M-am răzgândit: expediez aceste rânduri-gânduri pe adresa revistei, dar le menesc redactorului ei șef, (stră) vechiul și statornicul meu prieten, **Gruia Novac**, mereu făcătorul de fapte culturale demne de atenția lumii. Nu-l laud, pentru că îl invidiez. În cazul dat, invidia metamorfozându-se în cele mai sincere și meritate laude.

Mărturisesc (în chip autocritic) faptul că eu știam de mai multă vreme de existența revistei „Baaadul literar”, dar, de cunoscut, am cunoscut-o ceva mai târziu, citindu-o și, mai ales devenind colaborator al ei. Cum nu am de gând să fac o referire de specialitate privitoare la valoarea publicației, mă voi mărgini să formulez doar câteva păreri, care pot fi sau nu luate în seamă. Pentru aceasta, iau ca bază de pornire - și de susținere - ultimele două numere din 2014 (3-4). Procedez astfel din mai multe pricini, una (cea mai importantă) fiind sentimentul de adânc regret pe care l-am trăit atunci când am aflat că prestigioasa publicație își încetează apariția. De ce? Nici nu am vrut să aflu, dar am aflat. Îmi era îndestulă copleșeala care mă cuprinsese. Neîmpăcându-mă, însă, cu mentalitatea de a accepta mereu zicerea potrivit căreia toate cele bune se strică (chiar dacă așa se întâmplă de prea multe ori), m-am trezit încă o dată căzut (sau ridicat) în starea mea obișnuită: naiva speranță.

Și a venit buna veste, de tine dată, prietene Gruia: „Baaadul literar” trăiește! Nu a durat mult, deși așteptarea mea dăduse în clocot, și am văzut cu ochii mei minunea, pe care am perceput-o după puterile mele. O primă impresie: eleganța straielor tehnico-artistice, care mi se pare producătoare de dragoste la prima vedere. Urmează o sumedenie

de impresii, pentru mine, într-un anume fel (sau în mai multe feluri), unice. Am băgat de seamă că **sincopa** din vara anului 2014 nu a fost altceva decât o simplă vacanță... forțată. Cântărind și măsurând aceste două numere, condensate într-un singur volum, constat că, într-un anume fel și într-o anume măsură, pauza a prins bine. Nu numai că tradiția calitativă a publicației nu s-a frânt, dar, cutez a spune prin cuvinte scrise, că a mai câștigat ceva în altitudine, mai întâi prin valoarea colaboratorilor și, deci, a participării lor la înfăptuirea unui demers cultural-publicistic de aleasă ținută, și intelectuală (științifică, vreau să precizez), dar și artistică, cunoscându-se faptul că știința și arta nu se resping, ci se caută, se completează și se armonizează. Rezultatul este benefic oricărui receptor căruia nu i s-a istovit setea de cunoaștere și de frumos.

Observ și de această dată că una din tradițiile revistei continuă cu la fel de bine meritată luare-aminte. Pe lângă unele abordări obișnuite, firești într-un amplu context de interes cultural-literar-artistic, câteva teme capătă o atenție mai aparte, pe deplin justificată de importanța pe care o determină. Nu întâmplător, două dintre acestea - fiind și momente aniversare - deschid paginile bogate și generoase ale publicației: „Palatul Comunal Bârlădean - așezământ octogenar” (Alina Butnaru) și „Palatul Comunal... 80” (Sergiu Găbureac), precum și „Corneliu Vasilescu - 80”, acesta din urmă (omagiat, meritat, ca fiind unul din cei dintâi) nativ bârlădean. Și de data aceasta, bucuria mea a sporit. Dintr-un motiv cu rădăcini mai vechi. Prin anul 1975, tânărul pictor (de atunci) a organizat, la București, în Sala Dales, o mare expoziție a renumitului pictor ieșean, Victor Mihăilescu Craiu. Iubitor de arte frumoase, printre altele, dar și acceptat ca prieten de Craiu și de familia lui cea minunată, am fost de față la acel eveniment de o deosebită rezonanță în spiritualitatea bucureșteană a timpului. Mai ales că evenimentul a fost celebrat de ilustrul om de cultură și critic de artă, Ion Frunzetti. Ei bine, de atunci, și Corneliu a devenit prietenul meu, cu toate că de la acea întâmplare și până astăzi ne-am mai văzut o singură dată. Dar ne-am recunoscut. Cred că nu se va supăra pentru faptul că îi spun pe numele mic. Oricum, eu sunt mai... bătrân decât el cu un an și ceva...

Mă uit la chipul lui din fotografii și stăruie îndelung asupra reproducerilor după lucrări ale sale și rămân încântat-îngândurat. Nu sunt un inițiat în

materie, dar olecuță de gust parcă am. Îmi plac aceste opere, care sunt direct producătoare de liniște meditativă și de vibrație lăuntrică, tragismul culorii sugerând nu doar chinul materiei, ci și, mai ales, supliciuul spiritului uman. Culorile! La Corneliu Vasilescu, culorile vorbesc mai expresiv și mai sugestiv decât cuvintele. Ale mele, în orice caz. Constat, însă, că strofele admirabile, care țin loc de legende, semnate de regretatul poet Gruia Novac Jr., se armonizează de minune cu această pictură și amplifică mesajul. Gruia Novac Jr. și-a pus trupul sub semnul odihnei veșnice, dar ne-a lăsat nouă umbra lui de lumină, condensată într-un titlu și în pagini de carte: *Codul penal liric*. Gruia Novac Tatăl, adică tu, prieten neastâmpărat, în dorința ta neostoită de a face gesturi perene pentru lumea largă în care trăiești și, mai ales, pentru locul pe care te încapăținezi să-l sfințești, rămâi în continuare stâlpul. Asta nu doar așa... ca să întărești regula (sau zisa), ci pentru că astfel ai fost structurat prin naștere și tot astfel te-ai format prin instrucție și prin educație. Dar și prin crez. Suferi, prieten drag, pentru neîmplinirile din colectivitatea care te-a adoptat. Sau, mai curând, ai adoptat-o. E firesc, dar nu e drept. Cei din jurul tău se cuvine să-ți fie alături, ca părtășii, nu ca spectatori... Spiritul de provincie, cel mereu acuzat, da, există. Și nu doar la Bârlad. Știi tu, Gruia, că eu am băgat de seamă, pe vremea când mă mai duceam prin București, că și în Capitala noastră (poate și în altele) există un spirit de provincie?!? Da, da! Unul pe care eu l-am botezat „de Ciorogârla” și care se dă drept... capitalist. Adică elevat, superior... S-o creadă ei, că ei chiar o cred. Eu, însă, îmi îngădui să cred cu totul altceva. De pildă, nu spațiul în care trăiești este cel mai important; mai important este ceea ce faci tu pentru ca acel spațiu să capete

nobile valențe. Sigur, mentalitățile au și ele influența lor, care, din păcate, în unele cazuri, sunt dăunătoare.

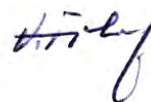
Teatrul „Victor Ion Popa”? Îți înțeleg dezamăgirea (ea mai bântuie și prin alte locuri), dar eu aș cuteza să-ți ofer o undă de mângâiere...

La puțină vreme după înființare, trupa acestui teatru a venit la sora (sau fratele) mai bătrână de la Iași, cu spectacolul „Tache, Ianke și Cadâr”. Ei bine, după ce am văzut mai toate celelalte interpretări date operei lui Victor Ion Popa (bârlădeanul) de alte teatre, nostalgia mea stăruie asupra primului moment. Fără a se considera că le pun în balanță și le cântăresc, trupa bârlădeană, cu Laurențiu Mărgineanu în rolul lui Ianke, mi-a rămas, poate, cel mai mult la inimă.

Omule, nu crezi că ar trebui să pun frână și să mă opresc? O, dacă ai ști ce resort mă îndeamnă să spun tot ce se cuvine despre (măcar) aceste două numere ale revistei „Baaadul literar”!... Dar nu cred că se cade să exagerez (fie și conștient). Nu de alta, dar ar ieși un material care doar într-o carte întreagă ar putea fi cuprins. Deci dar, ține-o tot așa și cată a depăși momentele dureroase prin care ai trecut. Marchează trecerea ta prin timp, în continuare, cu faptele tale. Ele sunt urmele perene pe care le lași.

În rest, toate bune și la locul lor,

P.S. Am fost cam euforic? Dacă am reușit, mă declar mulțumit. Nici nu am dorit să scriu aceste rânduri într-o altfel de stare, pentru că am (încă) părerea că, ceea ce iese din peniță, și din suflet vine...

(Pre)Viziuni cotidiene

Strădania strămoșilor o laud și-o cuvânt,
Fiindcă n-o fac mai deloc compatrioții...
De când mai știu, preablândul meu pământ
Întârzie în mâna și la cheremul sorții.

Am însurit de când aștept ca România
Să scape de tutele și de conjuncturi,
Să-și regăsească, într-o dimineață, *Armonia*,
Iar *Mersul* să nu-i mai fie printre surpături...

.....
Acum suntem, așa se zice, în pas c-o Europă
Prețioasă, arogantă, cu un blazon în plus;
De secol - Ea - își țese pânza ca o Penelopă
Gata să-nghită Orientul în prohibit Apus.

Naivi în aspirații, nici nu ne dăm cu sama
Ascunsele primejdii cum, perfid, ne cotropesc,
Dar când nădejdea noastră e doar în Be Obama,
Până și românismul va deveni anglo-nemțesc.

Chiar clopoțelul rustic e astăzi **jingle bell**,
Cu **Tannenbaum** e-nlocuit brăduțul nins,
Iar de, arar, te cheamă strămoșii la apel,
Hlizeala mimează lașul în care singur te-ai prins!

Nu știe nimeni ce-nseamnă să fii patrimonialist;
Oportuniști fiind mereu, nu mai gândim...
Românul, nu știu cum, a devenit în toate nihilist,
Păstrându-și dreptul doar al unui loc în țintirim...

Trăiască Europa? Ades ne-a fost, prin vremi, model!
Astăzi ne crede, față de ea, niște recidiviști
Care cultivă hoția, cerșitul și anticul bordel...
Având, totuși, coloană, nu putem fi decât triști!

Tristețea-i temporară! E-o stare ca o boare...
Să nu uităm, Români! Speranța, chiar târziu,

ultima moare!

1 Dec., 2014 - 15 Ian. 2015

R.E.Plicaru

TEATRUL
„VICTOR ION POPA”
BÂRLAD
1955-2015
- SEXAGESIMO ANNO -

În dialog

Gruia Novac și Teodora Spânu

A vorbi și a scrie despre **teatru**, fie și ocazional, e ca și cum te-ai avânta (sic!) în craterul-campadură, încă fume-gând primejdios, al unui vulcan terestru, dar e și o delectare responsabilă, mai ales când știi în ce horă te prinzi.

Cu aceste sentimente și cu atari temeri i-am propus un dialog d-nei **Teodora Spânu**, secretar literar la Teatrul „Victor Ion Popa” din Bârlad, acceptarea căreia confirmându-mi mie credința că mai există intelectuali care nu fug de idei și nu se jenează de propriile opinii...

...9 Ianuarie, 2015, ora 11.30. Ninge. Ninge cu fulgi mici, din ce în ce mai deși, creându-ne cadrul unei discuții la o virtuală gură a sobei. La minutul convenit, ceea ce poate însemna că punctualitatea încă nu a sucombat, **Doamna** a apărut radioasă, gata de o, vai!, confruntare spontană... într-o trattoria centrală.

Șueta s-a înfiripat ușor, ca „la cafenea”, așa că cele aprox. 150 minute au trecut (ne)firesc de repede, cafelele le-gumindu-se cam în tot atâta timp. Discuțiile - protocolare în fond, familiare în formă - au avut vreme să se așeze, ideile să se ordoneze, întrebările să (re)capete soluții, atât cât ne-a îngăduit... prudența (!). Iar dacă, în final, era nevoie de un „comunicat”, iată-l într-un veșmânt valabil pentru orice... stagiune...

- Vă rog, doamnă Teodora Spânu, să încercați o evaluare punctuală a practicii repertoriale din anul 2014, menționând dacă, la Bârlad, avem un teatru **epic** sau unul **eterogen**!

- Anul 2014 a fost, pe alocuri, un an mai fericit, un an frumos, în sensul că am continuat o colaborare, începută în 2013, cu un regizor de la Galați. Noi ne-am bucurat foarte tare că spectacolul din decembrie, 2013, a avut succes de public, un spectacol interesant, cu o viziune nouă, cu o abordare tinerească și modernă cumva, în care regizorul a ținut seama de practicile care sunt la modă, asta neînsemnând o ironie. Colaborarea de la *Paparazzi*, din decembrie, despre care vă spun, a continuat foarte fericit cu *Stele pe cerul dimineții*, de Aleksandr Gallin, scriitor rus. Nouă ne plac rușii, am pus în scenă spectacole cu Cehov...

- Mie-mi place literatura rusă.

- Sigur. Este o literatură de forță. Asta se vede și-n teatru. Or, *Stele pe cerul dimineții* este, cred, unul din spectacolele cele mai reușite de la Bârlad, de când sunt eu în teatru. Mi-a plăcut grozav de mult; și ca abordare, și mai ales prin faptul că actorii pe care-i știam încremeniți într-un șablon, poate așa-i vedeam noi, au fost scoși la lumină, șterși, lustruiți,

dat la o parte praful, date la o parte prejudecățile. De exemplu, Alexandru Savu, despre care aveam o anume imagine, a făcut un rol excepțional și chiar colegii lui au fost încântați, unii chiar uluiți. Cei care-l cunoșteau zi de zi, l-au văzut dintr-odată într-o ipostază nouă. Deci, meritul extraordinar al anului 2014 este acela că am lucrat și cu un alt regizor, nu pentru că n-am fi mulțumiți de regizorul pe care-l avem (și-l iubim), dar când apare cineva nou, vine cu un alt suflu, e normal. Asta e benefic pentru noi, iar publicul a putut să vadă că actorii din Bârlad pot fi puși și-n altă lumină. Partea frumoasă a lucrurilor cu *Stele pe cerul dimineții* de Aleksandr Gallin - nici nu știu dacă am rostit numele regizorului, e vorba de **Cristian Gheorghe** - constă în aceea că spectacolul a fost gândit și construit de un regizor tânăr, serios, iar tinerețea nu e un atribut pur și simplu, el e tânăr în concepție, în gândire. E directorul Teatrului din Galați și, hai să spunem, norocul lui e că s-a născut într-o familie cu strânse legături în teatru, tatăl lui fiind actor, iar mama sufleur. Un copil care se foiește de mititel prin teatru are de câștigat.

- Vă rugasem să menționați ceva legat de teatrul **epic** sau **eterogen**. Sunt destul de clar?

- Pentru mine sunteți clar. Nu știu dacă pot eu

să dau un răspuns la fel de clar cum e întrebarea. Cred că teatrul din Bârlad e mai curând eterogen. Dumneavoastră cum vi se pare ca spectator. O fi corect să pun eu întrebări! Dar m-ar interesa și ce spun spectatorii când vin în sala teatrului, cum văd...

- *E epic teatrul, în concepția mea, care pune accent pe narativ, plecând de la textele dramatice narrative. Or, din acest punct de vedere, ar trebui să constatăm existența unei unități de concepție. De exemplu, la Bârlad, repertoriul se stabilește după anume viziuni, au la întâmplare?*

- Dacă spun „la întâmplare”, s-ar putea să sune rău. Uneori cred că se stabilește și cam la întâmplare. De ce? Pentru că trebuie să ținem seamă de o grămadă de factori. Și-atunci ne îndreptăm atenția spre piese scrise fie de autori trecuți în lumea de dincolo de mai bine de 70 de ani (pentru a nu plăti drepturi de autor), apoi alegem: ăsta, ăsta, ăsta ar merge. Ne gândim, mai apoi, la ce-ar atrage publicul; mai curând comedia. Ca să funcționăm, se cere să facem și încasări. Aducând un regizor din altă parte, trebuie plătit. Apelezi la unul de la București, Timișoara. Asta înseamnă 4.000-5.000 de euro. Sunt bani cu care plătești regia. Dar restul? Scenografia, costumele, muzica. Totul se plătește. Nu știu dacă publicul știe cât se cheltuiește pentru fiecare spectacol, pentru fiecare reprezentație.

- *Dar strădania asta, efortul de care vorbiți, nu înseamnă preocuparea oricărui teatru din țară?*

- Ba da. V-ați gândit însă în ce regiune geografică suntem situați? În ce regiune economică trăim? Câți turiști trec prin orașul nostru? Știți bine ce lume se perindă prin Sibiu, prin Timișoara, prin București, prin Cluj! Publicul nostru este cam același. La toate manifestările culturale din Bârlad, la Galeriile de Artă, la Centrul Eminescu, cam aceiași oameni vin. Și la teatru e la fel. Asta-i marea noastră problemă: cum să-i facem pe oameni să vină la teatru, nu cu forța, cu drag, nu numai o dată, ci de două-trei ori la aceeași piesă, ținând seamă că un spectacol de teatru nu e un film, să înghețe așa cum a fost filmat, spectacolul de teatru e schimbător, e viu, ca un organism care evoluează. Asta-i beneficiul pentru spectator, cu condiția să înțeleagă că pentru el e chiar un câștig.

- *Un spectator, cred, vine a doua sau a treia oară la o piesă pentru un anumit interpret. S-a întâmplat la Bârlad așa ceva?*

- S-a întâmplat. Se întâmplă. Într-un grup de cunoscuți, odată, am amintit că se joacă sâmbătă cutare piesă. - Dar joacă și... și a numit interpretul. - Nu, în spectacolul ăsta nu. - Cred c-aș veni, dac-ar juca el. Ei, ce să vă mai spun? Nu pot intra în pielea fiecărui doritor.

- *Ați inventat exemplul sau...*

- Nu l-am inventat. E-adevărat și... Vedeți dumneavoastră! Sunt oameni care iubesc pe anumiți actori, dar nu toți aceștia știu să și capteze privirile spectatorilor. Charisma asta o ai sau n-o ai, asta-i! Uitați-vă la politicieni, unii au har, alții mai puțin, asta nu înseamnă că unii-s mai deștepți, iar ceilalți, nu! Nu știu să capteze privirea, gândurile...

- *Eu zic să nu comparăm Teatrul cu Parlamentul, acolo se joacă un alt fel de piesă... Revenind, v-aș întreba: intențiile proiectate în visul managerial au fost împlinite?*

- În general, da, tot ce ne-am propus s-a împlinit. Regretul nostru este că nu putem scoate mai multe premiere pe an, mai mult de patru, maxim cinci.

- *Ce înseamnă împlinire, în viziunea dumneavoastră?*

- Împlinire? Întrebarea e, așa, complexă cumva. Împlinire ar însemna ca fiecare actor să joace cât mai multe piese pe stagiune și diferite ca factură. Niciunui actor nu-i place să joace numai în comedii sau să fie mereu „primadonna”, fata fină, delicată. Actrițele vor să arate că au potențial, că pot juca și dramă, nu numai comedie, că nu sunt numai făpturi gingașe, sensibile, îndrăgostite în permanență, or, cred că a fi împlinit în teatru înseamnă că poți aborda toate tipurile de spectacole și de roluri.

- *Doamnă, în cei câțiva ani de când sunteți secretar literar, ați programat vreun spectacol la cereerea spectatorilor?*

- Mărturisesc că... mmm! Am programat în funcție de ceea ce am simțit că ar „smulge” de la spectatori mai multe aplauze. Am încercat o campanie, țin minte, în 2009, cu niște copii de la „Codreanu”, prieteni de-ai noștri, să împartă niște fluturași. Și au mers prin parcuri, pe străzi, pe oriunde, și au pus și întrebări; care ar fi dramaturgul pe care ar dori să-l vadă. Ori că oamenii nu sunt bine informați, ori nu cunosc prea bine dramaturgia românească și internațională, au dat cam aceleași nume: Caragiale...

- *Se spune, și am auzit aserțiunea rostită de unii din teatrul bârlădean, cum că există un public specializat pentru teatru. Elevii aceia, care au împânzit fluturașii, au întâlnit și cetățeni care fac parte din publicul ăsta specializat?*

- Da, au dat, au dat. Unii le povesteau copiilor că aveau acasă mape cu caiete-program păstrate, fotografii, notițe cu impresii după un spectacol sau altul. Teatrul are un site, în care mulți își mărturisesc impresiile...

- *Acum zece ani, teatrul n-avea site...*

- N-avea, e-adevărat. Dar, în general, citim ce scriu acum și, de regulă, accentuează pe ideea de comedie. Nu știu dacă-i rău sau bine, probabil e bine, fiindcă viața noastră, așa cum o trăim noi, cere mai multă comedie, deoarece în spatele fiecărei comedii se află un adevăr simplu.

- *Anume spectatori își exprimă opțiuni?*

- Da, sigur...

- *Probabil tot spre comedii tind!*

- E-adevărat. Mulți îl apreciază pe Cehov. Și pot spune că, într-un fel, comedia *Ursul* a fost pusă în scenă la cererea spectatorilor, un spectacol în trei personaje, se joacă la sala Studio, a fost ceva inedit...

- *Ați pus Ursul, doar pentru că are trei personaje?*

- Nu, doamne ferește!

- *Am pus așa întrebarea, pentru că, iar noi amândoi îl cunoaștem bine pe Anton Pavlovici, Ursul nu este textul dramatic cel mai reprezentativ,*

dimpotrivă.

- Nu, este adevărat. Dar am vrut să inaugurăm și sala Studio cu ocazia asta și, sigur, într-o sală cu doar 68 de locuri nu poți să faci o desfășurare de forțe, spațiul e foarte restrâns, actorii joacă în imediata apropiere a publicului, astfel că fiecare gest, fiecare răsuflare a actorului pot ajunge rapid la spectatori și prin asta sunt deosebiți. Intenționăm să mai punem acolo și alte piese. Intimitatea actor-spectator este mare, fiind benefică și pentru interpreții care, inițial, aveau un trac extraordinar.

- *Intimitatea de care vorbești se poate obține numai prin micșorarea distanței dintre spectatori și interpreți?*

- Nici vorbă, nici vorbă. Apropierea oricum se face, dar există senzația aceea a unei bariere, o scenă undeva mai sus are un ascendent asupra publicului, dar așa sunt făcute scenele...

- *Dar nu cumva spectatorul chiar vrea ca actorul să aibă un ascendent asupra lui și, din pricina asta chiar, acceptă scena italiană?*

- Este foarte bine să fie așa; și e minunat așa,...

- *La urma-urmei totul e o convenție conștientă și dintr-o parte și din cealaltă...*

- ...da, ei știu că totul e o convenție, văd copacul, știu că nu e copac, dar îl aud fremătând, nu!

- *Atunci spuneți-mi, Doamnă, în politica repertorială, ce pondere are viziunea și cât întâmplarea, neuitând de conjunctura relațiilor, prietenilor, intereselor?*

- Am înțeles întrebarea, numai că nu cred că s-a pus vreodată problema unei astfel de conjuncturi legate de prietenii sau...

- *Eu mă gândeam, mai întâi, la existența unei viziuni. Există viziune sau doar întâmplare?*

- O viziune există, numai că ea trebuie supusă și întâmplării. Se întâmplă să nu putem pune în practică ceea ce ne-am dorit. De exemplu, la un moment dat voiam cu ardoare, și sper ca asta să se poată face, să punem în scenă *Crimă și pedeapsă*, dramatizare după Dostoievski, și totuși n-am reușit. Se-ntâmplă ca uneori ceea ce-ți dorești, ceea ce-ți propui să nu se realizeze întotdeauna. Am vrut să punem *Pălăria florentină*, iarăși n-am reușit. *Audiția*, de Aleksandr Gallin, de asemenea. Viziunea noastră asta era; ne prevăzusem pentru tot anul un număr de 4-5 premiere. Ne-am dorit. Apoi am început să facem cercetările. Cât costă, de pildă, spectacolul cutare: 7.500 de euro.

- *Scuzați, ce impedimente întâlnește împlinirea viziunii în teatrul din Bârlad?*

- În general, cele de ordin material. Îmi pare rău să spun că ne lovim de probleme legate de bani, dar cred că asta e ceea ce ne oprește pe fiecare dintre noi să ne realizăm și menirea noastră personală, atâta costă textul, atâta costă muzica, atâta costă costumele, atâta, atâta, atâta... Și atunci, dai înapoi...

- *M-am temut că o să motivați așa, dar în același timp accept că asemenea probleme trebuie luate măcar în calcul dacă nu în seamă, deși, dacă ar exista*

mai mult curaj, nu credeți că s-ar depăși handicapul pecuniar?

- Ba da! Curajul cred că ar consta în a bate la mai multe uși...

- Cine?

- Hm! Păiii... cine! Cei care au mai multe conexiuni și care au și... și...

- *Îndrituiri. Într-o familie, tatăl este cel care aleargă și aduce.*

- Cam așa. Trăim într-o lume în care se poate pune accentul pe o susținere materială, pe o sponsorizare, pe Consiliul Județean...

- *Are teatrul din Bârlad un „tată”?*

- Are. Nu v-am spus.

- Iubii?

- Eu cred că da. Dar să continuăm...

- *Dacă v-aș ruga să încercați o detaliere a conceptului de valoare artistică, raportată la scena bârlădeană, ați face-o? Circulă prin teatrul nostru stafia acestui concept?*

- Da. Și nu știu dacă e chiar o stafie. Valoarea artistică, până la urma-urmei, e legată de text, de jocul actorului, de regizor, pentru ca să putem spune, în final, da, spectacolul acesta are valoare artistică.

- *Urmărește cineva ca valoarea artistică să se și împlinească?*

- Da. Asta da. Doar e obrazul nostru în joc, în cele din urmă. Al tuturor celor implicați, pentru că în afara celor pe care-i vedem în fața scenei, sunt și ceilalți, nu!

- *Dați-mi exemplu de un spectacol eclatant, poate chiar epatant.*

- Din stagiunea în curs, vă spun cu mâna pe inimă, *Stele pe cerul dimineții*, de Aleksandr Gallin; din urmă, *Vassa Jeleznova, Bolnavul închipuit*, care s-au bucurat de succes și au fost eclatante. Eu am însoțit trupa la Galați cu *Bolnavul închipuit*, iar sala s-a rupt de aplauze. A fost un succes extraordinar. Dar am avut și spectacole mai puțin reușite, *De profesie logodnică* de pildă, era el un pic savuros, cu text cam ușurel, a fost, ca să zic așa, o încercare, atât.

- *În afara turneele programate, teatrul se mai evidențiază și-n alt mod?*

- Da, sigur. În toamna trecută am fost la Brăila, Festivalul „Zile și nopți de teatru la Brăila”, cu spectacolul *Paparazzi sau Cronica unui răsărit de soare* a lui Matei Vișniec, și mă bucur că s-a pus un Vișniec la Bârlad, e un autor...

- *E al doilea, de fapt.*

- ...da, da, da, s-a mai pus *Richard al treilea* nu se mai face, nu eram eu în teatru atunci, dar l-am văzut, și, la fel, am avut succes. Anul trecut am fost la Galați, cam prin luna mai, nu numai pentru că sunt prietenii noștri, fiindcă mai avem: Brăila, Bacău, cu care facem schimb de sală, tocmai din motivul ăsta, al banilor, nu!

- *N-ați amintit de Iași.*

- De când sunt în teatru, trupa a fost la Iași o singură dată, dar cu un spectacol pentru copii, *Fluierul fermecat*, foarte bun. A avut succes grozav la publicul spectator mic. În anii din urmă, după câte știu, s-a

mers mai des, lașul trebuind să fie pentru noi o țintă.

- *Mai recent, am văzut afișul unui spectacol pe un text al dumneavoastră. Cum se cheamă?*

- E-adevărat. Titlul e puțin haios: *Prințesa, pescarul și balaurul*, o piesă pentru copii, scris, apropo de ceea ce m-ați întrebat mai devreme, la întâmplare. Impactul cu cei mici a fost grozav. Regizorul, în persoana lui Alex Savu, a introdus și ceva din teatrul de umbre, muzică antrenantă. Piesa, fără să fie „sărmanul text”, a fost scrisă și pentru ca să... nu dăm bani (!). Dar binele învinge, copiii aplaudă, sunt veseli și, cu asta, am spus tot.

- *Doamnă, se-apropie sărbătoarea sexagenară a Teatrului „V. I. Popa”. E emulativă perspectiva jubileului? Ce surprize pregătiți publicului și orașului?*

- În general, cuvântul surpriză înseamnă ceva care să surprindă și de care să nu știm. Sigur că ne pregătim. Avem în vedere, mai întâi, o frumoasă expoziție, în foaier, de costume din spectacole mai vechi și care s-au bucurat de succes, fiindcă în vremea când trupa artistică avea 30-40 de actori se montau și spectacole de anvergură, ca *Alexandru Lăpușneanul* de pildă, cu costume de epocă somptuoase, care merită să fie readuse în memoria celor de azi. Mai intenționăm să facem o prezentare a actorilor importanți de-a lungul istoriei teatrului, a celor de azi, a regizorilor care s-au perindat prin teatrul nostru, a colaboratorilor, cu grija de a nu omite pe nimeni. Bineînțeles, că vom pregăti și un spectacol deosebit, poate o piesă a „patronului” nostru spiritual, Victor Ion Popa. Încă ne gândim ce spectacol ar fi mai nimerit. În 28 decembrie, 1955, prima stagiune se deschidea cu *Mielul turbat*, comedie a lui Aurel Baranga. Am recitit-o, cu gândul de a o reactualiza. Să vedem. Încă nu știm... Oricum, vom avea, la jubileul „60”, o săptămână încărcată, poate și cu imprevizibile, în așa fel încât Bârladul, spectatorii noștri fideli și locuitorii să simtă pulsul sărbătorii.

- *Întrebare de final. Dumneavoastră știți bine, fie și în teatrul din Bârlad, ce înseamnă să fii secretar literar. Sunteți?*

- (tușind, sec, teatral) Dacă uneori te simți doar secretar, nu-i bine. Dacă te simți secretar literar în alte momente, e extraordinar.

- *V-ați simțit?*

- Nu, nu cred. Dar au fost mai multe momente în care m-am simțit secretar literar, decât cele în care m-am simțit secretar.

- *Dați-mi voie să trag cortina. Gongul de final a bătut. Vă mulțumesc tare mult pentru interviu. Sărut mâna!*

- Și eu vă mulțumesc. Cu atât mai mult cu cât dialogul nostru, domnule profesor, s-a supus dictonului „sine ira et studio”. Trăiască TEATRUL și slujitorii săi!

Discuția ar mai fi continuat, pentru că, asemenea altor zone spirituale, și TEATRUL este, încă, un fel de „terra ignota”. Oare e adevărat că „adeseori talente foarte mari rămân nedescoperite” (Plautus)?...

Stagiunea 2014-2015 Teatrul „V. I. Popa” - Bârlad Să îmbrăcăm pe cei goi, de L. Pirandello

...Ersilia se hotărăște să moară

„Această viață care revine spre tine, așa... ca o amintire care în loc să izvorască dinăuntru, se impune pe neașteptate din afară... Atât de schimbată, încât eziți să o recunoști. Nu mai știi să-i găsești loc înăuntrul tău, fiindcă ești și tu schimbată, și nu mai reușești să te simți vie în această amintire, dându-ți totuși seama că îți aparține, că ai fost poate altfel - pentru alții, nu pentru tine! - că vorbeai, că umblai, că priveai așa în amintirea aceea străină - fără ca totuși să fi fost tu!”

24 ianuarie 2015. Surpriză de proporții pe scena teatrului: urmează să o vedem în carne și oase pe nimeni alta decât pe Ersilia Drei. Cunoscând deja distribuția, cu **Ramona Părpăliță** în rolul principal, emoțiile sunt oarecum vag resimțite, bănuind că acesta nu putea fi lăsat decât pe mâini foarte bune. Ziua, ciudat (!) a început cu un cutremur de 4,6 grade și s-a încheiat tot cu un cutremur, de data aceasta pe scenă; un cutremur, sperăm noi, al conștiințelor, al sufletelor. Căci, oare, ce menire mai frumoasă are/ poate avea teatrul, decât aceea de a mări sub lupă metehnele noastre, mlaștina stărilor noastre sufletești?

Sala este inundată de un fond muzical care-ți face pielea de găină, pregătind fiorul necesar pentru a putea suporta întreaga desfășurare de energii și, dintr-o dată, pătrunzi în lumea lui **Pirandello**. Da, un autor din bibliotecă, poate o carte plină de praf, nicicând deschisă... Micul fluture albastru, fragil și chinuit, care trăiește atât de puțin, mai mult zbătându-se, apare pe scenă, făcând totul să dispară din jurul său. Decor, lumini, costume, fundal sonor - totul pălește când Ersilia face primii pași, desprinsă din cartea prăfuită de

pe raft. Micul fluture coboară din carte pentru a-și trăi povestea sub ochii noștri înlăcrimați. Câtă forță, câtă pasiune și câtă muncă!... totul ajunge la tine, spectatorul făcut mic în scaunul tău, totul se simte atât de clar, încât te poți găsi vinovat că altădată ai râs în sala teatrului.

Tot greul spectacolului este dus de **Ramona Părpăliță** (o guvernanta tânără, ajunsă într-o situație limită), acuratețea și patima interpretării sale fiind esențiale pentru reușita montării. Dar ar fi nedrept să trecem cu vederea munca întregului colectiv: **Sorin Ghiorghe** (scriitorul Ludovico Nota), este un pic prea tehnic și prea rigid/reținut în mișcări, **Simon Salcă** (Franco Laspiga) joacă prea apăsător/forțat rolul iubitului trădător și vinovat, venit în căutarea iertărilor și îndreptărilor, **Cătălina Rusu** (doamna Onoria, proprietară)

se achită de interpretare în mod onorabil, **Cristian Todică** (domnul Consul Grotti) are un rol nu tocmai ușor, care-i solicită o gamă de trăiri diverse - de la furie, la neputință și sfâșiere la amintirea pierderii fetei sale, **Alex Savu** este jurnalistul „modest” (Alfredo Cantavalle) care a găsit un subiect senzațional (prima tentativă, eșuată, de suicid a Ersiliei) și l-a îmbrăcat „cu căldura emoției” pe care a resimțit-o...

Întregul spectacol este de vis; când reușești să-ți iei, preț de o clipă, ochii de la Ersilia, poți

constata decorul (scenograf: **Sandu Maftei**) în care se desfășoară povestea: casa unui scriitor plătit de chirie, cărți peste tot, ferestre mari - cu deschidere spre strada cu gălăgia și evenimentele ei, precum și o carte mare deasupra spațiului de joc, în paginile căreia se va risipi, măcinată de otravă, eroina noastră... Luminile vin să ajute foarte mult montarea, care, astfel, capătă culoare și o notă aparte, de poveste. Personajele noastre sunt îmbrăcate în negru, doar Ersilia are o rochiță albastră... cu care a dorit să moară; rochița care spune cât de mult își dorea să trăiască, să fie văzută în toată splendoarea ei, să aibă o mică importanță pentru cineva... Frumos semnal de alarmă adus la adresa celor care chinuie suflete nevinovate, aflate în zbuciumul existențial, debusolate și neavând tăria de a suporta viața, așa cum este ea! Poate... opțiunea repertorială vine să mai salveze ce avem bun și frumos în noi, la timp. Oamenii se sfâșie între ei, adesea nepăsători și mângându-i pe ceilalți cu tot ce este mai urât: cu vorbe care dor, cu etichete, cu judecăți. Probabil că unii greșim încercând să-i mulțumim pe toți cei din jur... Cine deține întreaga știință a relațiilor umane? Cine poate afirma că este expert în sufletul omenească? Cine poate ridica piatra...? Nu înțelegem și nu putem să ne arătăm empatia, decât după ce am trecut printr-un iad identic.

...O poveste sfâșietoare, despre viață și moarte, iubiri, trădări, minciuni, resemnări, orgolii, speranțe... O poveste în care am văzut lacrimi adevărate și sudoare, așa cum doar la teatru poți vedea și simți „pe viu”. ...O poveste care merită respect pentru curajul cu care a fost adusă la viață din paginile unei cărți...

Am urmărit spectacolul de două ori și am avut surpriza să constat că sala nu respiră. Ramona ține în mâini publicul temător de existența /ideea morții la o fată atât de tânără și frumoasă... Ersilia a decis să moară; a îmbrăcat haina morții, singura care i-a venit ca turnată...

Căutărilor, gândirii noastre despre teatru le răspunde în mod scilpitor Luigi Pirandello, a căruia operă dramatică (cel puțin) este pentru noi un genial eseu privitor la raportul viață-actul creației teatrale. Piesa „Vestire gli ignudi”, din acest punct de vedere, ni se pare exemplară. Întâlnim aici omul în toată „goliciumea” sa și a faptelor sale, față-n față cu diversele mijloace ale alterității acestora: „măștile” pe care fiecare și le aproprie spre a-și proteja personalitatea (mai concret, în cazul nostru, „onoarea”); „interpretarea” în viziunea și concepția celor care vehiculează diferite mijloace și modalități artistice (scriitori, gazetari, etc.); receptarea și interpretarea evenimentelor în spiritul propriilor interese. Enumerarea

poate continua și extrapolarea așisderea, scrie regizorul piesei, Dorin Mihăilescu, în caietul de sală.

...Astfel de eveniment, mai rar! Nu pot să nu menționez faptul că a doua reprezentație m-a speriat puțin, arătându-mi un spectacol care se clatină puțin și, deci, se poate prăbuși dacă nu este susținut de către întreaga distribuție, de dorit cu același aplomb de la premieră... Nu este ușor,

dar faceți-l să trăiască mult, pentru a fi vizionat, crezut, iubit.

Pentru că nu știm când ne vom mai întâlni cu un astfel de spectacol, invit publicul bârlădean să se bucure de noua creație din repertoriul teatrului!

Premiant Nobel (1934), din Sicilia, **Luigi Pirandello** inovează în domeniul dramaturgiei prin concepția sa originală privind umorisul, indicând calea modernă a prezentării grotescului, în vederea punerii în lumină a tragismului vieții. La el apare *teatrul grotesc*, un amestec de tragedie și farsă, ce grăiește despre automatismul ființei umane, personajele devenind marionete. Ovidiu Drimba consideră că acest gen de teatru are meritul de a fi emancipat scena italiană¹, remarcând tendința de a se intelectualiza teatrul.

A introdus ca elemente novatoare și dominante senzația de mișcare neîntreruptă și de relativitate a valorilor umane. Personajele teatrului clasic au fost înlocuite cu personaje care se caută neîncetat, de oameni care își ascund adevărata identitate sub o mască-imagie împrumutată. Jocul dublu este altă caracteristică a teatrului său, pe care o speculează până la absurd, ducând cititorul la completă dezorientare. La el, realitatea este mai puternică decât orice altă închipuire artistică, accentul căzând pe *primatul textului* (Camil Petrescu) și creația scenică (în *Șase personaje în căutarea unui autor*).

George Călinescu afirma că piesa lui Pirandello este: *de o claritate dezolantă. E tragedia creației estetice în lupta cu materialul extern. Din adâncimile inconștientului, răsare o fantasmă instabilă și ademenitoare. Ea se vrea în chip tiranic expulzată, realizată. Trebuie însă fixată într-o formă care nu se poate recunoaște. Fantasma nestatornică e strivită de greutatea hainei. [...] Alături de antagonismul de pe scenă, se naște un nou conflict între spectatorul solidar cu actorii și cele șase personaje.*²

Note:

¹ Ovidiu Drimba, *Istoria teatrului universal*, Ed. Saeculum, 2000, ediția definitivă.

² G. Călinescu, *Pirandello*, în *Scriitori străini*, Ed. pentru Literatură Universală, 1967.

„...Omul și numele lui Victor Ion Popa au fost pentru mine o permanentă provocare”

Victor Ion Popa, VIP prescurtare sau V.I.P. cu adevărat ?

Victor Ion Popa, sau **Victorion**, așa cum îmi place să-l numesc în gând, era cineva cu totul special în arta lui, în teatru și în societate. Contemporanii lui îl stimau, colegii îl ascultau, elevii îl adorați și, la rândul lor, s-au împărțit cu ardere și au răspândit lumina artei lui, iar contemporanii mei îi recunosc valoarea, mai mult datorită rezistenței lui în timp decât a strădaniei lor, care, cu prea mare ușurință, au lăsat să se aștearnă praful uitării peste tot și peste toate câte ne ridicaseră și pe noi în rândul lumii civilizate, odinioară.

În casă, Victor era un nume ca oricare altul din familia mea, în care nu era singurul om de cultură, deci nu era suit pe nici un pedestal, nu se gândea nimeni la el ca la un mare talent, așa cum ar fi meritat, ci mai degrabă ca la un fanatic al înfăptuirii. Nu putea fi oprit din scris, nu avea liniște până nu definitiva un proiect, mereu contra cronometru, așa că era acceptat, înțeles și ajutat mai degrabă ca pe acel tată sau frate pe care toți îl iubeau și simțeau nevoia să-l protejeze, să-l ocrotească și chiar să-l dojenească cu căldură atunci când numărul din cale afară de mare al țigărilor nu mai încăpea în scrumiere sau când, pe furiș, fără să sufle o vorbă, se strecura în bucătărie să dubleze cantitatea de cafea ce fusese pregătită să-i țină companie în noaptea când refuza cu îndărătnicie să lase stiloul jos. Maria, mătușa mea și verișoara primară a mamei, era mai întâi de toate o femeie foarte frumoasă dar, la fel ca sora ei, Anișoara, care locuia împreună cu bărbatul ei, avocatul Nică Lazaroneanu la etajul de deasupra, un exemplu de devoțiune matrimonială. Anișoara îi spunea soțului ei „Duducul meu drag”. Maria nu îl alinta pe Victor diminutivându-i numele dar îl sorbea din ochi și el o iubea nespuse, așa cum lăsa să se vadă în toate portretele și desenele în care o întruchipa singură, din față sau profil, alături de el sau privindu-se în oglindă.

Maria era actriță, tânără, celebră și curată. Nu mai fusese măritată când s-au cunoscut. Victor era regizor, temperamental, dinamic și boem. Întâlnirea lor era inevitabilă ca și unirea lor, providențială. Cine-și putea închipui cât de scurtă avea să fie fericirea paradisiacă a acestui minunat cuplu. Dispariția prematură a lui Victor a coincis aproape cu începutul sfârșitului unei lumi, 1946.

Maria nu i-a supraviețuit mult, nu s-a mai căsătorit, i-a păstrat și îngrijit piesele de teatru scrise dar care nu apucaseră să vadă luminile scenei și care s-au pierdut sau, ca multe alte valori ale celei mai prolfice perioade din istoria noastră modernă, au fost date uitării.

V. I. Popa și Maria Mohor

Pe Victor nu l-am cunoscut personal dar soarta a vrut să mă trezesc într-o bună zi printre lucrurile lui, ocazie cu care am avut răgazul să-l studiez indirect, să-l intuiesc și să cresc în spiritul lui sub blânda îndrumare a Anișoarei și a lui Nică, cuplu fără copii și pentru care am fost poate copilul mult visat. Ei m-au familiarizat, prin felul în care se priveau, prin grija pe care o aveau unul față de celălalt, prin vorbe și fapte, cu tot universul guvernat de iubire care stăpânea casa din Leonida 28, locuința surorilor Mohor, și ulterior a noastră.

După moartea lui Victor și a Mariei, mama, tata și cu mine ne-am mutat în locul lor la parter. La etaj mai erau încă soții Lazaroneanu.

De la ei am învățat bucuria cultivării. Să desenez și să scriu, să caut în dicționar, să prețuiesc cuvântul și să-l folosesc în sens propriu și în cunoștință de cauză, să mă joc cu cuvintele și să vorbesc limbile altor semeni, să mă preocupe enciclopedia și fascinația diversității, să iubesc oamenii bogați sufletește care au simțul umorului și vocația profesiei lor, să râd, să tac, să nu judec, să observ, să admir, să iubesc. La ei în casă am cunoscut oameni fascinanți, rafinați, bonomi, mereu joviali, integri, paroliști, corecți, curați, parfumați, îngrijiți și toți parcă din altă lume decât vedeam pe stradă și la școală. Atunci nu-mi păsa, acum însă înțeleg că nimeni și nimic n-a mai trebuit să rămână din sarea și piperul neamului nostru și abia acum mi-e clar că acel ceva nici n-a mai rămas.

Familia Lazaroneanu avea un singur cățel, alb, de talie mijlocie, care pesemne că le producea un fel de disconfort atunci când se vroia scos la plimbare sau când, deși maidanez sadea, făcea mofturi la mâncare, ca orice parvenit care simțea imediat că i se va face pe plac și profita de asta din plin. Cu un fin simț al umorului Nică îl botezase Bașbuzuc. Multă vreme m-am întrebat ce o fi însemnând asta ca în cele din urmă să caut, așa cum mereu eram sfătuită, în dicționar și să aflu că de fapt Nică se răzbunase numindu-l ironic așa. Citesc deci: bașbuzuc = persoană apucătoare și violentă care nu se supune convențiilor sociale, voluntar al armatei otomane. Asta era genul de haz de necaz duios care se purta. Gluma era mereu sărată și bună, plină de substanță și subînțeles, niciodată acidă. În familie era mereu o atmosferă binevoitoare, tandră, de acceptare a celuilalt dar și un permanent spirit ludic. Râdeam mult, din orice și când nu trebuia, mai abtîr.

Victor nu era exact tipul de familist dacă e să judecăm după timpul efectiv petrecut alături de familie și asta nu fiindcă nu și-ar fi dorit și n-ar fi fost așa când timpul i-o îngăduia, dar adevărata lui dragoste, devastatoare, era munca. Proiectele pe care le desfășura în paralel deseori îi răpeau

nu numai zilele dar și nopțile aproape în întregime. Se hrănea din materializarea ideilor lui și nu precupețea nici un efort să lucreze fără întrerupere acolo unde, în teatru, în societate sau în casă, putea să pună mîna și să producă efectiv nu numai piese de teatru, scrieri sau programe sociologice dar și schițele și construcția decorurilor, regia și castingul, strategia de turnee și marketing, promovarea în presă a activităților culturale ale momentului, managementul teatrului condus de el sau chiar lupta efectivă cu colegii artiști pentru a-și putea impune mai repede ideile progresiste și novatoare. Era mereu în luptă cu timpul, înfruntând atât vremurile cât și parcă încercând să-și învingă propriul răstimp. Avea mereu ceva de făcut, de scris, de spus. Prefera să consemneze și să producă. Vorbea puțin.

În noul său cămin și-a dorit să-și mobileze singur sufrageria și biroul de lucru. A început prin a face schițe așa cum își proiecta și decorurile. Totul trebuia să fie simplu, curat în formă, tradițional românesc în concept, molcom moldovenesc în atmosferă și ferm în structură. Materialul ales a fost lemnul de brad îmbibat cu ulei ars iar piesele de mobilier mai cu seamă utile. Sufrageria semăna cu o trapeză mănăstirească, în mijlocul căreia trona o masă lunguiață făcută dintr-o bucată și înconjurată de scaune simple, strict funcționale, particularizate doar prin spătarul lor suplu și înalt, astfel amplasate ca să îi echilibreze proporțiile. De-a lungul unui perete întreg era o poliță simplă care se remarcă prin amprenta pronunțată a fibrei lemnului, suprafața blatului uniform înnegrită cu ulei fiind spartă doar de culoarea vaselor din ceramică, frumos înflorate.

În perete, deasupra poliței, se afla o nișă în întregime ocupată de icoana cea veche, pictată pe o sticlă ce reflecta vălurit lumina și care ne pune fața în față cu chipul Maicii Domnului cu Pruncul în brațe. În tradiția strămoșească, bucatele ce se aduceau pe masă trebuiau puse sub semnul binecuvântării divine. Peste rama simplă de lemn a icoanei, în două ape, stătea frumos înnodat un ștergar ardelenesc țesut special ca o podoabă cu ciucuri din bumbac croșetat și cusut cu modele țărănești roșu cu negru, în urma acului. Lampa fusese desenată tot de el, executată din același material ca și mobilierul, urmărind forma stilizată a unui jug răsturnat, prinsă din capete cu două funii groase împletite din cânepă, atârînd drept din mijlocul tavanului până aproape de capetele mesenilor. Pe podea se găseau din loc în loc mici carpete pătrate țesute la război în diferite modele geometrice românești, vesel colorate.

Florile preferate erau mușcatele și ele se găseau din plin, unde altundeva decât în fereastră .

În camera pregătită să-i fie loc de lucru și-a dorit să-și deseneze singur biroul. Asta pentru că acea încăpere avea două ferestre pe un colț, așezate în unghi drept, una privind spre grădină, cealaltă spre stradă. Așezat fiind în dreptul lor, avea o privire panoramică și controlai împrejurimile ca de la cârma unui vapor. Biroul deci a fost conceput să umple acest colț și atunci când erai așezat la el, întreaga suflare a casei rămânea undeva în urmă iar tu te aflai singur în fața infinitului finit al cerului cu nori sau în confruntare cu infinitul infinit al imaginației.

Mi-a fost dat să mă gândesc de multe ori la Victor în copilărie când, așezată la biroul lui și pe scaunul lui, îmi făceam mai întâi lecțiile, apoi diploma în filologie și, ceva mai apoi, l-am învățat să deseneze și să-și facă lecțiile, la același birou, pe băiatul meu. Tuturor ne-a purtat noroc. Nimic nu e întâmplător.

Am locuit în apartamentul din Leonida 28, printre aceste amintiri până m-am măritat și am plecat la casa mea dar acolo mi-au rămas părinții și acum, după ce nici ei nu mai sunt, locul a devenit biroul de lucru al fiului meu, iar Uniunea Scriitorilor l-a însemnat cu o plachetă în care stă săpată în marmoră mărturia trecerii prin acele locuri a lui **Victor Ion Popa**, îndrăznesc să spun, un model de urmat, un om al cărui imens talent nu a

fost întrecut decât de o muncă sisifică și de dorința de propășire a valorilor neamului românesc.

P.S

Coincidență sau nu, dacă e adevărat că un copil își alege părinții și nu invers, atunci precis eu m-am învățat și în cer ca și pe pământ, în cercul aceluiași nume: POPA, oriunde se afla.

Mama mea se numea Mohor după mamă și Popa după tată. Acest bunic al meu Valeriu Popa, om plin de har și umor, a fost printre preferații mei. L-am iubit. De oful lui care se plângea adesea că, având trei fete, nimeni n-o să-i poarte mai departe numele m-am angajat eu, în gândul meu de copil, s-o fac. Restul a venit de la sine. Nu sunt înrudită cu Victor Ion Popa în linie directă ci prin alianță dar port același nume cu el pentru că m-am măritat cu Octavian Popa și jur că nu asta a fost motivul. Totuși, omul și numele Victor Ion Popa au fost pentru mine o permanentă provocare, o atracție și e suficient să vă spun numele fiului meu: Mircea Ioan Popa. Ușor de ghicit cine a fost modelul sau poate Mircea și-o fi hotărât și numele cum i-a luat și locul în birou?

D-na Mihaela Ana Maria Popa este filolog, Universitatea București. Traducător, scriitor, autoare a volumului de poezii „Anotimpurile iubirii”.

Casa este ultima locuință a lui Victor, la inaugurarea ei împreună cu familia. Se poate vedea colțul vitrat al biroului lui despre care am scris. Geamurile abia montate erau încă însemnate cu hârtie.

Ars longa, vita brevis

Arta are rol de educator al sensibilității și instructor al minții.

Indubitabil, simțim cu toții cum timpul se face parcă tot mai mic și nu ne mai ajunge, transformându-ne și nu neapărat în bine. Asistăm neputincioși la acoperirea noastră, ca societate, în blazare și la scufundarea în nămolul ignoranței. Puțini mai sunt cei care, deși fac parte din lumea grăbită, egocentristă și rece de azi, să mai vibreze în fața unei capodopere ori unui artist și tot mai puțini

sunt cei care se ncumetă a mai călca pragul unei facultăți de arte. Bombardați cu incultură și cu lipsă de modele, ne mai rămâne incursiunea în trecutul glorios; poate, și o întâlnire rarissimă cu un artist consacrat sau unul debutant, care să spună ceva, să atingă sufletele. Că, recunoaștem sau nu, încă mai căutăm frumosul. Deși, în zilele noastre, acest lucru presupune să alergi la sfârșit de săptămână într-un mall, la munte sau la mare sau, mai rău, gândindu-mă la o piesă de Yasmina Reza, să te transformi într-un consumator de artă, când habar nu ai ce vor să zică acel punctuleț, acele liniuțe ciudate de pe pânza proaspăt achiziționată...

Privind spre azi și privind spre ieri, nu putem să nu ne trezim asaltați de interogații, desigur, mai mult retorice sau de sentimente confuze. Azi lipsește pasiunea, lipsește visul, lipsește dorința de a crea. Pentru că alergăm după iluzia banilor. Vremurile când nu puteai trăi dacă nu citeai, scriai, dacă nu pictai, dacă nu compuneai... au devenit poveste.

Și pentru că trebuie să avem și un nume în poveste, ne gândim la **Neculai N. Tonitza**. Pictor, grafician, redactor de revistă, profesor la Academia de Belle-Arte din Iași, rector. Un bărlădean care a plecat în lume să-și împlinească destinul creator...

Pictorul ochișorilor nevinovați ai copiilor sau al portretelor feminine atât de gingașe, al peisajelor citadine și al florilor, căzut și prizonier, luat și în lagăr în Bulgaria - nu a fost scutit de ancorarea în realitatea vieții cotidiene, în care chiar era implicat - dovadă stând grafica și articolele publicate. Cultul frumosului, emoțiile estetice nu au încetat să existe și să se manifeste deplin în ființa artistului care a știut să transmită căldură, seninătate,

să redea bucuria resimțită în fața realităților din jur, în mod original. Convingerile sale l-au făcut să inițieze „Grupul celor patru” (Oscar Han, Ștefan Dumitrescu, Francisc Șirato) care nu admitea ca artistul să abdice de la idealuri, oferind un exemplu societății prin refuzul compromisurilor.

...Câteva cuvinte adunate spre a creiona rapid o personalitate desprinsă de pe meleagurile noastre, care a fost apreciată încă din timpul vieții. (Se spune că tot ce picta se vindea, fiind privit ca un adevărat fenomen neobișnuit). Iată ce credință avea: „Culoarea e în funcție de ceea ce vrei să exprimi: ea trebuie să oglindească limpede sentimentul de bază pe care se clădește întreg tabloul; culorile pot să cânte, să și plângă, să se orchestreze reciproc.” Pentru el arta a fost o cale de a lua atitudine în fața vieții, chiar dacă la un moment dat spiritul său revolut s-a estopat și a trecut spre alte modalități de exprimare, mai aproape de sentiment. În arta românească, și nu numai, este unic prin poezia care răzbate din fiecare pictură. Pictura este, nu-i așa, o poezie tăcută...

Există o atracție deosebită către universul copiilor, al ființei care se preschimbă sub ochii părinților, ajungând fluturi, de la statutul de cocon. Iar ochii, oglinda sufletului, sunt inegalabil marca originalității sale. Putem regăsi ochi triști, oboșiți, mirați, rătăciți sau temători, fascinați, pe chipuri inocente care nu pot să nu te invite, pe tine, căutătorul de comori din alte vremuri, la o alunecare în puțină reverie.

Nu este de trecut cu vederea nici farmecul pe care l-a avut și asupra sa Balcicul. Regăsim în operă imprimată melancolia locului și a oamenilor, precum și expresia fidelă a firii sale; își potrivește ambientul stărilor și obsesiilor personale, evadând în natură și căutând să redea fidel realitățile familiare - lumina, peisajul, personajele poveștilor...

„Lazăr Munteanu savura farmecul picturii lui Tonitza, artist pe care Lazăr l-a remarcat din timp achiziționând frumoase opere de ale acestuia. E un mare merit de a preîntâmpina gloria și a nu umbla cu sacul cu bani după talente consacrate, gloriei moștenite, după cum fac mulți alții. Pentru aceștia un tablou devine bun când artistul moare și tabloul se scumpește”, ne povestește Krikor H. Zambaccian, în *Însemnările unui amator de artă*.

Da, cu siguranță vorbim despre vremuri de poveste... Vorbim din ce în ce mai puțin despre pictori, despre artiști; poate ar trebui să ne găsim un răgaz pentru adevăratele noastre valori... Poate ne permitem să mai întoarcem, din când în când, o filă dintr-un album, o filă din istoria noastră... și, poate, mai învățăm să ne oprim din goana către nicăieri pentru a ne mira sincer în fața unor culori frumos așezate pe o pânză...

VERNISAJ

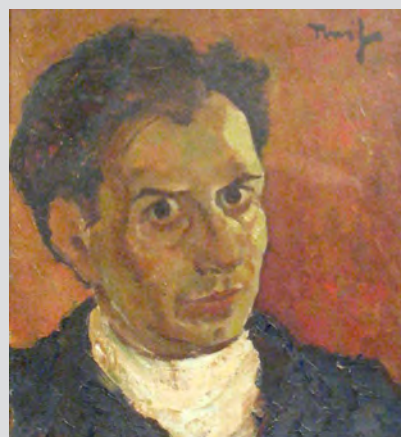
Expoziția de artă
«Inestimabile»
(11 lucrări)

Autor: **Neculai N. TONITZA**
(născut în 13 aprilie, 1886, Bârlad
din părinții Neculai și Anastasia Tonitza)

Versuri de Viorel Dinescu, din
Dimensiunea ascunsă, Editura Princeps
Edit, Iași, 2011.

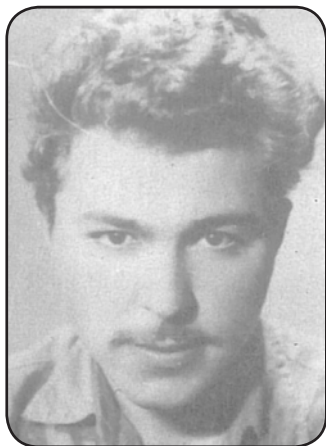
„În portretele de copii își va contura Tonitza o viziune autonomă. Ochii lui Tonitza, ochii copiilor lui, ca și ai adolescenților, ne privesc și astăzi nostalgic, cu o amară, nemaiîntâlnită melancolie. (...) Ochii aceia mari, rotunzi și expresivi sunt inconfundabila pecete a stilului său de o unică poezie în arta noastră.”

Barbu Brezianu

SĂ NE-AMINTIM DE BELEROFON DIN CORINT !

1. SCRISOARE CĂTRE ȚĂRAN

M-am gândit să-ți scriu ție, Om al dimineților timpurii și al celor mai mărețe fapte din istorie. Unii te numesc "talpa", însă tu ești temelia și numele propriu al umanității românești. Tu ai făurit, înainte de oricine și după Dumnezeuul tău, ceea ce acum numim istorie, tradiție ori civilizație, deși de multe ori unii te numesc peiorativ, "țărănule". Când țara și civilizația au mari necazuri, îți cere somativ: "dă-ne fiii tăi și bunurile tale, țărănule, să putem ieși din încurcătură!". Și tu, curat ca o lacrimă și prea generos, le dăruiești fiii, pe care, de multe ori, nu-i mai vezi niciodată, iar chipul celor care ți i-au răpus pentru totdeauna, apare în statui și în istorii făcute de proprii tăi fii înregimentați în "mormântul necunoscutului" sau al "soldatului anonim". Și astfel ți-a fost furată și identitatea ca să nu te mai poți legitima în istorie. Tu rămâi doar turma anonimă, forțată mereu să îngenuncheze nu în fața țării și a posterității, ci în fața unor, de multe ori, netrebniți care își arogă fără rușine meritele tale!

Tu ai descoperit primul lumina soarelui și ai simțit, cu tălpile tale răcoarea ierbii înrourate a dimineților de mai. Ai descoperit nemărginirea acestei minunate lumi și ai plecat, cu mintea și tălpile tale bățătorite, pe drumurile construirii unei istorii a culturii și civilizației - deși la început nu știai prea bine ce va fi ceea ce ai de făcut și faci mereu!

Drumul a fost lung și extrem de întortocheat, de multe ori cu multe riscuri și pierderi mari de vieți, dar n-ai renunțat și nu te-ai lăsat doborât! Ai cultivat pământul, ți-ai crescut și educat frumos odorurile, apoi ai făcut știința cultivării ogorului, dar și a destăinuirii nemărginirii din propria ființă

și cea din afară. Luminii soarelui i-ai adăugat, cu neprihănită dragoste, lumina cunoașterii - care ți-a făcut viața mai bogată și mai frumoasă.

Dar până la urmă ai devenit un anonim și un anacronism pentru multe caracude care-ți pângăresc mereu viața. Un anacronism în mentalitatea lor primitivă - și nu Gheorghe, Ion, Vasile, Țărani care au înfăptuit, cu munca și inteligența lor, istoria și au hrănit și hrănesc mereu aceste căzături ale speciei umane!...

Dar nu te întrista. O parte din aceste căzături sunt parte odraslele bățaturii tale prin care Dumnezeu a voit să demonstreze că ele nu au pierdut nimic din animalitatea lor inițială. Chiar și așa, ție ți-a dat "nemărginirea" și frumusețea triadei de creație; marea bucurie de a fi Om, iar lor le-a rămas doar animalitatea, lipsa simțului istoriei și al perspectivei umane.

Amintește-ți mereu că parte din aceste exemple, în timpuri de răstriașe pentru tine, ți-au sugrumat de multe ori respirația liberă. Cel mai rău este că s-au "puit" atât de mult acum, încât îți consumă întreaga porție de oxigen și ultima speranță. Așa că până se vor stinge natural, lasă-le în "țarcul lor" fără însă a le da girul unor responsabilități domestice și sociale, așa cum ai mai greșit de destul de multe ori.

Nu le mai lăsa libere, căci te vor transforma, iar dintr-un Țăran cu nume propriu într-un adjectiv peiorativ... Tu ești rădăcina și generatoarea unei îndelungi istorii...

Pe lângă aceste căzături pe care le ai în bățătură, au fost și sunt multe căzături venetice care ți-au călcat casa! A venit romanul și ți-a ordonat: "Dă-mi" și tu i-ai dat aurul! A venit turcul, tătarul, leșul, muscalul, austriacul, dar și alți netrebniți și au spus: "Dă-mi", iar tu le-ai dat aur, bir și tot ce au voit, scrâșnind din dinți. Însă când durerea ți-a ajuns la os, le-ai dat "bătaie" și i-ai îngropat în glia ta sfântă și eternă. Mai încoace a venit neamțul și a spus: "Îți iau!" și ți-a luat petrolul și hălci din glia ta sângerândă și din pădurile tale nestemate, până ce l-ai pus pe fugă. A venit apoi rusul și a spus: "Îți iau!". Și a luat petrol, uraniu, aur ș.a, transformându-te din gospodar la locul tău, în proletar și sărac lipit pământului.

Dar timpul s-a scurs, însă iar s-a întors pe dos. Au venităștia care ți-au golit sufletul și demnitatea, iar acum se pregătesc să te distrugă ca să nu mai fii nici măcar rădăcina, darmite Ion, Vasile, Gheorghe...

Cât vei mai suporta oare?

2. SCRISOARE CĂTRE MUNCITOR

Deși originea ta este tot de țăran supus acelo-rași rânduiești și tradiții, tu te-ai semi - sau urbanizat total. Din cel care mânuia coarnele plugului și îmbrățișa cu lăcomia și bucuria ochilor câmpurile încărcate de viață și frumuseți, ai devenit un sedentar al urbanismului și un visător, uneori chiar romantic, al meseriei pe care ai deprins-o cu răbdare și temeinic. Primul tău gând a fost să scapi de anonimatul satului, dar nu știai că vei intra într-un anonim și mai adânc și mai necruțător. Un anonim care te-a deprimat și te-a deposedat de cele mai tulburătoare trăsături de caracter, ți-a îngenuchiat mândria de a fi omul unui univers cultural special. Zic special, pentru că satul este creatorul umanității noastre - și moral și cultural.

Este izvorul și rezervorul specificului național. Aici trăim pe viu viața noastră istorică cea de azi și din totdeauna. Dacă urbea nu te-a deposedat de această frumoasă și bogată moștenire, ci doar ți-a deschis noi și mari ochi asupra ei, adăugând și alte norme și deprinderi utile, atunci e foarte bine, iar tu ai devenit un om cu adevărat interesant. Adică un creator de noi obiecte pentru civilizație!

Ești o ființă norocoasă că urbea te-a întregit și nu te-a "depravat" așa cum se mai întâmplă cu dintr-un pui de țăran cinstit să devii o căzătură de... urbanism. Și pentru că nu te-a atins decăderea urbană și ți-ai păstrat bunul simț și ți-ai șlefuit mereu mintea și caracterul, aș vrea să-ți spun câteva lucruri. De ce ai oscilat atunci când ți-au propus să fii liber, dar fără drepturi economice și sociale, de ai ajuns să-ți pui capăt zilelor sau să-ți lași familia, și să pleci să spetești ca un rob în străinătate pentru a-i îmbogăți pe alții? De ce ai pus și încă mai pui ștampila, pe toate căzăturile acestei țări pentru a le oferi averea pe care tu ai creat-o, iar tu îngroși rândurile la pomenile electorale pentru a mai supraviețui încă o zi? De ce încurajezi și susții netrebnicii care ți-au furat tot, iar acum te așteaptă cu votul tău și 1l de ulei la gura urnelor?

Știu că ești vlăguit și dezamăgit. Dar mai știu că încă nu ți-a murit demnitatea și poți oricând să devii puternic și să-ți impui dreptul la o viață liberă sub aspect economic și cultural-moral. Părăsește mai repede doar dreptul de a înjura mereu și de a trăi ca în epoca de piatră! Ridică-te muncitorule, căci verticalitatea e doar dreptul tău în viață și la viață!

3. SCRISOARE CĂTRE INTELECTUAL

Citind cele de mai sus, gândul tău șovăitor ți-a străfulgerat inima și ai început să te întrebi: "Oare pe mine m-a uitat? De ce? Doar am fost prieteni o viață întreagă, iar uneori nu mă lăsa zile și nopți să plec de lângă el! Mă întreba mereu ce am mai descoperit și dacă sănătatea mi-e încă întreagă! Iar acum...?"

Nu, nu te-m uitat, dragă prietene. Tu ai fost și ești mereu cu mine. Împreună am făcut cele mai impresionante și tulburătoare călătorii în lume și în abisurile ei. Tu m-ai învățat a descoperi, printre infimele viețuitoare și lucruri ale lumii, **Omul**. Scriu cu majusculă, pentru că, chiar dacă specia numără peste șapte miliarde, doar Omul este singurul care nu poate avea plural și nu poate fi confundat cu celelalte viețuitoare inclusiv cu cele care au oarecare asemănare fizică cu el. El face doar discriminări morale și de comportament și nu operează cu alte criterii ocazionale sau bazate pe instincte și bogăție.

Nu te-am uitat și nu te voi uita niciodată, întrucât mi-aș renega propria mea existență și aș deveni un nerecunoscător cu propriile mele principii, cu propria-mi viață, cu visele și îndoielile mele.

Prietenii nu se uită. Prietenii sunt cele care-ți îmbogățesc cu încă un continent harta propriului tău ego-u!

Așa că, nu te mai îndoii de mine. Cu tine am făcut prima călătorie pe harta timpului. Când am descoperit miraculoasele litere și cifre, chiar cifrele și figurile pe care Pitagora le modela frumos

VERNISAJ

„O viață ca o carte... halucinant simbol!
O inimă ce bate în ritmuri de cuvânt!
Volum care păstrează eternul protocol
În lenta irosire a vieții pe pământ.”

(O carte)

Autoportret

și apoi le încătușa în peșteră ca să nu le scape pe mâna vreunui șarlatan. Cu tine am mers mai departe, ținându-mă de mână și povățuindu-mi mintea. Și-am descoperit mii și mii de continente ale gândului, mii și mii de feluri de a fi, spiritual și practic, ale Omului. Eram obosit și numai tu mă îndemnai la drum mai departe. Cum te-aș putea uita, când tu mi-ai arătat să descopăr miracolul și frumusețea vieții adevărate!

Cum să te uit, când tu mi-ai deschis toate ușile lumii și am trăit fascinant toate epocile istoriei parcursă de specie. Ti-aduci aminte ce mi-ai spus, când ai deschis poarta României?: „Păstrează tăcere și ia aminte că aici ținem comorile noastre. Le tăinuim să nu le spurce sau să le distrugă barbarii”. Era o poartă maramureșană, având încrustate în lemn diferite simboluri, pe care nu le înțelegeam, iar înăuntru, sculptate în memoria timpului, erau nume: Decebal, Ștefan, Mihai, Bălcescu, Eminescu, Enescu, Iorga, Porumbescu, și altele care-și așteptau rândul să fie dăltuite. Atunci mi-ai spus în șoaptă: „Aici e Omul. Și orice nume ai vedea el se va numi tot România, deci la singular”. Și de atunci n-am mai folosit pluralul, și am considerat asta ca un mare secret al istoriei mele.

Cu timpul, mi-ai deschis toate ușile trecutului cu mărețul său Om. Dar cel mai mare miracol a fost atunci când mi-ai arătat poarta de la Delphi unde Socrate își regăsea celălalt Socrate pe care mai târziu Omul l-a numit cumpăna echilibrului, rațiunea și conștiința de sine, prin care sonda celelalte egouri să le afle taina!

A fost o adevărată descoperire a Omului prin care am călătorit apoi către celelalte mari comori ale lumii: „conștiința generică” transcendențială, ideea hegeliană, Marele anonim blagian, dar și semintele roditoare ale atâtor gânduri despre gândire și despre **altceva** care au aureolat secunde mele de trecere prin lume!

Doamne, ce frumuseți nebănuite ascunde Omul! Ca pe un copil ascultător, dar deloc comod prin întrebările lui, m-ai luat de mână și am poposit în **Cetatea Renașterii Omului**, acolo unde el a dat **Cina cea de taină** pentru a descoperi trădarea și fidelitatea - elemente vitale și opuse ale prieteniei. Apoi m-am bucurat nespus de eternul surâs al Giocondei. Ea dispăruse însă mi-a lăsat doar zâmbetul ei etern, care, călătorește prin veacuri și vestește că Omul n-a murit încă!

Cum să te uit, prieten drag, când tu mi-ai oferit unicul privilegiu de a gusta din marea poezie universală a Omului numit: **Homer, Dante, Shakespeare, Eminescu, Blaga, Byron, Lenau, și, poate nu în cele din urmă Heine, Goethe, Garcia, Apollinaire, Lermontov, Pușkin**, dar și din minunatele comedii **Norii, Bolnavul închipuit, Bătrâna doamnă, O scrisoare pierdută** sau și despotica **Amintiri din casa morților** în care Omul se va iluziona că el poate prin sacrificii impersonale să facă

o altă lume și o altă umanitate pe măsura viitorului său.

Mai ții minte ce mi-ai spus la întoarcerea din Pivnițele Vaticanului, când sosisem în mândra și eterna Bucovină, luând cu noi toate durerile Omului? „Ne-am întors din iad în raiul nostru pământesc”. **Sfânta Putnă** străjuia, cu clopotele ei răgușite de atâtea chemări, văile adânci dintre semeții munți carpatini și dădea semnalul unei renașteri a Omului. Și a fost o renaștere, însă mersul ei s-a înfundat, când a venit unul la tine și ți-a spus: „Cu ce te ocupi tu, bă intelectualule?!” Bomba nucleară a fost făcută, iar tu scrii cărți și tratezi boli, în loc să servești clienții cu niște șprițuri și ceva d-ale gurii? Gata! Nu-ți place, pleacă unde vezi cu ochii. Eu n-am nevoie de intelectuali...” Și ai plecat bombănind în loc să fi aruncat pe ticălos în vreo “gaură neagră” să se pulverizeze în miliarde de țândări. De ce ai plecat și nu ai dat replica agresivă unui astfel de dement? Sigur, îmi vei spune că, în nimicnicia lui, ți-a desființat spitalul sau școala în care deschideai ușile spre lume și spre viitor, așa cum ai făcut cu mine. Ți-a înștrăinat loturile experimentale sau/și locul unde căutai de zor remedii pentru cei suferinzi sau pentru ușurarea și perfecționarea muncii Omului. Și câte altele frumoase și necesare îndeletniciri.

Or, tu ai plecat, drag prieten, și nici acum nu știu unde te va găsi scrisoarea mea.

Ești un Om de succes sau numai un individ cu mulți bani și relații? Nu-ți plâng ochii după morintele tale lăsate în paragină și vândute a “n”-a oară? După prieteni, rude, după locul în care ți-ai lăsat anii și amintirile? După binețele prietenoase cu care erai întâmpinat pe stradă și la serviciu și te bucurai ca un copil, când auzai rostindu-se: salut doctore, salut profesore, salut cercetătorule, care toate se cristalizau în minunatul “Bună ziua, **Omule!**”.

Ce tragedie că te-am pierdut și pe tine și odată cu tine, va muri încă o prietenie.

A plecat **Țăranul**, s-a dus **Muncitorul**, iar odată cu plecarea ta va dispărea și **Intelectualul!** Iar noi rămânem doar cu scursurile din țarcul României? De ce? Vrei ca în viitorul mai puțin îndepărtat Academia Română să se transforme într-un “stabor” al maneliștilor și țambalagiilor, iar școala și spitalul în “golden blitz-uri” prezidențiale?

De ce, dragă prietene?...

Te-ai supărat pe propria ta viață și o dai cu generozitate și fără remușcări, străinilor și nu alor tăi, care te-așteaptă mereu în pragul casei tale?!.

4. SCRISOARE CĂTRE BIBLIOTECAR

Ți-am scris cu majusculă numele tău generic, pentru că el nu este ceva care să fie trecut și la altele, așa cum s-a întâmplat și se mai întâmplă chiar și astăzi. El nu este nici nume comun și nici

nume propriu, ci mai degrabă numele luminii care ne călăuzește pe căile timpului și ale existenței.

Dragă prietene, tu ești depozitarul misterelor și al tainelor originale pe care mereu le deschizi pentru a călăuzi omul spre lumina cunoașterii, a faptelor făcute bine. Ești reflexul Demiurgului sub înfățișare umană, pentru că posezi tainele din cele două planuri ale creației și le mărturisești copiilor acestei lumi.

Dragă prietene, deși timpurile adeseori te în-genunchiază și te umilesc prin cele mai teribile mijloace, iar uneori atentează la însăși existența ta, inclusiv nimicindu-te, tu renaști mereu precum pasărea Phoenix și te înfățișezi vremurilor, pentru că nimeni și nimic nu poate sechestra sau ucide pentru totdeauna lumina!

Au fost mereu tentative de a te nimici începând chiar cu marea tragedie din Alexandria antică, continuând cu ruperea sau distrugerea celui de al doilea plan al creației din evul întunecat!

Tu ai fost cel care a restabilit echilibrul între planurile creației și ai readus lumina rațiunii în haosul provocat de netrebnici. Chiar și în timpurile contemporane s-au născut ucigași de lumină, care dădeau foc cărților în piața publică pentru a eradica sămânța luminii și a aduce domnia întunericului etern.

Însă tu ai reînviat precum Iisus și ai împrăștiat iar lumina înțelepciunii și adevărului în ființa umană.

Tu ești o ființă tainică și tănuțită, hărțuită mereu de domniile unor vremi ale barbariei umane. Și suporti cu stoicism aceste nedreptăți care ți se fac, fără să-ți pierzi echilibrul și demnitatea și fără să te-ncaieri cu mințile demențiale care te umilesc. Știu că și acum ești considerat ultima spiță la carul istoriei. De ce? Ți-a fost dat cel mai umil loc unde să-ți adăpostești comorile. Apoi ești ultimul pe statele de plată ale... existenței, forțându-te astfel la renunțare și la renunțări pentru a reduce la minim efectele luminii asupra oamenilor și a promova întunericul ignoranței și al bestialității.

Mulți dintre cei care mânuiesc frâiele puterii te consideră o amenințare și un potențial pericol pentru existența lor vulgară și inconștientă și în loc să te ia de mână și să te arate lumii, să se mândrească cu prezența și munca ta, ei vor mereu să scape de tine.

Ei nu știu că nu știu, că tu ești reflexul demiurgic plantat în planul creației umane. Ei văd doar efectele asupra oamenilor și atunci te confundă și pe tine, nu cu sursa sau izvorul dător de lumină, ci doar cu un efect ce trebuie lichidat pentru totdeauna! Abuzază de modesta și tănuțita ta existență pentru a te umili prin orice mijloace și a te integra, uneori, în propriul lor întuneric!

Or, pentru asta au recurs la desființarea școlilor și a bibliotecilor, reducerea la aproape de zero a finanțărilor pentru cărți, mărirea bugetelor celor care acționează represiv asupra ta și alte nedemne măsuri pentru a-ți îngradi existența! Nu te întrista, dragă prietene. O să trecem și de această clipă de iraționalitate și o să poți să răspândești iar lumina celor care pot să o primească și să o înțeleagă, dar și să o merite, să se bucure cu adevărat de ea.

Tu nu poți și nu vei fi niciodată chelner, parlamentar sau președinte ca să ai cu ce îți mări comorile luminii pentru ceilalți oameni.

Știu că ești trist, dar nu invidia aceste hrăpărete exemplare, care-și reduc viața la a mânca, bea, dormi și distruge valorile.

Ei sunt efemeride biologice, rebuturi umane care, din când în când, mai poposesc și pe pajiștea existenței valorilor, deși nu ar trebui să le punem în mână pârgurile responsabilității sociale. Ei nu fac istorie și nici nu creează valori, ci doar au nimerit în istorie și într-un mediu valoric fără să vrea și fără să știe ce sunt acestea!

Îngăduie-mi, dragă prieten, să-ți aduc aminte de frumoasa și marea profeție eminesciană:

„Ce e val, ca valul trece!”

Tu ai purtat și porți mereu comorile lumii și ale speciei cu tine; de aceea te bucuri de marea mea prețuire, dragă prietene!

VERNISAJ

„Ea pășește acum cuminte printre draperii
Ascultând ploaia obscură din nisipul clepsidrei
Ai crede că așteaptă doar un gest de iertare
Sau o fluturare de batistă în semn de adio...”
(Cu pasul ei rar)

Ticuleana

ÎN OGLINZILE ALTORA

De o rară bogăție și varietate este literatura însemnărilor de călătorie, acest gen fiind abundent ilustrat și în ceea ce-i privește pe români, fie când e vorba de călători străini care au trecut prin Țările Române, fie când de referim la modul cum i-au văzut românii pe străini, în voiajurile lor pe mapamond. Autorii care au dovedit apetit scriitoricesc, între cei care au trecut, de-a lungul vremurilor, prin provinciile noastre, sunt de o izbitoare diversitate: scriitori, filosofi, diplomați, misionari religioși, oameni politici, savanți, artiști, simpli voiajori etc. Unii ne-au privit cu simpatie, alții cu ostilitate, ca pe niște sălbatici sau „schismatici” plini de îndărătnicie.

În orice caz, literatura acestora, din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre, este de un interes major pentru cunoașterea istoriei noastre, a mentalităților, a obiceiurilor și firii românilor ș.a.m.d. Importanța acestei literaturi este oglindită și de corpusul celor două serii de volume *Călători străini despre țările române* (zece volume, 1968-2001, îngrijite de M. Holban, M.M. Alexandrescu Dersca-Bulgaru, A. Decei, M. Ali Mehmed) și noua serie, sub același generic, opt volume, plus un supliment, datorate lui Paul Cernovodeanu, Daniela Buză, Ștefan Andreescu (2004-2011). Nu mai vorbim de numeroasele volume de documente ca care au trudit un Nicolae Iorga, Gheorghe Ghibănescu, Iacov Antonovici ș.a. Peste toate, se așterne literatura celor care au comentat și comentează respectivele antologii. Aceasta este văzută din perspective diferite, în conformitate cu profesiunea și personalitatea interpretului. Există și cazuri, mai ales după 1989, când din notele călătorilor sunt desprinse doar acele imagini și aprecieri care alimentează *legenda neagră* despre români, în conformitate cu ceea ce s-a numit curentul „demitizărilor”, în realitate - o abordare strict ideologică, partizană, antiromânească, sub umbrela *political correctness*. În această mentalitate se înscrie, spre exemplu, o antologie finalizată editorial, în 2000, de către Daniel Barbu, sub genericul *Firea românilor* (Editura Nemira, București). Autorul reține din uriașul corpus *Călători străini despre țările române* numai tot ce-i mai *negru* despre români, spre a dovedi, ca altădată Engels (sau ca mai totdeauna prietenii noștri maghiari) că poporul nostru este scursura barbară a Europei, o națiune fără viitor, care oprimă tot ce-i civilizație europeană. Ținând seamă de numărul volumelor, raportul ar fi însă de 19 la 1 în favoarea relațiilor pozitive și obiective.

O asemenea proporție răzbate în cercetările și comentariile oneste, imparțiale, cum sunt cele ale

vasluianului **Dan Ravaru**, autorul unei echilibrate cărți despre felul cum sunt văzuți moldovenii din actualul spațiu al județului Vaslui de către numeroșii călători care au trecut pe la Bârlad, Huși, Fălciu, Vaslui: *Călători străini despre județul Vaslui* (Editura PIM, Iași, 2014, 239 p.). Pentru cei care nu-l cunosc, să precizez că Dan Ravaru este autorul a unsprezece cărți de profil istoric, folcloric, etnografic, bun monografist, critic literar, creator de reviste locale (între altele, sprijinitor sau inițiator al publicațiilor *Est*, *Elanul* ș.a.). Iată celelalte titluri ale cărților sale: *Datini și obiceiuri de pe Valea Tutovei* (în colab. cu Silvia Ravaru, 1980), *Folclor, etnografie, istorie locală*, I (1998), *Cartea Puieștilor* (1999), *Comuna Alexandru Vlahuță* (2000), *Folclor literar de pe Valea Tutovei* (2001, în colab. cu Silvia Ravaru), *Cartea întâia a Racovei* (2002), *Repere etnofolclorice și de istorie locală* (2010), *Ștefan al II-lea și Vasluiul, capitală a Moldovei (1435-1442)*, 2013, *Ștefan cel Mare și Vasluiul* (2013), *Elemente de identitate Culturală Comună în Teritoriul Movila lui Burcel, Vaslui Nord* (în colab. cu Cristi Lucan și Nicoleta Dumitriu, 2013).

Călători străini despre județul Vaslui este structurată în unsprezece capitole, parcurgând, cronologic, cele mai vechi consemnări ale vieții de pe meleagurile vasluiene, relative încă la vremea lui Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare etc., începând cu Anton Veracsics și un anonim găsit în arhivele Vaticanului (1528) și până în secolul al XIX-lea, cu Lev Tolstoi (care a ajuns pe meleagurile vasluiene în 1854, cu prilejul războiului Crimeei) și Jean Alexandre Vaillant, autorul francez al unei cărți despre România, prieten cu Vasile Alecsandri. Consemnările lui Anton Veracsics (*Descrierea Transilvaniei, Moldovei și Țării Românești*) vorbesc, între altele, de Moldova străbătută de patru râuri, dintre care trei se varsă în Istru, două dintre cele din urmă fiind ușor depistabile, Prut și Siret. Al treilea n-a putut fi identificat de autorii

vol. I din *Călători străini...*, misiune asumată de Dan Ravaru, care îl depistează, pe bună dreptate, în râul Bârlad. În secolul al XV-lea, Bârladul se vărsa direct în Dunăre (o spune și Miron Costin), abaterea cursului spre Siret datorându-se lui Ștefan cel Mare din cauza conflictele sale cu Radu cel Frumos. Paradoxul e că, de fapt, Siretul se varsă în Bârlad, mărimea și importanța celui dintâi răsturnând lucrurile!

Dan Ravaru procedează după următoarea schemă: prezintă, mai întâi, personalitatea călătorului, atâta cât este necesar pentru timpul și împrejurarea care au marcat notele, reproduce citate privitoare la starea lucrurilor de general interes în epocă, focalizându-se, apoi, asupra unor aspecte legate strict de meleagurile vasluiene, după care autorul comentează cele emise de străini. O face cu acuratețe stilistică și probitate științifică, știind să stârneasca interesul cititorului, încât, în ansamblu, cartea se citește ca pe un adevărat roman polivalent: istoric, etnografic, politic, sociologic, religios, cu descrieri ale naturii, ale obiceiurilor culinare, ale portului etc. Acolo unde întâlnește erori, notații nedrepte le corijează cu molcomie moldovenească.

Descrierea anonimă de la 1528 din arhivele Vaticanului este folosită de Georg Reicherstorffer, în *Chronographia Moldovei* (1541). Autorul cunoaște originea daco-romană a moldovenilor, aceștia apărându-i astfel: „Apoi neamul acesta al moldovenilor este aspru și foarte primitiv, totuși în treburile ostășești ei sunt deosebit de bine pregătiți în felul lor, așa cum s-a arătat mai sus. Ei recunosc pe Hristos și pe sfinții apostoli și după cum susțin ei au urmat cu multă evlavie și cinstire încă de la început și până acum învățătura Sfântului Pavel.” Așadar, în acele timpuri, autohtonii și papalitatea aveau conștiința încreștinării primare a românilor („încă de la început”). În următorul pasaj, Dan Ravaru găsește argumente de toleranță religioasă la un popor acuzat adesea tocmai de intoleranță „schismatică” și barbarie: „În această țară locuiesc împreună, sub cârmuirea voievodului, diferite secte, religii și neamuri, ca de pildă ruteni, poloni, armeni, sârbi, bulgari și tătari și, în sfârșit, mulți sași din Transilvania, fără ca din cauza deosebirilor de rituri și dogme să se certe între ele. Și orice

sectă sau neam își urmează ritul și legea după bunul său plac.”

Dintr-o scrisoare redactată la Vaslui (19 aprilie 1562), un agent habsburgic, Ioan Belsius, arată o altă față a lui Despot Vodă decât aceea din piesa lui Vasile Alecsandri: un voievod care știe să îmbine asprimea cu blândețea, plin de demnitate, ospitalier (pp. 11-12). La 1574-1575, polonezul Maciej Strijkowski arată că amintirea gloriei lui Ștefan cel Mare era vie atât în Moldova, cât și în Valahia. Ampla lucrare a acestuia, militar de profesie, *Cronica Sarmăției europene*, contestată de Alessandro Guagnini (istoric italian naturalizat ca polonez), a stârnit controverse și-n istoriografia autohtonă. Între altele, că primul document de atestare a Vasluiului ar fi de la 1375, dată admisă și de Gheorghe Ghibănescu, ceea ce a dus, cu multă pompă, la sărbătorirea a 600 de ani de existență atestată a localității, în 1975, fapt bazat pe un fals istoric, corijat de Dan Ravaru, întrucât atestarea sigură provine din 1423, 1 septembrie, când în Sfatul Domnesc este menționat boierul Șerbea de la Vaslui. „Acest fals istoric - avertizează Dan Ravaru - este înscris și acum la intrarea Consiliului Județean Vaslui și de zeci de ani subliniez perpetuarea erorii respective, dar, cum spune profetul, «în deserto clamavi, Domine!».” (p. 14).

Negustorul de origine germană, Martin Cruneweg (1562-1618), călător alături de caravanele armenesti, a trecut deseori prin țările române, scriind mult și lăsând peste 500 de desene. A ajuns la Bârlad și Vaslui în 1584. La 10 iunie, Bârladul i se prezintă ca un oraș „bine clădit”, cu „o biserică de piatră frumos pictată în interior și exterior cu tot felul de vieți de sfinți”. Dan Ravaru identifică această biserică a fi cea cu hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul”, ctitoria a lui Ștefan cel Mare, de la 1490, greșit considerată a fi ctitorie târzie a lui Vasile Lupu, în vremea acestuia fiind doar refăcută. În iulie, pe același călător îl vom găsi la Vaslui și la Scânteia (sat care aparținea, pe atunci, de Vaslui). Martin Cruneweg este impresionat de curățenia caselor, deși mici și acoperite cu stuf și paie. Nu înțelege (pe bună dreptate) de ce în biserici se slujește în limba slavonă, cu toate că enoriașii nu înțeleg limba. Îi place portul femeilor, remarcând că

VERNISAJ

„...Sau poate nu e nici o fericire
Să fii cândva mai singur ca un zeu
Când ești rob pe veci de-o grea iubire
Și de mirajul zâmbetului tău.”

(Doamna neagră din sonete)

Mama soldatului

sunt și foarte curate: „Au straie frumoase de mătase, încrețite la gât, până la gambe, cu mâneci jumătate, adică mâneca până la cot, frumos tivite, haina este decoltată rotund pe umeri și sus e pusă împrejur o garnitură cu aur și perle.” Etc. Și: „un popor frumos în această țară, care are limbă proprie, aproape ca italiana, întrucât sunt o ceată alungată din Italia. Nu sunt grosolani la înfățișare, atât cei de la sate cât și cei de la orașe. (...) Când sunt bucuroși, fac un dans rotund care se desfășoară cu cinste, fără râs, fără sporovăială și sar după cadență.” Etc.

Un laitmotiv al literaturii călătorilor este *ospitalitatea* moldovenilor de pe meleagurile vasluiene, ospitalitate având în centru femeia, aflată la mare cinste. Negustorul bolognezo-venețian Tomasso Alberti, trecând prin Bârlad în 1613, notează că ospitalitatea este o lege nescrisă, obligatorie, la moldoveni: „Femeile sunt acelea care au conducerea și fac toate treburile necesare în casele lor, discută nestingherit și fără ceremonie cu oamenii, în public și în particular, ceea ce nu este un lucru oprit; când aduc de băut sau de mâncare, ele gustă mai întâi ce au adus. Când moare soția cuiva, acela, pentru a arăta că e văduv, umblă câteva zile prin oraș cu capul gol.” Cam în același timp, Simeon Dbir Lehați, un armean din Polonia, nota: „Populația este foarte primitoare, cu frica de Dumnezeu și iubitoare de semenii.” Minoritul conventual milanese Benedetto Emanuele Remondi, diplomat al papei Urban al VIII-lea, aflat în misiune la curtea lui Vasile Lupu, în 1635, regretă că n-a putut ajunge la Huși din pricina incursiunilor devastatoare ale tătarilor. Totuși, găsește răgazul de a consemna, la plecarea din Iași: „Femeile din acest oraș ca și în întreaga Moldovă sunt deosebit de frumoase. Țara Moldovei este pe alocuri netedă dar în cea mai mare parte este deluroasă și muntoasă; e o țară mănoasă și bogată. Pe dealuri sunt pretutindeni movile care sunt semne ale războaielor multor neamuri.” O asemenea țară frumoasă și bogată nici nu se putea păstra fără luptă. În iunie 1644, Paul Beke face comparație între pământurile din Ungaria, Ardeal și cele din Moldova care-s atât de roditoare, neasemuite, încât, crede el, dărnicia pământului îi face pe moldoveni leneși, culegând roadele „fără muncă”. Mai mult, au ocne de sare din belșug și munți cu „vine de aur, de argint și de felurite metale, dar nu îndrăznesc să le extragă din cauza tiraniei turcești” care i-ar sili să-i sleiască „prin munci neîncetate pentru turci”.

La Huși, cei mai mulți călători sunt misionari apuseni, preocupați de soarta comunității catolice de aici, dar și din Bârlad, Vaslui sau Fălciu (pe atunci, având statut de târg important). În ianuarie 1591, Bernardino Quirini, cretan de origine, este numit episcop catolic „de Argeș și Bacău”. Ajunge în Moldova însă abia în 1597, unde se și stabilește. În 1599, găsește la Huși 1030 de case, dintre care 72 de catolici, cu 435 de suflete, având o biserică de lemn, preotul paroh fiind loan, transilvănean, frate franciscan, dar „apostat” din pricină că s-a însurat cu o hușeancă. La venirea episcopului, a fugit din oraș, întorcându-se după plecarea lui Quirini (p. 22), încât, peste șapte

ani, era tot la Huși, lăsat acolo din pricina lipsei de preoți. La Vaslui, situația era similară, în restrânsa comunitate catolică slujind tot un transilvănean, Benedict, autoproclamat și el paroh, sfințit de un episcop luteran ardelean. Quirini a dat poruncă să fie prins și pus în fiare, întrucât oficia ca protestant. Benedict a evadat, fugind „la hotarul Țării Tătărași”, într-un sat unde a slujit tot catolicilor: „Sper că vicarul meu, cu bunăvoința principelui, îl va prinde și că va fi pedepsit cu asprime.” Toți misionarii catolici sosiți la Huși, pentru a sublinia importanța comunității catolice pentru localitate, susțin teza că numele orașului ar proveni de la *hușiți*, ajunși aici din perioada prigoanei lor, după care ar fi trecut la catolicism. Istoricii au demonstrat însă că toponimul este moștenire de la boierul Husul, pe moșia căruia s-a ridicat viitorul târg. De altfel, catolicii de aici sunt așezați într-un cartier, Corni, care nu făcea parte din vatra veche a orașului. Considerați, de cei mai mulți, imigranți maghiari, la un moment dat - bilingvi, catolicii hușeni au fost, din vechime, asimilați nu doar lingvistic, ci și ca mentalitate, apreciați drept oameni *ospitalieri* precum ceilalți moldoveni. Călugărul italian Niccolò Barsi, la 1632-1639, era fascinat de obiceiul „cel mai frumos pe care l-am întâlnit în toate părțile lumii pe unde am fost. Obişnuiesc [oamenii] în acest oraș, și în tot restul țării, să dea de mâncare și de băut fără plată oricui, fie străin fie localnic.” Barsi descrie încântat obiceiurile de nuntă și de înmormântare întâlnite la Huși, la catolici și ortodocși, deopotrivă (pp. 34-35). Tot Barsi realizează o adevărată navelă despre peripețiile căsătoriei lui Vasile Lupu cu frumoasa circaziană Ecaterina, de care se va îndrăgosti și pașa de Silistra. Un prilej pentru Dan Ravaru de a-și exercita apetitul critico-estetic (pp. 37-39).

Un capitol special alocă autorul celor trei călători faimoși: Marco Bandini, Paul de Alep și Evlia Celebi. Bosniac de origine, Bandini și-a italianizat numele și, franciscan fiind, a fost trimis în Moldova ca administrator apostolic. *Codex*-ul lui Bandini alocă cele mai multe pagini Hușului, dar și comunităților catolice din Bârlad și Vaslui. El face o descriere complexă orașului, îngroșând lucrurile în defavoarea Episcopiei „schismatice” de aici (calificativ care răstoarnă ordinea lucrurilor, întrucât schisma n-a fost produsă de Ortodoxie, ci de Biserica Catolică, cea care a dus la o nouă schismă majoră în sânul creștinismului, prin Reformă). Aflăm că „lăcașul catolicilor” hușeni este așezat „într-un loc frumos”, dar „nu se aseamănă deloc cu o biserică; din afară, am, crezut că e o bojdeucă țărănească, făcută grosolan din lemn, lipită cu un start subțire de lut și acoperită cu paie; altarul cel mare e făcut și el din lut, cu oarecare meșteșug, cu icoane șterse, pe pânză sau pe hârtie.” Etc. Paroh era un secu, Mihail Rapczon, „neinstruit, bețiv de frunte și veșnic în ospețe, neobosit dănțuitor și cântăreț.” La „schismatici”, găsește trei biserici, una din piatră (fosta ctitorie a lui Ștefan cel Mare, catedrală episcopală, acum crăpată, „aproape de ruină”). Nu e de mirare, după desele invazii jefuitoare ale tătarilor și turcilor. Proporția „ungurilor” i se pare lui Bandini

a fi mai mare decât a „valahilor”, deși numărul bisericilor ortodoxe ar fi trebuit să-i grăiască adevărul. Mai mult de atât, „valahii” ar fi fost siliți să locuiască „doar în partea de jos a târgului”. Constată, totuși, o armonie dregătorească la cârma localității, dar remarcă relațiile brutale dintre preoți și târgoveți, ajunse de pomină în toată Moldova. Pe de altă parte, recunoaște ospitalitatea hușenilor. Și el e de părere că numele orașului vine de la „faimosul ereziarh Jan Huss”, adepții acestuia sosind în localitate pe timpul lui Matei Corvin, la 1460. Pus pe exagerări în favoarea „ungurilor”, Marco Bandini zice că la Vaslui, cândva, ar fi fost peste 300 de case ale acestora, dar că enoriașii catolici s-a fi stins de ciură sau duși „de tătari într-o jalnică și tiranică robie”. Acum, găsește 300 de case ale „valahilor” și 100 ale armenilor: „Pământul produce în belșug grâne de tot felul; hrănește numeroase păsări și animale pe care nu le prinde nimeni; odinioară cultivau vii și pe dealul lor se făcea atât de mult vin bun, încât îl împărțeau și cu alții”. Vin bun găsește și la Bârlad, unde trăiesc „valahi, armeni și unguri”, cu opt biserici ale „schismaticilor”, dintre care două de piatră. Spre deosebire de hușeni, bârlădenii se ocupau mai mult de negustorie, cu toate că pământul era și aici „foarte roditor, dar oamenii sunt foarte leneși”.

Un legitimator al războaielor de jaf și cotorpire, oricât de bestiale, este Evlia Celebi, cronicar turc, cu multe scrieri, între care și *Seyahatname* (*Cartea călătoriilor*). Prin țările române, a ajuns între 1659-1661. În viziunea lui, cehii, maghiarii, polonezii erau toți maghiari, pe când valahii, moldovenii, sârbii, suedezii etc. - toți slavi. Satisfacția lui este să inventarieze localitățile jefuite și incendiate. De pildă, Bârladul și Vasluiul au fost tratate cu această rețetă, pe când Tecuciul cruțat, deoarece boierii de aici au ieșit în întâmpinare cu multe daruri. La București, în frunte cu oastea tătară, „Au fost capturate atât de multe lucruri, avuții și tezaure, încât nu se poate descrie. Au fost luați numaidecât douăzeci și șase de mii de robi și șase sute de care cu diferite lucruri și mărfuri”. Înțorși în Moldova, chilipirul a fost și mai mare: 170 000 de vite și cai, 400 000 de oi, 10 000 de care cu avuții „care au devenit piedici pentru picioarele

noastre”, alte nenumărate daruri „din partea beiiului Moldovei”, după ce se rugase a fi cruțată țara, care ieșea cu daruri, ca la Vaslui, fiind acolo eliberați 800 de robi și salvate 70 000 de oi în schimbul altor bunuri mai ușor de transportat. Cum să faci altfel în grădina lui Dumnezeu, unde curge lapte și miere, ca pe malul râului Bârlad, „o vale largă în care se află o sută de sate înfloritoare cu grădini și vii.” Spaima de tătari și turci străbate întreg secolul al XVII-lea. La 1691, misionarul catolic Antonio Giorgini număra, la Huși, 50 și ceva de familii catolice, dar care locuiau toate în pădure de frica tătarilor. (p. 106). Începutul de secol XVIII îl aduce în Moldova pe neamțul Erasmus Heinrich Schneider von Weismantel, aflat în slujba Suediei lui Carol al XII-lea. Și el constată că prin această țară „curge lapte și miere”, cu „pământul cel mai minunat și cel mai mănos”, numai că ar trebui să aparțină altor locuitori, „muncitori mai buni”, care să fructifice și *codrii* uriași ce încep la Nistru și continuă până la Carpați, nemaivorbind de „cei mai frumoși meri, peri, pruni, cireși, nuci, aluni, «Hornussbaum», și alți asemenea pomi fructiferi”, plus „multă viță sălbatică”, încât „de aceste poame se folosesc mai mult porcii care sunt îngrășați cu ele, decât oamenii. Locuitorii mai țin în această pădure multe milioane de albine, mulțumită cărora țara este plină de miere, și ca să spun astfel într-adevăr, prin ea curge lapte și miere.”

Mareșalul Boris Petrovici Șeremetev, unul dintre cei mai iscusiți militari și diplomați ai lui Petru cel Mare, este și autorul *Jurnalului de campanie pe mai-august 1711* al bătăliei de la Stănilești. Ca și Petru cel Mare, mareșalul rus consideră că principalul vinovat al înfrângerii suferite de țar și de Dimitrie Cantemir este bârlădeanul Lupu Costache. „Spre deosebire de Dimitrie Cantemir, - comentează Dan Ravaru - domnitorul țării și majoritatea boierilor cu slujbe însemnate în stat, el nu s-a lăsat înșelat de promisiunile mincinoase ale rușilor, înveșmântate în haina atrăgătoare a ortodoxiei, credință comună pentru români și ruși. A intuit că aveam posibilitatea să schimbăm jugul de lemn turcesc cu cel de fier rusesc. Așa că, împreună cu partizanii săi, s-a întărit în mănăstirea Bursucii, ctitorie a Costăcheștilor, din actuala comună Epurenii de Bârlad. Acolo a oprit proviziile de care

VERNISAJ

„Dincolo de fereastra ochilor tăi
E o altă lume, mai albă,
Un cortegiu nesfârșit de amurguri
Care se-acoperă unul pe altul neconținut”
(*Bijuterie furată*)

Fetița în roșu

avea mare nevoie armata rusă. Pentru cel Mare l-a considerat principalul vinovat al înfrângerii rușilor la Stănilești și a hotărât ca într-o biserică din Moscova să se facă mereu slujbe de blestem pentru vornicul Lupu Costache.” (p. 115).

O personalitate de excepție care a poposit pe tărâmul moldav al Vasluiului este, în secolul al XVIII-lea, savantul croat Bošković, italianizat sub numele Giuseppe Ruggiero Boscovich, considerat, ca și Dimitrie Cantemir, un ultim renașcentist: matematician, fizician, astronom, geodezian, hidrolog, arheolog, arhitect, poet de limbă latină și filosof. S-a născut în anul bătăliei de la Stănilești și printre intuițiile lui remarcabile este aceea a dublei naturi a luminii: corpusculară și ondulatorie, deopotrivă. În 1762, definitivă *Jurnalul călătoriei de la Constantinopol în Polonia*. Consideră Bârladul un sat, deși i se spune că e un târg. Găsește doar „câteva ulițe mai puțin rele, câteva case mai bune ale neguțătorilor evrei cu geamuri, câteodată numai cu rândul de jos fără caturi, și câteva dugheni”. Îi consideră pe evrei de proveniență germană, dar cu straie ca în Polonia. Și el este încântat de priveliștile naturii, însă mai mult nepopulate. Și Vasluiul e găsit tot ca „un sat mare”, cu casele împrăștiate și foarte sărăcăcioase. Găzduit într-o astfel de casă, nu a putut să doarmă din cauza ploșnițelor. În 1779, ajunge la Bârlad (spre Huși și Hotin) nobilul francez Louis Emmanuel Henri Alexandre de Launay, conte d’Antragues. Consenmează întâmplările în cartea *Călătorie prin Dobrogea și Moldova*. Bârladul i se prezintă chiar ca oraș. În cinstea oaspeților, ocârmuirea urbei dă un bal, „obligând 20 de fete să vină să danseze forțat” pentru ei. Alte trei fuseseră întemnițate fiindcă nu se prezentaseră. Contele este izbit de tristețea dansatoarelor, dar mai ales de una dintre fete care plângea continuu. Află că în ziua aceea era sărbătoare de lăsat de sec și se organizase o altă petrecere de către părinții fetelor: „Cât despre fata care era cea mai mândră din toate, cruzimea cârmuirii era revoltătoare. Mama ei murise cu o zi mai înainte, dar fiindcă era frumoasă, o sileau să joace cu ochii înlăcrimați și cu inima frântă de durere.” Domnița care însoțea pe conte a cerut ispravnicului ca fetele să fie trimise acasă și să li se dăruiască „fel de fel de băuturi răcoritoare și o masă bună”. Mai mult, oaspeții au preferat să meargă la sărbătoarea fetelor. Celei care ținea doliu, trimisă acasă, domnița i-a dat și 100 de țechini. Balul organizat de părinți i-a plăcut contelui d’Antragues, cu jocurile care i s-au părut a semăna cu ale urșilor, prețuindu-le, prin natura lor, mai mult decât pe „cele de la Operă”. La Huși, sunt primiți la palatul episcopal, neștiind cum să scape de un sobor de preoți care au dat năvală să le sfințească masa. Orașul purta semnele a trei incendii provocate de oștenii țarinei Ecaterina a II-a.

Omul de știință francez Baltazar Hacquet ajunge în Moldova între 1786-1789, observând și el ravagiile produse de armatele rusești și de abuzurile cârmuirii turco-fanariote: „Ce populație redusă pentru o țară atât de mare și atât de productivă în toate domeniile! Bunătatea sa poate fi asemuită cu a unei grădini

mănoase și bine plantate, dar care e plină de cârțițe și de lăcuste... Este pretutindeni cea mai mare lipsă de libertate și siguranță și pe deasupra mai sunt arendate în fiecare an diferitele dări pe: vite, albine, vin și așa mai departe și lăsate în folosința celui ce oferă mia mult. Cum însă toată povara cade asupra țăranimii, cu excepția imigranților străini, în parte, chiar a unor moldoveni, și nu cade asupra grecului lacom care este tocmai stăpânul său ce îi sugerează sângele - afară doar de dările extraordinare ce le pune Poarta și de care nu este scutit nici boierul nici clericul -, arendașul are deci toată libertatea să asuprească, să înșele și să stoarcă atât cât e cu putință, ca de altminteri în toate locurile în care s-a introdus sistemul arendării dărilor, prin care domniile aceștia, de cele mai multe ori, irosesc, prin risipă și trândăvie, sudoarea de sânge a nenorociților de supuși...” Iată adevărata stare sub domniile fanariote văzută de un european învățat și cu simțul observației! O imagine similară („eminesciană”, apreciază Dan Răvaru) asupra fenomenului fanariot găsim și la italianul Ivan Petrovici Liprandi, stabilit în Rusia ca militar de carieră (pp. 176-178).

Secolul al XIX-lea aduce în prim-plan ofensiva țaristă în Principate. Pe meleagurile vasluiene a ajuns și unul dintre artizanii ocupării Basarabiei, la 1812, măsluitor de hărți în favoarea rușilor, Louis Alexandre Andraut, conte de Langeron, implicat în tranzația odioasă de la Hanul lui Manuc. Moldovenii, scrie el cinic în *Relatări privind războiul ruso-turc și realitățile românești din aceeași epocă*, „nu puteau crede că am voi să ocupăm în mod serios Moldova. Au făcut însă față împrejurării neplăcute și ne-au primit foarte bine, nu puteau face altfel!” Rușii care vin în Moldova, după 1812, prezintă pe băștinași ca barbari ce trebuiau „civilizați”, cum o face Alexandru Ivanovici Mihailovski-Danilevski, care-i prezintă pe basarabeni ca „niște oameni îmbrăcați numai pe jumătate, cu chipuri crunte, trândavi, vorbind o limbă încă străină pentru muze” (*Călătoria în Moldova și Țara Românească, 1829*). La 1834, diplomatul francez, baronul Charles Edmond de Bois-Le-Comte, caută o explicație pentru slăbiciunea istorică a românilor, deși sunt mulți, pe un teritoriu întins în trei țări, o explicație pe care o vom găsi și la Saint-Marc Girardin, la Bolintineanu și la Eminescu: *dezbinarea*. Dezbinarea dintre boieri și domnitori, iar, mai nou, dintre partidele politice (Girardin, Bolintineanu, Eminescu) creează un *gol etnic și istoric* pe care-l umple străinii spre impunerea propriilor interese în Principate, inclusiv după Unirea de la 1859.

Avantajul unor asemenea lucrări, precum cea oferită de Dan Răvaru, crescută din uriașul corpus al literaturii călătorilor străini, constă în focalizarea asupra unor probleme centrale privind existența și istoria românilor. *Călători străini despre județul Vaslui* este, de aceea, o carte necesară, nu doar de interes local, meritul autorului constând în aceea că a reușit să facă o restituire istorică vie, conformă cu propria viziune despre felul cum ne-u perceput străinii în decursul veacurilor.

„CICLUL CURAJULUI” - inedit - un poem inițiativ de Nicolae Labiș

În noaptea de 21/22 decembrie 1956, poetul Nicolae Labiș și-a luat zborul în lumea celor drepți, fără a i se face dreptate terestră!...

Peste ani, părinții au negociat cu autoritățile de stat sucevene **zestrea manuscriselor poetice** și au primit o sumă îndeajuns de-a-și achiziționa o locuință bucureșteană proprietate privată, donând la vedere, în contrapartidă, imobilul din Mălini, metamorfozat în casă memorială pe numele odraslei geniale, **zestrea** ajungând la Muzeul Bucovinei.

Din creația lui, au fost publicate/editate, datorită unora-altora, scrieri cu mai puțină ori mai multă responsabilitate logică/filologică. Ba, peste „accidentul” fatal, s-a așezat piatra funerară numită de Gh. Tomozei *Moartea unui poet* (1972). Orice încercare de dezvăluire a „adevărurilor” cuprinse în monumentul scriptic a fost dezavuat de cerberi plătiți/gratuiți imbatabili. Surorile poetului s-au mulțumit cu tantiemele edițiilor, ca drepturi de

autor (!), luând poziții impenetrabile, una recitind în neștire *Moartea căprioarei*, cealaltă izolându-se în studii pe măsura Institutului de Construcții și Instalații, ca profesoară, unde funcționează.

În 1990, a fost radiat, cu concurs academic, din programele școlare de orice grad didactic, pe motive anti-comuniste. În schimb, nu a fost anulat Festivalul Național „Nicolae Labiș” de la Suceava/Mălini, care onorează arealul poeziei române cu numele și opera lui (a 45-a ediție: 2014), cel mai vechi de acest fel din țară.

Monografiile dedicate vieții/operei poetului nu s-au departajat între ele.

Specialiștii nu au dat buzna la... **zestre manuscriselor poetice** versus **Fondul Memorial-Documentar „Nicolae Labiș”** de la Muzeul Bucovinei din Suceava. Doar Nicolae Cârlan - custodele Fondului, niște ani de-a lungul ultimelor decenii, a editat o parte din **zestre** în plachete, reunite într-un volum masiv (*Opera magna*, Editura Lidana, 2013, 1296 pag.) și Stela Covaci - biografa lui Nicolae Labiș, Nichita Stănescu și Aurel Covaci, ultimele creații ale poetului, cincisprezece sonete, într-un volum de excepție (*Noaptea de coșmar ale poetului Nicolae Labiș*, 2011, Editura Tracus Arte, 102 pag.). De asemenea, nu trebuie pierdut din vedere volumul de documente al lui Ion Filipciuc, *Trudind penița sub vraja păsării cu „clonț de rubin”* (2013, Editura Biblioteca „Miorița”, Câmpulung Bucovina, 228 pag.).

Totuși, au mai rămas încă multe inedite în **zestrea labișiană**.

Ciclul curajului este unul dintre poemele din

VERNISAJ

„De-arunc culori și jerbe-n spațiul gol
Pe pânza albă țintuită-n grindă
Răsar în noapte codri de alcool
Și vulpi albastre printre ei colindă”
(Acuarelă)

Nud de fetiță

Autoportret

această categorie. Dedicăția („Omagiu poeziei lui Geo Bogza”) are semnificație culturală și nici o legătură cu tematica/forma/mesajul poeziei avangardiste geobogziene, publicată în interbelic (în „anii împotrivirii”, cum și-a intitulat acesta un volum de articole de stânga, în 1953).

Când Nicolae Labiș, în 1956, și-a scris poemul, Geo Bogza (1908-1993) era un personaj important al vremurilor noi: deputat în Marea Adunare Națională (1952-1969), membru corespondent (1948) și titular (1955) al Academiei Române, decorat cu ordine și medalii comuniste ș.a. Purtaseră discuții literare, fie în timpul cât a fost N.L. elev al Școlii de Literatură și critică literară „Mihai Eminescu” (1952-1954), unde Geo Bogza era invitat să conferențieze aleatoriu, dar și în redacții. Apoi, chiar în 1956, au fost într-o excursie de toamnă în Deltă, împreună cu cineastul Lucian Pintilie ș.a. Nicolae Labiș îi lecturase creațiile poetice (*Jurnal de sex*, 1929; *Poemul invectivă*, 1933; *Ioana Maria*, 1937), care circulau pe sub mână, precum și cele de proză, la bibliotecă, aflând din surse ferite despre comunicarea academicului cu

titlu specific *Perspective deschise creației literare pe Planul stalinist de transformare a naturii* (decembrie 1949).

La rândul său, Geo Bogza își va manifesta simpatia față de junele poet, în scris, mult mai târziu, prefăcându-i volumul *Lupta cu inerția* (1958), întrebând retoric pe final: „Cine se va ridica în locul lui pe un cer care are atâta nevoie de luceferi?”.

Ciclul curajului este o creație poetică ezoterică.

Poetul personalizează *Curajul* prin semne/stări criptice axate pe tipul/eroul cu destin comunist al insului intransigent în model marxist: 1. uciderea spaimei Curajului față de stăpânii de sclavi; 2. nașterea Curajului din purificarea spaimei prin foc, apă și aer/cer; 3. omagierea Curajului „de-a lovi cu moartea orișice trădare”; 4. lupta Curajului, „tânăr războinic cu plete negre” /.../ „pe nava care purta numele rășăritului”; 5. identificarea Curajului cu Pacea: „Tu nu te temi de glasul metalic al războiului, / Pentru că tu, luptător de frunte, îl poți opri”; 6. Curajul împrumută „glasul poetului” întrucât s-a „îndrăgostit de femeia pământului”, în care postură îi dedică cuvinte de laudă, „Că pentru ea mi-am ucis trufia, / Și am păstrat numai puritatea”, pentru ca să-și încheie discursul gongoric cu apostazia: „Îi voi dăruia aurul și purpura, / Căci pentru ea l-am ucis pe Dumnezeu / Și pe apostolii bogățiilor lui pământene.”; 7. ajuns la acest deznodământ iluzoriu, poetul se disociază stoic. Recunoaște Curajului unicitatea „între cei buni” și, situat între două ipostaze - bucurie (eros) și durere (thanatos) - care sunt credință și tăgădă, departe de vocația creștină, totuși, declară „nu voi striga: / O, Doamne, pentru ce m-ai părăsit?”, întrucât nu se poate identifica cu cel căruia îi aparțin cuvintele, acestea aparținând lui Iisus, rostite în ceasul al nouălea, răstignit pe cruce (*Eli, Eli, Lama Sabactani*, Psalmul 22/1, Matei 27/46). Dar nici cu cele ale Curajului, apelând la calea de mijloc: „Tu rămâi la toate rece”. Iată-l pe Nicolae Labiș eminescian, trăind două vieți mentale, ieșind conștient, deșteptat din confuzia/himera intelectuală ca prizonier al politicii unice a partidului-stat, din captivitatea utopiei comuniste.

Scris în cheie marxistă („Religia este opium pentru popor”) și leninistă („Religia trebuie înlocuită cu teatrul”), poemul labișian se aliniază la insolitul formulei lui Fr. Nietzsche - „Dumnezeu a murit / Got ist tot” (Fr. Nietzsche. *Așa grăit-a Zarathustra*. Editura Librăriei Școalelor, București, 1916), concepție nihilistă (împărtășită de regimurile totalitariste - comunism, fascism, nazism), pentru a o condamna.

Astfel, *Ciclul curajului* (text olograf în două variante, la Muzeul sucevean, nr. inv. 187) constituie

un rechizitoriu al constructului doctrinar ateu comunist și, totodată, un poem ontologic de răscruce, de scriere radicală, a crezut în comunism, în „raiul” instalat de prigonitorii lui Dumnezeu.

Nicolae Labiș
Inedit

Ciclul Curajului

Omagiu poeziei lui Geo Bogza

I. UCIDEREA SPAIMEI

Ne-am temut de furtună precum se tem râșii,
Când pușca aud bubuind,
Râșii ce nu-nțeleg tunetul puștii,
Dar tremurând îl presimt.

De foc ne-am temut precum lupii la pradă,
Flămânzi, biciuindu-și cu cozile pânțele,
Clănțănind către rugul înalt de la stână:
Nu îndrăznesc să-i privească văpaia ca sângele.

Ne-am temut de întinderea mării și-a cerului,
Cu tigrii privindu-se în ape uimiți
Se tem de dușmanul ce-n undă rânjește
Cu colți ascuțiți.

Ne-am temut de gândirile noastre-ndrăznețe
Precum de cometele roșii se tem
Triburi sălbatice, roabe pădurilor,
Crezând în strigoi și-n blestem.

Și voi v-ați temut de acestea, de toate,
Dar de noi mai ales v-ați temut, v-ați temut,
De noi, sclavii voștri, ce spaima aveau să-și ucidă,
Îngropând-o-n trecut.

Dar noi coborâm din sămânța acelor
Ce din brazii trăzniți au bulgării roșii în mâini
Și-nfrângându-și durerea arsurii supuseră lupii,
Preschimbându-i în câni.

Am îndrăznit spre furtuni: ne-au crescut
Aripi cu care de luturi ne-am rupt
Furtuni străbătând și genui.
Gândurile noastre izbîră-n minuni,
Dezghiocînd, pipăind înțelesuri ce fug.

Ne-ați ars pentru-aceasta pe rug
Nu voi ne-ați ucis în văpaie, ci noi
Ucideam spaima noastră de noi și de voi!

Întregi, neatinși, ne-au dat jos de pe ruguri -
Luminoși, luminam înțelesuri și lucruri.
Întinderea mării și-a cerului
Ne-a arătat ca oglinzile vii din povești
Îndrăzneala, puterea și farmecul
Sufletelor noastre omenești.

Știați voi de ce v-ați temut de acestea,
Dar de noi mai ales v-ați temut, v-ați temut,
De noi, sclavii voștri, ce spaima aveau să-și ucidă,
Îngropând-o-n trecut.

2. NAȘTEREA CURAJULUI

Spaima fusese ucisă în foc.
Găsea un canal nevăzut și trecea
Să reînvie în ape.

Spaima fusese ucisă în ape.
Găsea un canal nevăzut și trecea
Să reînvie în cer.

Din foc către ape,
Din ape spre cer

VERNISAJ

„Tu ai să mă găsești prin colivii
De-oi ști să te strecuri pe drum de seară
Un mort înmărmurit cu ochii vii
Ce niciodată n-or sclipi-n afară!”
(Înmărmurit, cu ochii vii)

Portret de fetiță cu bonetă albă

Ori și mai aproape:
În bezna din suflet,
În necunoscute adâncuri din suflet.
Și-n primejdioasele nopților ore,
Acolo, vibra, țiuia
Ca-n tuburi metalice goale, sonore.

Dar fuga-i umilă, umilită,
Prin care părea că învinge,
Dar fuga-i răcească
Era urmărită
De-o vie vârtoare din care
Curajul avea să se nască.

Să naștea în acei ce-s mai tari
Decât fiara ce fugea de foc,
Se naștea în acei ce-s mai scumpi
Decât aurul tot adunat la un loc,
Se naștea pătrunzându-le trupul c-o flacăra,
Care zvâcnea fășâind în afară;
Se naștea în acei ce azi știu să trăiască,
Se naștea în acei ce azi știu cum să moară.

Martore nașterii fost-au mileniile,
Scăldatu-l-a clocotul timpilor, crud,
Scoica mileniilor duc la ureche
Și primele-i țipete clar le aud -
Am ochii măriți și cu gura rotundă,
Cânt veșnicu-i cântec de leagăn și nuntă.

3. CÂNTEC DE LEAGĂN

Fiului meu i-aș cânta
Un cântec duios, liniștit -
El este numai o parte
Din sufletul tău nesfârșit.

Ție, eu nu-ți pot șopti
Adormitorul murmur -
Pantagruelnicu-ți leagăn
Cere un sunet mai dur.

Când curajul de-a înfrânge micile iubiri de-olaltă
Până s-o-ncheaga din ele singura iubire-naltă -
Cum în timpuri imemorabili, din pământuri clocotinde,
Din elementare seve, din al magmei mize fierbinte,
Se-ncheagă munții, marea și izvoarele și luna
Și-n stabilă armonie toate-acestea azi îs una.

Cânt curajul ca în suflet să-ți arunci o cătătură
Ca-n fântâna din ogradă ce ți-e dragă, dar impură.
Să cobori și să o cureți de paianjeni, șerpi și muște
Fără teama că aceștia mâinele-au să ți le muște.

Cânt curajul de-a lovi cu moartea orișice trădare,
Mai ales când ți-ai dat seama că în inima-ți răsare.

De-a lupta cu lașitatea ce - cu șerpilor, târătoare,
Dar cu șerpilor - veninoasă - și ca ei, răzbunătoare.

De-a lupta pentru-o idee neștiută înainte
Și pe care n-ar pricepe-o toți strămoșii din morminte
-

Ale lor greșeli nevrute de le sfărmi în întregime,
Le-implinești pe-o treaptă nouă dorurile lor intime.

Cânt curajul ca genunchii neîncovoiați să-i ții,
Chiar când slab te simți în viscolul acestor bătălii.
Care-i frate cu curajul - hotărât a te supune
Legilor de alții spuse, dacă-s drepte și sunt bune.

Cânt curajul de a trage sigur sabia afară,
Când armatele dușmane singur te împresurază,
Care-i frate cu curajul de-a te dăruia luptând
În armata libertății, anonim soldat de rând.

4. LUPTA CURAJULUI

Pletele lui au crescut,
Pletele lui negre, puternice, s-au revărsat pe ceafă,
Prin pielea bronzată a brațelor lui,
Mușchii și vinele au început să-și joace
Țesătura lor tare,
Buzele lui au devenit aspre, roșii, fierbinți,
Înfrigurând visele fetelor.
Sub oasele largi ale craniului lui,
Au început să fășâie fulgerile ideilor...

Urechea lui a auzit tânguirile foamei,
Urechea lui a auzit valsurile desfrâului,
Ochii lui au văzut oameni scheletici,
Ochii lui au văzut neoameni puhavi,
Din ochii lui au izvorât
Lacrimi de milă și de vâpă de mânie.

Degetele lui au pipăit cătușe de ocnaș,
Degetele lui au pipăit brățări de aur,
Degetele lui s-au crispat
De tremurul milei și de încordarea mâniei.

El și-a întărit armele -
Bătăile inimii,
Văpăile urii,
Fâșâitul fulgerilor,
Și a pornit la luptă,
Tânăr războinic cu pletele negre.

A fost vestit de bubuitul tunului
Pe nava care purta numele răsăritului.

5. ORAȚII DE PACE

Îți cânt această orație de pace
Cu riscul de a mă înțelege greșit,
Cu speranța că mă vei înțelege, bine,

Pentru că tu zidești în locuri sterpe
Cu riscul de a repeta zidirile șubreze,
Cu credința că ele vor rezista,
Credință ce nu-ți va fi dezmințită.

Pentru că tu însămânțezi deșerturile
Cu riscul ca vânturile să rănească recolta,
Cu credința că recolta va rezista,
Credință ce nu-ți va fi dezmințită.

Pentru că tu însănătoșești sufletele
Cu riscul ca însănătoșirea să vină dureros,
Cu credința că sănătatea le va fi trainică,
Credință ce nu-ți va fi dezmințită.

Tu nu te temi de liniștea calmă a păcii,
Pentru că din unirea cu ea, naști pașnice înnoiri
furtunoase
Tu nu te temi de glasul metalic al războiului,
Pentru că tu, luptător de frunte, îl poți opri.

6. CURAJUL ÎNDRĂGOSTIT

Împrumut glasul poetului,
Ca să pot cânta eu însumi,
Căci, iată, sunt îndrăgostit.

Sunt îndrăgostit de femeia pământului,
Femeia cu trup mlădios
Și cu brațele curbe,

Femeia cu sănătatea mistuitoare
În priviri și cu gesturile vii
Ca inima ei fierbinte.

Femeii pământului, căreia nu îndrăznesc,
Uneori, nici eu însumi să-i spun toate acestea,
Iată, astăzi, îi voi înălța cântecul meu;

O voi îmbrăca în mantia păcii,
O voi așeza pe prova navelor mele
Însoțitoarea mea prin toate furtunile;

Îi voi aduce toate florile pământului
Și toate florile cerurilor lumii
Cu parfum cosmic și rouă astrală;

Îi voi dăruia floarea bogată a inimii,
Căci pentru ea mi-am ucis trufia
Și am păstrat numai puritatea curajului;

Îi voi dăruia toate tainele ce le voi smulge
Din pântecul clocotitor al naturii,
Împreună cu taina vieții fără sfârșit;

Îi voi dăruia vibrația ritmurilor adânci, pulsația pătimășă a muzicii
Culorilor, vorbelor și sunetelor;

Îi voi dăruia aurul și purpura,
Căci pentru ea l-am ucis pe Dumnezeu
Și pe apostolii bogățiilor lui pământene,

Pentru femeia cu sănătate mistuitoare
În priviri și cu gesturile vii,
Cu inima ei fierbinte.

7. ODA SCRISĂ DE POET

Tu ești unicul, pentru că ești în cei buni,
Dacă voi fi înălțat pe Alpii bucuriei
Sau pe crucea durerii, știu, nu voi striga:
O, Doamne, pentru ce m-ai părăsit?

VERNISAJ

„Ecrane de culori se unduiau în vânt
Când tu treceai cu mâinile albe ca două legende.”
(*Albe ca două legende*)

Flori de câmp

amagiu prezici lui Ges Bogza

Ciccha aurajulus

[-] *Ucidorea spaini*

Ne-am temut de fortuna precum se tem râșii
Când pusea and bănuind,
Râșii ~~ce au ately tunetul pastii.~~
~~ce au itii ce pot ase puse~~
In ~~cu~~ temurind il prezint.

[illegible]

Ne-am temut de gândirile noastre - năraș
^{Precum} de cometa roșie ne tem-
~~ba cum de stăma pământului~~
 Triburi sălbatice, asale pădurilor,
 Cuzind în strigoi și-n blesteme.

Ne-am temut de întinderea mării și-a cerului
 Ca în țigii; și în vremea aceasta
~~Peștii și în țigii și în vremea aceasta~~
 La tem de durmămint și în vremea aceasta
 Ca în vremea durmămint și în vremea aceasta
 Lungă boală și prezentă de atare
 Cu colțuri asențiti.

Ai unii n-ati temut de acestia, de toate,
Dar de unii mai ales v-ati temut, v-ati temut
de unii, salarii vostri; si opaima ocean sa-o ucida,
Ingrupand-o - a trecut.

DIN ISTORIA SUBIECTIV/ANECDOTICĂ A TEATRULUI ROMÂNESC

Un doctorat la Chișinău

2009. O colegă de la Universitate mă-ntreabă dacă accept să fac parte dintr-o comisie de doctorat, la Chișinău. Zic da, cam cu strângere de inimă, fiindcă cu cincisprezece ani în urmă am plecat cu șuturi în fund, de-acolo - se constatare că cei din teatrul în care lucram sunt *moldoveni*, nu români cum le băgam eu în cap. Dar asta-i altă poveste (ați văzut filmul *Irma la douce*, cu superba Shirley Mc Laine? Acolo este un personaj pitoresc, un ... român, Constantinescu, care spune într-una „dar asta-i altă poveste!”).

Ei bine, l-am cunoscut pe doctorand: era un om cu prestață, dar nu gomos; avusese o carieră interesantă - fusese ambasador, apoi consul la mai multe ambasade, directorul Operei din Capitala Moldovei, Rectorul Institutului de Arte, președinte al UNITEM, șeful catedrei de clarinet de la Conservator...

Se numea Aurelian Dănilă. Mi-a dat teza, la o masă la restaurantul *Traian*. Am citit-o, mi s-a părut bună, am scris referatul, m-am arătat dispus

să merg la susținere. Dar... (o să întâlniți des acest DAR, în povestirile-mi teatrale: el mă ferește de previzibil!).

Dar data susținerii fusese inabil stabilită: în Chișinău tocmai fuseseră lupte de stradă și peste câteva zile urmau alegeri. Cetățenii români erau suspecți de agitație anti-sovietică. În comisie erau trei referenți din România. Doi din ei, speriați de ce au văzut la televizor, au renunțat să participe. Dacă renunțam și eu, bietul doctorand își vedea compromisă susținerea. L-am asigurat că eu vin, oricare-ar fi.

N-ajungea. Urma ca și autoritățile să-mi permită. Ori, în urma ultimelor evenimente politice, era cam greu. Am fost la Ambasadă, în București, împreună cu fostul diplomat. Cei de-acolo s-au lăsat greu. Dar, în final, au acceptat să merg la Chișinău, cu condiția ca să mă ducă personal dl. Dănilă; și să mă aducă tot el, la Iași.

A fost tensionat drumul, zău! La fel, statul o noapte, în Chișinău (la un hotel în care nu se putea încuia ușa camerei). Masa de *după* nu mi-a tihnit, fiind cam pe fugă; iar sărbătoritul urma să conducă mașina pînă la Iași și înapoi. M-am bucurat, însă, că am putut fi lîngă el, într-un moment important.

Altfel, deși trecuseră cincisprezece ani, relația mea cu Basarabia rămăsese la fel de neclară...

P.S. Domnul Dănilă mi-a făcut o confesiune năucitoare: toată viața n-a băut decît un fel de tărie - **voacă**. *Chapeau!*

BMU

VERNISAJ

„Era un cer intens nemărginit
Când într-un anotimp te-am întâlnit...”
(*Dimensiunea ascunsă*)

Mama și copilul

GLOSĂ DESPRE MINULESCU

(7 ian. 1881 - 14 apr. 1944)

După simțirea mea încercată, un scriitor folositor minților noastre este nu cel taxat bun sau rău, ci cel **acceptat**. De aceea nu un eveniment anume – aniversare, comemorare, debut – trebuie să ne facă să vorbim despre el, prezența lui în mentalul tacit al unui neam fiind suficientă pentru a-l face **subiect de temă eternă**. Altcumva zis, și e valabil și pentru poetul pe care-l vom pomeni larg acum, scriitorul e bine să fie oricând un **subiect de sezon**.

Ion Minulescu nu trebuie **vorbit**, ci **rostit**.

De vorbit e ușor, fac asta mulți și care nici n-au citit vreun rând măcar din opera în discuție. Prin structura mea psihică, am urât întotdeauna și dintotdeauna învechitul cu iz de stătut. (Și vă rog să nu confundați noțiunea de „învechit” cu conceptul de **vechi!**...) De ce mă manifest așa? Fiindcă sunt adeptul schimbărilor permanente. Rapiditatea acestora nu trebuie să depindă de o anume ciclicitate a clipelor, ci de inefabilul, de inexprimabilul din noi – dacă suntem cu adevărat niște iscoditori, nu niște dorminzi... De asta avem muzee. Acolo stocăm dovezi că am trăit. Dar de asta avem și săli studio: ca să repetăm imposibilul azi, pentru a deveni posibil mâine. Adică împrăștiăm cotidianul, să nu prindă mușchi. Mușchiul de pe copacii pădurii îți arată Nordul pentru ca să te orientezi, nu pentru contemplarea smerită a Stelei Polare...

Ceea ce încerc eu să spun e valabil pentru toate cămășile lumii. Literatura, mai cu seamă, e teritoriul tuturor posibilităților, și asta o știți mai bine ca mine. Câți dintre dumneavoastră citiți beletristică toată ziua? Și câți citesc același tip de literatură? N-ați înjurat niciodată? Uneori roștiți și mășcări pe care nu le găsiți în niciun dicționar! Vreți să

vi le reamintesc?... Măcar câteva? Lăsați!...

Schimbările în literatură sunt dese și înviorătoare, fiindcă nu au nevoie de votul parlamentelor. Curente vin și se duc, înlocuirea cu altele ținând de bunul simț estetic, moral, dar mai ales de gustul natural al cititorului pentru care scriitorul buchisește hârtia. Suntem cam fățarnici când e vorba de evaluări. Lăsăm ades conjunctura să vorbească în locul nostru. Zice lumea, zic și eu! Dar în intimitate, ne aruncăm poalele peste cap. Ne place Eminescu? Nimeni nu va zice nu, nici măcar cei care nu l-au citit. – Îți place, dragă, Ion Minulescu? – Vai, mor după poezia lui. – Înseamnă că-mi poți recita o poezie sau un vers măcar. – Da, sigur, dar nu-mi aduc aminte pe moment. M-ai luat repede și m-am emoționat... Bineînțeles că nu-i vom discuta pe cei doi prin comparație. N-are rost. Dar Minulescu este noutatea cerută de evoluția profană, este schimbarea de care vă vorbeam mai sus. Este exotismul, este curajul, este fahirul stilistic, este neînțelesul de mulți, dar acceptatul de toți. Este poetul adultului cu experiență, dar adulatul de cititorul sau ascultătorul adolescent. Este poetul care te învață ce-i muzicalitatea, fără să fii muzician. Te instruiește, învățându-te geografie, chiar dacă ai chiulit la aceste ore. Îți amintește că a existat o antichitate, cu toate miturile ei, pe care el a transferat-o cu nonșalanță în actualitate.

Și ne mai convinge Minulescu că, deși de la moartea lui au trecut aproape 71 de ani, el este **contemporan** cu noi toți, dar mai abilitat cu mine care, atunci când ne-a părăsit, eu aveam 8 ani, 4 luni și 21 zile. Dar am făcut cunoștință cu poezia Lui **abia** în 1950, când, elev fiind, i-am găsit un volum de versuri în fondul interzis al bibliotecii școlii din sat... Inconștient, mi l-am însușit - și poetul, și volumul - deși mi se sugerase că e primejdios să-l citesc, EL fiind un poet burghez, decadent, pentru că-i simbolist; eu, necunoscând termenii, n-am luat în serios semnalul. Doar tata m-a rugat să fiu... prudent; și, după cum se vede, am fost!

Altminteri, mă întreb și azi, după atâția ani: **Cine-i Minulescu?** Acest „bun obștesc”, cum îl numește G. Călinescu, îl consider cel mai conștient poet de noutatea, singulară atunci, a poeziei sale, conștient și de rezistența proverbială a românului la nou. El se prezintă singur, știind că face notă discordantă cu grandilocvența versului său proaspăt, într-o vreme în care - ca și acum - aveam o supraproducție de poeți stânjenitori de netalentați și de semidocti. „De unde vin?/ Eu vin din lumea creată dincolo de zare -/ Din lumea-n care n-a fost nimenea din voi...”, încheindu-și răsunătoarea declarație cu categorica usturătoare constatare care desfide prezentul și-și țipă încrederea în posteritate: „Dar poarta a rămas închisă la glasul artei viitoare”. Și-l citez, pentru plăcere și exactitate, tot pe Minulescu: „Era prin anul una mie și nouă sute opt, îmi pare!” În același an în care Ion Minulescu scoate, la 20 martie, 1908, publicația „Revista celorlalți”, având în jurul său simboलिști precum N. Davidescu, M. Cruceanu, Eugeniu Sperantia, Ștefănescu-Est, Theodor Cornel, Donor Munteanu, Ovid Densusianu. De ce-am amintit-o? Fiindcă „Manifestul” semnat de Poet conține și această frază ținând înnoirea: „Aprindeți torțele, să luminăm prezentul literar!”

Îngăduiți-mi să prefigurez imaginea Poetului I.

Minulescu, așa cum a fost ea creionată, în contururi clare, obiective și fără menajamente, de câteva personalități distincte ale literaturii române. În 1907, din Berlin, I. L. Caragiale îi scrie criticului Mihalache Dragomirescu o scrisoare căreia îi adaugă și următorul Post-scriptum: „Rogu-te, cine-o fi Ion Minulescu? În orașul cu trei sute de biserici este ceva de neprețuit! Țsta nu mai e domnișoară! Țsta e bărbat! Bravo lui! De mult n-am mai avut așa impresie. Îl salut călduros și-i mulțumesc pentru înalta plăcere ce mi-a făcut cu ciudatele-i versuri. Extraordinar!...” Asemenea tip de judecată nu mai cere niciun comentariu, mai cu seamă când aparține unui literat de anvergura cunoscută.

Volumele sale de versuri - *Romanțe pentru mai târziu* (1908), *De vorbă cu mine însumi* (1913), *Spovedanii* (1927), *Strofe pentru toată lumea* (1930), *Nu sunt ce par a fi* (1936) -, ca și cele 7 cărți de proză și 7 texte dramatice, au fost urmate de cronici ingenios construite, evidențind înainte de toate noutatea scrisului, inovațiile, mai toți comentatorii regăsindu-l pe Minulescu în starea conținută de versul lui Charles Baudelaire: „Et jamais je ne pleure et jamais je ne ris...” (Și nu plâng niciodată, și nu râd niciodată). Criticul Mihail Dragomirescu pendulează între **așa da** și **așa nu**, conchizând totuși că avem, în sfârșit, un talent ales. „Aceste poezii, cu tot farmecul lor pătrunzător, și făcând abstracție de toate ciudățeniile manierate, de toate **pozele**, de care uneori poetul abuzează - fac parte din domeniul poeziei **ușoare**... (...) Ceea ce dă un preț deosebit poeziei lui Minulescu este originalitatea formei. (...) (Armonia) este de-o varietate și de-o amploare maiestuoasă, în adevăr seducătoare.”

Cunoscutul și marele Eugen Lovinescu îi desfințează volumul din 1908, socotind că Minulescu scrie o „poezie nesinceră”. Dar: „El e poet prin rara bogăție a imaginilor, cam căutate, dar încă destul de frumoase, și mai e poet prin armonia

VERNISAJ

„Revăd din nou chipul alb ca o mască de var,
Ochii tăi mari scăpărând în orbite amare
Mă privesc ținută, implacabili
Ca-ntr-un lung, nestăpânit sărut de adio.”
(O mască luminată de flăcări)

Portret de fetiță

mecanică a versurilor sale.”

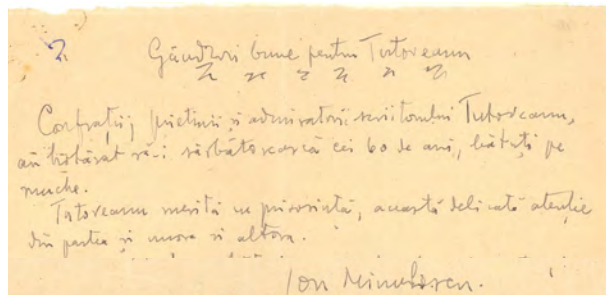
În revista „Țara noastră” (1908), criticul Ilarie Chendi adaugă: „**Romanțele** lui din orice lume ar veni și sub orice influență ar fi scrise, își au culoarea lor interesantă și aduc o notă nouă în uniformitatea poeziei noastre zilnice.” Dacă sensibilul Perpessicius, în 1933, scria despre Poet: „*Rolul de căpetenie rămâne al domnului Ion Minulescu. Istoricește rolul acesta de stegar al noii poezii nu-i poate fi contestat*”, în 1944, la moartea lui Ion Minulescu, parcimoniosul în aprecieri Tudor Arghezi nota într-un ziar: „*Lăutari de pe Jii! Struniți-vă viorile și cântați! Poetul nu a murit!*”

Gata! Ca să vă rămână și dumneavoastră ceva de căutat și de găsit. Ceea ce e însă adevărat, Poetul **trăiește**. Simbolist veritabil, e accesibil și azi, de aceea e popular. Minulescu e un virtuoz al râsului poetic bine temperat, e boem, e sensibil, inteligent și sincer, e mobil și ghiduș, hâtru, rafinat și exploziv, e indiscret și impertinent, totodată suav și snob zgomotos, dar care invită la familiarități și bătaii amicale pe umăr; el țipă, șoptește, aruncă priviri șirete, face gesturi tandre, adesea

ireverențioase, însă candid; el place și vrea să placă; este simpatic, emoționează, e conștient că în fața publicului evoluează ca un artist care reușește să și fie.

Noi, eu în orice caz, ne regăsim în setea de necunoscut a Poetului, în dorul Lui de ducă, în pliurile ascunse ale unei semantici care, și căutată, fascinează. Versurile sale sunt contagioase, pentru că atunci când nu le înțelegi, le simți.

Asta e marea însușire a Poeziei lui **Ion Minulescu**, vitalitatea și vioiciunea ei relevându-se parcă mai mult când o rostim, constatând, simplu, că îl onorează și-l nemurește.

Baaadușalemul deștept și cronograful lui

Motto: *Dacă există poezie cinică, de ce n-ar exista și roman cinic ?*

Romanțul bufonard *Travesti* îl definește pe autor, desfoliindu-i toate pliurile sufletului, caracterului și universului profesional propriu, cel care-și zice în manieră lucaپیوistă „*Mare Scriitor în ciuda profesorașilor de catehilism*”, pre numele său de „*vizionar, profet în țara nimănui*”, **Marian Constandache**, el numindu-se pe sine „*berladofil, bibliotekhar plin de nektar*”, dar și „*slovarnic, bovarnic, biciuitor al Cúriei Critice*”.

Cine-l cunoaște rămâne uimit, iar cine nu-l știe tace, fiindcă tăcerea-i de aur. Cu atât mai mult cu cât însuși se declară „*bibliotecanaut sedentar*”. Abia în acest punct ajuns, înțeleg rostul și aplombul motto-ului împrumutat din Cezare Pavese, cel apăsător de **incertitudini, singurătate, obsesia morții**, la fel ca Marian Constandache. Și Cezare Pavese scria, încă în 1936, *Lavorare stanca* (Munca istovitoare) sau *Verrà la morte e avrà i tuoi occhi*, în 1951 (Moartea va veni și va avea ochii tăi). „*Meseria de a trăi*” a învățat-o M. Constandache tot de la Cezare Pavese, care în motto-ul ales îi spune și ne spune: „*Să te golești în întregime de tine însuși, pentru că ai scos în afară nu numai ce știi sau presupui că ești, fiorurile, fantezmele și viața ta cea inconștientă... (...) S-o faci murind*

de frig, vorbind în deșert, rămânând singur, zi și noapte, precum un mort.”

Abia de-aici încolo putem vorbi (sau scrie) despre romanțul („bufonard”) al lui Marian Constandache, dacă cumva, „*sectar al sectei martorii lui Optinova*” fiind, ne va vedea intențiile noastre obiective, prinse în chingile unei subiectivități nostime și... reale.

O îmbulzeală lexicală tsunamică descoperi aproape pe fiecare pagină, anunțând parcă o primădie de care nu fugi; o aștepți. Am numărat o sută șazecișiopt de cuvinte într-o frază, de pildă, iar altele sunt și mai numeroase, dar nu m-am simțit obosit după lectură. A fost ca un maraton perpetuu la care, concomitent, alergam și mă antrenam. Era ca o bucurie căreia nici în clipa în care scriu nu i-am descoperit izvorul...

Citindu-l, mă afund și eu în zăpăceala epico-stilistică a lui Marian Constandache, de-mi vine parcă să urlu asemenea Lui, invocând un Dumnezeu cu „un plan sa(n)kru cu mine”, reproșându-i: „*Doamne, de ce nu mi-ai dat tu un aprozar, o tutungerie...!*”

Își cere, altfel, osândă; de ce m-ai făcut scriitor!?

Încerc să fiu riguros de la început, fiindcă romanului acestuia, masiv ca o varză uriașă care s-a îmbrăcat cu sute de foi, trebuie să-i ghicești dintru început caracterul multilateral, abia după aceea dezvoltându-l.

Așadar, augmentativul cărțoi i se potrivește, deoarece autorul, iubitor până la leșin a celor doi gemeni - Gnosis și Physis -, a realizat un bărăgan imens de **invenții lexicale**, spre deliciul mai întâi al autorului („*Copcacapcana* amărăților este *Copacabana* bogaților”, ori „Progresul, viitorul este al masteranzilor. Sau poate se va inventa *meșterandul*” etc.), mai apoi spre uimirea cititorului încă cititor („Marea problemă cristică cu o invitație la masă. La Premier. Cel mai tare restaurant din urbea mea. Bună treabă. Orice explicație *christologică* ar trebui să înceapă deci de la haleală și băuturică. (...) Întreaga umanitate se zbate de mii de ani între două convulsii la fel de puternice: între cântecul lebedei și guițatul porcului. Amin. P.S. Biata Eva vegetariana. *Evavegeta*. Dacă ar fi știut ea mititica...”).

Exemplele mele poate-s schilave. Dar cititorul va alerga pe tot câmpul și se va convinge că Marian Constandache e un specialist, cu Diplomă Magna, în stil și stilistică. Cu anume din idiosincraziile lui pot să nu mă împac sau să nu fiu de acord. Dar respectul față de un prozator experimentat trebuie neapărat să-l arăt. Ceea ce și fac.

După cum e priceput în știința numită simplu *autobiografie*, cartea asta fiind încă o dovadă, autorul se face pe sine erou, personaj, oferindu-ni-se în poziții pe care numai literatura le-ar putea valida. Toată cartea e autobiografică, de aceea n-o voi cita în întregime, doar o frază: „Eu, dacă aș avea putere, aș angaja la ministerul edulacacatiei numai pe astfel de ursuline profesioniste, mai puțin oral, și mai multe probe practice, pentru acești elevi, care s-au săturat de expuneri sofisticate, de teoreme aride, de arii curriculare stufoase și

neproductive. Unde sunt școlile profesionale de altădată? Ce caută omenirea de veacuri: profesioniștii și profesionistele. Atestații și atestatele. De amatori fug toți.”

Nu v-a fost greu să observați că tipul acesta de *autobiografie* are text, subtext, intratext, supratext, pretext, dar și subtilitatea invizibilă pentru proști...

La fel de sfredelitor este și când încearcă o **radiografie** a timpului cu ițele lui încâlcite, talentul putând suferi dacă nu e lăsat să se sprijine pe „complicele” lui: curajul. Iată: „Ce nu încercase el să facă pentru a câștiga alegerile? Se spălase, după cum îl învățase o țigancă știrbă din Podeni, cu sângele cald al unui cocoș adus tocmai de la Frankfurth, băuse apă neîncepută de pe petalele trandafirilor din curtea Sinagogei, efectuase Kadish în poziții extreme, implorase Cerul și ladul prin trei rugăciuni secrete șoptite în taină pe bani grei plătiți de partid unui călugăr circumcis de la mănăstirea Regiunii Autonome Manaku, acolo unde își desăvârșea studiile și viitorul Conducător, oblaudit de treisprezece călugărițe toate oarbe, cărora li se dusesse buhul că știu și sunt instruite în arte marțiale și în alte arte ale desfrâului mistic, fete care reușeau numai cu o singură incantație secretă să deștepte din oricine pe Arhonteale Kundalyni și care îi munciră trupul timp de treisprezece săptămâni, până i-au scos din inimă argintul sevelor toxice ale virginității sale, pentru că la un control se dovedi că marele Contracandidat era încă cu frâul nerupt.”

Când se gândește că **rechizitoriul** are și puterea, și justificarea lui, Marian Constandache ridică fantezia și eufemismul până la stacheta la care doar campionii visează. Mostra este edificatoare. „O gașcă de derbedei, de mardeiași, de foști turnători conduce fabrica asta nenorocită. Profesorași care cunilinctau seralistele de la Modreanu, râncari care sprijineau butoaiele de bere la restaurantul

VERNISAJ

„Vreau să renasc din timpul uniform
Într-o grădină plină de comori
Când noaptea evadează din culori
Și luna-i ca un tânăr unicorn.”

(Covoare românești)

Bujori pe fond decorativ

Ventral, lăbări de Lașidad, cum bine spunea prietenul meu Doctorul, Dumnezeu să-l odihnească acolo unde o fi. Faună pestriță. Numai că după Evoluție tot ei, domnule, în față, la bucatele europene. Nimeni alții decât tot îngălații de dinainte. Lașidadul astfel încăput pe mâinile găinarilor spilkuiți devine pe zi ce trece un smârc puturos. Politicieni tembelizați de șpagă și concupiscentă, cu limbaj de birjari alcoolizați, curve cinstite și gerontice care își mai ridică și acum poalele înjuponate și parfumate prin Academii și Consilii Eparhiale, preoți cu anteriile mânjite în rujul elevelor de liceu înghesuite ca oile în țarcurile măreței spovedanii, huligani de consilieri primeniți pe la subsuori în jechoșenia rapănului moral...”

Duritatea autorului nu e mascată, e cinstită, fiindcă e la vedere, nu e sub acoperire. Totul însă face ca acest roman să fie un fel de **album cu tipuri și tipuri**, după cum, ușor, se va simți în rândurile următoare.

O carte e valoroasă nu prin temă, ci prin modalitatea în care conținutului ei i se conferă o simbolistică în stare să-l emoționeze pe cititor. Important nu e **despre ce** scrie autorul, ci **cum** scrie. Cuvântul dacă vibrează sub pana prozatorului are câștig de cauză. Evident, scriitorul are o mare responsabilitate, mai cu seamă în priceperea găsirii căilor de adaptare a cuvintelor scopului intențional, în asta, probabil, constând și gradul de autenticitate a textului în lucru. Nu știu dacă modelul unor reguli morfologice germane a fost folosit de Marian Constandache, dar scrierea anumitor substantive comune (la noi) cu majusculă (ca la nemți) conferă un soi de personalitate textului, naratorul dublând semnificația cuvântului majusculat și punându-l în evidență: **Călăuza, Busolă, Salvare, Lege, Halcă, Caiet, Verbul, Discursul, Porumbelul**, șirul putând continua până... departe.

Întregul volum *Travesti* e o metaforă imensă, deghizată superficial tocmai pentru a i se sesiza prezența. Îi dau autorului dreptate, în contextul afirmației de mai sus, chiar dacă aparent se autodenunță: „*Îmi veghez nebunia. O consider o doamnă de companie adevărată. (...) Grea meserie și aceasta a veghetorului*” (pg.41). De altfel, întreaga **CARTE** e o nebunie; ba, parcurgând atâtea pagini - 513 -, adaugi fără rețineri și remarcă: *e o folie!*

Lecturile lui Constandache fiind multe și îndelungi, textul romanțului poate lăsa loc și impresiei cum că s-a insinuat în faldurile vreunei influențe celebre sau măcar consacrate, însă aburii din Emil Brumaru sau Luca Pițu se simt, fără a avea puterea condensării, epica constandachiană rămânând veritabilă și dătătoare de dureri de cap. Frazele lui sunt amazonice, mississipice. Pe valurile stilistice

ale romanului întâlnești vapoare de toate tonajele, cu calele pline de ideile tuturor curențelor lumii, de la Adam la Cristian Simionescu și de la Eva la Dorina Stoica. Iar deasupra întâmplărilor care susțin principiul „*pantha rei*” prinde contur, cu fiecare pagină mai pregnant, *Baaadușalemul* deștept, prevăzut în planul *anagogic* al autorului, plan tras la edec (ca pe Volga, odinioară!), la fel cum se trage „*morfina din iambi și trohei*” (pg.33).

Evocarea unor nume de mai mică sau de mai mare importanță - Blacke, Mohamed, Sfântul Paul sau Tereza, Paracelsus, Mazarin, Konrad Adenauer, Rafael Alberti, Mama Omida, Iov, Lezama Lima ș.a. - aglomerează ideatica, dezbină prietenii, lungește debaterile, irită adversarii, dar împlinește intenția, insuficient definită dar perfect conturată, a autorului care pare, până la ultima pagină, a-și căuta fără speranță **busola**. O spune singur (la pg. 32), divulgându-și astfel procedura de construcție a structurii „romanțului”: „*Complotul era strategie, cuțitul înfipt pe la spate era doctrina*”. Și astfel a ieșit cum a dorit, bufonard, chiar după vorba domniei-sale: „*Piesă de teatru. Butaforie. Vise pentru a-i înșela pe mai departe*”. Adică, o zăpăceală fără început, că de sfârșit nu știm de poate fi vorba, e suficient să disociem între mult și aglomerat...

Personajele acestui roman? O mulțime, toate cu prototipuri locale și de aiurea. Creionate când grațios, când grosier - cum vom vedea curând - acestea devin tipuri cu fizionomii distincte și fiziologii distinse, împlinind, numeric vorbind, o vitrină în care unele exponate sunt prinse cu ace lungi ca-ntr-un imens insectar pe verticală, altele rămânând presate ca în ierbarul de tip școlar de pe vremea mea. Ascultați, ca pildă, un exemplu: „Maestrul are și el toane. Nu poate (...) să-ți demonstreze Viziunea Orfică, așa la cotul donului stradal (...). Ți-a oferit din ușă darul lacrimilor, *cumpunctio cordis*, Kalam-ul veșnic, ți-a demonstrat încă o dată, că El e Ușa închisă, nici măcar Ușa cea Adevărată (...), nu cea în fața căreia stai și plângi, ca la zidul Ierihonului, este o ușă simplă, meșterită din placaj, nici măcar din cedrii Babilonului, nici măcar din stejarul de la Borzești”.

O înclinație deosebită are M.C. pentru portret. El se învârtă într-o lume populată de chipuri foarte diverse, oprirea lui la un tip sau altul realizându-se firesc, iar conturarea cu celeritate a fizionomiilor și fiziologiilor căzute sub pulpana „paizei” se impunea ca o umplere a timpului scurt. Și au ieșit schițele de portret care, nesemnând cu picturile clasice lucrate în tihnă, au mai mult darul de a sugera. Exact ca în schițele lui Marcel Chirnoagă, care șochează cu motivele fantastice, ca la Salvador Dalí, în portretele lui metafizice,

ca la Pierre Daquin, autorul unor „tapiserii-obiecte” de reală impresie suprarealistă, ori ca la Alberto Giacometti, epatând cu sculpturi precum „Câinele” sau „Omul care merge”, prin acestea încercând să găsească pulsul secret al vieții în gesturi și în mișcare.

Tot așa, dar prin **procedeul scrisului**, construiește autorul nostru. Pot exemplifica, măcar printr-o ipostază sau două, fiindcă M.C. e scriitorul care surprinde, care șochează, care se jeomanficește senin și care nu are nici măcar pregătite răspunsurile pentru posibile abordări. Dar exemplele mele (de fapt ale Lui!) vor fi nu numai pilduitoare, ci vă vor și îndemna la lecturi care, deși vor avea gustul nedefinit al oricărui medicament, știți că fac... bine! Citez: „Astăzi în plină arșiță, invocându-l pe Baaaduhil, patronul necontestat al Baaadusalemului arhaic, mitic și crepuscular, cu nădejdea, că voi duce până la sfârșit această poveste care, dacă nu s-ar fi întâmplat, eu nici nu aș fi putut-o scrie. (...) Paulică ăsta mai urăște și femeile, el iubește moartea, are un discurs politic delirant, (...) Paulică acesta a umplut lumea politică de la noi cu discursul unui iubitor al morții, ce înseamnă datu-mi-s-a mie pe mâini o țară și acum nu știu ce să fac cu ea, după cum nu am știut ce să fac cu femeile... Am eu oare un bete(l)șug? Și atunci de ce am spus eu în prima ședință a camerelor reunite din Latrinament că vreau ca toți oamenii să fie cum sunt eu, de ce? Am spus și eu odată aflat într-o mulțime că idealul meu este sărăcia și castitatea...”

Doamnelor și Domnilor, ați sesizat singuri că portretul ăsta insolit e un amestec conștient de psihologie și aspect fizic, accentul căzând pe niște umori camuflete de dese pusée retorice. Dar scrisul lui Constandache, prin maniera la care a apelat, e o combinație colorată între alegorie și un realism mascat, abia acum înțelegând eu de ce Dl. Scriitor și-a definit cartea **romanț** (din engl. „the romance”), întrucât toată narațiunea de anvergură eroică se referă la persoane și lucruri fabuloase, plasate, totuși, ca în **roman** („the novel”) în epoca în care a scris cartea.

Pentru mai dreapta edificare, încă un exemplu de portret, unul singur, merită să-l suportați. „Este suficient să vrei să trăiești pentru a alerga către moarte. Pentru că la capătul alergării o puteam întâlni pe dantelăreasa Mihaela. Ea este lumina intelectului meu. (...) E micuță de statură, cu sânni mari în permanentă stare să dea în clocot, îmbrăcată modern și exhalând parfumuri tibetane. (...) Aș fi străbătut toate cerurile, aș fi urcat toți munții de mână cu această Sophie întârziată, dar ea era rece și distantă, trupul ei nu fremăta în mâinile mele, (...) totuși năzuiam în inima mea

că odată Mihaela îmi va dăruí potirul ei parfumat. (...) Atunci când ne întâlneam izburnea pe dată lumina gloriei. Semnul ei era cifra nouă. Și-l tatuase pe sânul stâng. Locul călduț al martirului dar și rădăcina lui trei. Așa-i plăcea să se numească: rădăcina lui trei. (...) Femeia trebuie să știe că numărul complet al lui Yang este optzeci și unu, numai la lovituri impare femeia poate atinge orgasmul. Michaela era desigur și purtătoare de ambră fiind însoțită pretutindeni de ametist și topaz misiunea ei pe pământul acesta fiind aceea de a ridica sufletul spre lucrurile și țelurile înalte. Michaela Anagogica. (...) Iar dacă pomenim și de faptul că aparițiile ei în cercurile mondene ale urbei erau utile și profitabile putem concluziona și la această descriere a femeii. Michaela Moralia.”

Ajuns în acest punct al scrisului, stiloul meu - pe care-l am cadou chiar de la autorul romanțului - dă semne de neliniște finală. Exemplele date sunt puține și mai ales selectate anapoda, fiind teribil de dificil de găsit acul (adică mesajul) în carul cu fân (adică pletorica și diversitatea epică enormă), romanului acestuia, *Travesti*, fiind imposibil să-i dai de capăt. E în această carte un „*amestec sinceretic*” al tuturor modurilor și procedeelor literare, de te minunezi cum de Constandache a rămas cu mintea-ntreagă în momentul în care s-a hotărât să-l sfârșească. Să pună punct adică; *Sfârșit* nescrindu-l la sfârșit, ci la pagina 453, de-acolo mai urmând încă exact 60 de pagini tipărite cu aceleași caractere. Asta înseamnă că **romanțul** continuă, eu neputând astfel interpreta ultimele două propoziții cu care sfârșește ultima pagină: „*Primul troc din natură s-a desfășurat în defavoarea omului. Primul înșelat din istoria omenirii a fost și beneficiarul ei*”.

Măcar putem fi liniștiți că n-am fost primii defavorizați. Dar, plasați fiind undeva în interiorul necomensurat al șirului, iată-ne posibili beneficiari ai unei cărți uimitoare și binefăcătoare, fie și numai pentru că **Marian Constandache**, ghicind în câte „*travesti*”-uri ne putem arăta lumii și oamenilor, ne amintește ritos, gâlgâind un răs mefistofelic: „*Moartea, dacă stai și te gândești bine, dragă cititorule, nu este decât un obicei urât al omului* (...). Numai viața mai poate face rating...”

Să-i facem rating! Mai ales că s-a deghizat perfect!

P.S. Milan Kundera a scris o carte cu titlul insolit: *Sărbătoarea neînsemnătății*. Cine pricepe adâncul titlului, va încerca să înțeleagă și de ce romanul lui Marian Constandache a iscat (sau va isca) o astfel de sărbătoare.

Marian Constandache, *Travesti*, roman, Editura Dacri, Bârlad, 2014, 513 p.
Autorul este membru al U.S.R.

Puterea justiției și marea*

Nimeni nu știe exact taina alegerii titlului unei cărți, nici măcar autorul. De aceea ne e foarte lesne să ne avântăm în păreri fanteziste, potențând astfel o posibilă aură a unui titlu care, în funcție de gradul de nebunie a creatorului, ar putea chiar să lipsească...

Nu e tocmai cazul volumului la care ne vom referi, fiindcă **Puterea justiției** vine spre noi ca o mare spectaculoasă, ocrotită și de numele autorului, Marinel (Gîlcă), în latineasca receptată de noi „marinus” însemnând „maree”.

Inundă, încântă, răcoarește, trezește aspirații de corsari, ne părăsește, iar în clipa imediat următoare retragerii în larg, o așteptăm să se întoarcă în toată splendoarea ei calmă.

Cam așa am recepționat eu undele magice ale acestui volum de proză, care, chiar debut fiind, interesează specimenele umane lipsite de prejudecăți, ba și văd dincolo de textul cu probleme efortul, imposibil de contabilizat al creatorului, de a sugera posibile soluții de izolare a rețelilor din comunitățile lumii noastre. Iar Marinel Gîlcă știe că literatura lumii, încă de dincolo de antichitatea cunoscută și până azi, e plină de viciile omenești devenite motive literare, dar acestea totuși n-au dispărut. Să disperăm cumva și să renunțăm? Cele 12 povestiri ale volumului **Puterea justiției** sunt o dovadă a necesității neconținutei demascări a acestora și a cultivării speranței...

Când e prolix, textul literar te fugărește, te îndepărtează de buna intenție, probabilă, de la început...

Când e limpede, te îmbie și parcă ți se deschid alte orizonturi.

Ascultați! „Este începutul unei veri, dulci și zglopii. Din cerul adânc, albastru, soarele trandafiriu își trimite razele sale sprintene și

scânteietoare peste întinderile vaste. Vântul adie, împrăștiind generos mireasma îmbătătoare a florilor de tei. Orașelul este curat, pitoresc, așezat cuminte într-o vale adâncă, la poalele munților aspri și stâncoși. Străzile sunt largi, chiar netede, bine întreținute, cu trotuare înalte. Spațiile goale din sensurile giratorii sunt acoperite cu gazon, de un verde crud, pigmentate cu frezii galbene și petunii multicolore. Urbea te înconjoară aproape pretutindeni cu multă verdeață, predomină teii și castanii bătrâni...”

Asumându-mi și riscurile, și răspunderile, vă voi spune că proza lui Marinel Gîlcă e adevărată, în sensul sâmburelui valoric pe care-l conține, cu trimiteri morale limpezi, fără a deveni moralizatoare. De unde „fură” domnia sa temeile? E oare atât de important că autorul e polițist? Pentru cine nu e la zi documentat, iată o mostră de exemplu potrivit. Romanul în vogă pe piața vânzării de carte din Franța acestui moment este „**Extraordinarul voiaj al unui fakir care a rămas blocat într-un dulap**”, roman ajuns la a 19-a ediție într-un an, cu drepturile de traducere vândute instant în 40 de țări, printre care și România, traducere aparținând Virginiei Costeschi.

Autorul romanului se numește Romain Puértolas.

De ce l-am evocat? Ce legătură are cu prezentarea noastră de azi? Are. Autorul, înainte să ajungă la acest imens succes, a fost polițist de frontieră. Ei, și știți ce spunea, la Iași, într-un interviu recent, scriitorul Romain Puértolas? „**Realitatea mea e ficțiune, iar ficțiunea, realitate, nu?**”

Cartea lui Marinel Gîlcă ce e? Realitate sau ficțiune? Ficțiune sau realitate?

Doamnelor și domnilor! Să nu ne prostim, crezând cumva că literatura - așa cum o percepem noi - e doar viață adevărată; realitatea și ficțiunea se copie reciproc. Nu e vorba de scriitura

propriu-zisă, la îndemâna oricui cunoaște alfabetul, e vorba de „**altceva**”... Fiecare scrie altfel, deși tema e aceeași. Totul depinde de ton, nu de tonul muzical, ci de modalitate, fiindcă altminteri n-ar exista originalitate. Lucrurile serioase pot fi tratate ludic, și invers. Poți să scrii despre boală într-un chip dezolant, dar o poți trata și dintr-o poziție optimistă sau cu humor. Abia aici începe procesul amestecului realității cu ficțiunea, în clipa în care scriitorul uită realitatea imediată, **inventând** propria-i realitate. E ceea ce face Marinela Gîlcă. Puneți, eventual, mâna în foc că întâmplările narate în această carte s-au petrecut adevărat? Poate că da. Dar autorul n-o va recunoaște niciodată, că dac-ar face-o, gestul ar fi sinucigaș. De ce? Marinela Gîlcă n-ar mai fi prozator, ci... fotograf!

Iată de ce povestirile lui Marinela Gîlcă sunt un fel de contrarelativitate de fapte posibile sau chiar probabile, nu neapărat pentru a-și demonstra propria artă epică, cât mai ales, împingându-ne abil în zona eticului și a psihologicului, să ne oblige la reflecție. Dacă suntem aplecați.

Lectura atentă a povestirilor lui Marinela Gîlcă face posibilă o „descoperire”, dacă cititorul este suficient de școlit, cunoscând așadar mijloacele de realizare a narațiunii. Întâmplările nu sunt datate (în sensul exact al expresiei), ele se află într-o contingență nesilită cu anotimpurile sau cu momentele zilei. („Este începutul unei veri, dulci și zgloabii...”, ori „Era sâmbătă, ceasul de pe noptieră indica ora șapte și douăzeci și unu de minute”. În alt loc: „Era o dimineață neguroasă de octombrie”; și încă: „Soarele, ca o minge de foc, scăpătase demult peste pădurile de stejar ale Cetățuii”, dar și altele.) Cel care hotărăște este naratorul, cititorul putând reface, eventual, momentul acțiunii în funcție de rumorile proprii și, în anumite cazuri, de expresivitatea imaginației sale. Altfel zis, povestirea lui Marinela Gîlcă este atemporală, ea însă putând fi cronologizată sau adaptată, dacă meticulozitatea cititorului îi cere asta.

Procedul nu e original, prin singularitate, dar conferă un grad ridicat de originalitate acestor povestiri, atât cât impresia finală să nu aibă de suferit în latura credibilității.

Această modalitate de plasare în timpul așa cum îl receptăm noi, a fost folosită de mulți scriitori, din arealul românesc sau universal. Mai cu seamă, însă, m-a impresionat („descoperit-o!”) în romanul **Șotron**, din 1964, al scriitorului Julio Cortázar, de origine argentiniană, născut la Bruxelles, cu debut poetic în țara natală, Argentina, stabilit din 1951 la Paris, unde a și murit în 1984. Comparația denotă că literatura nu se împiedică de influențe, ea

e zidită de scriitorii care găsesc, adesea concomitent, acele modalități artistice, aproape instinctual, care să le pună în evidență simțul sacru și inefabil al scrisului nuanțat.

Calea pe care merge **acum** Marinela Gîlcă e dăătoare de speranțe neaugmentate.

Dar datoria mea, doamnelor și domnilor, este de a vă îndemna să faceți direct cunoștință cu cartea prezentată azi. Ea, în întregul ei, poate fi povestită, secvență cu secvență, însă nu ne-ar ajuta deloc, toți trecând de treapta gimnazială.

Eu, totuși, evaluez travaliul prozatorului, asigurându-vă cu bunăvoință că satisfacțiile individuale, încă în timpul lecturii, nu vor întârzia să apară. O să întâlniți, unii dintre dumneavoastră, și neîmpliniri, mai ales stilistice, toate însă explicându-se nu prin nepriceperea autorului, ci prin mai puținul exercițiu scriitoricesc. Vechimea scrisului domniei-sale e mică, dar, cu timpul, exersând, sigur va observa eventualele discrepante și-și va pieptăna, în consecință, stilul care, încet-încet, va deveni... natural, firesc.

Totuși, nu pot să nu apreciez că, dintre cele douăsprezece povestiri, cea numită **Destin** e mai izbutită, mai reprezentativă, poate și pentru că înglobează un mesaj etern, foarte bine pitit între cutele narațiunii. Acesta, nefiind strident afișat, însă conturat cu discreție, face ca rata credibilității să crească în fiecare clipă a desfășurării întâmplărilor, motiv pentru care cititorul, nesimțindu-se agresat, se trezește dintr-odată că e participant.

Celelalte povestiri întregesc fericit un volum care, în mod cert, va intra în competiția aspră a scrierilor psihologice, cu atât mai mult cu cât domnul Marinela Gîlcă are de partea domniei-sale și experiența polițistului activ, încredințându-ne astfel că această preocupare e nu numai profesiune, ci și artă.

În final, voi afirma că volumul de povestiri **Puterea justiției** a fost scris în numele credinței că forța construirii lui stă în chiar certitudinea victoriei. Absența modestiei e, de data asta, o virtute, iar orgoliul pozitiv e generatorul combustiei interioare, fără de care nu se poate. Scriitura e calmă, conformă cu temperamentul autorului, motiv pentru care el nu folosește tonuri acute, neredicând, așadar, niciodată glasul, pentru că Marinela Gîlcă, prozatorul special care și este, dorește să fie un scriitor onest, în slujba cititorului onest.

Închei, reamintindu-vă vorbele de început: nimeni nu știe exact taina alegerii titlului unei cărți; nici măcar autorul...

* Marinela Gîlcă - „Puterea Justiției”, Editura „Sfera”, Bârlad, 2014.

Al cincilea anotimp, transcendent, vine firesc...*

Termenul **stanță**, oricât de demodat este, mai trezește apetitul unor creatori - **George Irava** este un exemplu din foarte puținele -, nu din intenția unei originalități epatante, cât mai ales din dragostea față de cuvântul vechi, cu rezonanță mitică și pe care poetul nu-l vrea învechit. El, de altfel, mărturisește că e și va rămâne un idealist retoric, deși mărturisirea, molcom teatrală, te îndeamnă să accepți concluzia după care autorul e mai mult un căutător tenace decât un visător debil. Se află într-o permanentă căutare a realității (vezi volumul precedent) nu pentru că ar avea îndoieli asupra existenței ei, ci, dimpotrivă, e sigur c-o va găsi, altcumva ar renunța la expediție. George Irava e un idealist realist...

Citind volumul, cititorul conștient de fapta sa poate avea senzația că G. I. aleargă, în zig-zag, prin teritoriul numit existență, parcă jucându-se, dar nefiind nicio clipă ludic, căutând într-adins proveniențele neobișnuite și năzăriturile coșmarrești. „*Am strigat o viață către stele,/ Să mă ră-tăcească-ntr-o legendă...*” (stanța 3), dar: „*Eu fug din scenă-ntr-o tăcere,/ Păzit de-o clipă efemeră,/ Rănit de o întârziere,/ În care nimeni nu mai speră.// Și, totuși, scriu pentru-o himeră*” (stanța 30), însă „*Caut în gheața cuvintelor nescrise,/ Uitarea-aprinsă a unei lumânări*” (stanța 49), ca să „*Mă auzi ca o zăpadă,/ Când te strig de după nori,/ Și-mi dai frigul tău ca pradă,/ De cu seară până-n zori*” (stanța 54), fiindcă „*De iarna ta-mi aduc aminte,/ Cum îți îmbrățișam genunchii,/ De rotunjimi înzăpezite,/ Până îmi viscoleam rărunchii*” (stanța 73), mai ales că „*Un fulg zbură prin amintire,/ Ducând cu el un alb utopic*” (stanța 82), concluzionând sec: „*Iarna îmi este singura dovadă*” (stanța 99).

Cele 105 stanțe ale lui George Irava sunt, aproape în totalitatea lor, stranii. Ca om, Poetul e conștient spre ce se îndreaptă, dar, știind că direcția spre care merge e, cel puțin până acum, unica, nu mai cumpănește și-și continuă mersul. Totodată, e convins că ținta e mai departe decât punctul final al călătoriei lui și care, fatal, e înscrisă **undeva**. Asta-l îndârjește mai mult și, asemenea unui Sisif altfel, perseverează în înaintare, ca pentru o ultimă argumentare: „*Și am lăsat o lacrimă să cadă,/ Să-mi stingă-n somn iluziile din vis,/ Să mă confund cu singura dovadă,/ În care o zăpadă mi-a prezis:/ «Timpul iubirii îți este interzis»*” (stanța 7).

Nesinceritățile Poetului sunt atât de omenești, încât, chiar dacă intuiești că pricina e existențială, tot îl vei învinui de-oleacă de clovnerie. Chiar și când exagerează e simpatic. Nu-l iei în serios, îl accepți, într-un colț tainic de suflet îi dai dreptate, dar nu i-o mărturisești. „*Ți-am cerut în scris o moarte,/ Tu mă mângâi c-o uitare./ - Moartea cea mai de departe,/ Ce nu știe să omoare -// Fă-mă ca să tac în scris./ Risipește-mă în haos,/ Ca să mor în manuscris,/ Dureros de norocos.// Fă-mă să respir repaos*” (stanța 9). Am putea spune, odată cu unda de prietenie care transcende relația noastră social-afectivă, că stanțele sale sunt - prin elaborare, prețiozitate și căutare, adică voit rafinate, voit manieriste - ușor artificioase în conținut și deosebit de agreabile în formă. Iată un exemplu ales la întâmplare sau la ne-ntâmplare, dar care poate intra, dacă nu în grația unui singur cititor, măcar în aceea a creatorului Irava: „*Când, uitat, voi fi de toți și toate,/ Când absența voastră am s-o uit,/ Voi putea vorbi în libertate,/ Și voi fi zidit în infinit.// Pân-atunci dau pietrelor cuvinte/ Și-o durere-n Cotul carpatin,/ Ca să știu că mă veți ține minte,/ Și-n vremurile când nu o să mai vin.// Sunt obosit și plec să dorm puțin*” (stanța 14).

Poetul și actorul fac, îndeobște, casă bună. Și nu poți fi bun în niciunul dintre „roluri” dacă nu cunoști perfect oamenii, în absolut toate trăirile și aspirațiunile lor. Irava este un asemenea cunoscător. De-aceia își și permite să se deghizeze cu artă, atâta doar că postușele întrebunțate nu sunt, de data asta, artificiale, ci „împrumutate” de la sursă; sunt naturale. El încearcă să disimuleze, bănuiala că e teatral însă îl dă de gol, iar demersul său, devenit serios prin „jocul” convingător, păstrează suficient credibilitatea pe care, cert, o și urmărește tacit. Nu credeți? „*Am fost sclavul tainelor zăpezii/ Și neîmplinirilor din nori./ Am produs prin fântâni explozii,/ Făcând beții de sărbători.// Acuma ard ca lumânarea,/ La capătul de infinit,/ Unde m-așteaptă întrebarea:/ De ce-am plecat? De ce-am venit?// Însă bețivii obosiți*” (stanța 48).

Forma stanțelor lui George Irava se distinge în peisajul versurilor de acest model. El își are ținta pe care și-a luat-o de reper, în consecință nimic nu-l poate reține din drum. Întrebările-s cu el, răspunsurile se află, vag, **mai încolo**. Calea lungă cere și halte. La Irava, acestea-s versurile finale

ale stanțelor sale, versuri de odihnă parțială, dar și prilejuri pentru acumularea de noi observații și reflecții. Finalul fiecărei stanțe naște elanul pentru saltul către următoarea. Și așa, născându-se întregul, Poetul a conturat imaginea feerică a zbulumului cotidian care asigură permanența existenței umane prin cadența generațiilor. Din final în final, a ajuns (și împreună am ajuns) la o margine despre care nimeni nu poate spune dacă mai... curge sau nu. „M-a sărutat o candelă azi-noapte/ Și n-am știut prea multe ce să-i spun,/ Decât că eu eram plecat departe/ Și nu puteam să mă întorc din drum.// M-a-mbrățișat pe sensul interzis,/ Cu flacăra subțire și plăpândă,/ Că pentru prima dată m-a învins/ Imaginea venită din oglindă.// Uleiul candeliei stătea la pândă” (stanța 103). Dacă ești, Cititorule, chiar cel pe care sper că l-am numit, corect, iubitor de poezie, înseamnă că te va cutremura versul „Uleiul candeliei stătea la pândă”, cu rezonanțe deopotrivă acute și de afunzime, vers și înfricoșător, și stimulator, mai ales prin frecvența, receptată multiplicat în subconștient, a cuvântului **pândă**. Performanță de Poet!

George Irava a dorit dintotdeauna să fie un perfecționist, ceea ce înseamnă și că până la perfecțiune mai este cale de întins. Poate că jocul exercițiului admite și inadvertența care, devenită prin repetare deprindere (a multora), a căpătat numele de licență. Scopul? Sporirea expresivității, dar cu prețul apariției unui soi de comoditate

care oricât de îngăduită ar fi micșorează impresia artistică. Unele din rimele stanțelor pe care le analizăm sunt imperfecte, acestui fel de asonanță Eminescu spunându-i „surogat al rimei”. Câteva exemple, din mai multele ale volumului, îl vor ajuta, în viitor, pe poet să-și lucreze mai atent textele. Asonanțe de tipul *iluzii - târzii* (1), *ring - frig* (19), *prizonier - înțger* (20), *sacrificiu - scriu* (42), *beții - sfinții* (55), *viscol - alcool* (71, 76, 89, 91, 37), *singur - o-njur* (100) ș.a. nu stau bine lângă sutele de versuri fragrante, fiindcă lipsește cu desăvârșire exagerarea din afirmația mea că volumul *Anotimpul transcendent* exală, prin stanțele sale, o puternică aromă de paciuli, făcând astfel mai ușoară trecerea de aici - dincolo, singura noastră concludență care nu cere niciun retuș.

Ne-o spune **George Irava** tranșant, de data asta adresându-se oricui crede că are în minte măcar un praf de înțelepciune: „În mine locuiește cel născut,/ Dar și acela ce a vrut să fie/ Și-n lumea asta n-a mai încăput,/ Că n-a plătit lui Dumnezeu chirie.// Prea multă nepereche de cuvinte/ Suflă în lumânarea neaprinșă,/ Că nimenea nu-și mai aduce-aminte/ De zăpada care n-a fost ninsă.// Întreb, dar întrebarea mi-e învinsă” (stanța 10).

După anotimpurile tradiționale, al cincilea, transcendent, vine firesc...

Prefața volumului *Anotimpul transcendent*, în pregătire la Editura Sfera.

A patra didascalie profesorală

L'éloge du vrai

Boileau mi-a stârnit interesul pentru intervenție, fără să fiu foarte sigur că o s-o și duc, cu vrednicie și cu vreun folos, la capăt!

Adevărul e că această cronică e strâns legată de hazard.

Am pus mâna pe **cartea**¹ dăruită cu galanterie, apoi pe condeiul de care nu mă despart și iată-mă gata de rostit adevărul meu, **aici** și **acum**, mai cu seamă că, după știința mea, adevărul se află la îndemâna oricui, nimeni nu l-a acaparat încă.

Am citit, cu atenție, un volum de 206 pagini, cu titlul mișcător *Când nu Te iubeam*, pronumele **Te** fiind encomiat cu majusculă, cu o copertă pastel atrăgătoare, de pe cea de-a patra privindu-ne scrutător, dintr-un fond verde-brotac, însăși autoarea purtând un veșmânt al castității și neprihănirii, alături de un fragment dintr-o cronică din 2009, al unuia Constantin Lupeanu, cred specialist

în literaturi creștine, deoarece despre poemul „Te caut” afirmă că „se înscrie drept unul dintre cele mai reușite poeme creștine din literatura română”.¹

Cartea mi-a plăcut, ea oferindu-mi o lectură agreabilă. Fiind un cititor obiectiv, în timpul lecturii m-a interesat textul, iar nu autorul. Asta nu mă oprește să recunosc deschis că nu sunt un iubitor al literaturii religioase, eu având convingerea că religia, ca și politica îndeobște, nu poate oferi teme și motive consistente literaturii, excepție făcând aspectele morale, dar și acestea când cad în patima periculoasă a racolării sub paravanul misionarismului. Amintiți-vă cât de lamentabilă devenise, teoretic vorbind, revista „Gândirea”, a lui Nichifor Crainic, în paginile căreia el propovăduia doar „preocuparea de biserică”. Exagerările lui l-au atins până și pe Eminescu, poet care, zicea

Crainic, neavând asemenea preocupări și nefiind mistic, „e înțeles ca mai puțin specific” (G. Călinescu). Astfel, N. Crainic nu făcea **apologia** bisericii, ci **politica** bisericii. Asemenea subtile primejdii trebuie nuanțate cu grijă, cu inteligență, pentru că altfel îți poți atrage nu numai antipatia, ci și ura celor care lucrează cu prejudecăți...

Poezia cu tentă religioasă are destui reprezentanți de seamă în literatura română; și ar fi suficient să amintesc de Mitropolitul Dosoftei, pe care vă rog să-l ascultați: „*Ferice de omul ce n-a merge/ În sfatul celor fără de lege/ Și cu răii nu va sta-n cărare,/ Nici a ședea în scaun de pierzare./ Ce voia lui va fi tot cu Domnul/ Și-n legea lui ș-a petrece somnul*” (Psaltirea..., 1673).

Sau Mihai Eminescu. Geniul lui a știut să facă, din orice pretext, poezie. Lui i-a fost străin prozelitismul religios sau politic. Dar, să-l ascultăm: „*Crăiasă alegându-te/ Îngenunchem rugându-te,/ Înalță-ne, ne mântuie/ Din valul ce ne bântuie;/ Fii scut de întărire/ Și zid de mântuire,/ Privirea-ți adorată/ Asupra-ne coboară,/ O, maică preacurată/ Și pururea fecioară,/ Marie!!! Noi, ce din mila sfântului/ Umbră facem pământului,/ Rugă-mu-ne-ndurărilor/ Luceafărului mărilor;/ Ascultă-a noastre plângeri,/ Regină peste îngeri,/ Din neguri te arată,/ Lumină dulce clară/ O, maică preacurată/ Și pururea fecioară,/ Marie!*”.

V. Voiculescu, după ce trece printr-o experiență de prolificitate minoră în perioada „gândiristă”, când, într-o poezie ca *Sosește fericirea*, colectează pentru prima oară „Sânge de înger”, revine la poezia adevărată, din care morala religioasă nu lipsește, dar părăsește prejudecata mistică tolerată de N. Crainic, regăsindu-se. „*M-am băgat surugiu la cuvinte:/ Le momesc cu vâpăi, le hrănesc cu jărat, / Le strunesc în ham de gând, când lin, când sălbatic, / Le-ncing cu harapnicului dorului și mân nainte!*”

Ce se întâmplă cu **Dorina Stoica**? Pervertită la poezia religioasă din rațiuni ușor de intuit (pentru cine-o cunoaște!), fără rost însă a le detalia, Dorina Stoica, a cărei experiență de viață i-ar fi putut fi de ajutor mai mult decât își închipuie, nu și-a valorificat potențialul ei artistico-poetic prin tematici profunde și serioase. Eu nu ascund că poezia religioasă poate fi sustenabilă, dar revelațiile ei sunt postice și vulnerabile. Poezia ei religioasă este una a frustrării scriitoarei căreia i s-a spus că anticomunist ești dacă-ți declari nesmintit și permanent adulația față de divinitate. Scriitorul adevărat însă mai crede și-n inteligența lui, nu numai în interesele altora, fie ei de la nu știu ce mănăstire ori de la CNSAS.

Întrebarea răspicat formulată nu poate fi, în acest moment și-n acest context, decât una: **are Dorina Stoica talent? Ne hărțuiește cu pretențiile ei sau ne stimulează judecățile?** Răspunsul, după

ce i-am citit romanul și antologia de față, este net: **Dorina Stoica are har**. Dorina Stoica poate înainta rapid, cu condiția să se debaraseze de corul fals al glorificatorilor ei, care - mai în toate cazurile - îi sunt inferiori. Dorina Stoica nu are nevoie de cronici și prezentări majusculate ca cele mai multe din fragmentele oferite emfatic în volum nouă. Te-ai întrebat vreodată, Dorina Stoica, cu ce preț le-ai acceptat și, probabil, te-ai bucurat?! Eu cred că Dorina Stoica are nevoie de sfaturi, nu de laude. Acestea-s pentru nevolnici, pentru proști, pentru carieriști, pentru nesimțiți, pentru cei cu diplome cumpărate!

Deschid cartea *Când nu Te iubeam*. Las la o parte semnificația stearpă a unui titlu care face o mărturisire inutilă. Trebuie să fim doar convinși că adevărul adevărat iese la iveală cu timpul, iar Poetul, care este „rege”, nu se va supăra de acest adevăr, fiindcă minciuna stă **doar** cu regele la masă, dacă-mi permiteți parafraza după Vlahuță. Și-apăi, dragi prieteni și stimată Dorina Stoica, dacă vreți să fiți liberi, spuneți adevărul.

Trec peste „cuvântul înainte” al unui arhiman-drit de la un colos care va depăși „Casa Poporului”, cuvânt care s-a vrut util, dar a sfârșit prin a copia versete din cărți dispartate, pierzând cadența cu cartea propriu-zisă. Trec și peste fragmentele de, așa-numite, cronici. Volumul conține 89 poeme și 26 povestiri cu tâlc în versuri. Toate au titluri care te conduc în zona religiosului. Din acest punct de vedere, ele sunt indicatoare către o țintă declarată; doar că, pe drum, autoarea, având mai multe momente de judecată lucidă decât reverii mistice, a mai abdicat - nu ne interesează dacă în mod conștient sau nu - de la sensul inițial al indicatorului. Cu ce rezultat? Impresia cititorului bigot e că se regăsește în plină lamentație mistică. Dar există o sumedenie de oameni neatinși de unda pravoslavnică, toți sesizând mai ales forța morală a versurilor sale, dorința exprimată fără echivoc de a osana zonele famate ale existenței umane, iar încrederea într-un ideal, fie și divin, nu poate fi decât binefăcătoare. Poemele Dorinei Stoica sunt - accept - religioase în formă, dar în conținut sunt, fără îndoială, omenesc de morale și cu influență binefăcătoare asupra indivizilor. E periculoasă etichetarea unui scriitor, asta tăindu-i aripile și micșorându-i spațiul de deplasare; iar curând îi vor secătui și puținele resurse poetice care i-au mai rămas...

Dar realizarea artistică? Harul de care vorbeam suveran, mai sus, e autentic sau doar un ecuson?!

Dorina Stoica, chiar dacă pe alocuri, se simte întregită, mai are drum bun de parcurs până la împlinirea totală. Când dă semne de grabă, ratează însuși scrisul artistic. Graba strică treaba; Dorina Stoica strică uneori, în final, ceea ce începuse bine inițial. Poezia, de pildă, *Ninge peste Sihăstria*,

care are un titlu superb, curge lin până-n finalul pe care-l retează prin banalitate nesperată. Ca sfat, îi amintesc autoarei că poezia trebuie să fie bine emulativă și să îndemne la întrecere, fie doar și cu tine.

Are, poeta, și poezii care, la propriu, se salvează prin finalul fericit, grăitor, aproape laic, prin puterea de generalizare, ceea ce-mi spune mie că rezultatele poetice ar fi și mai bune dacă D.S. s-ar apleca mai îndelung pe text, dar ar citi și poezia consacrată a altora. Absența unor lecturi profunde și permanente se simte, așa explicându-mi eu cantonarea autoarei, în zona exclusivă a tematicii liturgice.

Dar să revenim la împliniri. Finaluri elaborate exemplar am întâlnit în mai multe creații, mai deloc în povestiri cu tâlc. În poemul *Întrebări* (p.13) întâlnim un retorism exemplar: „În dar le-avem pe toate spre-a noastră folosire./ Atunci de ce-avem ură și n-avem doar iubire?”. La fel în poemul *Crucea* (p.17): „Mă ajută, Doamne, dară,/ Crucea să duc cu răbdare,/ Dar Te rog, dă-mi și putere/ Să nu plâng că-i grea și mare”. În poezia *Îndrăzneală* sunt etalate câteva limite ale existenței, dar știindu-le și fiind conștientă, cere totuși ajutor: „Plin de teamă/ ridic ochii către cer/ Te chem/ Îndrăznesc să cer”. Un final, a cărui subtilitate e de reținut, îl întâlnim în *Rugă de noapte*: „Aș vrea să-mi dai/ Ce doar Tu ai/ Un colț de Rai./ Se face dimineață/ Ești departe/ Ziua ne desparte”. Recitindu-l, nu mă pot controla și zic: dacă s-ar autocultiva cu seriozitate, ce Magda Isanos ar ieși din Dorina Stoica! Dar vorba ei: Dumnezeu e mare!

Întâmplător sau nu, Dorina Stoica a avut acces și la o formă veche de vers, cam desuetă azi, stanța. Câteva stanțe (6), sub titlul *Privesc în jurul meu* (p.52), îmi arată, mie cel puțin, că unii oameni care privesc, chiar văd... Doar una v-o ofer: „Greierii ciobesc înserarea/ timpul se furișează prin nuci/ toamnă”. Vreun cititor le-ar putea numi haiku-uri. N-ar greși.

Dorina Stoica merită o analiză mai aplicată decât cea la care am apelat eu, fiindcă filonul ei poetic, bogat și ascuns, încă nu e valorificat destul, în primul rând de autoare. Afirm asta, întrucât, asumându-mi răspunderea și riscul, din antologia prezentată, am remarcat un poem pe care-l socotesc cel mai reușit din întreaga creație a poetei: *Doar o viață de om* (p.37). Aproape fără cusur, dar ce

e până la capăt perfect?, poemul e al optimismului bine temperat, iar din această pricină peren, exact ca-n firea normală a omului. „*Copiii noștri au crescut și ne-au luat locul./ Copilărim atunci când ni se nasc nepoți./ Privim în urmă, resemnați ne așteptăm sorocul/ Ne pare rău, dar contra apei să înoți nu poți!!! Cumînți, tăcuți și neștiuți ne vom retrage-n tină./ Vor înflori în cimitir deasupra noastră ghiocel/ Azi ninge, mâine va ploua, apoi va fi o zi senină./ Va miroși a liliac, a caprifoi și-a flori de tei.*”

Urmărind aproape cronologic viața banală, cotidiană, a unui muritor, Dorina Stoica împlinește un tablou simplu și senin, dar realist, cu toate inserțiile de fatalism de care a fost ea capabilă în clipa creației. Dar accept poemul pentru că respiră sinceritate și luciditate, eliminând fanatismul bigot îmbrăcat în straiile unui fundamentalism straniu, străin îndemnului la o existență solară, cum, pare-mi-se, chiar însuși Dumnezeu ne-a menit-o.

Dorina Stoica are o singură șansă: munca pe carte, truda pe text. Ieșirea din carapacea unei singure cugetări ar ajuta-o să iasă din gândirism și să descopere gândirea. Descoperindu-și harul acoperitor al mai multor zone de observare și interpretare, sigur ar părăsi atitudinea de permanent nemulțumită și revoltată, dedicându-se doar trudei lui Sisif.

Că poate, stă mărturie antologia de autor *Când nu Te iubeam*, o carte imperfectă, dar

tocmai din această pricină ușor de perfecționat, dacă vrea. Perfecțiunea înseamnă și respectarea regulilor elementare de punctuație; atenție deci la corectura textelor, fiindcă mai sunt cititori care țin la acuratețe.

Această poetă e un aluat bun care, pentru a spori, trebuie să i se adauge, când și când, bobita de drojdie vie. Și încă ceva: descoperirea, în viață, a unui drum de mers, nu înseamnă că acesta-i și unicul. Căutările cu cât sunt mai continue, cu atât îs mai pline de satisfacții nebănuite. Însă căutându-ți propria voce, a forței tale, a conștiinței tale, prin renunțarea la orgoliul nejustificat și la egolatria ucigătoare de modele. Ca să fii mare spirit, fă efortul de a te întâlni și cu celelalte asemenea, ca să nu rămâi singur. A spus-o chiar Ecclesiastul: „*Vae soli!*” (Vai de omul singur - și continuă - dacă va cădea, nu va fi nimeni să-l ridice!)

* Dorina Stoica, *Când nu Te iubeam*, Editura Pim, Iași, 2014, 206 pagini.

Un poet al esențelor

Grigore Vieru este, deopotrivă, poetul cunoscut pe cât este de necunoscut. A devenit un caz, la fel cum e un fenomen, fiindcă paginile scrise despre el sunt tot atât de multe pe cât, după alte numărători, îs cum nu se poate mai puține. E genial și banal, e simplu și complicat, e ușor de interpretat și greu de înțeles sau poate că e invers în analiza altora. Poate fi socotit poet, dar totodată e primitiv ca limbaj, e opac unde pare transparent și înălțător unde crezi că e deja epuizat.

Pentru Adrian Păunescu e sublimul, pentru Nicolae Manolescu e teatralul cu fond bun, realizat cu mijloace rudimentare.

Adevărul e că Grigore Vieru îi fascinează pe mulți printr-un mod de **populism poetic** greu de combătut, iar cealaltă categorie îl acceptă dintr-un bun simț care seamănă cu sentimentul nedefinit al respectului față de sonoritatea versului popular.

Cum se explică fenomenul? Grigore Vieru plânge cu lacrima copilului, iar lacrima asta impresionează chiar și când agasează. Asta e tehnica infailibilă cu care-și durează versul vinovat și plin de candoare... reală.

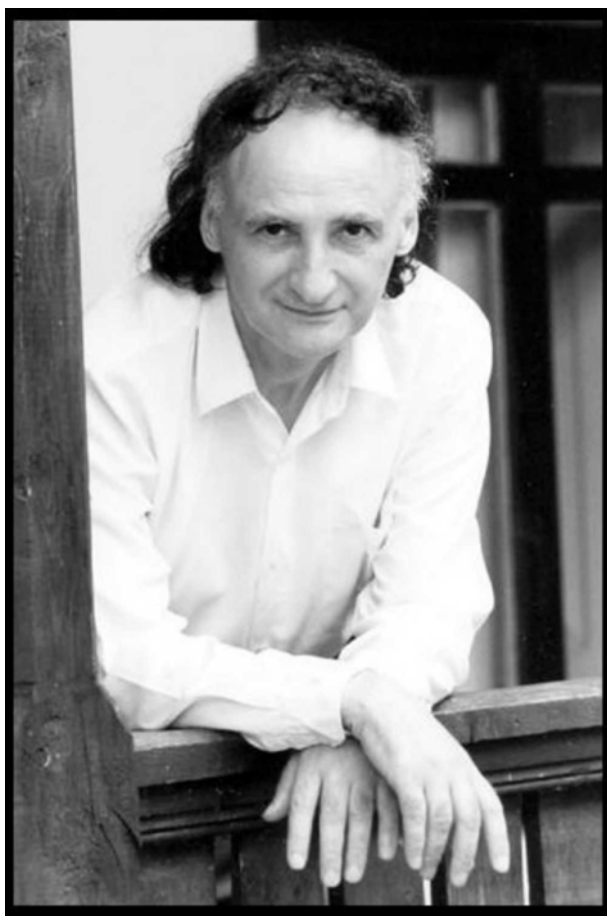
Impresia, greu de combătut, e că poetul comunică deschis, colocvial. În privința asta pare „artist” desăvârșit, sentimental și, totodată, emoțional. Nu întâmplător tema lui de bază, durabilă ca zidul chinezesc, e **Mama**, temă care, alături de altele: Țara, pământul, natura, cerul, erosul, copilăria, paradisul recuperat, îi creează **reazemul moral-patriotic** de care are nevoie. „...Și-ascult pe malul de nisip/ (...) / Cum cineva în aer, tainic, / La buze duce marea blând, / Cântând din ea ca dintr-o frunză, / De dor țăriile umplând” („Mai sunt”).

Afirmam că Poetul comunică deschis, într-o

libertate de expresie aproape totală. Așa ceva n-ar fi posibil fără o sinceritate netrucată, sinceritate care la Grigore Vieru răzbate mai din fiecare pas poetic pe care-l face: „*Să iubesc până la capăt - / Cine iubește până la capăt / Trăiește mult, se zice. / Să cuget până la capăt - / Cine gândește până la capăt / Are unde se-ntoarce. / Până la capăt să cred / Cine crede până la capăt / Se dezleagă de spaimă. / Să spun albului alb / Și negrului negru.*” („Pregătindu-mă de fericire”).

Sinceritatea se cere sprijinită. Nu din teamă, din precauție. Poetul își motivează astfel pornirile, stările, dorurile, pentru că nimic în viața asta, și-n lumea asta, nu se face doar de dragul lui „sieiși”. Destinul dacă nu e prefăcut în aspirație încetează de a mai fi blazon etnic, fiindcă interesul doar personal e meschin și pentru totdeauna trecător: „*Dar mai întâi / Să fii sămânță. / Tunet să fii. / Ploaie să fii. / Să fii os / De-al fratelui tău / Retezat de sabia dușmană. / Brăzdar să fii. / Doină să fii. / Duminică să fii. / Ca să ai dreptul / A săruta / Acest pământ / Îndurerat / De-atâta rod*” („Dar mai întâi”).

Aceasta-i și pricina pentru care în întreaga poezie a lui Grigore Vieru nu ne vom întâlni cu versul prolix. Limpezimea rostirii sale se explică și prin întrebuintarea permanentă a unor variate procedee stilistice - noian de metafore, epitete la tot pasul, personificări lipsite de stridentțe - care par, în mai toate împrejurările, flori la butoniera unui costum de recepție. „*Peste dealul de aramă / Curge soare-asfințit. / „Odihnește-te, mamă, - / Pot rosti în sfârșit, - / Vrei? Ședeai-vei la mine, / Sfântul grai să-ți ascult. / Albei tale lumine / Închina-mă-voi mult. / Ea se șterge cu mâna / De sudoare și de mit, / Coperând cu țărână / chipul ei*

ostenit" („Mama în câmp"). La unii poeți simplitatea e o virtute care, înălțându-te, te ajută să devii profund. „Să treci desculț dimineața/ Prin iarba verde de-acasă/ Cu lanțul de rouă la glezne -/ Iată ce este Patria!// (...) / Să mori cu liniștea pe față/ În linia ta lumină/ Ori sub al spatei fulger -/ Aceasta este Patria!" („Poem"). Și poate că simplitatea clamată de noi n-ar fi motivată dacă dublura ei nu s-ar numi adevăr. E atât de adâncă aplecarea Lui către veridicitate - ades ea luând forma exactității - încât poate apărea, când și când, primejdia, dacă nu a simplismului, atunci a zădărniciiei. Deși impresia asta e trecătoare, versurile incriminate rămân, salvate arar de înveșmântarea lor cu melodie... Iată, o atare situație, într-o poezie numită *Trandafirul din vază*, în care sentimentul fabricat nu poate tulbura, iar finalul e ratat, fiindcă te așteptai la o revoltă, dar ți se oferă o mostră de complicitate cu lașitatea. „Prin cătușa frumoasă/ De cristal bogat/ Se vede negrindu-ți/ Piciorul scurtat,/ Trandafirule." Și strofa ultimă: „Unde-i cămașa de rouă,/ Cea de mire bărbat? Durerea-mi întunecă chipul,/ Nu, nu sunt supărat,/ Trandafirule".

Și, totuși, Grigore Vieru este un poet care nu crede în altceva decât în poezie. Ea este pentru El totul, incluzându-l și pe Dumnezeu. El vede, în toate, minuni ale lumii, taine, asemenea lui Lucian Blaga. De la universul mic, al copilului, până la năzăririle de dincolo de zare, ale maturului, toate i se relevează, după fiecare „descoperire" având revelații divine. Iată-l pe Grigore Vieru în postura de copil-observator și interpret al lumii: „S-a stins soarele cel bun,/ Eu mă culc, povești îmi spun./ Dar niciuna nu-i frumoasă.../ Greu e singurel în casă!" („Cântecul pușorului de melc"). Sau: „A ieșit un ghiocel,/ Nimeni nu știe de el,/ Stă în pâclă tremurând:/ «Singurel sunt pe pământ»."/ Pâcla în amurg s-a dus/ Și ies stelele de sus/ Bucurând pe ghiocel.../ «Las' că nu sunt singurel!»" („Primăvara"). Încă una plină de morală: „- Bună vreme, moș Martine!/ - Bună vreme, măi copile!/ - Încotro cu noaptea-n cap?/ - La oraș să-mi iau un brad./ - Bradul und' să-l pui, mă rog? - În pădure, în bârlog./ - Păi, în codru brazi nu ai?/ - Am, da-mi pare rău să-i tai" („Iată, vine Anul Nou").

Să mai urcăm niște trepte, așa cum și poetul a făcut, descoperind chipul mamei. „Mă rog de tine ploaie,/ Când zbor către planete -/ Stropște gura mamei/ Și-o apără de sete."/ Mă rog de tine, codru -/ Căci anii tot fi-vor! -/ Cuprinde-i cald ființă/ Și-o apără de vifor."/ Mă rog de tine, iarbă,/ Mângâie-i talpa goală/ Și sarea grea din oase/ Și-o apără de boală."/ Mă rog de tine, munte, -/ Cât zboru-o să mă poarte -/ Sărută ochii mamei/ Și-i apără de moarte" („Mă rog").

Ce înseamnă iubirea și respectul fără sfârșit pentru reprezentanții sufletului neamului? Ascultați o poezie dedicată lui M. Eminescu: „Știu: cândva la miez de noapte/ Ori la răsărit de soare/ Stinge-mi-s-or ochii mie/ Tot deasupra cărții Sale."/ Am s-ajung atunce poate/ La mijlocul ei aproape./ Ci să nu-mi închideți cartea/ Ca pe recile-mi pleoape."/ S-o lăsați așa, deschisă,/ Ca băiatul meu ori fata/ Să citească mai departe/ Ce n-a dovedit nici tata."/ Iar de n-au s-auză dâșii/ Al străvechii slove bucium,/ Așezați-mi-o ca pernă/ Cu toți codrii ei în zbucium" („Legământ").

Vă mai amintiți că Mihai Eminescu își numea Țara ca fiind „de glorie", „de dor", menindu-i „arme de tărie", „suflet românesc", înflăcăându-ne parcă în clipe de restriște. Grigore Vieru nu e mai puțin pasional, însă tonul lui e doar cald și mai calm. În poezia *Patria* e colocvial și sfătos, dar la fel de convingător. „Piatra asta e o pâne caldă./ Vântul ăsta e un vin domnesc./ Și pelinul - busuioc sălbatic."/ Vine ziua aburindu-mi pânea,/ Vine vântul aromindu-mi vinul./ Vine mama îndulcindu-mi gândul."

Ce mai înseamnă patria în viziunea lui Vieru? Liniștea natală a satelor și sălașelor de oameni gospodari, care se înțeleg doar în limba străbunilor și buneilor noștri. „Caldă e piniștea./ Singur ca liniștea./ În jur miresmele/ Plutesc ca miressele./ Dulce pacoste/ Cuvânt de dragoste,/ Pe verdele vântului/ Suină iar gândului./ Asupra codrului/ Stelele totului/ Licăre multului/ Ca ochii mutului/ Pe grâul plaiului/ Când i se-ntoarnă/ Pasărea graiului" („Doina"). Armonia acestor stihuri o dă monorima, împrumutată conștient de la *Miorița* și alte balade.

Grigore Vieru este un poet cunoscut. E un poet acceptat, mai întâi prin accesibilitate și printr-un, așa numit de mine, populism poetic. Grigore Vieru s-a dorit iubit și a fost iubit. Un asemenea câștig se obține numai prin concesii axiologice. Nu există o legătură organică între a fi bun și a fi acceptat. Grigore Vieru s-a mulțumit cu osanalele cititorului mediocru, cel mai ușor de convertit prin sentimentalisme cu încărcătură patriotică, oricât de sincere ar fi acestea. Asemenea lui Nichita Stănescu, cu a cărei atitudine seamănă până la copiere, Grigore Vieru are mai mulți prieteni decât cititori. Șezătorile literare, la care erau invitate grupuri groase de copii, tineri și adulți, manifestându-se însă cu entuziasm sincer, erau dragostea, bucuria și pânea de fiecare zi ale Poetului Vieru.

Poetul Grigore Vieru va dura în poezia Basarabiei și a României. Cu câtă intensitate, nimeni nu poate nici măcar presupune! Doar, știți și dumneavoastră, ochii care nu se văd, se uită! Iar cu studiul literaturii de azi în școală, eu prevăd

un destin incert poeziei lui. De revoluționat, n-a revoluționat cu nimic poezia, nici măcar cea dintre Prut și Nistru. Unii ca noi, cei de azi și de acum, mai amintim, cui vrea să rețină, că s-a născut pe 14 februarie (în 1935) și a murit pe 18 ianuarie (în 2009). Dar cei de după noi, ce vor face!!! Vor analiza poeziile lui măcar așa cum am făcut și am reușit noi acum?

Pentru cei de mâine, dar și pentru noi, cei de azi și de acum, în numele dragostei de oameni și de viață, a iubirii de pământ și cer, de păduri și ape, de satele în care ne-am născut și de orașele în care ne-am amanetat tinerețile și puterea noastră de muncă, dar mai cu seamă cu gândul la copiii frumoși de azi și la tinerii zburând pe aripile aspirației și speranței, voi transcrie o poezie, care se numește, simplu, *Bucurați-vă*:

Încă izvorăsc izvoare
Drag, chemându-ne pe nume.
Bucurați-vă de viață,
Bucurați-vă de lume!

Încă rupe, ca de aur,
Struguri mâna cea robace.
Bucurați-vă de viață,
Bucurați-vă de pace!

Încă de cântări de mierlă
Codru-și leagănă lin creasta.
Bucurați-vă de viață,
Bucurați-vă de-acesta!

Încă nu sorbim, ah, doamne,
Aer cumpărat în rate.
Bucurați-vă de viață,
Bucurați-vă de toate!

Pomenindu-l creștinește la aniversare - ar fi împlinit 80 - și la comemorare - au trecut 6 ani de la moarte -, vreau să-l copiez, fără să-l pun între ghilimele, adresându-vă, în final, chiar cuvintele lui **Grigore Vieru**:

*Bucurați-vă de viață,
Bucurați-vă de toate!*

Istorie culturală

24 mai 2002

Atitudini artistice

Sculptorul **Marcel Guguianu** și pictorul **Corneliu Vasilescu** în sala mare a Bibliotecii „Stroe S. Belloescu”.

CUVÂNT DESPRE IONUȚ CARAGEA

Volumul *Cer fără scări / Ciel sans escalier*, editura eLiteratura, București, 2014

Reîntors acasă, prolificul și provocatorul Ionuț Caragea, un literat atipic, dezlănțuit într-o abundentă producție (versuri, aforisme, eseistică, proză SF) vrea să *rescrie lumea*. Descoperă, îngrijorat, că „*este atâta poezie în jurul meu / încât niciodată nu voi avea timp să o scriu*”; în plus, mintea este „trădătoare de suflet” și, cu fiecare cuvânt încredințat *cimitirului alb*, pierde câte „o picătură de viață”.

În fond, „extremistul” Ionuț Caragea refuză cuvintele-decorații, știe că moartea este o „*prezență invizibilă / care ne locuiește în fiecare clipă*”; nu-i înțelege pe cei care, temători, nu sunt capabili de a dăru, oblojind suferința din jur. „Născut” pe Google, cum ne anunța într-un mai vechi volum (editura *Stef*, Iași, 2007), poetul caută, cu o cucernicie sinceră, *locul spovedaniei*. Și în *Cer fără scări / Ciel sans escalier* (eLiteratura, 2014), împătimitul navigator, trudind la un „*piedestal de cuvinte*”, caută mirificul lumii, nu fericirea-cobai. Și nici mizerabilismul din jur. Veritabil „atlet al poeziei”, cum îl vedea Jacques Bouchard, un „bard cosmic liber”, ghidat de orgoliu, cum îl

definea rafinatul Ștefan Borbély într-o densă prefață, Ionuț Caragea se (ne) întreabă: „*și dacă pică serverul mai sunt poet*”? (v. *Disconnect*). Evident, Ionuț Caragea este un poet autentic, urmând a fi „redescoperit”. Chiar dacă „realitatea virtuală”, aplatizând relieful axiologic, e locuită de cohorte de nechemați, doritori să circule, lăsând biete urme scriptice destinate „coșului”. Or, pentru Ionuț Caragea poezia este „*o trecere de pietoni / între viață și moarte*” (splendid spus!). Iar dedicațiile sale lirice, dobândind un înțeles soteriologic (cf. Ștefan Borbély), nu lasă loc echivocului: „*Dumnezeu locuiește la ultimul etaj / într-un cer fără scări*”.

UN EDIFICIU SOMPTUOS:
„ISTORIA BÂRLADULUI”

De un bun număr de ani, mai bine zis de câteva decenii, câte s-au scurs de la crearea Societății de Științe Istorice, filiala locală, Bârladul i-a surprins mereu pe cei interesați de trecutul urbei, prin inițiative cărțurărești care s-au bucurat de un larg ecou, dată fiind mai ales valoarea contribuțiilor în cauză. De fapt, se întâmplă așa de un secol și mai bine, grație numeroșilor bârlădeni care și-au pus talentele și creațiile în slujba urbei respective. Un asemenea eveniment, deloc aleatoriu, a avut loc la 31 ianuarie a.c., sub egida amintitei Societăți și cu sprijinul Primăriei Municipiului, condusă acum de un inimos „manager”, sensibil la valorile trecutului, atent însă și la provocările clipei de față.

Străvechea urbe, cândva „capitală” a Țării de Jos, cu un destin privilegiat până în anii dictaturii comuniste, cunoaște acum o nouă împlinire cărțurărească, grație eminenței profesoare *Oltea Rășcanu-Gramaticu*, bine cunoscută și de publicul larg, care a scos o nouă ediție, a treia, considerabil sporită, a monografiei sale, *Istoria Bârladului*, în trei volume masive, totalizând cam tot atâtea mii de pagini tipărite¹. Este rezultatul unei munci de o viață, prestată cu pricepere și devoțiune profesională, însușiri ce pot fi întâlnite în orice nou demers istorico-cultural semnat de autoare. „Trilogia” istoriografică de acum încheie cumva un program, fiind vorba de al douăzecilea volum scos sub aceeași semnătură. Cititorul nu va fi deloc surprins să constate că, pe coperta lucrării, acad. Dinu C. Giurescu, vechi colaborator al Societății amintite, a ținut să observe că „cele trei volume oferă o cuprinzătoare perspectivă asupra evoluției Bârladului din îndepărtate timpuri și până în contemporaneitate, aportul orașului și al personalităților sale reprezentative la viața materială și culturală a Țării Moldovei și mai ales a României. Efortul de documentare, analiză și sinteză - continuat de mulți ani - se cuvine subliniat și reținut, iar lucrarea în sine continuă temeiul statornic al cercetărilor viitoare”.

Este ceea ce am putut constata noi înșine, parcurgând somptuoasa monografie, în care se reflectă, cu documente, analize, restituții fragmentare, sau mai ample, destinul unui *topos* memorabil. „Bârladul, - conchide autoarea însăși - cu o vechime seculară apreciabilă în zona Moldovei Meridionale, cu oameni și locuri care i-au marcat tumultoasa evoluție, cu un destin de multe ori

tragic, menit să-i stagneze împlinirile, împotmolit în negura mediocrității, supus intemperiei naturale devastatoare și numeroaselor armate invadatoare, a corupției, delăsării, ipocriziei forțelor interne, a trebuit să găsească resursele necesare pentru a-și continua existența. Spre deosebire de alte localități, nu atribuțiile economice i-au imprimat statutul, ci mai ales vibrațiile spirituale”². E un tablou destul de neguros, întemeiat pe un temeinic studiu, dar și pe realitățile curente, în care persistă destule umbre și incertitudini. Bârladul de azi se nutrește și din nostalgiile care îi creaseră, cândva, în interbelic, impresia de „Weimar” al Moldovei (G. Călinescu).

Se poate conchide, împreună cu autoarea, că noile descoperiri din ultimele decenii, în mai multe domenii, impuneau realizarea unei sinteze pe măsură. Eminent cadru didactic în domeniu, ea și-a propus, realizând proiectul cu asupra de măsură, „să fundamenteze corect și temeinic diferitele etape parcurse de locuitorii acestor meleaguri din zorii umanității până în mileniul al treilea, luând în considerație bogăția de date existente, noile puncte de vedere ce suscită interesul istoriografiei contemporane, contribuția tot mai substanțială adusă de cercetările locale, corelarea minuțioasă a diverselor surse de informare în reconstrucția mentalului unei colectivități”³.

Un asemenea proiect, la fel de complex pe cât de ambițios și de anevoie realizabil, stă acum sub ochii celor interesați de istoria locală, de cultură, de artă, de figurile reprezentative produse în arealul bârlădean, cu atâtea proiecții în restul țării, dacă nu și dincolo de aceasta, cum se întâmplă în atâtea domenii⁴. *Armata, Biserica și Cultura,*

prezentate în volumul secund, oferă și cele mai interesante noutăți, date fiind preocupările mai vechi ale autoarei.

Într-o cadență ce denotă un mare devotament intelectual și civic, profesoara Oltea Rășcanu-Gramaticu a făcut astfel să apară o vastă monografie despre *Istoria Bârladului*, sinteză elaborată însă de-a lungul unei lungi activități în domeniu și ajunsă acum la a treia ediție, revăzută și adăugită, la îndemâna specialiștilor, ca și a publicului mai larg interesat de istoria urbei în cauză.

Un amplu palmares științific se află la originea acestei cărți, ca suport documentar și ideatic pentru noul demers, unul de caracter monografic, în sensul tipologiei propuse de un alt bârlădean, V. Pârvan, într-un studiu metodologic de la începutul secolului XX, *Adunători de izvoare, istorici și filosofi* (1903), studiu valabil și în zilele noastre⁵. Este spiritul în care autoarea „trilogiei” *Istoria Bârladului* a făcut să apară acum, în plină criză,

o asemenea lucrare, monografie și sinteză unică, anevoie comparabilă cu alte inițiative de același tip. Ea se cuvine pusă în legătură, desigur, cu acea efervescentă locală, în sfera culturii, din care se nutresc reviste ca *Baaadul literar*, iar de curând *Actualitatea bârlădeană*, scoasă de Primăria Municipiului. *Localismul creator* rămâne o sintagmă mereu stimulativă.

Note:

1. Oltea Rășcanu-Gramaticu, *Istoria Bârladului*, ed. a III-a revăzută și adăugită, Iași, Ed. PIM, 2015: vol. I, 1028 p.+II, 931 p.+III, 927 p. Edițiile anterioare au apărut în 1998 și 2002.
2. *Ibidem*, I, p. 9.
3. *Ibidem*, p. 12.
4. Cf. Alexandru Zub, *Istorie și discurs civic la Bârlad*, în *Convorbiri literare*, 9/2014, p. 29-30; idem, *Bârladul - eroism și virtute militară*, în *Dacia literară*, 7-8/2014, p. 123-124.
5. V. Pârvan, *Scrieri*, ed. Alexandru Zub, București, 1981.

Oltea Rășcanu-Gramaticu,

Istoria Bârladului

Ediția a III-a, 3 vol., Editura PIM, Iași, 2015

CODUL PENAL LIRIC de Gruia Novac jr.

Înainte de a scrie despre poezia lui **Gruia Novac jr.**, considerăm că este necesar să amintim cititorilor despre existența a celor două modalități de exercitare a actului critic, în funcție de împrejurarea în care se solicită: prima, spontană și subiectivă, bazată pe „simțul artistic” al comentatorului, și a doua, și pe care o găsim fundamentală, bazată pe o cercetare atentă a operei în cauză. Să nu uităm că atât determinările psihice individuale, cât și condițiile de mediu socio-culturale, în ambele cazuri, nu trebuie trecute cu vederea, acestea contribuind decisiv la formularea unor opinii.

În lumina acestor practici se pot explica multe dintre „neajunsurile” unor decizii, de ce unele producțiuni ale artei, declarate ca valoroase, la scurt timp, devin caduce, nemaîinteresând pe nimeni.

*
* *

O cercetare a liricii poetului scoate în evidență atât elemente care aparțin continuității, ca un fenomen nu numai firesc, dar și necesar poeziei, cât și cele aparținând originalității, specifice creatorului și purtătoare de emoție estetică. Abundența determinărilor, repetarea unor structuri, care merg de la un vers până la un cuvânt, prezența unor enumerații care urmează logica unor argumente, fie în formă afirmativă, fie interogativă, toate acestea fac ca expresia poetică să se transforme într-o comunicare atât de necesară poeziei. Există, în cazul poetului nostru, o putere atât de mare în formularea unor argumente, pe

baza unor asocieri neașteptate, încât ai impresia unui izvor al cărui jet continuu acoperă suprafețele din jurul tău. O atât de bogată înlanțuire de enumerații fascinează, la acestea adăugându-se expresivitatea exprimărilor. În susținerea acestor afirmații este suficient, ca din cele șaptezeci de poezii ale volumului, să alegem doar una, și care poartă ca titlu: „Îți amintești?”. Obiectul reflecțiilor lirice (după cum se observă din denumirea acesteia), o constituie „amintirile” care sunt legate „de o lume tembelă”, de „o strigare în nămolul curat”, de „adormite spume”, „de o vară strigătoare” și de „o adormită Toamnă”. Deoarece partenerul nu este capabil de a-și aduce aminte de cele întâmplare în trecut, poetul caută să reînvie momentul, creându-i o atmosferă capabilă de a-l scoate din starea în care se află: „Iar nu ții minte? Era odată soare...”. Ca în toate poeziile, în care argumentele au rol de a duce la o concluzie finală, acestea, ca o atenționare, aparțin poetului: „Tu ia aminte! Doar îmboldita Doamnă/Ne poate strânge cu un sec sărut”. Profunzimea cugetărilor transmite ideea unei comunicări adresate celor din jurul lui, împreună cu modul său propriu de manifestare: „Mă doare plânsul minții - piron sfredelitor/Răcnesc la el să'nchidă doar visele rupestre/Îmi adumbresc iertarea aripilor măiestre/Și somnul mi-i îmbălsămat de-un verde nor” („Autoportret”). Frumusețea poeziilor lui Gruia Novac jr. trebuie căutată în „limbajul poetic”, devenit pentru cercetători condiția esențială a poeziei. Din asemenea perspectivă, opinia lui Matei Călinescu (în volumul „Conceptul modern de poezie”, București, Univers, 1970, p.160), merită a fi

subliniată: „Limbajul poetic spune infinit mai mult decât spune”.

Legat de lirica poetului, care este una autentică, afirmăm că îmbinarea condiției de sine a poeziei se realizează o dată cu existența umană, ceea ce dă o notă de puternică exprimare a existențialismului (termen folosit pentru prima dată de filozoful german Heidegger, în 1927). De aceea, nu-i de mirare că, pe lângă sobrietatea limbajului poetic, cititorul găsește o tematică care corespunde, în general, preocupărilor cotidiene, comună creatorilor: relația poet-Dumnezeu („Trimit scrisoare, Doamne”), filozofia timpului („Supremul, ucigașul timp”), soarta efemeră a omului („Între două trenuri - Viața”), semnificația religioasă a sărbătorilor („Schimbarea la față”; „Prorocie”; „Rugă pentru lipsa luminii”), iubirea, ca sentiment al trăirilor umane („Un portret ce mă alină”; „Beția timpurilor noastre”), prețul amintirilor („Îți amintești?”; „Uitare”; „Trecutele amintiri de mâine”; „Mâine”). Diversitatea tematică este o consecință a lumii exterioare, și cu care poetul vine în contact: „Natură moartă”, „Toamna”, „De pierzanie”, „Sinucigașii”, „Poezie târzie” etc.

Poezia lui Gruia Novac jr., prin stilul lui inconfundabil, pe fondul unei creații clasice, care respectă atât normele de prozodie, dar și de metrică, aduce un suflu nou, pentru că, prin figurile de stil, care sunt pur individuale, limbajul poetic dobândește virtuți și funcții nemaîntâlnite, și pe care cuvintele, în mod curent, nu le au.

*
* *

Cultivarea repetiției îi asigură poetului un loc sigur în ierarhia valorilor. În tratatele poetice, aceasta apare ca o figură de stil, considerându-se că aliterația, chiasmul, anafora, epifora, anadiploza etc. îi aparțin, contribuind la efectele expresive ale limbajului poetic.

Deoarece repetiția se întâlnește în toate poeziile, sub structuri diferite, se poate concluziona că este specifică poetului Gruia Novac jr., demonstrând că, pe baza acesteia, se obține o creație care respectă atât condiția de conținut, cât și de formă, păstrându-se izometria și diviziunea lexicală. Fiindu-i greu să formuleze idei care să vizeze importanța unora și să dezavantajeze pe altele, cercetătorul va prefera doar să enumere câteva dintre acestea. În poezia „Orașul”, grupul format dintr-o prepoziție și un substantiv: „într-un oraș”, se repetă de opt ori; în poezia „Pentru ultima oară, acum”, adverbul „acum”, însoțit fie de „cum”, fie de „doar”, se repetă de unsprezece ori; în poezia „Uitare”, locuțiunea verbală „a-și aduce aminte”

(la timpul prezent) se repetă, la începutul celor patru strofe; în poezia „Copilăria mea, Maria”, grupul format dintr-un substantiv și un adjectiv prenominal, „copilăria mea”, se repetă de patru ori etc.

Cu această ocazie, am sublinia faptul că poetul Gruia Novac jr. este un bun cunoscător al sensurilor (semasiologie) cuvintelor, atribuindu-le acestora o funcție sintactică corespunzătoare. Adverbul compus „oricând” din „Poezie târzie”, îndeplinește o funcție sintactică-temporală, sugerând producerea și repetarea fenomenului, atunci când se înregistrează aceleași cauze. Deosebirea dintre locuțiunea prepozițională „înainte de” și locuțiunea conjuncțională „înainte să” („Între aducerile-aminte ale unei avalanșe”), ține de finețea lingvistică. De același registru semantic, se bucură „de” din expresia „de-ar mai...” („Mai dă-mi, tu suflet...”), cu sensul de „dacă” (condițional); „cum” din versul „Cum zboară pribeag” („De deochi”) are sensul de „fiindcă” sau „deoarece”, iar conjuncția „să” din versul „Să sângereze morții, să curgă Paradisul”, are înțeles concesiv, înlocuind pe „chiar dacă” (locuțiune subordonată concesivă). Multe dintre structurile care se repetă își îndeplinesc menirea lor lingvistică, așa că numai după o atentă analiză e posibilă înțelegerea textului, a nuanțelor expresive. Să nu uităm că „doar” („Trecutul adormit”) exprimă o excepție, dar și un cumul, că „până și”, din aceeași poezie, exprimă un sentiment mai puțin de apreciere, sau interogația „de ce mă...” („Resemnare optimistă”), o nuanță causală etc.

*
* *

Figura de stil fundamentală rămâne însă repetiția, iar în cadrul acesteia se întâlnesc alte figuri de stil. Transformarea unei comparații în metaforă, de pildă, prezentă în versul al doilea și care devine, la începutul strofei care urmează, versul metaforă, constituie un exemplu de virtuozitate poetică: „Ochii tăi mint/ca niște pești” va deveni: „Ochii tăi pești/îneacă la mal...”, iar „Ochii tăi sunt/ca niște clești” va deveni „Ochii tăi clești/Alină-se vor”. Același obiect comparat - „ochii”, care „sunt roi de nectar”, vor avea determinări, prin faptul că-„s ochi neochi”, cauzând efecte nedorite („Ochii mă ard”), ceea ce-l determină „să fugă” și „să ardă peste rostiri” („De deochi”).

Antiteza este o altă figură de stil des întâlnită în lirica poetului, iar prin punerea față-n față a două caractere, se obține o rafinată tehnică de ilustrare a adevărului. O simetrie perfectă se întâlnește în „Alb și negru”, ceea ce conferă versurilor

o putere imagistică greu de obținut: „*Tu o cruce, eu mormânt*”/; „*Tu un secol eu un an*”/; „*Tu o plantă, eu un rug*”/; „*Tu furtună, eu nisip*”/; „*Tu lumină, eu altoi*”.

Alteori, antiteza se realizează între perechile verbale, ale căror sens este contrar: „mă mai urăști” - „mă mai iubești”; „mă ostoești - mă mai încânți” („Singurătatea casei tale”). Dihotomia poet-Tu se desfășoară în paliere antitetice, luând forma unui joc, chiar prin repetarea aceluiași verb: „*Mă mai ascunzi, Tu, piatră de altar..*”/; „*Eu te ascund acuma înspre zidirea/Unui lăcaș spart, prea siluit...*”.

Antiteza nu se realizează întotdeauna prin apariția aceluiași termen, ci a unor obiecte diferite, ca apoi, să împărtășească aceleași condiții. În acest caz, imaginea este magistrală, întrezărindu-se lumina ca în picturile rembrandtiene: „*Trupul Tău, banală gândire, / Ochiul meu peste grele min-dire / Noaptea noastră s-a scurs zdrențuit, / larna noastră topește un mit*” [...] „*Trupul Tău între cuști de reptile, / Trupul meu între suflet și grile / De soroc în-naltul amurg / De minune că nu-s și mă curg*” („Alunecând”).

*
* *

„Cântec pentru somnul tău” este o creație ingenioasă, o dovadă a exercițiului poetic, o consecință a virtuozității sale. Scrisă ca o rostogolire a unor versuri (poezia are douăzeci și două de versuri), cu o măsură de cinci silabe care alternează cu cele de nouă, prin preluarea unor elemente aparținând versurilor precedente, se ajunge de la „Urma de floare”, la „Fata nu arde”, repetându-se cuvintele „urma”, „umbră”, „dor”, „fată”. Versul final, așa cum ne-a obișnuit creatorul, exprimă o idee poetică, de regulă una generalizatoare: „*Mpietrește în foc pentru Măine...*”

Din această gamă, a ineditului, face parte și poezia „Da!”, care se bazează pe antimetateză. Practicată de nume mari din lirica românească, ca Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Marin Sorescu, poezia lui Gruia Novac jr. își construiește liricismul pe un adevăr absolut, certificat de viața însăși. Interesant e faptul că o realitate exclude pe alta, ajungându-se la o concluzie conform realității, dar în același timp, individuală: „*Unde e Moarte, nu e destin! / Unde-i o apă, deșertul e gol... / Dacă și Moartea mă umple din plin / Golul e viu, Golul e-n sol...*”. Bazându-se pe repetiție, logica poetului este una deductivă: „*Unde-i Tristețe nu este Dor / Unde e Dor, nu este Durere- / Dacă Tristețea înseamnă decor / Durerea e vie, nu piere...*”.

Nici cele două titluri, construite pe baza

„blestemului” (intitulate „Blestem” și „Blestemul celui de-al treilea dacă”), în care o condamnă pe „Eva de spumă”, aceasta fiindu-i „străină” demnității lui, bazate pe „onoare” și „credință”, nu corespund durității limbajului, ca în cazul limbajului arghezian, folosit în asemenea situații. Iată ce îi cere acestea: „*Ascunde-te iară / În Mine coboară / Și iartă declinul / Suspinul, veninul*” („Blestem”).

Încriminându-i comportamentul, hotărârea lui este definitivă, refuzându-i orice colaborare: „*Tu-mi ești nedăruită!*” („Blestemul celui de-al treilea dacă”).

*
* *

În lirica lui Gruia Novac jr. prezența versului nu poate fi ignorată, fiind parte a expresivității. Folosirea acestei părți de vorbire și care exprimă acțiuni, stări și existențe, este nu numai o marcă a eului liric, definindu-l pe acesta în toate situațiile sufletești, dar și un izvor de frumusețe poetică. Numărul mare de verbe capătă în poezia creatorului valori stilistice neașteptate, scoțând în evidență trăsături admirabile, ca aceea a omului dispus de a o lua de la capăt, în lupta sa cu greutățile vieții: „*Și iar zbor, și iar mă dor / Și iar fac, și iar desfac / Și iar mor, și iar înviu / Iar înot, și iar mă`nec / Și iar curg și iar mă`ntorc*” („Alb și negru). Repetarea lui „iar” (adverb, cu sensul „din nou”) de zece ori, așezat înaintea verbului, este o dovadă a neîngenuncherii eului liric. Indiferent de timp, formă, condiție (predicativă sau nu), de exprimare sau nu (de multe ori, acesta este eliptic, înlocuit printr-o virgulă), poetul caută să-l pună în valoare, în condițiile unei repetări de pe urma căreia rezultă o concluzie în conformitate cu intenția sa. Astfel, versurile: „*Am crezut într-o stare / Am crezut într-un vis / Am crescut în Clar - oare / nu sunt crezul ce mi-s?*”, la care se vor adăuga alte două strofe, în care se continuă crezul lui, vor determina exprimarea, în cea de-a patra strofă, a condiției sale („*Totuși cred în ființă / Totuși cred într-un vis / Deie`mi Domnul credință / Și sunt Visul ce mi-s!...*” („Crez alungat”).

*
* *

Inovația poetică, și pe care din plin Gruia Novac jr. o practică, este o confirmare clară a talentului său, care i-a permis, ca pe baza unei figuri de stil - repetiția, să transmită cititorului o bogăție de sentimente. Prin aceasta, el se dovedește a fi făurarul propriei sale chei, cu care a deschis ușa de la seiful numit Poezie.

ROMANUL „FLUTURI”, VOL. I, DE IRINA BINDER

Cartea autobiografică scrisă de **Irina Binder** începe cu o autodescriere destul de reușită (pag. 5), menționându-se calități și defecte, chiar dacă repetiția expresiei „Sunt un om” trădează o anumită stângăcie artistică și o anumită admirație pentru propria persoană. Ar fi și câteva contradicții care evidențiază incapacitatea personajului principal de a comunica limpede cu ceilalți („sunt un om respins, neînțeles, judecat” etc., dar care „are nevoie de pace interioară, de echilibru”; două afirmații care se contrazic, întrucât un om care caută pacea interioară, echilibrul, nu ajunge în situația de a fi respins, neînțeles, el având o atitudine pasivă, detașată, pașnică, înțeleaptă). În linii generale, dincolo de contradicțiile specifice tinerilor neînțeleși de oamenii maturi, care se victimizează adesea din dorința de a atrage atenția asupra lor, introducerea pare plauzibilă pentru un jurnal adolescentin, mai puțin pentru un roman care se vrea a fi de calitate.

Însă, poezia „Eu” (pag. 7) este o catastrofă, nerespectând regulile versificației clasice (metrică, rimă), chiar dacă se vrea a fi o poezie în dulce stil clasic. Autoarea încearcă rima încrucișată, dar dă în majoritatea cazurilor rateuri grave, iar rimele de la sfârșitul versurilor sunt forțate, scrise după ureche, demonstrând o lipsă crasă de cultură poetică. Nu este suficient să folosești ultima literă sau ultimele două litere dintr-un cuvânt pentru a crea o rimă onorabilă. În plus, folosirea aceluiași părți de propoziție la rime și excluderea rimelor combinate demonstrează lipsă de imaginație, lipsă de lectură și vocabular limitat (vocabularul limitat se vede și din conversațiile între personaje). Poezia pare scrisă cu sufletul, dar este o ofensă

adusă poeziei adevărate.

La începutul propriu-zis al romanului, a cărui acțiune începe în preajma Crăciunului, sunt alte contradicții care demonstrează că personajul principal este foarte confuz în ceea ce privește sentimentul pur al iubirii. Irina e atrasă de fostul ei iubit, Robert, acesta fiind adoptat în copilărie de familia actualului ei iubit, Matei, în urma unui accident de mașină. Însă Irina și Matei erau într-o perioadă de pauză, în care trebuiau să-și reevalueze relația, iar îndreptarea atenției Irinei către Robert ne face să ne punem primele întrebări despre moralitatea acestei tinere femei. De altfel, Irina se vede că nu și-a însușit corect lecția pe care i-o oferise tatăl ei... sau poate că nu a luat-o în considerație atunci când acesta i-a spus să-și păstreze sufletul curat și să nu primească pe oricine înăuntrul (pag. 15). Autoarea recunoaște că a primit în sufletul ei pe oricine, ba chiar că ceilalți au năvălit cu tot felul de minciuni și te iubesc-uri pline de ipocrizie, ceea ce denotă că ori nu știa să se protejeze, ori a vrut să profite la maxim de ieșirea în decorul dorințelor carnale. Culmea este că autoarea, care pare confuză în ceea ce privește iubirea și dorește să se ierte pentru greșelile din trecut, ne spune (la pag. 19) că încă de la 17 ani „eram o fată modestă, cu așteptări realiste” care „cântărea bine fiecare lucru făcut și fiecare decizie”. Aceste contradicții între paragrafe ne îngreunează din ce în ce mai mult lectura, personajul principal fiind un fel de „ruletă” care vorbește despre sine așa cum cade bila pe disc, având un caracter foarte schimbător. Cu alte cuvinte, haos. Un haos periculos pentru cititorii sensibili care caută răspunsuri despre viață în această carte. Dar tot Irina ne dezvăluie că Matei, atunci când l-a cunoscut, avea o afacere proprie care-i aducea venituri considerabile... Matei, în acest caz, pare numărul câștigător.

Acțiunea romanului, derulându-se înapoi în timp, continuă cu episodul de la o discotecă în care Irina se întâlnește cu Matei și Robert, în timp ce ea era însoțită de Simona, una dintre prietene. Dar Irina era cu gândul și la o persoană necunoscută care o suna în fiecare zi. Matei, care află și el numărul de telefon al Irinei, aruncând cu bancnote verzi în stânga și-n dreapta, o sună pe aceasta și, după mai multe conversații, ajung să se îndrăgească. Apoi, cu aerele unui tip stăpân pe situație, o invită într-un restaurant din Poiana Brașov, iar pe timpul discuției îi laudă tatăl pentru educația pe

care i-o oferise. Dar răspunsul Irinei ne ia un pic prin surprindere: „tata și-a dedicat tot timpul și toată energia ca să mă educe. Îți dai seama că nu a reușit tot ce și-a propus.” (pag. 36). Irina acceptă cu lejeritate invitația în vila lui Matei, iar apoi în casa părinților lui Matei din Snagov. Nu știm dacă familia ei care trăia în Germania știa de aceste escapade și nici nu știm dacă era o fată întreținută. Știm doar că Irina a plecat la Snagov. Din dorința de a intra în dormitorul lui Matei, aceasta intră pe

întuneric în dormitorul lui Robert, lăsându-se mângâiată și sărutată (incredibilă confuzie, să nu-ți recunoști ființa de care ești îndrăgostită; iar toată scena mă trimite mai degrabă cu gândul la traiul în promiscuitate). Secretul confuziei rămâne păstrat, iar peste puțin timp Irina ajunge să facă amor cu Matei. Dar Matei îi lasă un bilet în care o roagă să nu se îndrăgostească de el. Confuză și naivă, Irina se întoarce acasă, fiind condusă de Robert, care se comportă în această carte ca adjunctul lui Matei. După ce se despart, Irina intră în discuție cu prietenul ei necunoscut și îi povestește toate aventurile intime. Apoi Matei o caută din nou pe Irina, spunându-i să uite de acel biletel, și cei doi își continuă aventura pentru mai multe zile. Într-un final, Matei îi propune Irinei să se mute definitiv la Snagov. După ce se acomodează cu viața de la Snagov, Irina intră de mai multe ori în discuție cu Robert, creându-se între ei o anumită chimie. La

un moment dat, Irina dorește să se întoarcă pentru puțin timp la Brașov, iar Robert o însoțește. În acest timp ajunge să-i povestească despre fostul iubit, Rareș, care murise într-un accident, dar și despre un profesor apropiat sufletului ei, pe care ajung amândoi să-l întâlnească ceva mai târziu. Pe urmă se întorc la Snagov.

În ciuda faptului că Irina declară în repetate rânduri cât de mult îl iubește pe Matei, ea devine din ce în ce mai curioasă în ce-l privește pe Robert. Matei are de făcut o deplasare în interes de serviciu la ferma sa din nordul țării și le propune amândurora să plece într-o excursie pe durata absenței sale. În felul acesta, Irina și Robert ajung să doarmă în aceeași încăpăre dintr-o pensiune, iar Irina declară că „simțeam o nevoie nebună de a mă apropia de el, de a-l atinge, o atracție fizică extrem de puternică” (pag. 89). Remarcăm atitudinea ciudată, cam lipsită de seriozitate, a unei tinere femei îndrăgostită până peste cap de fratele vitreg al lui Matei: „Îmi imaginam tot felul de scene în care eu și Robert ne apropiam și făceam dragoste”. Aceștia ajung să practice jocuri nuptiale, dar fără finalitate. A doua seară, Robert îi povestește Irinei despre o prietenă de-a sa, iar Irina adoarme cu gândul la Matei. În cele din urmă se întorc la Snagov.

Ca și când Matei nu mai făcea parte din peisajul iubirii, Irina își îndreaptă toată atenția asupra lui Robert, cu toate că trăiau cu toții în aceeași casă. Se îmbrățișează, își scriu bilețele și apelează fiecare la tot felul de flecușete pentru a se băga în seamă. Deodată Irina confundă iubirea pură cu responsabilitatea, făcându-ne să ne îndoim încă o dată de valorile ei morale: „Aveam o mare responsabilitate de a ține la distanță un om care se îndrăgostise și de care mă îndrăgostisem” (pag. 105). Responsabilitatea însă nu o oprește să se lase din nou mângâiată de Robert, iar după acest episod se îndepărtează de Matei, nemaidorind să facă amor cu el.

Într-una din zile, Irina află că Matei fusese la o petrecere, însoțit de o altă femeie. Se supără și dorește să se întoarcă la Brașov. Robert se oferă să o conducă cu mașina, așa cum o făcuse și în dățile precedente. Apoi Irina se hotărăște să plece la părinții ei din Germania, urmând să fie tatonată de la distanță de Matei și Robert. Până la urmă, Robert se decide și pleacă în Germania, pentru a o vedea pe Irina. Urmează alte confuzii în mintea și în inima Irinei, neștiind între cine să aleagă. Robert venise să o aducă înapoi la Snagov și până la urmă reușește să o convingă. Chiar dacă alege să se întoarcă, Irina continuă să fie confuză, starea fiind descrisă chiar de ea însăși: „Încercam să-mi dau seama de ce alesesem să mă întorc. Era, oare,

pentru Matei? Sau Matei era doar un pretext, iar eu îmi doream să fiu aproape de Robert?” (pag. 138). Pe urmă, Irina începe să se simtă captivă în relația cu Matei, în timp ce Robert încerca să-i facă toate plăcerile. După perioada în care s-a simțit captivă, a urmat o altă perioadă în care Matei era mai mult plecat de acasă cu afacerile sale personale. Robert, care nu putea avea acces la prețiosul trup al Irinei, o aduce pe Luminița în casă, iar Irina începe să fie geloasă. Gelozia Irinei fu atenuată când Robert veni sub plapuma ei și dormiră împreună până în zorii zilei. Oricum, gelozia se dovedi a fi nejustificată, deoarece Luminița era bolnavă de cancer, iar Robert nu făcea decât să o susțină, aceasta fiind cea mai bună prietenă a lui. Imediat, în viața sentimentală a Irinei mai apare un personaj, Angel. Dar ea continuă să fie indecisă, nevoindu-l nici pe acesta. Pe urmă, în viața lui Robert apare Alexandra. În clipa în care Irina îi surprinde pe Robert și Alexandra făcând dragoste, aceasta suferă și se apropie mai mult de Matei. Dar după o vreme urmează o nouă repriză de mângâieri și sărutări cu Robert, coroborată cu alte episoade de confuzie sentimentală. Spre finalul cărții încep certurile, Irina reproșându-i lui Matei că acea viață nu era cea pe care voia să o trăiască și așa mai departe. Dintr-o dată, ea spune că „am fost crescută cu valori, nu vreau să mă transform” (pag. 237). Cam târzie această constatare, ar spune unii. Apoi urmează disperarea lui Matei, care nu vrea să o

piardă pe Irina și îi rupe pașaportul, buletinul și certificatul de naștere. Evident, urmează și consolarea tandră a lui Robert. La acțiunile lui Matei, răspunsul Irinei a fost următorul: „Eram atât de oftată și de tensionată, încât nu-mi doream decât să mă răzbun, să-i terorizez și să le fac viața imposibilă. Și cum nu duceam lipsă de imaginație, ei aveau să înfrunte multe. Câteva zile i-am ținut numai la dispoziția mea, am făcut tot posibilul ca mesele să conțină doar mâncăruri care nu le plăceau, făceam gălăgie multă, dădeam muzica foarte tare, dis-de-diminează, trezindu-i pe toți. Mă purtam ca o nebună într-un azil, iar ei suportau cu stoicism totul, spre mirarea și disperarea mea.” (pag. 245). Pentru ca, la final, întreaga trupă să se aventureze într-o călătorie spre Plaiul Foi, pentru binemeritata lor liniște, dar și pentru liniștea cititorilor obosiți de atâta lectură obositoare, enervantă și lipsită de substanță.

Am citit mii de cărți la viața mea, iar *Fluturi* vol. I, de Irina Binder este una dintre cele mai slabe. O carte plină de dialoguri fără profunzime, în care confuziile personajului principal și contradicțiile dintre paragrafe umplu paginile fără rost. O carte din care nu ai ce învăța, o carte care nu face apel la conștiință și înaltele valori umane. Poate că singurul mod în care atrage atenția este felul în care fluturile zboară din floare în floare, până când rămâne fără aripioare.

9 decembrie 2014

Cărți tipărite de bârlădeni

1. Dorina Stoica, *Când nu Te iubeam*, Editura Pim, 2014, Iași, 206 pagini.
2. Serghei Coloșenco, *Rebus în familie*, Editura Sfera, 2015, Bârlad, 114 pagini.
3. Silvia Budescu, *Nedumeriri...*, Editura Sfera, 2015, Bârlad, 123 pagini.

Cărți primite

1. Ion Zimbru, *Amintiri din podul palmei, Cartea întâi: linia vieții*, Editura Sfera, 2014, Bârlad, 177 pagini.
2. Emilian Marcu, *Privegherile vulturului orb*, poeme, Editura RAFET, 2014, Râmnicu-Sărat, 159 pagini.
3. Gabriela Ana Bălan, *Împăratul de ceară*, versuri, Editura SINGUR, 2012, Târgoviște, 118 pagini.
4. Liviu Groza, *A o întoarce ca la... Revoluționești*, mic dicționar de expresii, proverbe și citate... insolite, Editura ZIP, 2014, București, 182 pagini.
5. Anca-Elena Șerpe, *Poem în lanț*, versuri, debut, Editura ZIP, 2014, București, 88 pagini.
6. Emilian Marcu, *Tobe mute*, roman, Editura PIM, 2014, Iași, 392 pagini.
7. Fenia Driva, *Scriitori și autografe*, ediție revăzută și adăugită, Editura Sfântul Ierarh Nicolae, 2014, Brăila, 294 pagini.

LEONARD GAVRILIU, DE LA ROMAN LA PROZA SCURTĂ

Spirit polivalent, memorie formidabilă, cultură enciclopedică, poet, prozator, dramaturg, filosof, absolvent, ca șef de promoție, al Facultății de Filosofie a Universității din București (1966), doctor în psihologie, poliglot, critic literar, secretar de redacție, lector universitar, expert parlamentar, consilier al editurilor bucureștene IRI și Univers Enciclopedic, director de revistă, traducător a peste 50 de volume din limbile franceză, germană, engleză, italiană (și lista poate continua).

Trei sintagme și numeroase calificative referitoare la un om care, mulți ani, a desfășurat o prodigioasă activitate literară și culturală în Timișoara și București, pentru ca, odată ajuns la pensie, să se retragă în orașul natal Pașcani, unde, în anul 2003, înființează o revistă literară în care înfiereaază impostura jurnalismului cultural, pălăvrăgeala unor „profesioniști” din televiziune, malformațiile literare și culturale din societatea românească, restabilind demnitatea limbii române, dar poartă și polemici răsunătoare cu specialiști din lumea întreagă pe marginea unor concepte ale științei contemporane, cum sunt cele elaborate de anatomia și fiziologia creierului, de neurologie, neuroștiințe în general, de genetică ș.a.

Este vorba de LEONARD GAVRILIU, directorul fondator și editorul revistei *Spiritul Critic*, autorul a nu mai puțin de 42 de volume originale din care enumerăm câteva: *Vânt pe trestii*, sonete (1948), *Psihanaliză și sexualitate* (1994), *Mic tratat de sofistică* (1996), *Dicționar de cerebrologie* (Creier și psihic-1998), *Cum am „evadat” din Armata Roșie*, scriere autobiografică (1999), *Sisif în pisc*, poeme (2005), *Bucuria de a muri*, dramă științifico-fantastică în 3 momente (2007), *Căutătorul de*

comori, roman (2009), *Virajul*, roman (2010), *Pe urmele unui jurnal ars la Suceava*, roman strict documentar (2011 și 2012), *Judecăți critice*, vol. I - IX (2004-2014) ș.a.

În acest an, 2014, Leonard Gavriliu ne-a dăruit, prin intermediul Editurii Stef din Iași, volumul de proză scurtă *Întâmplări din locul unde nu s-a întâmplat nimic*, care, nu întâmplător, ne amintește de romanul sadovenian *Locul unde nu s-a întâmplat nimic*, intenționând să corecteze o credință lipsită de temeii, ba chiar absurdă, referitoare la interpretarea „în răspăr cu cele petrecute în acel loc scump amintirii autorului, căci acolo a văzut lumina zilei și acolo îi sunt mormintele părinților” (citată din prefața la ediția din 1942 a romanului). În *Pseudoprefața* volumului său, Leonard Gavriliu reia ideea și concluzionează că titlul romanului sadovenian este „în mod evident unul ironic” (s.n.), iar cititorul are de înțeles exact contrariul a ceea ce spune acest titlu”, fiind, de fapt, un „roman al unor cutremurătoare întâmplări” (pag.8).

În ton cu ilustrul său înaintaș pe care îl omagiază la fiecare început de noiembrie în fața pășcănenilor, L.G. urmărește și reușește să demonstreze că în acest loc, precum în oricare altul din România, s-au petrecut și se petrec întâmplări memorabile ce așteaptă doar pana unui mare scriitor pentru a fi revelate.

Înzestrat cu vocație de narator, Leonard Gavriliu ne oferă 12 povestiri de factură cvasiautenticistă, prezentându-ne o lume ca un bazar-labirint, cu dureroase semnificații existențiale. Bun cunoscător al psihologiei personajelor și al mediului pășcănean din care își extrage seva fiecare dintre cele 12 texte, autorul surprinde momentele ascunse ale unor destine umane, dând la iveală o gamă întreagă a stereotipurilor cotidiene, fapt ce conferă acestor pagini verosimilitate și farmec aparte.

Povestirea care inaugurează volumul - *Ion Ursu la „Kaufland”* - fină parodie a mentalităților cotidiene, concentrează substanța epică pentru un întreg roman, putând fi considerată o parabolă a condiției umane. Autorul atrage atenția că „Ion Ursu al nostru nu are absolut nicio legătură cu personajul omonim din nuvela «Ion Ursu» a lui Mihail Sadoveanu, nuvelă pe care Ion Ursu al nostru o citea cu mare interes pe când era elev de gimnaziu”, dar, de fapt, neagă afirmând, pentru că se vede cu

ochiul liber că Sadoveanu este omniprezent nu numai în această proză, ci în întreaga operă gavrileană. Alături de Sadoveanu stau Dostoievski și Gogol, exploratorii subteranelor sufletești și existențiale, ai atmosferei micilor infernuri periferice.

Asemenea scriitorilor amintiți, Leonard Gavrilu configurează, prin opera sa, o lume, sugerând prin dimensiunile temporale și spațiale în care se mișcă, universul românesc în infinitele lui ipostaze. Aflat într-o situație tragică, după ce unicul fiu i se spânzură fără motiv, iar soția se stinge din viață de inimă rea, septuagenarul Ion Ursu nu-și pierde cumpătul, nu disperează, ci privește cu demnitate încercările soartei. În jurul său, o întreagă faună, reprezentând denaturarea esenței umane, e surprinsă în atitudinile și mișcările ei caracteristice. Tineri de bani gata la bordul unor bolizi bengoshi sunt gata în orice moment să-l facă una cu asfaltul, iar preoți fără scrupule sunt pregătiți să-i asigure intrarea în rai: „cunoștea că, la o biserică din oraș, parohul se angaja să-i îngroape creștinește pe singuratici ca dânsul, asigurându-le și un loc de cinste în rai, dar cu condiția de a-i face la notariat act de vânzare-cumpărare pe bunurile imobiliare ale pretendentului. Pusese astfel mâna pe mai multe case și grădini și devenise unul dintre cei mai avuți popi din zonă, lăfăindu-se într-o vilă de nabab, în ale cărei garaje adăpostea trei autoturisme, între care un «Volkswagen» ultimul tip, cu care cutreiera pe la mănăstiri, de unde-i procura coanei preotese mici damigene de afinată făcută de călugări sau călugărițe. Din când în când lua avionul și ateriza în Israel și, de pe la Ierusalim sau Betleem, le aducea enoriașilor săi cruciulițe din lemn de santal, anafură și chiar așchii din acel instrument de tortură sadică și de asasinat pe care fusese crucificat Hristos” (pag. 11).

Afacerile necinstite, bazate pe înșelătorie, apucăturile de hârciog ale unor indivizi certați cu legea și morala apar și în alte povestiri, dar fără a se insista asupra lor, ci doar sunt amintite așa în treacăt, ca un fapt divers, ca o tușă de culoare ce mai înviorează peisajul cenușiu al vieții cotidiene, ceea ce nu înseamnă că veninul săgeții nu-și atinge ținta, ci dimpotrivă. De pildă, în povestirea *Peisaj cu garaje*, întâlnim tot atâtea universuri de preocupări și metehne câte astfel de anexe există în jurul blocurilor: „Ce vedea însă tușa Maria la primul garaj ce-i cădea în «vizor» chiar de la primul pas făcut din antreu în bucătărie? Că acolo trăgea un autoturism verde ca brotacul, de cele mai multe ori condus de o femeie, autoturism care rămânea afară toată noaptea și din portbagajul căruia în garaj se băgau diverse lădițe, saci din rafie și butoaie din aluminiu, bineînțeles nu goale. Valeria

o lămuri că este vorba de familia unui polițist de la «circulație», serviciu foarte rentabil” (pag. 38).

În altă povestire - *Omul care și-a pescuit moartea* - ni se relatează o întâmplare la pescuit, ocupație ancestrală și cu profunde conotații biblice, îndeplinind și o funcție cathartică, întâmplare cu deznodământ tragic, pricinuită de o neglijență.

Prin compoziție și vibrație sentimentală, povestirea *Cuțulache* este încântătoare și înduioșătoare, ducându-ne cu gândul la *Puiul* lui Ioan Al. Brătescu-Voinești și la prozele lui Emil Gârleanu adunate în volumul *Din lumea celor care nu cuvântă*.

Prozatorul nu este interesat de finaluri morale sau educative, el plonjează pur și simplu în lumea Pașcanilor, urmărind și reușind să-i dea o stare civilă cu sigiliu particular de existență. Dozarea, în proporții egale, a descrierii, narațiunii și dialogului conferă naturalețe și viabilitate celor douăsprezece proze scurte, iar claritatea și proprietatea limbajului le fac plăcute și ușor lizibile.

Înzestrat cu ascuțit spirit de observație, cu alură de povestitor înnăscut și cu o imaginație prodigioasă, Leonard Gavrilu ne oferă o proză transparentă, alertă și fluentă, dovedindu-se un prozator autentic, stăpân pe tehnica tradițională, capabil să exploateze filoane epice care stârnesc interesul cititorului, alăturându-se, fără echivoc, personalităților marcante ale culturii și literaturii române.

Argument

De inimă

Inimă, inimă, decât să dori, mai bine să mori, că muritul e scurt, dar durutul nu mai are capăt. Inimă, inimă, uite-te la gura mea care te roagă, ascultă cuvintele mele care au grai, privește ochii mei care au lumină, să nu mai dai de sminteală, să fii răbdătoare ca pământul și ca drumul, să fii tare ca stâncile Rarăului, să asculți de gândurile lui, de dorurile lui, de vorbele lui...

Ion Popescu-Sireteanu

Cuvântul românesc *f a p t*

Autorii Dicționarului Academiei spun că „În cuvântul românesc, precum arată sensurile sale în parte active în parte pasive, s-au contopit două cuvinte latine: *factus*, -us „facere” și *factum*, -i (participiul pasiv al lui *facere*, devenit substantiv abstract), cele făcute.

Cuvântul are mai multe sensuri. Două dintre acestea, „facere, creație, săvârșire, construire” și „făptură, creatură” nu se mai folosesc, dar celelalte sunt întrebuințate și astăzi.

Unul dintre acestea este „acțiune, act, lucru, operă”: **D-voastră, cinstiți oaspeți, se vede că pașteți bobocii, de nu vă pricepeți al cui fapt e acesta** (Creangă); **Nu ne-ar judeca pe dat, ci ne-ar judeca pe fapt** („Șezătoarea”). O expresie este **a prinde pe cineva în fapt** = a prinde asupra faptului. **Fapt împlinit** înseamnă „acțiune realizată”, iar **fapt licit** (sau **ilicit**) = act neoprit de lege (sau oprit, ilegal). Locuțiunea adverbială **de fapt** se folosește cu sensul „într-adevăr”.

Vorbind de unele fenomene ale naturii, **fapt** înseamnă „început, momentul de început”. Se spune **faptul zilei**, al **dimineții**, al **serii...**; **Faptul zilei se aprinde pe a dealurilor frunte** (Alecsandri); **De cum a dat în fapt de zori**, **Veneau cu fete și feciori Trăsnind rădvanele de crai**, **Pe netede poteci de plai** (Coșbuc); **În faptul dimineții, prin parc, îngândurată, se plimbă visătoarea Fatma, frumoasa fată** (idem). Alt sens important al cuvântului este „farmec, fermecătură, vrajă, făcătura”: **Fapturi dimonești** (Dosoței); **Să mă limpezească De toată ura, De toată făcătura,**

De toată aruncătura, De tot datul, De tot faptul (Marian, dintr-un descântec); **Și aseară s-au vorbit, D-oi mamă, Într-un corn de șură Să-mi arunce fapt și ură** (Jarnik - Bârseanu); **Și-a mulțumit lui Dumnezeu Că l-a mântuit De fapt** (Sevastos); **leși fapt nesădit, Fapt rătăcit, Fapt înfocat Fapt turbat Fapt spulberat Fapt de multe fețe, Fapt de multe crețe, leși** (Bugnariu).

Se numește **fapt** și omida fluturului numit **strigă**.

*

Și cuvântul **faptă** este moștenit din lat. *facta*, fiind prezent și în italiană (*fatta*), în sardă (*fatta*), în vechea franceză (*faite*), în spaniolă (*hecha*), în portugheză (*feita*).

Dicționarul Academiei înregistrează trei sensuri ale acestui cuvânt.

Primul (cu referire la oameni, la ceea ce a realizat sau a săvârșit cineva) este „operă, ispravă, acțiune, act” cu numeroase exemple, dintre care am reținut câteva: **Dumnezeu să facă plată fieștecăruia dintr-înșii după faptele lor** (Antim); **Ah, prieteșugul, Doamne, acea sfântă legătură Ce se-ntărește prin fapte, iar nu prin vorbe din gură** (Conachi); **Au trecut timpii aceia, timp de fapte strălucite!** (Alexandrescu); **Este drept ca fiecare să poarte ponosul faptelor și ziselor sale** (Odobescu); **Încă mai ai gură să întrebi? Acestea-s faptele tale...** (Creangă); **Nu știu, zilele mi-s rele, Ori mă bat faptele mele** (Jarnik - Bârseanu).

Cuvântul este prezent în unele proverbe și

zicători: După poamă se cunoaște pomul și după faptă omul (Zanne); De la vorbă până la faptă, ca de la pământ la cer (idem); Să te păzească Dumnezeu: de bătaia muierii, a stângaciului, a ciungului și a șchiopului, de pușca chiorului și de fapte mutului și a surdului („Șezătoarea”); Orice faptă rea, răsplătire cere (lordache Goleșcu); Bogățiile trec, dar faptele bune rămân (Zanne); La o faptă bună Mulți voinici s-adună (Teodorescu).

Prin faptă bună sau rea se denumește binele sau răul pe care l-ai făcut cuiva: Stăruința este maica tuturor faptelor bune (Drăghici).

Faptele apostolilor este o carte a Noului Testament în care se vorbește despre răspândirea creștinismului prin apostoli. Om al faptelor este cel care are puterea să transpună în viață năzuințele sale.

Un sens învechit al cuvântului faptă este „(despre Dumnezeu) facere, creație”, iar unul modern este „realitate, adevăr” în expresia în faptă sau de fapt.

Acest cuvânt are o familie bogată, unele derivate fiind arhaice, iar altele folosite și astăzi în limba literară.

Între primele amintim făptaș, cuvânt care îl denumește pe cel care comite o faptă condamnată, vinovat, delicvent, faptuitor.

Dispărut din vorbire este făptariu, cum îl folosește Dosoftei în Viețile sfinților: Pricep despre frumsețea faptelor pre făptuitoriul.

Dintre derivatele folosite și acum în limbă, cel mai activ este verbul faptui, considerat mai nou întrebuintat cu sensul „a săvârși o faptă, a aduce/aduce ceva la îndeplinire, a face, a comite”. Reținem doar unul dintre exemplele citate în Dicționarul Academiei: Blăstemul țării tunând să cadă Pe capul vostru nelegiuit! Blăstem și ură! Lumea să vadă, cât rău în lume ați făptuit (Alecsandri). De la făptui au fost derivate cuvintele

făptuire „îndeplinire., comitere”; făptuit „creat, făcut, întruchipat”; făptuitor „cel care săvârșește, pricinuieste, comite o faptă; autor al unei fapte”. Tot aici se încadrează verbul înfăptui și substantivul înfăptuire.

În familia lui faptă se poate încadra și substantivul făptură care este moștenit din lat. *factura*, și care în română are mai multe sensuri, dintre care unele sunt învechite și nu le consemnăm aici. De aceea le reținem pe cele mai importante: „felul de a fi sau de a se înfățișa, de a se da, de a se prezenta; înfățișare, exterior, aspect, aer, ținută, statură, figură, chip, față, formă, stil, fire, natură (a cuiva)”: Un om prea mic de stat și de făptură prost (Neculce); Frumos odor e Fulga! și naltă-i făptura (Alecsandri); De-or trece anii cum trecură, Ea tot mai mult îmi va plăce, Pentru că-n toată-a ei făptură E-un `nu știu cum `ș-un `nu știu ce`” (Eminescu); Hai mândră să ne iubim, C-amândoi ne potrivim și la ochi și la făptură Ca doi porumbei la gură (Mândrescu); Hei Aniță crâșmăriță! Spune-mi tu făptura lui... („Șezătoarea”). Făptură mai înseamnă și „neam, soi, fel”, ori „imagine, chip”: Știți voi ce să facem, ca făptura noastră să se lățească în grabă printre oameni? (Sbiera)

Derivatul înfăptui are sensul cel mai cunoscut „a duce sau a ajunge la îndeplinire, a (se) îndeplini, a se realiza”, cu contextul Prorociile lui s-au înfăptuit.

Aromânii, după Dicționarul dialectului aromân de Tache Papahagi, au faptă, pl. fapte, cu sensul „faptă”, ca în contextul di la dzâcă până la faptă easte diparte = de la zisă până la faptă este departe/mult, sau: s’facă totna fapte nume = să facă mereu fapte bune; dzâcă ș’fapta = zis și făcut. Cuvântul aromânesc faptu înseamnă „farmec”, iar un al doilea cuvânt faptu înseamnă „făcut, făptuit”.

Reviste primite

- ARGEȘ, nr. 12(390), Decembrie, 2014, redactor-șef: Dumitru Augustin Doman. „...Vindecarea omului nu se produce prin înlăturarea suferinței, ci prin trăirea ei agonică (în sensul originar, grecesc, de luptă, conflict) până la capăt” (Leonid Dragomir, *Cioran redivivus*, pag. 17).
- TÂRGOVIȘTEA LITERARĂ, nr. 4, Decembrie, 2014. „de când ne cunoaștem/ nicio moarte nu a reușit să ne despartă...” (Atena Gabriela Stoichiță, pag. 61).
- ARGEȘ, an. XV (XLX), nr. 1 (391), Ianuarie, 2015, redactor-șef: Dumitru Augustin Doman. „Am pornit de la lumină - și am ajuns la cuvinte și punctuație. Este oarecum firesc: trebuie să și luminăm textul, nu numai să căutăm termenul ca atare în el.” (N. Georgescu, *Taina scrisului românesc. Paisprezece „basne” filologice*. 5. „Sâmburul luminii”, pag. 23.)
- BUCOVINA LITERARĂ, an. XXV, nr.11-12 (285-286), noiembrie-decembrie, 2014, Suceava, director: Carmen-Veronica Steiciuc, redactor-șef: Alexandru Ovidiu Vintilă. „Cititorul lui Adrian Buzdugan (cf. „Comisarul Corcodușă”, Ed. Adenium, Iași, 2014) are puțința de a alege: amuzament postmodernist ori îngrijorare? Ori nimic?” (Theodor Codreanu, *Absurdul poliedric*, pag. 36.)

Într-o frumoasă după-amiază de primăvară sunt chemată la telefon de fiul meu: eram sunată de un bărbat; vocea era caldă, molcomă, foarte plăcută, aproape familiară! Persoana deosebit de politicoasă, dar rezervată, s-a recomandat a fi Prof. univ. dr. **Ion Popescu-Sireteanu**. Promise numărul meu de telefon de la doamna Sabina Ispas - Cercetător științific gradul I și Director al Institutului de Etnografie și Folclor “Constantin Brăiloiu” al Academiei Române și mă ruga să aduc la institut câteva volume proprii ce urmau a fi donate acestui prestigios for cultural. Inedită solicitare!

Am perfectat condițiile unei viitoare întâlniri și l-am vizitat la domiciliu. M-a surprins să văd că stă atât de aproape de mine, într-o căsuță pitită printre vișini și peri, frumoasă și cuminte ca o copilă.

L-am recunoscut după voce și am observat în fața mea un om al cărții, jovial și apropiat, extrem de politicoș (parcă nemeritat, gândeam eu) dar care impunea respect.

Pe doamna profesoară Silvia Popescu, soția distinsului universitar ieșean am recunoscut-o imediat: era enoriașa parohiei Sfântul Ioan din Pitești și unul dintre oamenii dragi regretatului părinte Marin Drăgușin. Aveam să aflu, ulterior, că amândoi se ocupaseră îndeaproape de activitatea editorială a fratelui părintelui, Pr. Lect. univ. dr. Valeriu Drăgușin, fost protopop de Pitești, un alt argeșean remarcabil.

Căldura privirii albastre, accentual moldovenească familiar mie prin mama, blândețea și solicitudinea domnului profesor m-au atras din prima clipă; ospitalitatea și bunătatea doamnei profesoare, firea ei blândă dar serioasă, trădând un fel de umor rafinat surprinzător pentru felul cum spunea câte o glumă sau descria câte un eveniment m-au determinat să mă atașez de această familie remarcabilă. Deosebit de încântați de întâlniri au fost, ulterior, copiii mei - Ioan Alexandru și Andrada Ana

Maria - în primul rând pentru că erau așteptați „cu bunătați” de doamna profesoară, apoi, pentru că erau tratați de amândoi distinși profesori ca interlocutori adevărați, și, nu în ultimul rând, pentru că domnul profesor le dăruia cărți proprii, cu dedicații: să cunoască un autor de cărți, în carne și oase, era un privilegiu și pentru ei (ca și pentru mine).

În repetatele întâlniri am avut prilejul să descopăr talentul de povestitor al domnului profesor, hărnicia editorială, neastâmpărul cultural și nerăbdarea de a vedea la cei din jur rezultate excelente, imediat. De altfel, zidit între cărți de jur împrejur, el însuși făuritor de cărți remarcabile, domnul profesor păstrează deasupra biroului - tic-sit de fișe, cărți, șpalturi... - o hârtie pe care stă scris:

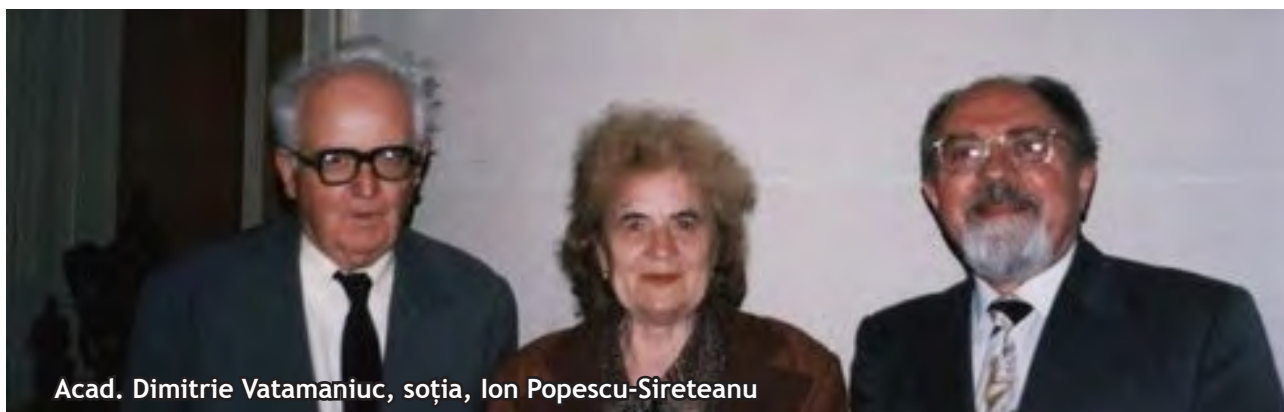
Trebuie să birui în fiecare zi!

Probabil, acesta este secretul domnului Sireteanu!

Fiu de bucovinean - ce poartă încă în suflet imaginea caldă a mamei, plecată din viața fiului prea devreme - domnul profesor a descoperit de mic universal cuprins între copertile cărților; s-a dedicat lor trup și suflet și scrie în sufletul celor care îl cunosc pagini memorabile, de o frumusețe și o sensibilitate rară, în zilele noastre.

Simpla prezentare a realizărilor editoriale, inventarierea evenimentelor culturale la care participă, din ce în ce mai rar, pentru că nu se îndură să risipească din timpul redactării propriilor cărți, ori activitatea de îndrumător în apariția câtorva reviste literare din țară ar putea păcătui față de structura sufletească delicată, sinceră și binevoitoare a domnului profesor; toate, însă, creionează portretul unui om erudit, harnic și prietenos, într-un cuvânt, un om remarcabil.

Doamna Liliana ARON este lect. univ. dr. la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfânta Muceniță Filoteia” a Universității din Pitești.

Acad. Dimitrie Vatamaniuc, soția, Ion Popescu-Sireteanu

Deprinși cu Eminescu !

Îmi îngădui să-l îndemn pe suveranul cititor de-a simți titlul ca pe o strigare de aprobare, orice altă interpretare putând fi alta din atâtea nerostite în acest context... Suntem deprinși cu **Numitul** Eminescu; suntem mai puțin familiarizați cu **opera** lui Eminescu, prin „operă” aproape sută la sută înțelegând cele câteva zeci de versuri sustrate (sic!) dintr-o carte cu acest nume pe copertă și silabisite „artistic” într-o clasă de vreun absolvent de... litere buchisite pe prichiciul unei chilii „universitare”. Și totuși rostirea numelui Lui este (aproape) impecabilă, de la zgâmboiul cu ani puțini, dar cu tabletă (ooo!) de fițe, până la pensionarul cu șapte clase, care se plânge că după o viață de muncă (a fost peste 20 de ani portar la... abator!) are o pensie de doar 500 de lei(!)...

Lungă introducere, necesară însă ca intrare în context. A fost sărbătorit **Eminescu** la Bârlad? Sigur. Și nu oricum, ci chiar de **Ziua Culturii Naționale**, care, când s-a încrustat, în 2011, **s-a dorit** să coincidă cu **15 Ianuarie**.

Centrul Eminescu, în colaborare cu Teatrul și câteva școli, a întocmit un program (cred că proiect e corect, ca să nu ies din decor!) pe lungimea a trei zile (orice minune nu ține mai mult!), conținând momente artistice, realizate după puteri și indicații, dar asigurând caracterul sincretic al întregului.

În a treia zi din program, vineri, 16 ianuarie, 2015, în tainița subterană a Centrului Eminescu din Bârlad (Casa Roșie), am fost martor și participant al unor momente foarte bine gândite, ca intenție, dar mai diluat împlinite, ezotericul neputând lipsi dintr-o analiză explicativă pe care, nu știu cine, ar încerca-o. Tema forte, **Cartea în viziunea eminesciană**, a fost dusă elegant până la un capăt decent, în minute destule fiind, didactic, parcurse perioadele activității poetului, pentru **carte** rămânând câteva, câte medicul iubitor de Eminescu și-a... alocat. Ceea ce cu asupra de măsură se cuvine a evidenția este pasiunea nedisimulată a doctorului **Valeriu Lupu** pentru „Poetul nepereche”. Dacă există amatori care-și fac dintr-un **hobby** serios un fel de a dona profesiune, înseamnă că încă mai putem fi încrezători în destinul culturii române. Dezbaterea *Eminescu din bibliotecile școlare* a rămas însă suspendată între socoteala de acasă și posibilitățile (nu numai materiale) de satisfacere a calculelor, concluzionându-se timid că nu un „acar Păun” trebuie căutat, ci o redescoperire a pasiunii profesorului de literatură pentru bibliotecă (și, eventual, bibliotecar!) trebuie pusă în atenția (poate neadormită) a iubitorilor de... „arheologie” școlară!

Un minut fast a fost încărcat cu informația despre apariția, ieri, odată cu Ziua Botezului Poetului, a volumului cu nr. 105 din Biblioteca REBUS și al XX-lea despre „Viața și opera Lui”, semnat de scriitorul și rebusistul, recunoscut ca atare, **Serghei Coloșenco**. Volumul se numește, simplu, **Mihai EMINESCU**.

Apoi, responsabila Centrului Eminescu, **Geta Modiga**, a făcut o prezentare, pe cât de simplă, pe atât de concretă, a nr. 1(6), anul 4, 2015, a revistei **ARHEU**. Într-o concepție grafică lineară, cunoscută de noi până la sațietate, numărul este curat, aerisit, plăcut în cele din urmă, în cele 103 pagini întâlnindu-se nume de calibre axiologice foarte diferite. Lângă „nestemate eminesciene”, întâlnim nume rezonante, acad. Alexandru Surdu, Theodor Codreanu, Ion Filipciuc, dar și altele a căror absență n-ar fi cauzat niciun prejudiciu nimănui. Dacă o parte din studii (sau..., mă rog!) primesc notă de trecere de gimnaziu, poeziile, grăbit oferite, încă mai bat la porți închise. Cu șiruri de vorbe nătânge și șchioape („Mă strigă străbunii/ De prin rădăcini/ și-mi spun că aş fi/ Frate și soră/ Cu ai mei vecini.// (...)/ Mă învață mama/ Din eternitate/ Să transform în ziuă/ Mult prea lunga noapte” (pg.100), revista va rămâne cu filele... netăiate. Și încă o vorbă sfătuitoare: dacă despre folosirea stilului personal în construcțiile de comunicare nu e momentul să vorbim, orgoliile necunoscând efectele receptivității, asupra punctuației corecte (în speță a... **virgulei!**) parcă ar merita să zăbovim oleacă. Acuratețea paginii tipărite stă și în respectarea nemiloaselor reguli elementare de punctuație. Poate e nevoie de un „cap limpede”? Trebuie căutat, mai ales că sunt autori de ditirambice rânduri care nu se supără dacă le sunt, tacit, corectate „savantlăcurile”. Deh, specialistul în teorii înalte nu-și mai bate capul și cu forma literelor; rezolvă problema... „asistentul” (alias corectorul). Redactorul coordonator ar fi putut să corecteze măcar materialul propriu!

În rest, o **manifestare** care-și merită efortul, care s-a bucurat de o asistență veselă și eterogenă, încheiată cu darul primit cu plăcere, **revista**, pe care, când scriu, am și citit-o. Pentru amicitie mi-am și permis, respectuos, observațiile.

Aștept („O, cine știe!...”) 15 Ianuarie, 2016!

Până atunci, **Pace!** Comemorările mă indispun.

CLOPOTNIȚA ALBĂ

Am înnoptat în clopotnița bisericii
printre aripi de porumbei
vedeam prin plânset de șindrilă
mărșăluirea oamenilor cu cruci invizibile
citeam un roman-fluviu despre roata universului
bolnavă de rugină galopantă
am atins o limbă de clopot să te trezesc
să vii spre mine cu rochia din stepa visată
să-mi aduci aminte de jurământul roșu
din insula noastră nelocuită
să-mi aduci cheia virgină a muntelui de topaz

DUMINICA ALBĂ

somnul prelung al oamenilor
naște sărbătoarea ca o tăcere albă
încremenire curată fără cuvinte
doar visele ciuntite la pubele
tavanul cu urme de molii
armura căldurii gata să ucidă
fântâni oboseite, cărți închise
timpul ce-și picură clipele
ca o chemare dintr-un dincolo
de dincolo...

ÎNFRÂNGERI ALBASTRE

Înfrângerile albastre
sunt mai ușor de suportat
pășesc pe aleea copilăriei
cu pantofi de împrumut
ai fixat o cină la miez de noapte
sfidând luceferii
nu te poți desprinde de seara de Crăciun
vrei nuci aurite, saltele cu paie
vrei să am ochii de-atunci
să mă fixezi în tablou
doar că acum pe fruntea mea
stă neauzit al tău ecou

LEBĂDA PROFANĂ

satul era de vată, mă mângâiau toți spinii
amintirile albe nu mai aveau răbdare
copacii nu așteptau vreun anotimp
în casa bunicii dansau anemic broaște fără apă
ai intrat în curte cu același mers de lebădă profană
aveai în priviri destinul meu lichefiat
la un semn, cerul a coborât pe umerii noștri
ca un porumbel însetat de zvâcniri lacustre...

LICURICII DE VAR

Caietul cu poeme al mamei
putrezește sub nucul din grădină
n-am curaj să desfac cuvintele din pământ
să le văd sufletul ascuns sub anotimpuri
luminează doar noaptea ca licuricii de var
urmând fiorul lunii printre ramuri
dincolo de nori așteaptă mama
să deschid înțelesuri pline de sânge
să înțeleg prețul pustiului din urmă

Îmi apăreai...

Îmi apăreai zglobie și sprintară
Ca să mă faci curând să-mi ies din minte
Și cu îmbrățișarea ta fierbinte
Să mă ucizi în noaptea cea de vară.

Apoi să mă învii cu trei cuvinte
Șoptite la ureche iar și iară
Și iadul existenței rai să-mi pară
Adeverit de sfinte jurăminte.

Dispare într-o clipă întreg visul
Și se destramă grabnic paradisul,
Rămâne însă vie amintirea.

Că dintre toate câte ne sunt date
Și niciodată nu vor fi uitate
Cea mai frumoasă e, totuși, iubirea.

Arată-ți sânii...

Arată-ți sânii ca doi crini în floare
Și uită-mi-te-n ochi ca-ntotdeauna,
Te pot asemui numai cu luna
Misterioasă și strălucitoare.

Din nuferi albi ți-am împletit cununa
Și glasul tău e susur de izvoare
Ori cântec tainic de privighetoare
Menită-n lume să fii numai una.

Tu m-ai robit cu farmecele tale
De-aceea-ți închin zilnic osanale,
Mai mult zeiță ești decât femeie.

Tu știi să-mi faci mult mai frumoasă viața
De dimineața până dimineața
Și muză-mi ești - și înger și idee.

Portret de femeie

Luminoasă cum e luna,
Capricioasă cum e marea
Gingașă întotdeauna
Și plăpândă cum e floarea,

Mofturoasă ca sultanul
Când îl supără cadâna,
Lunecoasă ca lipanul
Când îl iei din râu cu mâna.

Dulce cum e otonelul
Când abia îl scoți din bute,
Mult mai blândă decât mielul
Și ca șarpele de iute.

Cu șoșele și momele,
Candidă și vinovată,
Ea-i iubirea vieții mele
Și blestemul totodată.

Fără tine...

Fără tine ziua n-are farmec
Noaptea, fără tine, nici atât,
Fără tine și-n albastra mare
Și pe munte mi-este tot urât.

Soarele degeaba încălzește
Luna nu mai are nici ea rost
Nufărul zadarnic înflorește
Că nici lacul nu e cum a fost.

Fără tine n-are haz nici vântul
Și-n grădina raiulu-i pustiu,
Fără tine mi-i sărac cuvântul
Că într-nsul moare tot ce-i viu.

Unde ești cu râsul tău șăgalnic
Și cu șoapta glasului divin
Fără tine-s omul cel mai jalnic
Și în toată lumea sânt străin.

Doru-aprins de tine mă omoară
Că de-amar de vreme îmi lipsești
Dar când îngerii, din rai, coboară
Am să-ntreb pe unul unde ești?

Poesia non muore (Bernardino Zendrini)

D-na **Magda GRIGORE** e poeta care - nu cunosc intensitatea ardorii cu care, imitând aristotelic viața, își și dorește asta - „*stă pe Parnas*”, faptele sale lirice Nealăturând-o **celui** care, străduindu-se zadarnic să flirteze cu Caliope, „a cercat... *să urce în Parnas*, dar a rămas afară” (A. Mirea [Anghel și Iosif], *Variațiuni*). Magda Grigore nu este doar o sentimentală, ea este, mai avan, o gânditoare în direcție carteziană, frizând raționalismul. (...„*Așteptam întoarcerea în tipare naturale, / ca într-un vacuum antropologic*”). Dacă cititorul acceptă conceptul de „poezie eseu”, va înțelege de ce tind să cred că eseista consacrată - Magda Grigore - și-a prelungit deprinderea intelectuală și-n poezia pe care, nu târziu, distinși notabili o vor clama temperat. Vorba Poetei: „*Nici ziua nu va fi anume, / ci una la-ntâmplare*”.

Gruia Novac

ALIBIUL TINEREȚII

Chip nesupus, tinerețea,
Îndrăzneț, limpede, strecurându-se ușor
prin nișa apolinică a micilor plăceri.
Un spațiu anonim
decorat cu mistere, emoții
și nebănuite de adânci tristeți încremenite.
Tinerețea are un alibi.
Nu există nici o îndoială
că în absența unei mize subiective
propria ei trăire o îndreptățește
la nerecuperare.
Portretul tinereții se reface la nesfârșit
pe șevaletul diferitelor vârste;
culorile se schimbă, își modifică genetica
fără a pierde sau a câștiga ceva
pregătind numai psih(analiza) fertilă
a anilor ce vin.
Întâmplările magico-mistice,
reconsiderate succesiv în memorie,
revelațiile autiste ale maturității
fac din tinerețe
un joc interactiv al anilor.

ASFINȚITUL

Recapitulează
și adună
în sine, asfințitul,
toată lumina
zilelor de până acum.
De când prima dimineață
a scăpat
peste geamandura neantului
plimbându-se de-a pururi
între brațele lui...

BAZAR VECI

Bazarul acesta e-anonimatul divin,
locul în care Dumnezeu se-ascunde de oameni
așa cum fugi uneori de propria faptă
sau de o virtute atinsă de inadecvare.
Câștigul efectiv începe
dincolo de această exigentă,
acolo unde vămile uriașe
încep să semene cu interesele comune,
unde se-aude ritmul temporal
și orele nu mai sunt măsluite.
Câștigul paradoxal
al celor ce stau față-n față cu singurătatea
este acela că e solidară
cu fiecare-n parte.
Astfel, într-o mărginită odihnă
așteptam întoarcerea în tipare naturale,
ca într-un vacuum antropologic.
În bazarul atât de vechi
moartea e singura perfectibilă.
Ea refuză să participe la viață,
dispersează ce timpul adună,
colindă liber și gratuit bazarul
oferindu-se oricui o vrea
și putând pe locul oricui să se așeze.

DANSURILE CLIPEI

În apa veche, în apa lutoasă
peste care strălucesc doar stelele firii omenești
dansează clipa.
Fulgere mirabile ies din ceasul aspru,
ca niște săgeți înroșesc sfârșitul.
Dansează clipa pe harta comorii.
Vălurile culori ale stingerii
caută râul.

Râul nebulos pe care nu-l putem reține,
pe care niciodată nu-l vom traversa.

Dansează clipa în apusul de soare.
Nici ziua nu va fi anume,
ci una la-ntâmplare.

DISIMULARE HAMLETIANĂ

Realități mici în aversă
peste eul acumulat cu pudoare,
peste ficțiunea incompletă a sinelui
umilit de existența suverană.
Din evidențe mici mă reconstruiesc
gândindu-mă mai ales
la dominația periferică a vieții
despre care nu știu (în mod esențial)
nimic,
printre aproximații de tot felul...

Același adevăr în imagini succesive
negându-se unele pe altele
cât mai confortabil, cu orgoliu,
în ambiguități flașnetare,
în inserturi alb-negru.

Realități mici în aversă.
De cealaltă parte a peretelui
unde-mi scriu confesiunea
veghează, hamletiană,
disimularea.

DRUM FĂRĂ CHIP

Între o faptă și alta se ascunde viața mea.
Între o zi și alta, între nopți, între iubiri.
Lucrurile care mi se-ntâmplă,
gândul pe care-l ating
sau în care sfârșesc.
Străzile pe care trec,
orele prin care curg fără chip,
fără prezență.
Trăiesc între toate acestea.
Sunt însăși distanța între o întâmplare
și alta.
Viața trece ca o lentoare
strecurată în chip îndelung printre clipe,
ca șopârla cu chipul întins la soare.
Printre acestea, trupul ei
e o alunecare
pe oglinda aburită a unui timp,
într-o clepsidră surdă și nepăsătoare.
Locuiesc, aproape inconștient,
în pustietatea dintre faptele
care mi-au trecut prin istorie,
încercând să las semne
pe drumul pe care vor merge și alții.

GRAȚIA TRISTEȚII

Din adâncurile lumii
până-n grădinile iernii noastre
e ea însăși
o cosmogonie –
nu-i mai putem adăuga nimic
care să fie uman.

Stau cu ochii deschiși în gol
și ea se rostogolește spre mine
ca o cascadă cu apele ei,
mă poartă înspre spiritul unui izvor
ce curge spre încetul sacru.

Eu însămi par
că m-am urnit din adâncuri
demult...

HERBUL USCĂCIUNII

Lebede inocente trec agale
din lumea mea
spre lumea de dincolo;
sprijinite uneori
de singurătatea mea,
lebedele damnable
pe Dumnezeu, Negăsitul,
par să-L celebreze!

Acorduri stranii
mișcă aceste clipe reci
care în lipsa mea
cântă în gândul vostru
despre mine...

Și doar atunci
când le privesc în ochi
lebedele grăbite
îmi fac un tron solemn
din aripi închipuite.
În joacă, dintr-un picior rănit
îmi fac o cârjă.

LENTILA VEȘNICIEI

Pierd cu pasiune. Un ego remis
din atâtea libere, însuflețite, trecute înfățișări.
Sunt liberă azi să pierd cu pasiune
într-un perpetuu vid al fericirii
propriu-mi suflet în reclusiune.
Pierd în revanșă continuă
față de bucuriile abstracte
surprinse prin lentila veșniciei,
față de uimirile abandonate,
pierdute în praful zilei de-acum.

Acum se succed cu repeziciune zilele,

nemaiașteptându-se unele pe altele -
 așteptările ultragiate deformând
 transfigurările ezoterice.
 Pierd cu pasiune. Pierd.
 Bucuriile simple, iluziile necesare,
 epuizările. Pierd reveriile suicidare,
 melancoliile ploioase,
 Speranțele îngălbenite se cojesc
 precum pereții triști de var.
 Încet și sigur. Puținele trăiri
 volatilizându-se lent,
 nu se mai întorc niciodată
 decât împotriva mea!

NOAPTEA UNIVERSALĂ

Noaptea se apropie ca o frică ancestrală.
 Ea curge pe sub ziua țesută
 dintr-o pală de vânt straniu.
 Ea vine, ca o lumină rătăcită de cuib,
 și trece ca un frison prin gânduri,

pierzându-și acolo umbra.
 În trupul scuturat de presimțiri mărunte.
 În noapte ispitele atârnă mai greu,
 urechea adușmecă mai ușor
 desfătarea spațiilor
 și privirea se-nghesuie-n sine
 evadând în fărădelegea orbirii.
 Noaptea toate cele nenăscute,
 hulpave, te pândesc dorind
 să trăiască în locul tău.
 Noaptea se apropie. Ca o zi pe de-a-ndoaselea.
 Lumină ce scapă de jugul insomniei.

Nu există în jur decât ea. Noaptea universală
 care-și deschide din când în când
 ochiul lăuntric, ziua...
 În derularea aceasta, timpul clipește
 tot mai obosit și mai nepăsător
 la întregul ce se descompune
 între lumină și întuneric.

Istorie culturală

...Din umbra planului doi, primarul **Constantin Constantinescu** încearcă să descifreze simbolistica „direcțiilor” culturale ale Bârladului. Eram abia în octombrie, 2008!... Descifrarea continuă și în 2015!...

(Doar Alina Butnaru, muzeografa „Pârvanului”, dac-o desluși, prin vremile ce vin, înregistrarea cu Novac și Nicola...)

DINTR-UN SINGUR GÂND

este atâta poezie în jurul meu
 încât niciodată nu voi avea timp să o scriu
 tot ce văd, tot ce ating
 sunt cuvinte pline de viață
 iar foaia de hârtie
 este cimitirul alb
 în care îmi îngrop deseori
 amintirile
 este atâta poezie în jurul meu
 încât pixul se împotrivesc să scrie
 trebuie să moară ceva în mine
 trebuie să pierd ceva la care
 am ținut foarte mult
 voi ucide întreaga lume
 dintr-un singur gând
 îmi va curge o singură lacrimă
 este atâta moarte în jurul meu
 și atât de multă viață
 în această poezie!

DISCONNECT

și dacă pică serverul mai sunt poet?
 și dacă pică brusc internetul în toată lumea
 cine va mai auzi de mine?

mi-ar plăcea să se dea o lege
 prin care să se interzică poezia în locurile publice
 să te duci în locurile special amenajate
 cu un creion și o foaie de hârtie
 să scrii numai pentru tine
 ca și când poezia ta
 ar fi un inel de logodnă
 sau o promisiune de iubire

mi-am rănit sufletul pe hârtie
 într-o baltă de cuvinte
 tu îi spui clișeu
 deșeu sau pur și simplu vorbărie

în timp ce poezia este o trecere de pietoni
 între viață și moarte

sau un mistreț fugărit de alice
 într-o pădure virgină

ceea ce scriu nu-i o simplă îndeletnicire
 ci o dedicație pentru Dumnezeu
 care uneori îți pune palma
 pe frunte, femeie

chiar dacă viața înseamnă un spital
 în care oamenii te tratează
 cu pastile de sictir
 în timp ce moartea inventariază suflete

dacă ar pica internetul
 aş merge cu picioarele goale prin țărână
 să simt trupul rece al înaintașilor mei
 sau m-aș tunde zero
 să nu-și dea nimeni seama
 cât de frumos ninge

aș renunța la această vorbărie
 și ți-aș trage un șut
 acolo unde te doare cel mai tare
 să-ți arăt cât de mult te iubesc

m-am născut pe *Google*
 toată lumea știe
 și tot caut, tot caut locul
 în care să mă spovedesc

CER FĂRĂ SCĂRI

poți să privești așa la Cer
 ca înecatul la suprafața apei
 nimeni, dar nimeni nu-ți întinde o mână

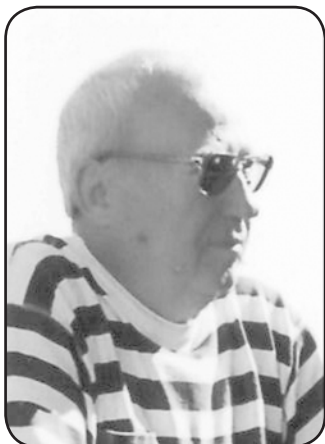
poți să privești așa la Cer
 ca la o țesătură fină de stele
 cu care moartea-ți acoperă ochii
 nimeni, dar nimeni nu-ți întinde o mână

și mai poți să privești așa la Cer
 ca la tavanul vecinului de deasupra
 care se uită la tavanul vecinului de deasupra

Dumnezeu locuiește la ultimul etaj
 într-un Cer fără scări

INIMĂ CU PERUCĂ

cuvintele sunt decorații obținute
 în războaiele minții
 și fiecare-și construiește-o legendă
 în jurul propriului nume
 și fiecare-și dă întâlnire cu moartea
 cel puțin o dată în viață
 rupând o legătură romantică de lungă durată
 cu boala, tristețea, mizeria și alte amante perfecte
 și ochii lui Dumnezeu care sunt peste tot
 și ți-e imposibil să scapi de privirea lor insistentă
 și cauți soluții inovatoare
 să te ascunzi mai bine în tine
 până și inima ta poartă perucă
 până și pentru călătoria din vise
 ai nevoie de ghid

**Vă poftesc la epigrame,
Patru lei suta de grame...**

Dup-o lungă degustare,
Cum n-a mai văzut pământul,
I s-a dat și lui cuvântul.
Fără nici o ezitare,
A vorbit, pe gâlgâite,
Un cuvânt și... trei pahare
Pline ochi și negrăbite.

Dânsul iese des la rampă
Și-o declara cu-a sa gură
Că nu bea peste măsură,
Doar până se face clampă.

Toată viața a cântat
„Busuioc verde-n grădină”.
Șlagărul lui preferat:
„Busuioaca Bohotină”.

Dânsu-și recunoaște vina:
„Mie-mi place vinul vechi
Și, dacă s-a stins lumina,
Nu duc sticla la urechi”.

Numai doctoru-i de vină:
După ce l-a consultat
La ficat, dar și la splină,
Sânge-n vin i-a depistat.

Când se-ntoarce de la coasă,
Zice moșul către babă:
„După o mâncare slabă,
Merge-o băutură... Grasă”.

Un amic și o amică
M-au poftit la una mare.
Le-am spus, fără ezitare:
„Eu mă duc la una... mică”.

A cântat Ghiță Pingică
„Ș-am să beu, hătui amarul”,
Turnând vinul din ulcică,
Pân-a înghițit paharul.

Iar atunci când Burebista
Mi-a dat ordin: „Scoate via!”,
Nu s-a-ntâmpat o dramă
Și-am trecut și hopul ista:
La Bachus intrând în cramă,
Eu mi-am scos doar pălăria.

După mult prea multe dopuri
Scoase cu un zgomot mare,
A ținut o cuvântare
Doar cu hâcuri și cu hopuri.

Oenolog fără simbrie,
Priceput și devotat,
Pân-la urmă s-a-ntâmpat
De-a căzut la datorie.

El bea vinul doar din cană
Și stă drept precum a stat.
Doar atunci când bea Crăcană
Merge strâmb și crăcănat.

E un băutor de seamă,
Are stil de campion,
Dar, odată, într-o cramă,
A avut un ghinion:
A uitat și cum îl cheamă.

Astăzi

Astăzi vă spun numai atât și gata:
Arată bine lingurile mamei,
Dar și ulcica din care bea tata
Și pe-un ștergar stă floarea monogramei.

De la război a mai rămas doar spata
Și niște urme din otava scamei;
Astăzi vă spun numai atât și gata:
Arată bine lingurile mamei.

Mai are apă în chiler găleata,
Doar pragul încă e părtașul dramei.
Ulciorului uscată-i beregata
Și-mi amintește de un timp al foamei.

Astăzi vă spun numai atât și gata...

Dintre toate

Dintre toate câte sânt,
Foarte multe parcă nu-s.
Ca un fel de zăcământ,
Care pleacă spre apus.

Nici nu plâng și nici nu cânt,
Umilinței sunt supus;
Dintre toate câte sânt,
Foarte multe parcă nu-s.

Dacă aș avea cuvânt,
Multe ar mai fi de spus
Despre cer, despre pământ,
Despre cele ce s-au dus

Dintre toate câte sânt.

De ce?

De ce speranța moare-n urmă,
Iar noi murim în fața ei?
Ne ducem toți, precum o turmă
Mănată de ciobani mișei.

O întrebare tot mai dur mă
Frământă și pe bun temei:
De ce speranța moare-n urmă,
Iar noi murim în fața ei?

Un gând de-o vreme mă tot scurmă
-Tăciune fără de scânteii -
Și pare că speranța-mi curmă
Și nu-nțeleg: cu mine ce-i?

De ce să moară ea în urmă?

Din mers

Din mers se nasc rondeluri pas cu pas,
Despre clădiri, și oameni, și copaci,
Și despre străzi, din câte-au mai rămas
Din vremea când ne mai trăgeam din daci.

Chiar fluturi dacă ți se pun pe nas,
Că nu-i observi adese te prefaci.
Din mers se nasc rondeluri pas cu pas,
Despre clădiri, și oameni, și copaci.

Mângâi și câte-un câine de pripas,
Pe cunoscuți că-i întâlnești te faci,
Dar cunoscuții n-au timp de taifas
Și nu te văd. Tu trebuie să taci.

Din mers, se nasc rondeluri pas cu pas.

Din când în când

Din când în când, mai trag câte-un trascău,
Din când în când, o mai alint pe babă.
Mă sprijin tot mai des într-un ceatlău
Și sunt uscat, precum o costoroabă.

Fără de râvnă mă îndrept spre hău,
Mărturisesc că nu am nici o grabă;
Din când în când, mai trag câte-un trascău,
Din când în când, o mai alint pe babă.

De gât parcă-mi atârnă un jujău,
M-am îndoit, de parcă sunt o scoabă,
Dar nu mă las împresurat de rău,
Mai ciugulesc din vie câte-o boabă.

Din când în când, mai trag câte-un trascău.

Povești

De când nu are cine-mi spune povești,
Mi le spun eu singur, seară de seară,
Când razele lunii îmi bat în ferești
Și taina nopții mă cheamă afară.

Văd tinere zâne în albe calești
Și zmeii cei răi cum le înconjoară.
De când nu are cine-mi spune povești,
Mi le spun eu singur, seară de seară.

Să-ți spui o poveste cât încă mai ești,
Cât încă povestea este vioară,
E semnul mirării pe care-l privești
Cum picură tainic lacrimi de ceară,

De când nu are cine să-mi spună povești.

„Am înflorit întocmai ca un măr în vântul aspru și fugarnic...”

Un scriitor altfel

Chiar dacă o să-i deranjeze pe puriști - eu fiind un... prevăzător! - tot o să-l numesc **prozopoemist** pe confirmatul **Serghei COLOȘENCO**, profesionistul care a făcut din arta rebusului cel mai important mijloc, implicând neîndoios și lectura, de cunoaștere a literaturii neamului și a lumii.

Omul ăsta arde permanent, fiindcă îl stimulează combustibilul informațional pe care-l are sub scoarță, iar judecățile Lui, dintr-o generozitate ecumenică, le oferă, într-o formă riguroasă, doritorilor de... insolit.

Iată-l „încurcând” versuri ale altora și idei artistice ale consacraților, într-o formă care, dacă ar fi „preopinienții” în conclav, ar aplauda. N-o fi nouă metoda, dar e agreabilă, ingenioasă și eclatantă!

Prozopoemele, pe care le citiți în aceste pagini, sunt, dacă nu originale ideatic, incidente cu trăirile unor creatori de autentică valoare.

Citind *Prozopoemele* lui Serghei Colosenco, rețineți, vă rog, și ultimele patru (cronologic) cărți(șoare) - ca număr de pagini! - despre **Mihai Eminescu** și **Victor Eftimiu** (poezie, proză, teatru), care vă vor desfăta. Asta înseamnă că S.C. trudește, pentru binedispunerea instructivă a celor care cred în specia rebusistică de calitate.

Citiți-l, și descoperiți-l, pe **Serghei Colosenco**!

Gruia NOVAC

Forever

Tânărul Veronel se întâlnește cu *Pompilică* și cu *Nistor*, expertul. Vorbiră despre *Elena*, *Polina*, *Ecaterina* și despre *Doamna Lucia*. N-o uitară nici pe *minunata Adela*, căreia îi aduseseră *critice*: n-a citit nimic din *opera* lui *Ion Gheorghe*!

Făcând un calcul, „bârfiseră” 4+1 femei, *deocamdată*. Aveau timp și pentru *Neaga*.

Toma, *deputatul*, îl întreabă pe *Moșul* că nu l-a trecut în „*Dicționarul dascălilor pârscoveni*” doar el a citit *viața* și *opera* lui *Vasile Voiculescu*!

Acesta i-a replicat că-l va include în cele 14 *povestiri*, oferindu-i *vâsla de sare*, să-i fie de *întrezăriri*.

22 de titluri din proza lui Gheorghe Postelnicu și titlul revistei de cultură trimestrială pe care o „păstorește” la Pârscov, Buzău.

Petala strigării

În *amiază de rodie*, *ascultând zodiile lunecând prin anotimpuri*, *Zurbagiul*, cu *barba îmblânzită de vin*, pe-un altar în formă de jug ca o *flacără de dafin*, strigă de trei ori *Aho!*

Aproape ca mierea pierzaniei, *calul*, *înhamat* și cu *șaua* pe el îl purtă în partea ireală a *aventurii*.

Din pământ *fermecat* ieși cel ce duce în *ispită*, *Sarazinul*, *fiul sultanului* având un *pumn de căline* pe brațele crucii, *mereu pierdut*, *mereu regăsindu-se* sub o *stea însingurată* fluierând un *început de ninsoare*.

Prin zăpezi se ivi *năluca străzii Sărindar* ca *umbra plopilor*, *albastră*: *desen în tuș al tăcerilor*.

25 de titluri din „*Cartea cu prieteni*” a lui Fănuș Neagu, Editura Sport-Turism, București, 1979.

Praznice

La hanul cu prepeleac din Groapă sosi *Iulie Radu Teacă*, în *dricul verii* cu *Coana Uță*.

Cerură de-ale gurii din bătrâni. Au fost serviți cu *ciorbă groasă*, *vin ușor*, cu *smântână*, *pescărie subțire*, *fasole venetică*. La *înfățișările curcanului* li s-au adus *castraveți acri de Rădăuți*.

După *mezelicuri* a urmat *pelin de mai*, *roșu și negru*, și *dulceți de la Capșa*.

Cei doi, ca *oameni așezați și cuminți*, cu *pofte cumpănite*, au ascultat *cântece de inimă albastră* și au mulțumit după *legea pământului*.

20 de titluri din volumul „*De-ale gurii din bătrâni*” de Octavian Stoica, Editura Sport-Turism, 1978.

Apa

Valule, ce plângi pe ape și plutești ușor în spume, la-mă-n drumul tău departe și dezleagă-mă de lume. Și pe apele albastre, verzi și vineți și senine, Du-mă, du-mă înainte, ia-mă-n alte lumi cu tine. Iar peste apele-adormite, Șoptiri și cântece vrăjite.

Și-ascuți
și-auzi cum firul ierbii
se-nalță umed și plâpând,
cum bea din ape clare cerbii
de desfătare tremurând...
Dar ape moi în juru-ți parcă sună
În zvonul surd cu legănări de somn,
O, dulce-al nopții mele somn.
Iar pe apele vrăjite trece luna ca o sfântă...

Versuri din poeziile scrise de Alice Călugăru, Al. Macedonski, Tiberiu Utan, Ion Pillat, Mihai Eminescu și Al.O. Teodoreanu.

Lacrima

Covârșiți de gânduri grele,
Fruntea mi-o înclin;
Curgeți, lacrimi sfioase,
Dorul să-mi alin.

Căci lacrimi mari și tănuite,
Ca roua limpede și rară,
Coboară-ncet și liniștite
În ceasul jertfelor de seară.

Și pe când totul se afundă
În noaptea vagă, fără stele
Eu ud cu lacrimi nesfârșite
Mormântul tinereții mele.

În aceeași noapte domnul trist s-abate,
Varsă în tăcere lacrimi înfocate...

Versuri din creația lirică a lui A.T. Stamatiad, Ștefan Petică, Traian Demetrescu și Dimitrie Bolintineanu.

Ecoul

Aș voi să găsesc o asemănare
Și caut în zgomote și murmure
În viori, în naiuri și ghitare
Ecoul nedeslușit și turbure.

Un freamăt lin, un murmur de tambure
Alunecă pe coama de pădure.
Ecoul surd ritmează pașii duri
Când trece-n zbor arborescenta ciută
Către păduri, gonind, către păduri.

Cărările subt frunze se ascund,
La chiotu-mi ecouri iuți răspund...

Versuri din creația lirică a lui Tudor Arghezi, Victor Eftimiu, Tudor George și Aron Cotruș.

Inima

Plecat spre tine, robul, cu inima vrăjită,
Îți spune vorbe pline de taină și ispită...
Și sufletul acela ce cântă amorțit
E inima mea tristă, ce n-are mângâiere,
E sufletu-mi, ce arde de dor nemărginit.

Azi cu inima pustie dar lipsită de dureri -
Eu privesc cu ironie scumpul vis de până ieri.

Versuri din creația lirică a lui Panait Cerna, Mihai Eminescu și Veronica Micle.

Valea

Iubita mea-i o salcie plângătoare
Curg pe sub ea ca râul plin de unde,
Aici încovoiat în văi afunde,
Aici domol în albiu-ncăpătoare.

Sub cerul nostru fără zări albastre,
Furtuna poartă lacrimi sângerate,
Din vârf de munți, spre văile sihastre...

În înșorita vale,
pe nesimțite umbra ta imensă-mi iese-n cale,
ca-naintea unui sol trimis pe șes împărăției tale...
Aici, în această feerică vale
înalt osanale.

Versuri din creația lirică a lui Radu Stanca, George Tutoveanu, Aron Cotruș și Emil Botta.

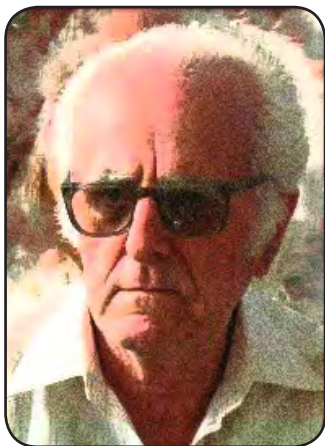
Valul

Atâta știu că-n clipa-aceea chiar
M-am pomenit hălăduind hoinar
Pe lâng-o apă lină și domoală,
Dar nu cu valuri negre ca de smoală,
Ci străvezii peste prundiș de vad.

Și râurile-n vaduri cu valuri purpurii
Curgeau când năvăliră năprasnicele cete.

Vântul gemând ridică valuri verzi,
Valuri întunecate și sumbre care-și poartă
Coamele calde, dezvelindu-și dinții
Și hohotind departe de întinderi.

Versuri din creația lirică a lui Al. Philippide, Ion Pillat și A.E. Baconsky.

Iată, mă-mpiedic iar de o idee.
Are de gând să mă eternizeze,
Atâta cât durează o scânteie,
Și cât va fi, apoi, să mă viseze.

Dar eu, grăbit, c-o clipă mai devreme,
Am aruncat neiertător cu zarul
Și am dat cep la câteva poeme,
Din care mi-am umplut mereu paharul.

Dar vinovatul nu sunt eu, ci harul.

E gheață la malul cu-amintiri.
Tu nu mai ești ninsoarea de alt-dată.
Păsări de frig îmi cuibără-n priviri,
Sperând un viscol, care nu se-arată.

Iarna ta urcă în singurătate,
Ducându-și zăpezile în cer,
Ca pe niște păcate neiertate
Și nemărturisite de vreun ger.

În care sunt un fulg prizonier.

Tihnesc, visând, zăpezile din mine,
Apărându-mi fulgii de pe pleoape,
Cu-amintirea nopților senine,
Din gerurile ce mi-au fost aproape.

Acum am nevoie de-o ntrebare,
A frigului iubirii viscolite,
Care să toarne alcooluri în pahare,
Pentru bețiile tăgăduite,

De ispitele dezamăgite.

*
Vinovăția-mi este rece,
Și e mărturisită-n ger.
De-aceea iarna mă va trece,
Prin viscol ca pe-un lup stingher,

Ce-și poartă mica veșnicie,
Ca pe-un cuvânt, în coama dură,
Plătind ninsorilor chirie,
Nici cu iubire, nici cu ură,

Ci numai c-o zăpadă pură.

*
S-a prăbușit țărnul așteptării.
Acuma știu că n-are cin-să vină,
Ca să-mi aducă semnul întrebării,
Pe pânza mea subțire și străină

Zugravul - marinar fără de navă -
Pictează bărci plutind printre iluzii,
Cu inima uitată pe-o epavă,
Eșuată-n vină și confuzii.

Azi nimeni nu mai plânge pe concluzii.

*
Jur că mă strădui, zilnic, să trăiesc,
- De parcă ași jura că voi muri -
C-o iarbă nepăscută mă-nvelesc,
Să nu rămână-n lume mieii singuri.

Jur că mă doare ora înserării,
Când e rănită de-o singurătate.
Că-n somn visez poemele uitării,
Cu-mperecheri de rime vinovate.

Și triste, cum sunt ușile-ncuiate.

*
Am zis frigului să-mi ducă,
Din poartă-n poartă tot înghețul,
Până-n zăpada ta adâncă,
Și să plătească întreg prețul,

Pe gerul ce mi l-ai vândut,
Într-o ninsoare-adevărată,
Din anotimpul absolut,
În care totul ni se iartă,

C-o disperare repetată.

„Singurătatea poposește sub alte ziduri!...”

LUMINA NAVIGATORULUI

1

Păsări de mare vâslind spre apus
Îmbracă în giulgiu strălucirea soarelui.
Pleoapă peste pleoapă, oamenii vremii
Despică în puzderii de așchii temelia amintirii,
Visul de nuntă trecută

Călătorind în văzduh, aburul de vânt
Răscolește pulberi din sarea pământului,
Mici cristale de oglinzi în gloria timpului.
Umbra unei uriașe păsări ridică
De veacuri soclurile tăcerii din lamura
Albă a lumii

6

Singurătatea poposește sub alte ziduri,
Navele stelelor petrec la marginea lumii,
Pe acoperișul cerului s-așază stăpânul înălțimilor,
Dezmierdările umplu cu miere buzele risipitorului,
Rodul iubirii nesfârșite

Ridicându-mi gândurile împotriva mirosului
Strepezit al zorilor, încep urmărirea anotimpului
În care femeia se răsfață în albia luminii,
De sus până jos pe aburii trupului,
În adierea mâinilor - capcane de nesomn ale
Beatitudinii

În freământul arborilor, pe litoraluri
Înrudite țărâni stăpânește dezmațul vândut
Al muritorilor, solemnul iz al corpurilor nude.
Cumplita primejdie clocotitoare mistuie
Strugurele-n vie și voința bărbatului

8

Vara - spațioasă ca un fluviu,
Prăvăleşte paloarea de jar a soarelui,
Culoarea sideralelor volute,
Arborele cerului își soarbe vlaga
Din galbenul paielor toamnei trecute,
Lumina ca un alai curăță barba vântului

9

Deodată la picioarele noastre
Sfărâmicioasa umbră a alcătuirii,
Fragede fete înmiresmate
Deasupra plăpândeii delectări a trupului

Izvoarele înserării lunecând
Prin ciorchinele coapselor îmbină
Corpul de femeie lungit în iarbă,
În poiana cerbilor, plăcerea de a desfăta
Pielea în lumina aprinsă a stelelor

Greșeala originală asemenea cuibului
De viespi printre stânci se regăsește izgonită
În verdele pom-cu- muguri -
Hămăit de fâșia poleită a zorilor,
Precum pânza suflecată până la brâu a
Rochiei

10

Ochiul ascunde un veac îndepărtat
Prin borurile amăgitoare ale pălăriei,
Purificări de petale albe de trandafiri
Și stoluri de păsări fragede -
Cinstirea lucrurilor la senectute

Slujbele solemne într-o preamărire
Unor născociri sub năvala luminii
Apropie focurile de măracini
Și fumul unduitor deasupra spinilor

Tot felul de indivizi și năravurile lor
Strivesc jur-împrejur zicala despre
Capcanele întinse de orice lucru
Și chiar de umbra lui, sub încruntarea
Timpului - amplu răsunet la confluența
Înserării cu steaua piscurilor cerului

11

Încă un an pentru noi pe carenele făgăduite
Ale sorții, nicăieri decât în semințele Lumii,
În veacul de apogeu al vremurilor.
Așa cum pământul taie în largi necuprinderi,
Fără a ști când o străbate - Lumina Navigatorului

RUGĂCIUNEA UNUI COPIL VISĂTOR

Doamne, Bunule Părinte,
ascultând rugăciuni seară de seară,
ascultă și a mea caldă rugă,
căci mă rog pentru El, prima oară.

Nu-Ți voi cere ce nu se poate,
Nu Te voi ispiti cu dorințe deșarte.

Eu sunt, Doamne, un copil ce citește
și iubește
ceea ce tu ai pus cu har la Ipotești într-o noapte
cu zăpezi înalte
arătând că poți să zidești
și să dai lumii ca să aibă
ceea ce Tu dorești.

E un Poet, Doamne,
trimis nouă pe vecie
așa cum Ți-a plăcut Ție:
bun, iubitor,
sensibil și visător,
să ne fie în sfat și în lucrare călăuzitor.

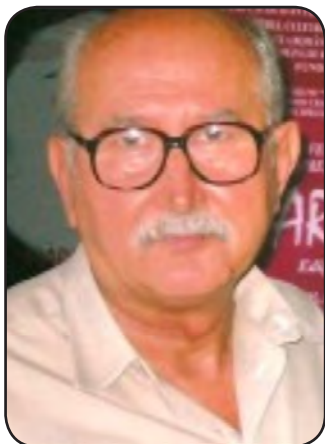
Ai vrut să ne întoarcem spre cugetarea Lui de aur
și purpură cu drag,
Când Anul Nou vestește o altă naștere în prag.
De aceea îndrăznesc
Și ca un copil cu suflet curat îți vorbesc:
-Nu-i socoti Lui, Doamne,
iubirea de moșie, fățărnice,
nici revolta către dușman, cerbicie,
ci iartă-L de șaptezeci de ori câte șapte
ca pe un iubit frate.
Ajută-ne pe noi să-L avem prin dorita lui poezie,
ca pe un mult așteptat Mesie.

Fă să-L păstrăm în inimi calde mereu,
cu teiul iubirii,
cu codrul veșniciei,
cu lacul și steaua curată
ca neaua.
Către ea ne uităm visători seară de seară,
minunându-ne de parcă am vedea-o prima oară.

Pune în sufletele noastre prin El,
blândețea florilor albastre
și cutezanța bulgărilor de izvor,
către astre.

Fă o minune, Doamne, că poți,
ca învârtind niște roți
de fum,
de praf de stele,
de nor,
să se întoarcă la noi visător,
să mai iubească o dată fără frică,
iar eu să fiu a lui Veronică.

BALUL MASCAT

E vremea balului mascat,
Protagoniști sunt peste tot,
În costumația de lot
Par ciocli cu adevărat.

E vremea măștilor surpriză,
Fereastra de la ochi e-ngustă
Și cu statura lor robustă
Exclusă este orice criză.

E vremea măștilor în val,
Sunt toate măști justițiare,
Deși n-ai gând de evadare
Purtat ești ca un criminal,
Iar presa, câtă forță are,
Se simte ca în carnaval.

MAI MOTIVATĂ-N AȘTEPTARE

Îi știu cu creștetul albit,
Sunt uriașii din poveste,
Alături norii îndrăzneți
Abia dacă ajung pe creste.

În plaiul dincolo de jepi
Colindă oaia năzdrăvană,
De-o vreme are chip cernit,
Rămas cu lacrimile-n geană.

E strunga stânii fără baci,
Nu e nici cașul pe comarnic,
În preajmă vântul întetșit
Îl caută pe baci zadarnic.

Pierdută-i oaia de ciopor,
Tresare la un glas de jale,
Izvoarele în iureș spun
Că baciul nu-i va fi în cale.

Nici stelele nu-i pot șopti
Ce și-ar dori acum să știe,
Iar geana soarelui în zori
Tot una-i cu o zi pustie.

Ascultă freamătul de brazi
Și simte inima c-o doare,
Colindă munții plai cu plai
Mai motivată-n așteptare.

ACUM

Sunt mai împovărat ca niciodată,
Cu cât m-aprind, sunt mai debusolat,
Aș vrea să-mi fie glasul răspicat,
Mai hotărât în timp ca altădată.
E-atâta circ jucat în vremuri grele,
Se-agită interese peste tot,
Ne-ascundem după gânduri, ca la vot,
Iar unii văd în jur numai zăbrele.

Bat clopote în inimi să se-audă,
În sine-mi cred că am ceva de spus,
Ca să rămân mereu cu fruntea sus
Nici nu cunosc mai bine altă trudă.

E ceasul unor altfel de cuvinte,
Nu jocuri de imagini fără rost,
Când toate-n lumea asta au un cost
E timpul să gândim cu altă minte.

VORBA CU PĂCAT

Așa căzută din senin, o vorbă
Făcu să-nghete sângele în vine,
E cum ai pune mărăgună-n ciorbă
Ca zile să rămână prea puține.
Credința este pusă la-ndoială,
De adevăr nici vorbă că mai este,
E totul ticluit, chiar cu migață,
Să capete dimensiuni celeste.

E o derută care te-ncolțește,
Nimic n-a mai rămas de luat în seamă,

Te-ntrebi de toate dacă-i omenește
Și-ncepi cutremurat să-ți fie teamă.

Și-n timp ce roadele sunt numărate
Și hăhăieli transmit fiori de groază,
Imune sunt doar mințile blocate
Ce cred că alții nici nu mai contează.

E-ATÂTA CEAȚĂ

E-atâta ceață împrejur,
Chiar și potecile dispar,
Abia de pipăi cu piciorul
Ce e al meu și ce-i hotar.

Ce e și ce a fost al meu
Îmi dau neliniști care dor,
E-atâta ceață împrejur
Și n-am cui cere ajutor.

E soarele pierdut în zări,
Stingheră-i raza ce coboară,
Mă-ntreb de pot aprecia
Câte-au putut ca să dispară.

Dar cum să fiu în largul meu?
Nădejdea e de azi pe mâine
Și-i mulțumesc lui Dumnezeu
Că apă am și-un colț de pâine.

NU MĂ-NCUMET

Nu mă-ncumet dorului să-i spun
Care-i drumul de miresme plin,
Când să se pornească-n ceas divin
Și însuflețit de gândul bun.

Doamne, câtă așteptare-n prag
Până cerul să-mi trimită-un semn,
Îl aștept și-l știu ca pe-un îndemn
Ca să-mi fie ceasul cât mai drag.

Dar și dorul când e temător
Sufletu-mi sfâșie și nu-i drept
Până-n ceas de seară să aștept
Dacă se-ntâlnește dor cu dor.

DIMENSIUNI

Cu o secundă sau cu-n an lumină
Măsur și timpul și distanța
Și după felul cum înclin balanța
Văd totul ca benefic sau toxică.

Nu caut nimănui pricină,
Mai importantă este toleranța,
De e secundă sau un an lumină
Deopotrivă-s timpul și distanța.

Memoria de amintiri e plină,
Pe toate le-nsoțește eleganța,
Căci totdeauna m-a-nsoțit speranța,
Cea care-n timp a fost mereu senină,
Cum este steaua de la ani lumină.

DINCOLO DE STELE

Oriunde-aș fi mă simt înconjurat
De restul lumii. Cerul înstelat,
Chiar de mi-e ochiul ager și pornit,
Mă-ncredințează că e infinit.
Dar m-am obișnuit să cred
Că lumile nu se succed,
Că e un prag, o bornă de hotar,
Că dincolo de ea trăiește-un furnicar
De oameni pentru care am un cult,
Porniți pe drumul crucii mai de mult.
Îi simt aproape doar în vis
Și parcă-i pierd într-un abis
Când ochii îi deschid și cât aș vrea
Măcar o dată să-i mai pot vedea.
Mi-e căutarea ne-ndestulătoare
Să știu ce este dincolo de zare,
De cerul care-mi pare mai cărunț,
Căci dincolo de stele alte stele sunt.

Întrebare: Ce este anticomunismul?

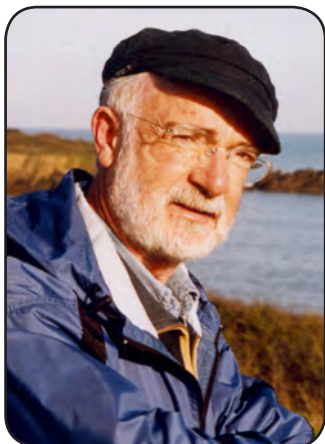
Răspuns: Oare simplul gest că nihilezi - total sau parțial - partea de istorie românească, cu relele și cu bunele ei, dintre 1944 și 1989, te îndreptățește să-ți ecusionezi pieptul cu inscripția, cât mai lăbărat caligrafiată, de **anticomunist**?!

Cui i-e frică de adevăr? Ce ușor e să pui etichete: comunist, ceaușist, nostalgic, securist, analfabet politic etc. etc., dar te urnești greu, „tovarășe”, când e vorba să accepți o discuție / dezbateră / exprimare de opinii, în care să fie acceptate și principiile universale, și subiectivismele celor de ieri, alături de obiectivismele celor care au studiat și studiază doar pe *facebook* și mai puțin pe *book-case*. Ce-o fi însemnând, în aceste situații, societățile libere? Exprimarea liberă înseamnă doar a înjura... trecutul!? Și a adula prezentul?

Karl Friedrich

„Ultima literă povestește despre umanitate!”

Prezentare,
traducere
și
selecție
de
Sonia Elvireanu

Scriitor belgian contemporan

Născut la Bruxelles, în 1942, licențiat în filologie română la Universitatea Liberă din Bruxelles, **Michel Ducobu** este profesor de literatură franceză la Namur, administrator la „Amiezile Poeziei” din Bruxelles, vicepreședinte al Asociației regale a scriitorilor valoni din Belgia, membru al Asociației scriitorilor belgieni, consilier artistic la teatrul Galeria Balastra, din Balâtre, provincia Namur; poet, autor dramatic, nuvelist, critic literar, critic de artă.

Între cerul gurii ce domolește plăcerile
și pădurea în care urmezi alt drum
ți se dăruie această infidelă ce se amuză
cu cuvintele și mâinile sale dulci.

la pământul drept martor
atinge-l cu degetele
când te așezi
într-un gest de iubire.

Un crap tăcut se rotește
în jurul oazei de iriși
urmându-și drumul liniștit
tu privești ora din cerc.

Ca o veveriță curioasă
săltând din creangă în creangă
trecând peste vârf
între goluri spiritul tău se înalță.

*

Mister al păsării solitare
e cântul de seară
maestrul de armonii
doar memoria unui paradis.

Un dar din bumbac și un ac
o lamă pentru acoperișul de țigla

un vas pentru bunătatea martorilor
și un băț lung de acceptare.

Spre ce univers invizibil
se-ndreaptă gândul tău desprins
de al tău corp reîntors în țărână
unde vede astfel mai adânc.

O carte să scriem istoria planetei
ce se umple lent de pagini
uriaeșeci fără ani
ultima literă povestește despre umanitate.

*

O mănăstire aurită
lăcaș de umilință
zece porumbei la intrare
îi conferă demnitate.

Hanuri sigure și savante
pe drumul complicat al mătăsii
loc de negociere până în zori
cu adevărul indolent și vag.

Patru roci succesive
ca unic monument
ca armoniile zilei
să pară reale.

Fulger în dreapta
clopot la stânga
luciditatea diamantului
seninătatea reflexivului.

*

Geometria gheții
pe iarba iernii
ora se măsoară
după lumina albă.

Triste orgi arămii
sculpturi de tăcere
dalta a clădit
marele zid roman.

Un râu se adâncește sub zid
de pe vârfuri sălbătice curge
vuieste puternic săpând
în iaz calm se preface.

Actori ai unui etern mister
declamă o replică pioasă
pe trista scena sacră
a vieții lor trudite.

*

Mușchi captiv
capriciilor iernii
surâzi fericit
că ești încă verde.

Un zbor de cintezoii
în marginea grădinii
o galbenă narcisă
zăbrele va deschide.

Harul inspirației
în palma primitoare
ca vârful unui ghimpe
dă sens aparenței.

Lunecare de nori impalpabilă
pe creasta colinelor joase
o clipă domoală de rătăcire
pe efemera viață.

*

Mort îți urmezi calea
pe malu-ntunecat
un fir de întuneric
dai celui tulburat.

Un arbore-înfrunzit în martie

crengile-și întinde generos
spre păsările întoarse-acasă
cu primul zbor de primăvară.

O mierlă tremură frunzișul
din cuibul negru-al streășinii
o umbră de toamnă palpită
pe iarba firavă de april.

Înfioratul cânt al sturzilor blajini
pe văluri de plopi sidefii
o ploaie de frunze se cerne
peste al scoarței plâns.

*

Altul nu va schimba rangul
nu va respira mai profund
îl vei vedea cu mâinile împreunate
a rugă pe fruntea sa arzând.

Descoperă în tine-o nouă zare
un râu de preț ce curge fermecat
un port să ridici ancora
pe râul vieții tale mereu vie.

O pasăre albă-roșie
pe bancă-o clipă se așază
cât să-i zărești culorile
dispare și rămâne în memorie.

Să fii încă deșertăciune pe pământ
o umbră-n aer tremurând
când o atinge tulburătoarea înserare
să nu te stingi între tăcute ziduri.

*

Fiecare gest se agață de tine
ca o iederă de lume reală
înlătură-l să fii mai liber
dar amintește-ți urma sa.

Ardoare a cântecului ce curge
într-o unică culoare picurând
în adâncul urechii vrăjite
fertilizată asemenea florii.

Un poem e o clipă
pe un strop de hârtie
o privire de visător
pe timpul ce nu te așteaptă.

Sămânță dulce amară e
gestul tău în care palpită
o grădină de întâlniri
sau un deșert de distanțe.

Din volumul *Siège sage, Quatrains pour la méditation* (Loc calm. Catrene pentru meditație), Memory Press, 2007, Belgia

1. Primejdie

Este un post (privat) TV în Bârlad care are parte egală la răspândirea culturii de prost gust, agramată, inexpresivă, care atentează, pur și simplu, la integritatea încă timbrată a limbii române.

Parcurgem un timp în care, dispărând orice boabă de control ori autocontrol a ceea ce se scrie și se și tipărește, au proliferat tot felul de „scriitori” cu valențe... la vedere, care se lăfăie, cu „urăturile” lor, pe la toate manifestările diverselor proiecte (vai, oribil cuvânt!!!) des-cătușate - doar e democrație și suntem... .. liberi! -, pentru a fi bifate apăsate și „raportate” ca evenimente întru susținerea inițiatorilor. Textieri care nu cunosc gramatica elementară se recomandă **poet**i, dar nu pot da definiția prozodiei; alții își zic prozatori, dar nu știu unde se pune virgula și nici care este deosebierea între liniuța de despărțire în silabe și liniuța de dialog. Se laudă reciproc, din clipa aceea devenind cronicari sau critici literari. O asemenea creatură, ocupând cu talia-i jumătate din ecranul televizorului care o prezenta drept „D.S.-scriitoare”, își lauda „modelul” după citirea unor versuri (sic!) de tipul: *„Recunoscut recitator/ Vizionar, promotor/ Îi cam ia peste picior/ Pe nedrepti și nichiperci/ Și-i face nene terci/ (...) / După cum vezi, măi bădie,/ Mi s-a întâmplat și mie/ Să îți scriu o poezie,/ Să ne trăiești ani mulți, nene,/ Semnează amicul Iftene”*.

Comentariul e de prisos, mai ales că vinovatul principal e cel (sau cei) care promovează, în spațiul public, asemenea ineptii cu pretenții de

literatură artistică. Atâta timp cât exigența rămâne încuiată într-un seif căruia i s-a pierdut cheia, vom fi nevoiți să asistăm (neputincioși!?) la proliferarea semidoctismului și vanității duse la extrem.

E mare păcat pentru blazonul de oraș cultural al Bârladului!

2.

Sinonimă cu „limbajul de lemn”, sintagma „*limbajul ignifug*” e mai plastică, pentru că nu-anțează mai bine fenomenul comunicării. E limbajul care nu incită, care te lasă rece. Nu iei... foc; nu arzi. El nu-i nici măcar ambiguu sau echivoc; e mort, e flasc, e leș imposibil de resuscitat.

3.

Nu toți grafomanii sunt și scriitori. De obicei, grafomanul se sprijină pe cuvinte; scriitorul exigent dezvoltă idei cu ajutorul sensurilor. Scriitorul născut, ca și intelectualul adevărat, e rapid și sintetic. Fiind inteligent, nu o face pe-a deșteptul. Grafomanul e întotdeauna făcut, drumul lui având meandre imposibil de suportat. Curând, dispăre. Chiar și când nu-i uitat.

4.

Femeie carieristă? Da. Acest tip există. De regulă, are ani mulți în spate (s-a născut în plin război!), aparent e harnică, dar, de fapt, e o încurcă-lume. Superficială și incoerentă în mai toate „ieșirile”. Plină de sine, afișează o modestie fățarnică și, de aceea, calpă. Posedă o memorie de elefant și o judecată de gânganie...

5.

Locanta selectă pe care o evoc e amenajată cu de toate. Ceea ce ridic eu în lumină e liniștea... Într-aci, te așezi la o masă aleasă aleatoriu, aștepti ospătarul și, când vine, cu siguranța cunoscătorului sigur pe el, comanzi: o cafea, o înghețată, un coniac mic și d-ăla bun (Jidvei!), o scrumieră dacă, întâmplător, vrei să fumezi. Stai apoi în liniște, „consumi” rar și cu plescăituri discrete, scoți revistele, scoți creionul, citești, notezi, citești, scrii... Ospătarul nu te va deranja, văzându-te preocupat. O oră, două, trei, cât vrei! Salonul respiră prin tine, tu prin el. Când pleci, târziu, ești fericit. Plătești „consumația” și-atât...

Care-i cea mai bună sală de lectură?

Când Dumnezeu era impiegat

Uneori, e ca atunci când pierdusem trenul.

Eram elevă, de fapt doar terminasem liceul. Trenuri nu prea erau. Mai nimic nu era. Îl văzusem cum pleacă de sub ochii mei. Am alergat destul de repede, dar trenul fugea mai tare. Prinsese vitează. Se îndepărta cu fiecare clipă, ducând speranțele mele cine știe unde. De neputință, am plâns. Impiegatul cărunț, trecut prin viață, sătul de trenuri care tot pleacă, m-a văzut: „Ce-ai, taică, de plânger?” I-am arătat cu degetul monstrul care lunea pe șine. Nu puteam vorbi. Cuvintele se sugrumaseră în gât. Doar lacrimile mari, rostogolindu-se pe obraji, spuneau totul. Nu pierdusem niciodată un tren. Și n-aș fi crezut să mi se întâmple mie. Și tocmai atunci! Impiegatul, trecut prin viață, sătul de trenuri, pesemne și de lacrimi („Nicăieri - zisesese - nicăieri nu vezi atâtea lacrimi ca-n gări”), s-a-nmuiat: „Nu mai plânger, taci cu tata! Dă-l în mână de fier hodorogit!”. Și-a îndesat mai bine șapca pe cap, a pus fluierul în gură, a fluierat tare, prelung, în timp ce a rupt-o la fugă după coada trenului, alergând ca la suta de metri, cu paleta roșie ridicată. Frânele au scrâțâit metalic, apoi am zărit printre lacrimi trenul oprindu-se. Sentâmplă rar coșmarul să se transforme într-un vis frumos. Impiegatul încărunțit de vreme și trenuri nu s-a mulțumit cu atât. I-a făcut mecanicului de locomotivă semn de manevră ‘napoi. Ți s-a conformat. Apoi, l-am auzit înjurând ca la ușa cortului, când și-a dat seama de ce fusese oprit și întors din drum. “Să-ți fac, să-ți dreg, băga-te-aș în mână de nenorocit! Am să te spun la direcție!” Impiegatul cărunț, trecut prin viață ca prin război, nu s-a supărat: “Spune-mă și la Dumnezeu, numa’

stai să urc fata-asta! Hai, taică, hai, ușure! Așa, mergi cu bine! Și nu mai plânger, că-ți strici ochii-ăia frumoși!” A răsuflat ușurat, a luat poziția regulamentară, apoi a ridicat paleta verde, de parcă ar fi înfipt steagul pe o redută. “Acum, poți să pleci liniștit să mă torni la direcție! Ce-am avut și ce-am pierdut?!”

Nici n-am apucat să-i mulțumesc. Acolo, în tren, trăiam sentimentul irealității. Mi se părea că-L văzusem pe Dumnezeu. Avea haine de impiegat de mișcare, nițel cam ponosite, părul cărunț și rar și paletă roșu/ verde. O paletă și-un fluier, cu care făcuse prima minune din viața mea. Eu strigasem, aproape cu deznădejde, în capul peronului: “Doamne, nu!”. Îl chemasem. Venise. A dat trenul înapoi. Eu dau, acum, timpul. Și mă întreb ce-aș fi devenit, ce-aș fi fost astăzi, dacă în ziua aceea Dumnezeu n-ar fi îmbrăcat haine de impiegat și n-ar fi oprit trenul care m-a dus la examen. Poate aș fi fost un impiegat de mișcare într-o gară, care ar fi oprit trenul pentru altcineva care mergea să dea examen la facultate... Cine știe...

Nu mai trecusem demult prin halta prin care, azi, nu mai trec trenuri, iar odinioară treceau atât de rar. Acum, femeie de afaceri în plină glorie, trenurile-mi puteau. Preferam avioanele. Sau Mercedes-ul personal, când distanțele erau mai scurte. Probabil n-aș fi oprit nici atunci dacă întâmplarea (întâmplarea?) n-ar fi făcut ca roata să explodeze în locul acela în care șoseaua se apropia cel mai mult de calea ferată. În goana zilnică, uităm să mai oprim. Măcar atât cât să-l mulțumim lui Dumnezeu. Ce, nu pricepe El singur?

Am lăsat șoferul să se ocupe de roată și am făcut câțiva pași. Pe șine, crescuseră buruieni, semn că niciun tren nu mai trecea pe acolo. Peronul pe care plânsesem cândva părea mult mai mic și mai săracuț, iar prin crăpăturile făcute de trecerea anilor viața își revendica drepturile prin sute de fire de iarbă răsărite în smocuri. Cocoțat pe un scaun, o părere de om, gârbovit, se căznea să întoarcă un ceas *Paul Garnier*. Asemenea ceasuri rare mai vedeai prin muzee și vreo două-trei gări. Toată priveliștea părea un talou suprarealist: ceasul de lux în contrast cu clădirea în paragină, fără ferestre, cu iarba care-mpânzea tot locul. Cineva însuflețea „tabloul”: Omulețul firav, gârbovit, dar căruia îi străluceau ochii când potrivea limbile ceasului din gară (mai bine zis, din ceea ce fusese cândva o

gară mică, îngrijită, prin care mai treceau, uneori, și trenuri). Când și-a terminat treaba, omul m-a văzut și aproape s-a speriat ca de o arătare. Apoi, jenându-se, s-a scuzat cumva:

- Pe-aici, nu mai vine nimeni. Sunt eu și-un câine. Lupane, unde ești?

Cel apelat s-a ridicat agale dintre ierburi și s-a prezentat, docil, la apel, așteptând, în gardă, următoarea comandă.

- Șezi cu tata! Șezi și bucură-te! Avem mu-safiri!

Ca și cum l-ar fi înțeles, Lupanul (o potaie cu ciulini prinși în blană, cu părul în ochi) s-a bucurat în felul canin, scheunând ușor și mișcându-și ritmic coada.

- Ce faceți?, am întrebat, neștiind ce să-i spun.

- Întorc ceasul. Măcar el să meargă. Trenurile nu mai merg, în curând n-oi mai merge nici eu, mi-a spus ca pe o evidență, arătându-mi bastonul din mână dreaptă. Ceasu-ăsta e o bijuterie, el trebuie să meargă! Nu știu cine l-o mai întoarce când n-oi mai fi eu. Apoi, schimbând vorba: Cu ce treburi pe la noi?

Purta aceeași haină de impiegat, acum ceva mai largă și roasă pe alocuri, probabil singura haină, ori poate nu se-ndurase s-o lepede. Tăceam. Cuvintele se blocaseră iar în gât, ca atunci când pierdusem trenul. Aș fi vrut să-i povestesc, să-i aduc aminte, să-i mulțumesc. În loc de asta, tăceam, cu tăcerea celor mai stupizi dintre oameni.

- Cândva, zice, cândva era și-n gara noastră altfel. Ce de-a lume...

Am vrut să-i spun că știu. Nici asta n-am putut. Apoi, ca și când ar fi avut ceva de demonstrat, ca și când aș fi avut nevoie să-l cred, a scos de sub haină paleta, a șters-o de mânecă și mi-a întins-o ca pe-o evidență:

- Eu eram impiegatul!, a rostit cu mândria cu care trebuie să fi rostit ducele de Wellington: „Eu l-am învins pe Napoleon!”. Câte trenuri n-am

pornit eu cu asta!

Îhm... dar mai important decât mulțimea de trenuri pe care le-ai pornit, e unul anume pe care l-ai oprit!

- O vrei? Mie nu-mi mai trebuie.

Am luat paleta ca pe ceva de preț și-am strâns-o la piept. Am privit ceasul care mergea „ceas”, care-mi arătase cândva o jumătate de minut mai mult decât aș fi vrut, suficient cât să-mi plece trenul de sub nas. Și deodată ochii mi s-au împăienjenit. Ceasul a început să se scurgă, precum cel din tabloul lui Dali. Așa-l vedeam printre lacrimi, curgând, unduindu-se ca și când s-ar fi topit. Omul s-a panicat, la fel ca atunci:

- Ce-ai, taică, de plângi? Dacă nu vrei, n-o iei. Dă-o-n colo de paletă! Sunt un prost bătrân. Chiar așa, d-apăi, ce să faci mata, o cuconiță, c-o paletă de impiegat? Da' am zis să-ți dau și eu ceva... și n-am altceva. Lasă, dă-o-ncoace, decât să plângi!

Plângeam ca atunci când pierdusem trenul. Ceasul nu-l mai vedeam printre lacrimi, se topise de tot, timpul se comprimase. Pierdusem trenul din nou. Trenul recunoștinței. Eram bogată. Și nu-mi folosea la nimic! Tot omul acesta îmi oferise ceva. Iar eu, cu toată bogăția mea, habar n-aveam ce i-aș putea oferi. Cum i-aș putea mulțumi că, într-o zi, cu paleta pe care mi-o dăruise, oprise și mă urcase în trenul care avea să mă ducă spre ceea ce sunt acum. Și că atunci, mă făcuse să-L văd, pentru prima dată, pe Dumnezeu în oameni. Ce daruri îi poți face lui Dumnezeu?

L-am întrebat, printre lacrimi:

- Dacă ar fi să-i faci un dar lui Dumnezeu, ce i-ai oferi?

- Ce i-aș oferi? Păi... paleta nu mai pot să i-o dau, că ți-am dat-o ție. Trențele-astea după mine, nu pot, că rămân gol. Și-oricum, n-ar avea ce face cu ele. Câinele ăsta... îmi ține de urât. Ce dar?! Uite ce dar îți fac eu lui Dumnezeu: în fiecare zi, la două fix, întorc roțița la ceasu-ăla. Cât oi mai putea...

Reviste primite

- **ELANUL**, nr. 154, decembrie, 2014, redactor-șef: Marin Rotaru. „În anii regimului Ceaușescu ai secolului trecut, cu nuanțe și accente diferite, Școala, inclusiv cea vasluiană, a început să-și recapete prestigiul de odinioară” (Nicolae Ionescu, pag. 15).
- **ACADEMIA BĂRLĂDEANĂ**, nr. 4(57), trim. IV, 2014, redactor șef: Serghei Coloșenco. „Fără statute, fără cotizații, fără «carnet de depuneri», această societate dăruiește numai prin deplina-nțelegere dintre cei care-o alcătuiesc” (G. Tutoveanu, pag. 5).
- **TURBURELE**, nr. 17, Decembrie, 2014, Turburea-Gorj, redactor-șef: Lelia Venus. „Pod(ium)ul Înalt al Umorului” (pag.1).

„Când era învățător la Tupilați îi plăcea...”

Ascensiune I

Când era învățător la Tupilați îi plăcea sportul. Nu un anumit sport, ci sportul în general. Înalt, voinic, tuns, se recomanda cu emfază, oridecâteori avea ocazia.

- Tache Uriș, sportiv.

Celălalt învățător era un bătrân ghebos și schiop, așa că n-a fost mare pagubă când a ieșit la pensie. În locul ghebosului a venit o absolventă a zece clase de liceu care se plictisea de moarte la Tupilați. Și dintre sporturi nu cunoștea decât dansul. Dar cu cine să danseze? Cu flăcăii din sat? Fiecare își avea preferata lui. Cu Tache? Dar cine se încumeta să danseze cu așa un urs care călca țeapăn și la dans apuca fata de umeri de credeai că escaladează Everestul. Nu o dată sărise peste partenera lui ca la jocul de-a „capra”.

- Eu nu pot juca decât cu o fată care stă liniștită și-și apleacă bine capul, ca să n-o pocnesc cumva cu genunchiul sau cu potcoava de la bocanc peste nas la săritură, se scuza el.

De aceea, biata fată, fostă nu demult elevă, i-a mărturisit:

- Știți dumneavoastră, tovarășe director, de ce am intrat eu la școală? Fiindcă vreau să mă mărit. Bani n-am, meserie nu, ce să fac altăceva? Voi găsi eu vreun prost în toată țara românească care să mă ia.

- Tu cam bați șeaua, dar eu nu-s calul tău ca să pricep. Eu am plan să mă mut la oraș, să intru în lumea sportului, să vorbească oamenii în ziare cu mine. Sportivii sunt fala țării, mândria lumii, nu niște însurați oarecare. Că însurații în loc să admire mingea, îi caută femeii în coarne. De aceia-s supranumiți „suporteri”, adică sub papuc.

- Atunci plec și eu la fabrica de teracotă și te las să ții toate clasele. Să se bată, să alerge, să-și crape capul. Poate să le pocnească și ochii, că-s niște măgari și nespălați, de mi-e greață de ei.

- Și cine te ia la fabrica de teracotă?

- Teracotiștii. Știi ce de bani au? Au leafă, salar lunar, au ciubuc, mai și fură, cer bacșiș. Au de unde să cheltuiască. Știi cât dă pe băutură un teracotist pe lună?

- Eu n-am de unde, că-i leafa mică. Dacă aș fi profesor la oraș și tu la fabrica de teracotă, te-aș lua. Dar așa!

- Păi nu-i greu, a zis ea. Te înscrii la facultatea fără frecvență și-n trei ani te faci profesor. Cunoșc

eu pe unul acolo.

Și a făcut facultatea. Fără frecvență și cu cea mai mare ușurință. După ce l-a mutat la oraș, nu se mai recomanda sportiv și nici nu mai venea în contact cu vreunul din ei.

- Tache Uriș, profesor de limbi streine, se prezenta el cu ifose.

Apoi, ca să se scuze:

- M-am lăsat de toate sporturile. Dă-le dracului. Numai mingi, mingi și iar mingi. M-am făcut de răs, nici nu știu de câte ori. Dacă doi bat o minge, de unde să știu eu că a bătut-o ca pe tenis sau ca football sau ca pe rugby, handbal, volei sau ping-pong? Eu am învățat-o cum se învață: poarca și țâcul, pe rase și pe aținute.

- Ești un prost, ziceau cei din gașca cu care se întâlnea la bodegă și puneu țara la cale mai în fiecare zi. Cum știi tu limbi streine, când ai merge cu echipele la internaționale, ai veni plin de bani. Le-ai vorbi pe limba lor și ai transporta fraudulos mii și mii de ceasuri și obiecte.

- Dar de unde să știu eu limba lor?

- Zici că ești profesor de limbi streine. Nu-i înveți pe copii?

- De învățat îi ușor, că-i învăț pe românește și ei prind repede, că-s români toți. Dar de unde să știu eu ce să zic pe altă limbă ca ei să-mi dea ceva degeaba? Ce, crezi că pe-acolo lume-ai așa de proastă? De când cu sporturile și olimpiadele astea, s-au deșteptat și ai lor și s-au hoțit mai tare ca pe la noi.

Altădată îl încurcau de tot, că-i ziceau:

- la vorbește pe vreo limbă streină, să tâmpim pe cei de la masa cealaltă. Sau măcar pe chelneriță.

- N-am cu cine, se scuza el. și chelnerița-i destul de tâmpită și așa. Nu vezi că în loc să-ți dea restul îți spune: „mersi, mai poftiți” și „să vă fie de bine?”

- Dar vorbește măcar cu vreun țigan pe țigănește ori rusește cu vreun lipovan, ca să te auzim și noi.

- Ruseasca n-are decât două cuvinte ca lumea: cac și tac. Celelalte, nu numai că-s lungi și nu seamănă cu nici un cuvânt românesc, da-s și greșit copiate, cu litere mari, bisericești, de se-ncurcă chiar băieții de popă la ele. La unele îi pus „P” în loc de „R”, la altele „C” în loc de „S”, pe „R” mare l-au întors pe dos, de se uită săracul șui, cu ochii spre soare-apune. Ce să mai vorbim. Toți

rușii îs niște cioloveci. La ei *ocna* nu-i pușcărie ca pe la noi. Îi o fereastră larg-deschisă la care stă o fată pe care-o chiamă Olga și care citește o carte. Așa *ocna* aș face și eu, cu fata-n brațe și c-o sticlă de vin de-al nostru pe masă. Mai cu seamă că nevastă-mea-i la maternitate și eu îs singur. Și ce credeți voi că țigăneasca-i limbă străină, ca s-o învăț eu în școală? Îi limbă română curată, limba veche, de pe vremea lui faraon, de înainte de Hristos, când omul era ierbivor. Trebuie să înveți la școală ca să vezi că fata asta-i mișto, că halim haleală și chilim molan? Care țigan a învățat la vreo universitate cum să ciordească, să pilească sau să gagicărească?

- Tache asta-i băiat deștept, ziceau prietenii lui și-l beau ca pe mocani.

Ascensiune II

Acuma, fiind și profesor și însurat, leafa îi ajungea tocmai bine. Nevasta dădea leafa ei pe mâncare pentru amândoi, el pe a lui pe băutură pentru el singur.

După ce s-a născut fetița, nevastă-sa i-a spus cam într-o doară:

- Ar trebui să dai și tu ceva parale-n casă, că de-acum au să fie nevoi mai multe.

- Dar ce pot să fac eu, a zis Tache, dacă s-a scumpit vinul așa de-al dracului. De unde să iau bani?

- Măcar repară clanța la ușă, ca să nu mai trebuiască să dau bani altuia.

- Nu dau bani nimănui. Eu strâng bani pentru telefon. Are și restaurantul, au și ceilalți toți. Când unul întârzie, noi, allo-allo și gata, vine. Eu dacă n-am telefon, nici nu pot să întârzii, așa că totdeauna sunt înaintea lor acolo. Clanța mai poate sta și așa. Că n-am să stau să vină ceia după mine.

- Lasă-i dracului, a zis nevasta. Cu ce te alegi de pe urma lor?

- Scoatem o publicație, a răspuns Tache. Mie îmi publică o povestire sau o poezie. Băutura și banii i-am dat. A mai rămas să le dau poezia.

- Păi dă-le poezia și povestirea și scapă dracului de ei, că m-am săturat tăind la varză și castraveți. Opt borcane am pus la murat și pe toate le-ai mâncat, plus gogoșarii. Că tu, când te scoli mahmur, mori după acritură. Îmi vine în minte să mă împrumut la casa de ajutor reciproc și să cumpăr niște butoaie pentru varză și pentru murături. Să-ți ajungă.

- Treaba ta, dar eu nu pot să le dau poezia, pentru că n-am făcut-o. Am una în carte, îi de Pușkin și le-aș da-o pe aceia, dar nu pot s-o traduc.

- Tradu-o cum ai să poți. Parcă ei au să știe cum era poezia lui Pușkin și cum a ieșit traducerea

ta?

- Ba știu, zice Tache. Știu și pe dracu. Îs intelectuali.

Toată după-amiaza Tache s-a muncit cu poezia lui Pușkin. A lipsit și de la băutură. Cu banii a putut plăti pe clănțau, adică pe vecinul de apartament care era avocat și-l chemase nevastă-sa să repara clanța. Îi spusese cineva că avocații îs buni clănțai. Și a făcut treabă bună, numai cu 5 lei. N-a vrut să ia suta. Suta i-a rămas femeii, să cumpere pelinci pentru Maricica.

Cu poezia a fost cam prost. Nu ieșea deloc. Când întreba Tache pe nevastă-sa câte un cuvânt, ea, ocupată cu fetița, îi răspundea „gândăcel cu minte” sau „păsărică roză”. Iar Tache scria întocmai. A ieșit o poezie modernă, plină de imagini gingașe și miresme proaspete, încât comitetul a primit-o cu entuziasm. Nici n-a vrut să audă de traducerea din Pușkin.

- Ce să caute Pușkin la centenarul nașterii lui Antioh Cantemir? Și nici n-are el așa poezie. Asta merge la comemorarea lui Vasile Alecsandri, ba chiar și a lui Eminescu. Când o citești parcă simți parfumul din lunca de la Mircești. Numai că se cam repetă cuvântul scutece. Nu-i nimic. Îl înlocuim ici cu scuturi, dincoace cu platoșă, mai jos cu zale și la urmă cu cocovele. Știi, zale, cocovele, rimează strașnic. Nu-i vorbă, rimează și scutece cu pânțele, dar nu merge. Aduce a ceva vulgar, obișnuit, care n-are destul farmec poetic, mai cu seamă că e vorba de un domnitor așa de vestit, care, dacă nu era el, nu publicam nici noi despre dânsul. Că așa merge istoria. Noi scrim despre alții și urmașii noștri despre noi, ca să aibe tovarășii elevi ce învața. Altminteri, ce rost ar avea școala?

Publicația a apărut la timp și s-a vândut ca pâinea caldă. Elevii au difuzat voluntar un număr impresionant de exemplare, rămânându-le nedifuzate cele sustrate de pe la rude, ca să-și facă bani de țigări, bere și prăjituri. Publicația fiind de valoare inestimabilă, nimeni nu s-a gândit să treacă un preț oarecare pe ea, așa că prețul era variabil. Orașul era încântat la culme.

- Avem și noi poezii noștri. Acuma știe toată țara cine suntem și ce putem. Parcă ce-s 10-20 de lei? Mai cu seamă că nu-i dai degeaba, ci-i dai unui școlar silitor ca să-și desăvârșească cultura și să ducă faima orașului în toată peninsula Balcanică. Pentru noi s-au luptat în veci turcii cu rușii, Atarxexe cu Asparuh și toți regii și cavalerii pe care-i blagoslovea papa ca să ne poată înghiți. Papa-i blagoslovea vârtos și marele Mușatin îi binecuvânta definitiv și-i înhăma la plug, așa, blagosloviți.

Un bețivan ratat, de felul lui de pe acolo, pentru mai puțin de 1000 de lei și un chef pe cinste, a salutat evenimentul publicând nu știu unde

un articol unde caracteriza destul de cabalistic poezia lui Tache. Găsea că-i extrem de mioritică, extraordinar de sacontală și acerbă și imposibil de caracterizat prin cuvinte.

Tache a fost încadrat profesor de literaturi române și străine cu condiția să înființeze și să conducă un cenaclu literar local, unde tinerii elevi să deprindă de mici „ars poetica”. Dar a pățit și un necaz.

El, ca să se știe că e un poet adevărat, a trebuit să-și lase mustați mari, barbă stufoasă și plete haiducești. Fiindcă se știe că poeții sunt și distrați, își lăsa anume haina în cancelarie și pleca pe stradă într-o pijama de mătase, foarte fistichiu desenată.

În același timp, doctorul sanitar, de frica exantematecului, a ordonat miliției să strângă pe toți țiganii lăieți, să-i ducă la baie și să-i tundă. Bietul Tache tocmai mergea la Cenaclu, când, cu o gălăgie infernală, trecea laia cu tingirile-n spinare și stupindu-și în ochi țigăncile care nu erau în stare să ghicească în ghioacele lor rânjite, locul unde-i duce.

Poetul, curios și în pijama, s-a apropiat de milițianul din fața convoiului și l-a întrebat ce-i cu șatra.

- Îi ducem la baie să-i tundem, că i-a găsit statul cu păduchi.

- Aha, a zis Tache, și a dat să se retragă. Da milițianul din spate a prins mișcarea. Imediat s-a repezit ca un leu și l-a împins în colană.

- Unde-o ștergi, baragladină?

De atunci a rămas singurul poet de pe glob care umblă ras, tuns și frizat. Te pui cu Sanepidul?

Când a intrat fetița la școală, el era de-acuma poet cu vechime și-i arăta literele.

- Acesta-i litera „c”, adică pe rusește „s”. Când vedem scris „ac”, noi trebuie să ne gândim la instrumentul cu care mama coase sau cu care tata câștigă bani la cărți. La asta-i bună imaginația poetică a omului deștept. De exemplu, când scrim „am căputat pingea”, toți trebuie să citim „am sărutat rindeaua”, adică, pe românește, „mi-am găsit beleaua” sau mai corect „mi-am găsit beleaua” sau mai corect „mi-a frecat ridichea”, căci rindeaua, ca și pila, servește la ras. Cred că ai înțeles perfect regula poetică.

- N-am înțeles nimica, zicea biata fetiță cu lacrimile-n ochi și-și aduna cărțile, amărâta.

- Sameni în partea mamei tale, n-ai deloc artă poetică în tine. Dacă n-ai fi așa de voinică și sportivă ca mine, că la

zburdălnicii nu te întrece altul, mai c-aș crede că te-a făcut cu vreun teracotist.

Într-o zi fata l-a supus la un examen amănunțit pe Tache.

- Tăticule, ce ești tu?

- Sportiv, a răspuns el, sigur de sine. Dar ce te privește pe tine?

- Ne-a spus tovarășa învățătoare să scrim pe caiet ce este tatăl nostru și ce face el?

- Tatăl nostru este o rugăciune, scoasă din Evanghelia de la Matei Citire. Dar religia nu mai este la modă, fiindcă-i cultul liber.

- Asta ești tu?

- Dar eu nu sunt tatăl nostru, eu sunt tatăl vostru.

- Și eu ce să scriu că ești?

- Hm! Pune, dacă vrei, și altele. Zii sportiv, învățător de limbi române și străine, poet român, președinte de cenaclu literar...

- Tuns la baie cu căldărarii, adaugă nevastă-sa, izbucnind în hohote de râs.

- Nu asculta pe mă-ta, se înfurie Tache. Ea habar n-are că am fost ales și președintele literar al județului. În curând voi avea sub mână mea tot județul, căci sunt în comitet cu niște scriitori și ziariști de la mai multe ziare și reviste. Măine, poimăine, îi ajung și-i întrec. Ba se poate ca, dacă iese vreun ministru la pensie sau pleacă în concediu, să mă cheme chiar pe mine să-i țin locul. Crezi că nu?

- Și să scriu ministru cu „M” mare sau cu literă mică.

- Nu scrie deloc, oftează Tache. Că mai este până atunci. Eu de-abia sunt în ascensiune.

- Și când să scriu?

- Când vor zbura bivoli și are să crească păr pe broască, interveni nevastă-sa, dând drumul altui șuvoi de râsete.

- Atuncea să scriu? Întrebă fetița. Vai ce bine. Că mai am și niște socoteli de făcut. O mulțime.

Bârlad. Școala Normală Principele Ferdinand

Autograf tardiv

3 aprilie 1994

Paris

Stimate domnule GRUIA NOVAC,

Un prieten comun, poetul Ioan Puflea, mi-a pus la dispoziție primul număr al revistei "Academia Bârlădeană". Primul meu gând a fost să o răsfoiesc pentru a vedea cum literatura, în această parte a țării, a făcut o săritură în afara soartei. Am renunțat însă repede să o răsfoiesc ; am înțeles că aveam sub ochi o revistă care merita să fie citită... Si am citit-o, uimită și fericită că oameni ca dumneavoastră n-au uitat ce înseamnă adevărata cultură, deosebind masca de chip. Precum știți, locuiesc de mai bine de trei ani într-o cetate a culturii - Parisul... Nu pot tăgădui că am avut șansa să văd și să citesc foarte multe. Si pot și vreau, cu toată sinceritatea, să vă dau un sfat : știu cât este de dificil să rezisti încercând să tîrăști după tine planetele, dar nu abandonați. Literatura noastră are nevoie de oameni ca dumneavoastră, care se răzvrătesc împotriva misterelor subculturii. Ii doresc o viață fără de moarte revistei. Nu pot să-i doresc o viață ușoară pentru că tot ce este ușor are un iz de șarlatanie.

În astfel de împrejurări, cu mîndrie mă consider ca făcînd parte din ^{colectivul} revistei. Gîndul meu bun o va însoți.

SALUT, SCRIPTOR !

Nedezmințindu-se, lașul arată încă o dată, a câta oară, că vitalitatea publicațiilor literare și a literatorilor lui este o permanență memorabilă, generatoare de direcții și avânturi aproape taumatrice. **SCRIPTOR** este dovada, fiindcă „revista nouă”, apărută **acum** (anul I, nr. 1-2 (ianuarie-februarie) 2015) sub privegherea neobositului **Lucian Vasiliu**, flancat camaraderește de, la fel de infatigabil, **Liviu Apetroaie**, întregeste regal firmamentul bogat al viitoarei Capitale Culturale Europene.

Revista *Baaadul literar* nu poate decât să se bucure și să ureze fondatorului, redactorului șef, precum și colaboratorilor din cele patru unghiuri, hărnicia albinei (românești!) și gândire kogălniceană, într-un beneficiu nesmintit al culturii naționale.

La mulți ani, **Scriptor** !

Gruia Novac, Bârlad

IANUARIE

- 1/1919: A apărut, la Bârlad, revista „Florile Dalbe”
 1/1939: S-a născut poetul **Emil BRUMARU**
 1/1972: S-a născut pictorul **Felix AFTENE**
 4/1954: A murit (la Craiova) poeta **Elena FARAGO**
 5/1878: S-a născut scriitorul **Emil GÂRLEANU**
 6/1883: S-a născut pictorul **Stavru TARASOV**
 8/1940: A murit profesorul comparatist **Charles DROUHET**
 8/1954: S-a născut poetul **Lucian VASILIU**
 15/1850: S-a născut **Mihai EMINESCU**
 20/1904: A apărut, la Bârlad, revista „Paloda literară”
 22/1879: S-a născut profesorul **Charles DROUHET**
 25/1931: S-a născut scriitorul **Ion HOBANA**
 25/1934: S-a născut pictorul **Val GHEORGHIU**
 25/1911: S-a născut profesorul univ. **G. G. URSU**
 30/1852: S-a născut **I. L. CARAGIALE**

FEBRUARIE

- 1/1949: A murit scriitorul **N. D. COCEA**
 2/1942: S-a născut publicistul **Gheorghe V. CLAPA**
 5/1859: A murit **Alecu RUSSO**
 9/2003: A murit dramaturgul **Dumitru SOLOMON** (Dolfi)
 11/1882: S-a născut compozitorul **Gheorghe V. CUCU**
 12/1943: A murit poetul **Dimitrie NANU**
 14/1941: S-a născut publicistul **Serghei P. COLOȘENCO**
 15/1840: S-a născut **Titu MAIORESCU**
 15/1953: S-a născut ing. **Constantin CONSTANTINESCU**, primarul municipiului Bârlad
 17/1874: A murit filantropul **Neculai ROȘCA-CODREANU**
 25/1939: S-a născut romancierul **Virgil DUDA** (Rubin Leibovici)
 26/1940: A murit pictorul **Nicolae N. TONITZA**

MARTIE

- 1/1867: A apărut, la Iași, revista „Convorbiri literare”
 1/1906: A apărut, la Iași, revista „Viața românească”
 1/1990: A murit poetul **Ion Iancu LEFTER**
 3/1901: S-a născut pictorul **Mihai ADAMIU**
 12/1936: A murit criticul literar **Garabet IBRĂILEANU**
 12/1925: S-a născut prozatorul **Constantin CHIRIȚĂ**
 13/1891: S-a născut scriitorul **Felix ADERCA** (Froim Edelstein)
 14/1888: S-a născut poetul **Alexei MATEEVICI** („Limba noastră”)
 15/1904: A apărut, la Bârlad, revista „Făt-Frumos”
 16/1936: S-a născut scriitorul **Bujor NEDELCOVICI**
 17/1819: S-a născut, la Prodăneștii Vechi – Soroca, **Alecu RUSSO**
 20/1820: S-a născut, la Bârlad, **Alex. Ioan CUZA**
 20/1928: S-a născut filologul **Cicerone D. POGHIRC**
 23/1969: A murit publicistul **Tudor TEODORESCU-BRANIȘTE**
 25/1902: S-a născut poetul și traducătorul **George LESNEA**
 28/1883: S-a născut scriitorul **Athanasie MÂNDRU**
 29/1878: S-a născut poeta **Elena FARAGO** (născută Paximade)
 30/1946: A murit **Victor Ion POPA**
 31/1900: S-a născut scriitorul **I. M. Rașcu**
 31/1868: Apare ziarul „Curierul de Iassy”, unde a fost redactor **M. Eminescu**

Amelia Calujnai-Lazăr

Poet și pictor

Născută la 6 septembrie, 1961, „en Roumanie”. Absolventă a Școlii Naționale de Arte Frumoase și a Universității din Craiova (Facultatea de Filologie), Amelia Calujnai-Lazăr trăiește și activează în Franța din 1991. După o carieră în învățământ, în presă și în domeniul editurii, ea se consacră în întregime picturii și desenului, obținând mai multe premii: **Marele Premiu**, 1995, la Festivalul Artei Contemporane în Miami - S.U.A.; **Medalia de argint**, în 1997, la Trofeeale Culoarei în Franța; **Medalia de argint și Premiul Societății Editurilor din Franța**, 2008, la Salonul Academiei de Arte Frumoase.

L'usage des vraies valeurs universelles qui passe obligatoirement par l'art dans toutes ses manifestations nous aide à mieux se connaître et dialoguer et aussi à renforcer la fragile colonne vertébrale de la spiritualité de l'espèce humaine... (extrait du Livre d'Or „Les intellectuels et artistes pour le plurilinguisme et la diversité culturelle”)

Cu surâsul

(...)

Cu dogma de paie a poeziei
câți nu și-au făcut cuib împresurat;
s-a rămas peste noapte
într-o casă de fildeș,
cuiul muta tablouri ici-colo, aici.

a fost joarda, zău, a fost mult mai blândă
decât palma care a primit.
puținii, atât de puțini, care nu greșesc
cei pentru noi cu disprețul, ce fac?
își scutură resemnați fumul aspru în palme
ne blestemă și tac, ne blestemă și tac.

1994

Ecouri

Dragă Domnule Gruia Novac,

Am primit revista, vă mulțumesc! Articolul despre Eusebiu Camilar a apărut într-un spațiu generos, pentru care, de asemenea, vă mulțumesc. Voi citi cu drag și cu mult interes revista! Vă doresc toate cele bune și sper că BAAADUL LITERAR va merge mai departe, spre bucuria cititorilor.

Elisabeta Isanos

5 noiembrie, 2014
București

Stimate Domnule Redactor șef,

Vă mulțumesc pentru revistă. Am citit „Correspondența” cu mare emoție. Am telefonat și D-lui Prof. Univ. Const. Călin la Bacău de la care am mai primit materiale. Vă mulțumesc pentru bunăvoință la amândoi.

Revista am început să o citesc. Totul în ea este de calitate: conținutul, titlurile deosebite, grafica, fotografiile, ortografia dovedesc colaboratori devotați și pasionați.

Doresc sănătate, succese pentru dv., colaboratorilor și întregii redacții.

Felicitări pentru revistă!
La mulți ani!

Mina Isac

28 noiembrie, 2014
Israel

Eveniment

Expoziție

Vernisaj: 1 februarie 2015 - Muzeul „Vasile Pârvan” Bârlad

VIRTUS BERLADNICA REDIVIVA !

În primii ani de după istorica *Mișcare* din 1989, când un Decembrie anticeaușist a devenit, firesc, anticomunist, speranțele cu orizonturi largi nutreau clipe de entuziasm adevărat care credeam, noi, că se vor transforma în fapte epocale. Și-n atmosfera aceea, încă primitivă în fierbințeala ei, a fost resuscitată și, demult defuncta, Societate literară locală „Academia Bârlădeană”, din naiva credință că ne dedăm cu toții schimbărilor. Că, mai târziu, eludând și niște previziuni brucaniene, nu s-a întâmplat **nimic**, e o chestiune de discutat separat și special. Dar **atunci** am crezut că l-am apucat pe Dumnezeu de pulpană! Și, într-un înflăcărat avânt, am ctitorit și o revistă, căreia i-am dat numele societății aflate încă sub perfuzie: **ACADEMIA BÂRLĂDEANĂ**. Aceasta, pe care o vedeți acum (coperta a IV-a). A fost scoasă, în 1994, trimestrial, cu sponsorizarea integrală a d-lui econ. **Gheorghe Schiubert** și culeasă, literă cu literă, de Ion Iftimie, Costică Tecuceanu, Eugen Popaene, Dumitru Secară, în tipografia I.R. Bârlad.

Primul număr este datat **martie, 1994**, are 24 pagini și costa 600 lei; următorul a apărut în **iunie, 1994** și ultimul în **septembrie, 1994**. Colectivul redacțional era format din subsemnatul, redactor șef, **Sergiu Coloșenco**, secretar de redacție, **Fănică Ursu**, redactor, și, începând cu nr. 2, **Amelia Calujnai**, poetă stabilită la Paris.

Recitesc cele cincizecișisase (56) de pagini ale primelor trei înaintașe ale seriei - mai boierești și mai civilizate - care apare **astăzi**, mă minunez, nu mă rușinez și nu mă împăunez. S-a întâmplat să fie așa, nu altfel, iar dacă publicația **de acum** n-a menționat nicăieri fondatorul, nu mă deranjează. Vitalist sunt, viager - nu!

Istoria cultural-literară (locală) va ști, în posteritatea ei, să deslușească mai bine raportul dintre contribuție și nepotrivire. Da?...

Gruia Novac

Februarie, 2015

COLOFON

Conținutul revistei *Baaadul literar* a fost asigurat de **peste 250** de colaboratori din unghiuri diverse ale țării și nu numai, cărora niciodată nu le vom putea mulțumi îndeajuns.

Dar am fi nedrepti de nu am consemna numele celor care au participat direct la tipărirea efectivă a revistei. Îi felicităm pentru efortul profesional și afectiv depus, drept pentru care le scriem, pentru viitor, numele, fiindcă toți reprezintă Tipografia Sfera din Bârlad: **Ionel IRIMIA** - asociat unic, **Marcel COSTEA** - șef tipografie, **Costică EPURE** - tipograf, **Bogdan ARTENE** - operator P.C., **Daniela CRAIVANU** - legător carte, **Mihaela DRAGOMIR** - legător carte, **Eugen NECHITA** - șofer, **Dorel PĂTRĂHĂU** - electrician și, nu în ultimul rând, d-na **Gina MANCAȘ** - contabilă.

20 februarie 2015
- Bârlad -

Primele trei numere istorice ale revistei

